

NOVÁ KNIHA — SVÄZOK 17

ALEXANDER DUMAS

GRÓF MONTE CHRISTO

ROMÁN

DIEL I.

ČASŤ 3.

PRELOŽIL VLADIMÍR ROY

V Y D A L A N E O G R A F I A, Ť C. S P O L.

**Copyright 1945 by Neografia, úč. spol., Turč. Sv. Martin.
Made in Slovakia.**

I. HODOVNÍCI.

V dome, stojacom v ulici du Helder, v ktorom Albert de Morcerf s grófom de Monte Christo mal dohovorenú schôdzku, dňa 21. mája konaly sa veľké prípravy, aby mladý človek mohol čestne dodržať dané slovo.

Albert de Morcerf býval v pavilóne, ktorý stál v rohu veľkého dvora proti budove, určenej pre služobníctvo. Len dva obloky tohto pavilónu hľadeli do ulice, ostatné tri boli obrátené do dvora a dva do záhrady.

Medzi týmto dvorom a záhradou čnelo s nepekným vkusom cisárskej architektúry vystavené priestrané a elegantné bydlisko grófa a grófky de Morcerf.

Rovnobežne s ulicou, pozdĺž šírky tohto stavania, ťahal sa mûr, na ktorom povedla seba v jednakej diaľke boli postavené vázy s kvetmi a v prostriedku mûru bola osadená veľká mrežová pozlátená brána, tvoriaca hlavný vchod; temer pri samej lóži vrátnika boli malé dvere, ktorými prechodilo služobníctvo, alebo pešo vyhádzajúci alebo vracajúci sa páni.

Vo voľbe tohto pavilónu, určeného Albertovi, vytušíme delikátnu prezieravosť matky, ktorá, nechtiac sa odlúčiť od syna, chápe, že mladý človek vo veku, v ktorom bol vikont, potrebuje úplnú slobodu. Musíme však priznať i to, že v tom bol i mûdry egoizmus mladého človeka, hovejúceho si v slobode záhalčivého

života, akým žijú synovia vznešených rodín a ktorý mu rodičia zlátili sťa vtákovi klietku.

Tými dvoma na ulicu pozerajúcimi oblokmi mohol konáť Albert de Morcerf svoje vonkajšie skúmanie. Výhľad navonok je nevyhnutne potrebný mladým mužským, ktorí na svojom obzore chcú vidieť stále ľudí, keby to bol čo priam len obzor ulice. Keď však dokončil svoje skúmania a ak si ony zaslúžily prenikaťe vyšetrenie, mohol sa Albert de Morcerf vybrať na výskumnú cestu a vyjsť malými dverami, tvoriacimi pendant k tým, ktoré boli vedľa lóže vrátnika a ktoré si zaslúžia osobitné povšimnutie.

Boly to malé dvere, o ktorých by sme si mysleli, že sú celým svetom zabudnuté od čias, keď dom vystavili, a že sú stále zatvorené, boli také skromné a uprášené, ale ich olejom opatrne namostené pánty a zámka prezádzaly tajné a časté upotrebovanie. Tieto malé dvere súťažily s dvoma inými a vysmievaly vrátnika, vymykajúc sa jeho bdelosti a právomoci, lebo sa otváraly ako povestné dvere jaskyne z *Tisíc a jednej noci*, ako Ali-Babov zakliaty Sezam, s pomocou akýchsi kabalistických slov, vyriecknutých najsladším hlasom, alebo nejakého dohovoreného zaškrabkania najštíhlejších prstov sveta.

Na konci priestrannej, za predsieň slúžiacej tichej chodby, ku ktorej viedly tie malé dvere, napravo bola Albertova jedáleň, vedúca do dvora, naľavo do záhrady obrátený salónik. Husté krovie, popínavé rastliny, tahanujúce sa pred oblokmi ako vejár, dvoru i záhrade zastieraly pohľad do obidvoch miestností, jediných, kde mohly vniknúť zvedavé zraky, lebo obidve boli umiestnené na prízemí.

Na prvom poschodí boli také isté miestnosti ako dolu a k nim sa pojila ešte tretia, ktorá bola nad predsieňou. Tieto tri miestnosti slúžily za salón, ložnicu a budoár.

Salón na prízemí bol len akousi alžírskou komnatou s pohovkami, ktorá bola určená pre fajčiarov.

Budoár na prvom poschodí viedol do ložnice a bol spojený so schodišťom nezbadateľnými dverami. Ako vidno, na zamedzenie indiskrétnosti boli porobené obozretne všetky potrebné opatrenia.

Nad týmto prvým poschodím stlal sa priestranný ateliér, ktorý bol zväčšený odstránením múra a priečnych stien pandemónia, v ktorom umelec prevýšil dandyho. Tam sa uchýlili a nahromadili všetky Albertove záľuby: poľovnícke rohy, basy, flauty, priam orchester, lebo Albert mal za istý čas nie síce nadanie, ale prechodnú náklonnosť k hudbe; potom podstavce, palety, farebné ceruzky, lebo po hudobnom rozmare nasledovala záľuba v maliarstve, a konečne fleurety, boxerské rukavice, šable a palice rozličného druhu, lebo, držiac sa tradícií mladých fičúrov, Albert de Morcerf kultivoval s nepomerne väčšou vytrvanlivosťou, akú prejavil pri hudbe a maliarstve, tieto tri umenia, ktoré dovršujú výchovu leva, totiž šerm, box a palicu, a v tejto miestnosti, určenej pre telocvik, prijímal postupne Grisiéra, Cooksa a Charlesa Lebouchera.

Ostatné zariadenie tejto privilegovanej siene tvorili staré, ľažké skrine z čias Fraňa I., preplnené čínskym porcelánom, japonskými vázami, terakotami Lucy della Robbia a misami Bernarda de Palissy; antické kreslá, v ktorých sedával azda Henrich IV. alebo Sully, Ľudovít XIII. alebo Richelieu, lebo dve takéto kreslá, zdo-

bené vyrezávaným erbom, v ktorom sa na azúre jagaly tri francúzske ľalie a nad nimi kráľovská koruna, zjavne pochodily zo zariadenia Louvru, alebo aspoň z niekto-reho kráľovského zámku. Po týchto kreslach, potiahnutých látkami tmavých, prísnych farieb, pohodená bola miešanina bohatých tkanív so živými odtienkami, sfarbených pod slncom Perzie alebo rozkvitnutých pod prstami kalkutských alebo čandarnagarských žien. Čo tam hľadaly tie tkanivá, to nebolo možno povedať; la-hodiac oku, čakaly na niečo, o čom ani sám majiteľ ne-mal tušenia, a predbežne oslňovaly komnatu svojimi hodvábnymi a zlatými odleskmi.

Na najprednejšom mieste stalo piano z ružového dreva, ktoré zhotoval Roller a Blanchet, primerane roz-merom našich liliputánskych salónov, no jednako uza-vierajúce vo svojich zvučných útrobách celý orchester a stonajúc pod ľarchou majstrovských diel Beethovena, Webera, Mozarta, Haydna, Grétryho a Porpora.

Potom pozdĺž stien, nad dverami i pod povalou meče, kyjaky, sekery, cele pozlátené, damaskované a vykladané brnenia; herbáre, kusy nerastov, vypchatí vtáci, rozpínajúci k nehybnému letu krídla ohnivých farieb, otvárajúci zobáky, ktoré sa nikdy nezavrú.

Rozumie sa, táto sieň bola Albertovým obľúbeným miestom.

Jednako v deň schôdzky vybral si mladý človek ešte v nedostatočnej toalete za svoj hlavný stan prí-zemný salónik. Tam na stole, obklúčenom na istú vzdia-lenosť širokým, strunistým divánom, pýšily sa v nádo-bách z popráskaného porcelánu, aký majú radi Holan-dania, všetky známe tabaky, počínajúc petrohradským žltým cez maryland, portoriko a latakiu až po čierny

siamský. Vedľa nich v debničkách z voňavého dreva podľa veľkosti a akosti pourovnávané boli puros, regálie, havany a manily; konečne v otvorenej skrini sbierka nemeckých fajok, koralmi kráslených čibukov s jantárovými čutorami a zlatom vykladané nargilé s dlhými marokínovými, ako hady svinutými rúrami; čakaly na vrtoch alebo priazeň fajčiarov. Albert sám viedol usporiadanie, lepšie povedané symetrický neporiadok, na ktorý účastníci moderných raňajok po káve radi pozerajú cez závoj dymu, ktorý im uniká perami a stúpa k povale v dlhých kapricióznych špirálach.

O tri štvrté na desať vstúpil komorník, tvoriaci s malým, len anglicky hovoriacim pätnásťročným gromom, ktorý odpovedal na meno John, celé Morcerfovo služobníctvo. Rozumie sa, že v obyčajný deň kuchár z paláca stál mu k dispozícii a pri mimoriadnych príležitostach i grófsky strelec.

Komorník, ktorý sa menoval Germain, a požíval úplnú dôveru svojho mladého pána, držal v ruke sväzok novín, ktorý položil na stôl, a balíček listov, ktoré podal Albertovi.

Albert roztržite pozrel na tieto rozličné listy, výbral z nich dva, navoňavkovane a jemným písmom napísané, rozpečatil a prečítal ich s istou pozornosťou.

„Ako prišly tie listy?“ spýtal sa.

„Jeden poštou, druhý doniesol sluha od pani Danglarovej.“

„Odkážte pani Danglarovej, že prijímam miesto, ktoré mi ponúka v lóži . . . Počkajte, predsa . . . Potom cez deň zájdete k Róze; povedzte jej, že po opere prídem k nej, ako ma zve, na večeru, a zanesiete jej šesť fliaš vyberaných vín, chypre, xeres, malagu, a súdoček

ostendských ustríč ... Ustrice vezmite od Borela a nezabudnite mu povedať, že sú pre mňa.“

„Na koľkú si žiada pán raňajky?“

„Koľko je hodín?“

„Tri štvrté na desať.“

„Pripravte raňajky presne na pol jedenástu. Debray bude azda musieť ísť na ministerstvo ... A okrem toho ...“ (Albert pozrel do značiek) „je to hodina, ktorú som určil grófovi, dvadsiateho prvého mája o pol jedenástej predpoludním. A hoci sa veľmi nespolieham na jeho sľub, jednako chcem byť presný. Aby som nezabudol, neviete, vstala už paní grófka?“

„Ak si žiadate, pán vikont, spýtam sa.“

„Áno ... a poproste ju o zásobu likérov, moja nie je už úplná, a povedzte jej, že budem mať čest prísť k nej asi o tretej a predstaviť jej niekoho.“

Ked' sluha odišiel, Albert sa hodil na pohovku, roztrhol pásku dvoch alebo troch denníkov, pozrel na divadelnú rubriku, uškrnul sa, že hrá opera, a nie balet; darmo hľadal vo voňavkárskych oznamoch zubnú pastu, o ktorej počul, a postupne zahodil troje najčítanejších parížskych novín, a zdľhavo zívnuc, povedal sám sebe:

„Tie noviny sú naozaj so dňa na deň nudnejšie.“

V tej chvíli zastal predo dvermi ľahký koč; o chvíľu vstúpil komorník, oznamujúc pána Luciena Debraya. Veľký, plavovlasý, bledý mladý človek so sivými očami istého pohľadu, s úzkymi a chladnými perami, v belasom kabáte so zlatými cizelovanými gombíkmi, s bielou kravatou, s korytnačím monoklom, visiacim na hodvábnej šnúrke, ktorý hnútím obrvného svalu s času na čas upevňoval v priehlbine pravého oka, vstúpil bez úsmevu, zamíknuto a s poloúradnou tvárou.

„Dobrý deň, Lucien ... Dobrý deň!“ zvolal Albert.

„Ach, môj drahý, žasnem nad vašou exaktnosťou! Čo hovorím, exaktnosťou! Vy, ktorého som čakal posledného, vy prichádzate o desiatej hodine bez piatich minút, keď je schôdzka určená na pol jedenástu! To je div! Azda náhodou padlo ministerstvo?“

„Nie, môj najdrahší,“ odvetil mladý človek, hrúžiac sa do pohovky; „upokojte sa, kolíšeme sa usta- vične, ale nepadneme nikdy, a začíname už veriť, že prosto prechodíme k nesvrhnuteľnosti, bez ohľadu na to, že veci polostrova upevnia nás vonkoncom.“

„Ach, áno, pravda, vyháňate Dona Carlosa zo Španielska!“

„Nie, môj najdrahší, nemäťte si to; prevádzame ho na druhú stranu francúzskych hraníc a nükame mu kráľovské pohostinstvo v Bourges.“

„V Bourges?“

„Áno, nemá sa, do čerta, čo sťažovať! Bourges je mesto Karola Siedmeho. Ako, vy ste to nevedeli? Odvčera to vie celý Paríž a predvčerom prenikla zvest až na burzu, lebo pán Danglars (neviem, ako je to možné, že ten človek dostáva zprávy zarovno s nami), lebo pán Danglars hral à la hausse a získal milión.“

„A vy, tak sa mi zdá, novú stužku, lebo vidím medzi vašimi radmi o belasú stužku viac.“

„Ech, poslali mi hviezdu Karola Tretieho,“ povedal nevšímavo Debray.

„Chodťte, nezahrávajte sa na ľahostajného a pri- znajte sa, že vám to robí radosť.“

„Na moj pravdu, áno: ako doplnok toalety hviezda na čiernom fraku so zlatými gombíkmi — to je celkom elegantné.“

„A človek sa zdá,“ povedal s úsmevom Morcerf, „ako knieža z Walesu alebo z Reichstadtu.“

„Preto ma vidíte tak skoro, môj najdrahší.“

„Preto, že ste dostali rad Karola Tretieho a že mi chcete oznámiť tú radostnú zvest?“

„Nie, ale že som celú noc pretrudil odosielaním listov: dvadsať päť diplomatických depeší. Ked' som sa dnes ráno za svetla vrátil domov, chcel som spať. Ale robolela ma hlava, vstal som teda, aby som hodinu jazdil na koni. V Boulogne ma však prepadla nuda a hlad, nepriatelia, ktorí málokedy idú spoločne, ktorí sa však jednako sprisahali proti mne — akési carlo-republikánske spojenie. Tu mi prišlo na um, že dnes ráno u vás bude hostina, a hľa, tu som: hladný som, nakŕmte ma; nudím sa, pobavte ma.“

„To je povinnosť hostiteľova, drahý priateľ,“ povedal Albert, zvoniac na komorníka, kym Lucien koncom svojej paličky so zlatou, tyrkysmi vykladanou rukoväťou vyhadzoval do povetria rozbalené noviny. „Germain, pohár xeresu a suchár. Predbežne, drahý Lucien, tu sú cigary, rozumie sa, pašované; musíte ich ochutnať a potom povedať svojmu ministrovi, aby nám také predával, namiesto orechových listov, na fajčenie ktorých odsudzuje svojich občanov.“

„Hrom do toho, musím sa mať na pozore! Náhle by ste ich mali od vlády, nechutily by vám, a už by ste ich nechceli. Napokon, netýka sa to nášho ministerstva, ale financií: obráťte sa na pána Humanna, oddelenie nepriamych daní, chodba A, číslo dvadsaťšesť.“

„Naozaj,“ povedal Albert, „prekvapujete ma svojimi rozsiahlymi vedomosťami. Ale jednako vezmite si cigaru.“

„Ach, drahý vikont,“ riekoval Lucien, zapáliac si manilu od ružovej sviečky, horiaci v striebornom, pozlátenom svietniku, a hodiac sa zpäť na pohovku, „ach, drahý vikont, naozaj, ani neviete, aký ste šťastný, že nemusíte nič robiť!“

„A čo by ste robili, môj drahý pacifikátor dŕžav,“ povedal Morcerf s ľahkou iróniou, „keby ste nerobili nič? Ako to, ministrov osobný tajomník, zasvätený do veľkých europských úkladov a i do malých parížskych intríg, ochranca kráľa, ba čo viac, kráľovnej, sjednocovateľ strán, riaditeľ volieb, robiaci vo svojom kabine- te perom a telegrafom viac, ako vykonal Napoleon vo svojich vojenských ťaženiacach-mečom a víťazstvami, majúci dvadsaťpäťtisíc libier renty okrem platu, koňa, za ktorého Château-Renaud núkal štyristo louisdorov, a nedostal ho, krajčíra, ktorý nikdy nepokazí nohavice, majúci Operu, Jockey Club a Variétés, nenájde vo všetkom tom nič, čo by ho bavilo? Nechže je, pobavím vás!“

„Ako?“

„Soznámim vás s niekým.“

„S mužským, či so ženskou?“

„S mužským.“

„Och, poznám ich už primnoho!“

„Ale takých, ako je ten, o ktorom hovorím, ne- poznáte.“

„Zkade prichodí? Z konca sveta?“

„Azda ešte z väčšej diaľky.“

„Do čerta! Úfam sa, že nenesie naše raňajky?“

„Nie, uspokojte sa, naše raňajky chystajú v mate- rinských kuchyniach. Ste hladný?“

„Áno, priznám sa, hoci je to ponižujúce. Ale včera

som obedoval u pána de Villefort, a — spozorovali ste to, drahý priateľ? — u všetkých tých sudcovských pánov je sa veľmi zle; človek si vždy myslí, že majú zlé svedomie.“

„Ech, vy chcete niečo hovoriť o obedoch iných ľudí a zláhčovať ich porovnávaním s tým, čo sa je u vašich ministrov!“

„Áno, ale my aspoň nepozývame slušných ľudí. A keby sme neboli prinútení ponúknut' svoj stôl niekoľkým oslom, ktorí dobre smýšľajú, a hlavne dobre hlasujú, chránili by sme sa vlastného obeda ako morovej nákazy — to mi, prosím, ráchte uverit.“

„Tak, môj milý, vezmite si druhý pohár xeresu a k nemu svieži suchár.“

„S radosťou, vaše španielske je výborné; vidíte, že sme mali úplnú pravdu, keď sme s tou dŕžavou uzavreli mier.“

„Áno, ale Don Carlos?“

„Nuž, Don Carlos bude piť bordeauxské a za desať rokov oženíme jeho syna s malou kráľovnou.“

„Čo vám získa zlaté rúno, ak budete ešte pri ministerstve.“

„Tak sa mi vidí, drahý Albert, že dnes ráno máte systém kŕmiť ma dymom.“

„Ach, uznajte, že to ešte najlepšie uspokojí žalúdok... Ale hľa, v predsiene počujem Beauchampov hlas, budete dišputovať a prejde vám čas.“

„Prečo?“

„Pre noviny.“

„Och, drahý priateľ,“ povedal Lucien so svrchovanou pohŕdlivosťou, „myslíte si, že čítam noviny?“

„Práve zato; budete sa hádať ešte väčšmi.“

„Pán Beauchamp!“ hlási komorník.

„Vstúpte, vstúpte, hrozné pero!“ zvolal Albert, vstanúc a idúc oproti mladému človeku. „Tu je Debray, ktorý vás nenávidí, hoci vás ani nečíta; aspoň tak vraví.“

„Má pravdu,“ povedal Beauchamp; „robí to, čo ja: kritizujem ho, ale neviem, čo robí. Dobrý deň, komandér.“

„Ach, vy to už viete?“ povedal súkromný tajomník, vymieňajúc si s novinárom stisnutie ruky a úsmev.

„Ako by nie!“ riekol Beauchamp.

„A čo na to hovoria vo svete?“

„V ktorom svete? Roku Pána tisíc osemsto tridsať osem máme mnoho svetov.“

„Nuž v kriticko-politickom svete, ku ktorého levom patríte i vy.“

„Hovorí sa, že je to veľmi správne: rozsievate vraj dosť červeného, aby mohlo vyrásť i trochu belasého.“

„Hľa, hľa, to nie je zlé,“ povedal Lucien. „Prečo sa nepripojíte k nám, drahý Beauchamp? Človek takého ducha, ako ste vy, urobil by kariéru za tri-štyri roky.“

„Ved' len na jedno čakám, aby som konal podľa vašej rady: totiž na ministerstvo, ktoré by bolo zaistene aspoň na pol roka. A teraz slovíčko, drahý Albert, lebo musím nechať predsa chudáka Luciena, aby si odídychol. Budeme raňajkovať, alebo obedovať? Mám totiž snemovňu. Pri našom povolaní, ako vidíte, nie je všetko také ružové.“

„Budeme len raňajkovať; čakáme už len na dve osoby a pôjdeme hned ku stolu, keď prídu.“

„Aké osoby čakáte na raňajky?“ spýtal sa Beauchamp.

„Šľachtica a diplomata,“ odvetil Albert.

„Šľachticovi to potrvá dve malé hodiny a dve veľké diplomatovi. Vrátim sa na desert. Nechajte mi jahody, kávu a cigary. V snemovni zjed côtelette à la Chambre.“

„Nerobte to, Beauchamp, lebo keby tým šľachticom bol hoci sám Montmorency a diplomatom Metternich, budeme raňajkovat presne o pol jedenástej. Predbežne urobte tak ako Debray, skúste môj xeres a sucháre.“

„Nuž, nedbám, ostanem. Dnes ráno sa rozhodne musím pobaviť.“

„Dobre, ste na tom ako Debray! Tak sa mi vidí predsa, že keď je ministerstvo smutné, opozícia má byť veselá.“

„Ach, vidíte, drahý priateľ, vy naskrze neviete, čo mi hrozí. Dnes ráno počujem v snemovni reč pána Danglarsa a večer u jeho panej tragédiu jedného z francúzskych pérov. Nech čert vezme konštitučné vlády! Keď sme mali, ako som počul, na výber, ako je to, že sme si vybrali práve túto?“

„Rozumiem: musíte si zadovážiť zásobu veselosti.“

„Nehovorme mrzko o rečiach pána Danglarsa,“ riekoval Debray; „hlasuje s vami, je s opozíciou.“

„To je práve to zlo! Očakávam tiež, že ho pošlete rečník do Luxemburgu, aby ste sa mohli nasmiať do sýtosti.“

„Milý môj,“ povedal Albert Beauchampovi, „vidieť, že sú španielske veci urovnанé, dnes ste neznesiteľne uštipačný. Pamätáte sa vari, že parížska kronika hovo-

rí o mojom manželstve so slečnou Eugéniou Danglarsovou. Nemôžem vám teda s dobrým svedomím dovoliť mrzko hovoriť o výrečnosti človeka, ktorý mi raz má rieč: „Pán vikont, viete, že svojej dcére dám dva milióny?“

„Ale chodťte,“ povedal Beauchamp, „z toho manželstva nebude nikdy nič! Kráľ ho mohol baronizovať, bude ho môcť urobiť pérom, ale nikdy neurobí z neho šľachtica, a gróf de Morcerf je na to príliš aristokratom, aby pre mizerné dva milióny priupustil mesalianciu. Vikont de Morcerf smie si vziať len markízu.“

„Dva milióny!“ riekol Morcerf. „Je to pekná sumička!“

„To je spoločný kapitál bulvárového divadla alebo železnice, spojujúcej Botanickú záhradu s Râpée.“

„Nechajte ho hovoriť, Morcerf,“ povedal nedbanlivo Debray, „a ožeňte sa. Vezmete si vreckovú nálepku, všakver? Ved' čo na tom záleží? Je lepšie, keď tá nálepka má o erb menej a o nulu viacej. Vo svojom znaku máte sedem drozdov, tri dáte svojej žene a ešte vám ostanú štyri. Je to o jedného viac, ako má pán de Guise, ktorý sa stal temer francúzskym kráľom a jeho vlastný bratanec bol nemeckým cisárom.“

„Naozaj, myslím, že máte pravdu, Lucien,“ riekol roztržite Albert.

„Veru tak! Ved' napokon každý milionár je šľachticom, ako nezákonný kráľovský syn, on totiž môže ním ešte byť.“

„Ticho, nehovorte to, Debray,“ vravel so smiechom Beauchamp, „lebo prichádza Château-Renaud, ktorý, aby vás vyliečil z vašej paradoxnej mánie, prebodne vás mečom svojho predka Renauda de Montauban.“

„Tým by sa len ponížil,“ riekoł Lucien, „lebo ja som len veľmi prostý občan.“

„Hľa, ministerstvo, ktoré spieva Bérangera!“ zvolal Beauchamp. „Bože môj, kde sa to rútime!“

„Pán de Château-Renaud! Pán Maximilián Morrel!“ povedal komorník, oznamujúc príchod dvoch nových hostí.

„Sme teda už všetci spolu,“ vravel Beauchamp, „a pôjdeme raňajkovat. Ved' ak sa nemýlim, čakali ste už len dve osoby, Albert?“

„Morrel?“ hundral Albert s údivom. „Morrel? Kto je to?“

Vtom ho chytil za ruku pán de Château-Renaud, krásny tridsaťročný človek, šľachtic od hlavy až po päty, s tvárou Guicha a duchom Mortemarta, a riekoł:

„Dovoľte, môj drahý, aby som vám predstavil svojho priateľa a k tomu záchrancu pána Maximiliána Morrela, kapitána spahiov; konečne mu postačí, keď sa predstaví sám. Pozdravte môjho hrdinu, vikont.“

Odstúpil, aby bolo vidieť toho veľkého a ušľachtilého mladého človeka so širokým čelom, ktorého naši čitatelia, ak sa pamätajú, videli v Marseille azda v dosť dramatických okolnostiach, aby už na neho boli zabudli. V bohatej polofrancúiskej, poloorientáliskej rovnošate, ktorá mu mimoriadne pristala, uplatňovala sa jeho kle-nutá hrud', zdobená krížom Čestnej légie, i smelá línia jeho postavy. Mladý dôstojník sa poklonil s uhladenou eleganciou; Morrel bol pôvabný vo všetkých pohyboch, lebo bol mocný.

„Pane,“ povedal Albert so srdečnou zdvorilosťou, „pán barón de Château-Renaud vedel vopred, že ma to

bude tešiť, keď ma s vami soznámi; ste jeho priateľom, pane, buďte i naším.“

„Výborne,“ zvolal Château-Renaud, „a želajte si, drahý vikont, aby v prípade potreby urobil za vás to, čo urobil za mňa.“

„A čo urobil?“ spýtal sa Albert.

„Och,“ bránil sa Morrel, „nehodno o tom hovoriť, pán barón zveličuje.“

„Ako?“ zvolal Château-Renaud. „Nehodno o tom hovoriť? Či nehodno hovoriť o živote? ... To, čo hovoríte, drahý pán Morrel, je až príliš filozofické ... Azda je to dobré pre vás, ktorý vystavujete svoj život každenne nebezpečenstvu, ale pre mňa, ktorý ho vystavím len raz, náhodou ...“

„Z toho vyrozumievan, pán barón, že pán kapitán Morrel vám zachránil život.“

„Bože môj, veru áno,“ riekol Château-Renaud.

„Pri akej píležitosti?“ spýtal sa Beauchamp.

„Beauchamp, priateľ, viete, že mriem hladom!“ vravel Debray. „Nepúšťajte sa do histórií.“

„Nuž vedť pre mňa môžeme ísť ku stolu ...“ riekol Beauchamp. „Château-Renaud povie nám to pri rňajkách.“

„Páni,“ hovoril Morcerf, „upozorňujem vás, že je len štvrt na jedenástu a že čakáme ešte na posledného hosta.“

„Ach, tak je, na diplomata,“ riekol Debray.

„Neviem, či je diplomatom alebo niečím iným; viem len toľko, že som ho raz poveril istou vecou, a on ju zariadil tak dokonale, že keby som bol kráľom, bol by som ho hned urobil rytierom všetkých svojich radov,

i keby som mal k dispozícii zlaté rúno a podväzkový rad.“

„Ked' teda ešte nejdeme ku stolu,“ vravel Debray, „nalejte si pohár xeresu, ako sme to urobili my, a povedzte nám to, pán barón.“

„Všetci viete, že som sa vychytíl do Afriky.“

„Tú cestu vám označili vaši predkovia, môj drahý Château-Renaud,“ riekol galantne Morcerf.

„Áno, ale pochybujem, že by ste ta boli šli i vy s tým cielom ako oni, osloboďť Kristov hrob.“

„Naozaj máte pravdu, Beauchamp,“ povedal mladý aristokrat. „Chcel som si len vystreliť z pištole. Súboj mi je odporný, ako viete, od tých čias, ked' dvaja svedkovia, ktorých som si vybral, aby urovnali istú vec, prinútili ma rozdrvíť rameno jednému z mojich najlepších priateľov... ech, tomu chudákovi Františkovi d'Épinay, ktorého poznáte všetci.“

„Ach, tak je,“ riekol Debray, „bili ste sa kedysi... prečo?“

„Nech ma čert vezme, ak sa na to pamätám!“ odvetil Château-Renaud. „Na to sa však pamätám veľmi dobre, že nechtiac nechať hrdzavieť takému nadaniu, ako je moje, chcel som skúšať na Araboch nové pištole, ktoré som práve dostal do daru. Preplavil som sa teda do Oranu; z Oranu som odišiel do Konstantiny a prišiel som práve, ked' sa upúšťalo od obliehania. Ustupoval som s ostatnými. Za štyridsaťosem hodín znášal som celkom dobre denný dážď a nočný sneh; konečne na tretí deň mi zahynul kôň od zimy. Úbohé zviera bolo v stajni zvyknuté na pokrovec a kachle... Bol to arabský kôň, ktorý sa pri desaťstupňovej zime cítil v Arabsku trochu cudzo.“

„Preto mi chcete odlúdiť môjho anglického,“ riekoval Debray; „myslíte si, že lepšie znesie zimu ako váš arabský.“

„Mýlite sa, lebo som složil sľub, že sa už do Afriky nevrátim.“

„Mali ste teda hodne strachu?“ spýtal sa Beau-champ.

„Na moj' pravdu, priznávam sa, áno,“ hovoril Château-Renaud. „A mal som sa čoho báť! Môj kôň zahynul, ustupoval som pešo. Pricválalo šesť Arabov, aby mi odrezali hlavu; dvoch som složil dvoma výstrelmi z pušky a dvoch výstrelmi z pištolí, ale boli ešte dvaja, a ja som bol odzbrojený. Jeden ma chytil za vlasy — preto ich teraz nosím krátke, človek nevie, čo sa môže stať — druhý mi položil na hrdlo jatagán, a už som cítil ostrý chlad ocele, keď tento pán na nich namieril, výstrelom z pištole zabil toho, ktorý ma držal za vlasy, a tomu, ktorý mi chcel podrezať hrdlo, preťal hlavu šabľou. Ten pán si umienil v ten deň zachrániť človeka, a náhodou sa stalo, že som to bol ja. Keď budem bohatý, dám vytesať Klagmannom alebo Marochettim sochu Náhody.“

„Áno,“ riekoval s úsmevom Morrel, „bolo to piateho septembra, ktorý je výročím dňa, keď bol môj otec zázračne zachránený; nakoľko je to možné, každý rok svätím ten deň nejakým skutkom . . .“

„Všakver, hrdinským?“ prerušil ho Château-Renaud. „Slovom, bol som tým vyvoleným, ale to nie je všetko. Keď ma zachránil pred zbraňou, zachránil ma i pred zimou tým, že mi dal nie polovicu svojho plášťa, ako robil svätý Martin, ale že mi ho dal celý. A potom

pred hladom tým, že sa so mnou rozdelil, hádajte, o čo!“

„O paštetu od Felixa?“ spýtal sa Beauchamp.

„Nie, o svojho koňa; zjedli sme ho každý kus s veľkou chutou. Bola to ľažká vec.“

„Azda pohrýzť toho koňa?“ spýtal sa so smiechom Morcerf.

„Nie, tá obet,“ rieko Château-Renaud. „Spýtajte sa Debraya, či by kvôli cudzincovi obetoval svojho Angličana.“

„Kvôli cudzincovi nie,“ odvetil Debray, „ale kvôli priateľovi azda.“

„Uhádol som, že sa stanete mojím priateľom, pán barón,“ povedal Morrel; „ostatne, mal som česť vám to už povedať: či to už bolo hrdinstvo alebo nie, žertva alebo nie, v ten deň som mal povinnosť obetovať dar nešťastnej sudbe na odmenu za priazeň, ktorú nám raz prejavil šťastný osud.“

„Udalosť, na ktorú robí náražku pán Morrel,“ rieko zasa Château-Renaud, „je naozaj obdivuhodná, a rozpracie vám ju raz, keď sa s vami bližšie obznámi. Ale dnes už zaopatrime žalúdok, a nie pamäť. O koľkej budú raňajky, Albert?“

„O pol jedenástej.“

„Exaktne?“ spýtal sa Debray, pozerajúc na hodinky.

„Och, dožičte mi láskave päť minút času,“ rieko Morcerf, „lebo i ja čakám záchrancu.“

„Čieho?“

„Svojho, Bože môj,“ povedal Morcerf. „Myslíte, že mňa nemožno zachrániť ako hocikoho iného a že len Arabi odrezávajú hlavy? Naše raňajky budú raňajkami

filantropickými a budú s nami pri stole sedieť dvaja dobrodincovia ľudstva!"

„Čo si počneme?“ riekol Debray; „máme len jednu Montyonovu cenu.“

„Tak ju dáme niekomu, kto si ju naskrže nezalúžil,“ vravel Beauchamp. „Ved' si Akadémia obyčajne tak pomáha v ľažkostiah.“

„A zkadiaľ prichodí?“ spýtal sa Debray. „Prepáčte, že nalieham; viem sice, že ste už raz, ale dosť neurčite, odpovedali na tú otázku, a tak si ju dovolím nastolíť ešte raz.“

„To naozaj neviem,“ odvetil Albert. „Pred troma mesiacmi, keď som ho zval, bol práve v Ríme. Ale kto môže povedať, akú cestu urobil od toho času!“

„A myslíte, že by vedel byť presný?“ spýtal sa Debray.

„Myslím, že je všetkého schopný,“ riekol Morcerf.

„Dajte pozor, aby sa ten päťminútový čas nepretiahol na dlhšie ako na desať.“

„Tak by som ho upotrebil na to, aby som vám niečo povedal o svojom hostovi.“

„Počujte,“ riekol Beauchamp, „je to, o čom nám chcete rozprávať, látka pre besednicu?“

„Áno, iste,“ odpovedal Morcerf, „a to pre veľmi zaujímavú.“

„Hovorte teda, lebo vidím, že zmeškám snemovňu; musím to teda niečím nahradiť.“

„Bol som v Ríme v predošлом pôste.“

„To vieme,“ riekol Beauchamp.

„Áno, ale neviete, že ma zajali zbojnici.“

„Niet zbojníkov,“ riekol Debray.

„Naopak, sú, a to oškliví, totiž obdivuhodní, lebo sa mi videli krásnymi, až z nich sršala hrôza.“

„Hľadťte, drahý Albert,“ vravel Debray, „priznajte sa, že sa váš kuchár oneskoril, že nedošly ustrice z Marennes alebo Ostende a že podľa príkladu pani de Maintenon chcete jedlo nahradiť rozprávkou. Len to povedzte, môj drahý, sme dosť dobre vychovaní aby sme vám to odpustili a vypočuli vašu príhodu, hoci sľubuje byť veľmi neuveriteľná.“

„A ja vám hovorím, že nech je akokoľvek neuveriteľná, je od začiatku až do konca pravdivá. Zbojníci ma teda zajali a dopravili na veľmi smutné miesto, ktoré menujú katakombami svätého Šebastiána.“

„Poznám ich,“ riekol Château-Renaud; „skoro by som tam bol dostal zimnicu.“

„Ja som vás predstihol,“ riekol Morcerf, „dostal som ju skutočne. Oznámili mi, že som zajatý s podmienkou výkupného — robila maličkosť, štyritisíc rímskych toliarov, dvadsaťšesťtisíc turských libier. Na nesťastie mal som ich už len tisíc päťsto; bol som na konci cesty, môj úver bol vyčerpaný. Písal som Františkovi. Ach, naozaj, vedť František bol pri tom, môžete sa ho spýtať, či som luhal čo priam len písmeno. Písal som mu, že ak do šiestej rána nepríde so šesťtisíc toliarmi, budem o šiestej a desať minút spojený s blaženými svätými a blahoslavenými mučeníkmi, v spoločnosti ktorých mal som česť byť. Pán Luigi Vampa — tak sa volal náčelník zbojníkov — bol by úzkostlive dodržal slovo, prosím, to mi ráchte uveriť.“

„Ale František prišiel so štyritisíc toliarmi?“ spýtal sa Château-Renaud. „Do čerta! Ked' sa niekto valá

František d'Epinay alebo Albert de Morcerf, pre štyritisíc toliarov nepríde do rozpakov.“

„Nie, prosto prišiel s hosťom, príchod ktorého som vám oznámil a ktorého, úfam sa, budem vám môcť predstaviť.“

„Ach, ten pán je teda nejaký Herkules, zabíjajúci Caca, alebo Perzeus, oslobodzujúci Andromedu?“

„Nie, je to mužský asi tej veľkosti, ako som ja . . .“

„Ozbrojený až po zuby?“

„Nemal pri sebe ani len ihlu.“

„Ale vyjednával o výkupné?“

„Povedal náčelníkovi do ucha dve slová, a bol som slobodný.“

„Azda sa mu ešte i ospravedlňoval, že ťa zajal?“ riekoval Beauchamp.

„Tak je,“ odvetil Morcerf.

„Ved' ten človek je Ariosto!“

„Nie, je to prosto gróf Monte Christo.“

„Nik sa nevolá gróf Monte Christo,“ riekoval Debray.

„To si myslím,“ riekoval Château-Renaud s chladno-krvnou človeka, ktorý vie nazpamäť almanach európskych šľachticov; „kto znal kedy nejakého grófa de Monte Christo?“

„Môžbyť, že pochodí zo Svätej zeme,“ mienil Beauchamp; „niektorý z jeho predkov bol azda majiteľom kalvárie, ako mali Mortemartovci Mŕtve more.“

„Dovoľte, páni,“ riekoval Maximilián; „myslím, že vám pomôžem z pomykova. Monte Christo je ostrovček, o ktorom som často počul od námorníkov, slúživších u môjho otca. Je to zrnko piesku v prostriedku Stredozemného mora, atom v nekonečnosti.“

„Je to cele tak,“ riekoval Albert. „Ten, o ktorom ho-

vorím, je vladárom, kráľom toho zrnka piesku, toho atomu; ten grófsky titul si akiste kúpil niekde v Toskánsku.“

„Je teda bohatý, ten váš gróf?“

„Na moj' veru, myslím, je.“

„Povedal by som, že to vidieť.“

„Vidíte, Debray, mýlite sa.“

„Už vás nerozumiem.“

„Čítali ste *Tisíc a jednu noc?*“

„To je tiež otázka!“

„Nuž tak viete, či sú tí ľudia chudobní, či bohatí? Či nie sú obilné zrnká rubínmi alebo diamantmi? Zdajú sa, všakver, ako biedni rybári? Pokladáte ich za nich, a oni vám zrazu otvoria nejakú tajomnú jaskyňu, kde nájdete poklad, za ktorý by ste kúpili Indiu.“

„No a?“

„No, a môj gróf de Monte Christo je z takých rybárov. I meno prijal od nich, menuje sa námorník Simbad a má jaskyňu, plnú zlata.“

„Morcerf, videli ste tú jaskyňu?“ spýtal sa Beau-champ.

„Ja nie, ale František áno. Ale ticho! Pred ním sa to nesmie spomínať. Františka ta zaviedli so zaviazanými očami a obsluhovali ho nemí sluhovia a ženské, vedľa ktorých, ako sa zdá, Kleopatra bola len grizetkou. Len práve o ženských nie si je cele načistom, a to preto, že vošly len potom, keď jedol hašiš, takže bolo by cele možné, že to, čo pokladal za ženské, boly štyri sochy.“

Mladí mužskí pozerali na Morcerfa zrakom, ktorý vraví:

„Milý môj, tratíte rozum, alebo si z nás robíte bláznov?“

„Naozaj,“ riekol Morrel v zadumaní, „počul som niečo podobné tomu, čo rozpráva pán de Morcerf, od starého námorníka, ktorý sa volal Penelon.“

„Ach,“ hovoril Albert, „je to šťastie, že mi pán Morrel prichodí na pomoc. Pravda, vás to mrzí, že mi tak do môjho bludiska hádže klbko nití?“

„Prepáčte, drahý priateľ,“ povedal Debray, „ale veci, ktoré nám hovoríte, sú také nepravdepodobné...“

„Ech, preto, že vám o nich nehovoria vaši vyslanci a vaši konzuli; nemajú na to čas, musia obťažovať svojich cestujúcich rodákov.“

„Hľa, teraz sa hneváte a útočíte na chudákov našich úradníkov. Bože môj, čím vás majú chrániť? Snehovňa im každý deň snižuje platy, takže už ich je nedostatok. Chcete byť vyslancom, Albert? Dám vás vymenovať do Carihradu.“

„To už nie. Aby mi sultán pri prvom prejave, urobenom na počesť Mehmeta Aliho, poslal šnúru a moji tajomníci by ma zaškrtili?“

„Tak vidíte,“ riekol Debray.

„Áno, ale to všetko nie je prekážkou, aby môj gróf de Monte Christo jestvoval!“

„No, to je div! Každý jestvuje!“

„Každý jestvuje, ale nie pri takých podmienkach. Každý nemá čiernych otrokov, kniežacie galerie, zbrane ako bej, kone za šesťtisíc frankov kus a grécke milenky!“

„Videli ste tú grécku milenkú?“

„Áno, videl som ju i počul. Videl som ju v di-

vadle Valle a počul som ju raz, keď som bol u grófa na raňajkách.“

„Ten váš mimoriadny človek teda i jedáva?“

„Ak jedáva, je toho tak málo, že o tom nehodno hovorit.“

„Uvidíte, že je to upír.“

„Smejte sa, ak chcete. Grófka G..., ktorá, ako viete, poznala lorda Ruthwena, mala tiež tú mienku.“

„Ach, výborne!“ zvolal Beauchamp. „Pre človeka nežurnalistu je to pendant k morskému hadovi z *Constitutionnel*; upír, to je výborné!“

„Bledožlté oko, ktorého zrenica sa sťahuje a rozšíruje podľa vôle,“ vravel Debray, „vyvinutý lícný uhol, skvelé čelo, zblednutá pleť, čierne fúzy, biele ostré zuby a práve taká zdvorilosť.“

„Je to priam tak, Lucien,“ riekoval Morcerf, „opis je verne načrtnutý. Áno, ostrá a rezná zdvorilosť. Ten človek ma často rozochvel. Raz, keď sme sa spoločne dívali na popravu, myslil som, že zamdliem, ani nie tak pri pohľade na kata, konajúceho povinnosť, a pri kriku odsúdenca, ale skôr pri pohľade na neho, ktorý cele chladne hovoril o všetkých popravách sveta.“

„Nezaviedol vás na chvíľu medzi rumy Kolosea, aby vám tam pil krv, Morcerf?“ spýtal sa Beauchamp.

„Alebo, keď vás vyslobodil, nedal vám podpísat nejaký ohnivofarebný pergamen, ktorým by ste mu zapredali dušu, ako Ezau právo prvorodenca?“

„Robte len vtipy, robte, páni,“ riekoval do istej miery dotknutý Morcerf. „Keď pozérám na vás, pekných Parížanov, denných navštievovateľov bulváru de Gand a prechádzkárov Bulonského lesa, a ak pomyslím

na toho človeka, tak sa mi vidí, že nie sme jedného druhu.“

„Blahoželám si k tomu.“

„Nech je to už akokoľvek,“ riekol Château-Renaud, „to je už raz pravda, že váš gróf de Monte Christo je v slobodných chvíľach milý človek, okrem tých drobných stykov s talianskymi zbojníkmi.“

„Ale ved' niet talianskych zbojníkov,“ riekol Debray.

„Ani upírov,“ dodal Beauchamp.

„Ani grófov de Monte Christo,“ riekol Debray.

„Hľa, drahý Albert, hodiny bijú pol jedenástej.“

„Priznajte sa, že vás vo sne tlačila mora, a podme raňajkovať,“ riekol Beauchamp.

Ale ešte nezanikla vibrácia hodín, keď sa otvorily dvere a Germain oznamoval:

„Jeho Excelencia gróf de Monte Christo!“

Všetci poslucháči sa nevdojak trhli a tým prezradili záujem, ktorý Morcerfovo rozprávanie vlialo do ich duší. Ani sám Albert sa nemohol uchrániť istému pochutiu.

Nebolo počuť na ulici ani hrkot koča, ani kroky v predsiene, i dvere sa otvorily bez zvuku.

Na prahu zjavil sa gróf, oblečený s najväčšou prostotou, ale jeho šatám by nebol mohol nič vyčítať ani najmódnejší lev. Všetko bolo vkusne vybrané, všetko pochodilo z rúk najelegantnejších dodavateľov, šaty, klobúk i bielizeň.

Zdal sa, ako by nemal ešte tridsať päť rokov, a čo všetkých prekvapilo, bola jeho neobyčajná podobnosť s obrazom, ktorý načrtal Debray.

Gróf kráčal s úsmevom doprostred salónu, rovno

k Albertovi, ktorý, idúc mu oproti, podával mu horlive ruku.

„Exaktnosť,“ riekol Monte Christo, „je zdvorilosťou kráľov, ako povedal, tuším, jeden z našich panovníkov. Nie je však vždy zdvorilosťou cestovateľov ani pri ich dobrej vôle. Jednako však úfam sa, drahý vikont, že s ohľadom na moju dobrú vôle prepáčite tie dve či tri sekundy, o ktoré som sa, tuším, oneskoril pri našej schôdzke. Päťsto mňožstvo prejsť bez priekor, najmä vo Francúzsku, kde je, tuším, zakázané biť postiliónov.“

„Pán gróf,“ povedal Albert, „oznamoval som práve vašu návštenu niekoľkým svojim priateľom, ktorých som povolal pod vplyvom vášho sľubu, ktorý ste mi láskave dali, a ktorých mám česť predstaviť vám. Je to pán gróf de Château-Renaud, ktorého šľachtictvo pochodí od dvanásťich párov a jeho predkovia patrili k Okrúhlemu stolu; pán Lucien Debray, osobný tajomník ministra vnútra; pán Beauchamp, hrozný novinár, postrach francúzskej vlády, o ktorom však ani pri jeho národnej sláve nepočuli ste nikdy v Taliansku preto, lebo jeho časopis sa ta nedostane, a konečne pán Maximilián Morrel, kapitán spahiov.“

Pri tomto mene gróf, ktorý sa až do tej chvíľky klaňal obradne, ale s úplnou anglickou chladnosťou a ľahostajnosťou, nevdojak vykročil napred a ľahký nádych zapýrenia mihol sa ako blesk jeho bledou tvárou.

„Ráčite mať rovnošatu nových francúzskych víťazov, pane,“ riekol; „krásna rovnošata!“

Nebolo možno zistieť, aký cit dodával grófovmu hlasu také hlboké zachvenia a ožaroval, ako by nevdojak, jeho zrak, taký krásny, pokojný a taký jasný, keď nemal na to príčiny, aby ho zahaľoval.

„Vy ste ešte nevideli našich Afričanov, pane?“ spýtal sa Albert.

„Nikdy,“ odvetil gróf, premôžuc sa zasa úplne.

„Nuž, pane, pod touto rovnošatou bije jedno z najsmelších a najušľachtilejších sŕdc našej armády.“

„Oh, pán gróf!“ prerusil vikonta Morrel.

„Nechajte ma hovoriť, kapitán... A práve sme sa dozvedeli,“ hovoril ďalej Albert, „o takom hrdinstve tohto pána, že, hoci sme ho dnes prvý raz videli, prosím o dovolenie, aby som vám ho smel predstaviť ako svojho priateľa.“

Pri týchto slovách zasa bolo možno zbadať na Monte Christovi ten divný meravý pohľad, chvíľkové zapýrenie a ľahké zachvenie riasnic, čo u neho bolo znakom pohnutia.

„Ach, pán má ušľachtilé srdce,“ riekol gróf, „tým lepšie.“

Tento výrok, ktorý bol skôr odpoveďou na grófove vlastné myšlienky, ako na to, čo povedal Albert, prekvapil všetkých, najväčšmi však samého Morrella, ktorý s údivom pozrel na Monte Christa. Ale ten výrok bol vyslovený s takým sladkým, priam ľubezným prízvukom, že i pri jeho podivnosti nebolo sa možno nad ním pozastaviť.

„Prečo by o tom pochyboval?“ povedal Beauchamp Château-Renaudovi.

„Naozaj,“ vravel Château-Renaud, ktorý prenikačným aristokratickým zrakom svojej spoločenskej zbehlosti preskúmal u Monte Christa všetko, čo bolo na preskúmanie, „Albert nás neoklamal, gróf je naozaj mimoriadny zjav. Ako sa vám páči, Morrel?“

„Naozaj,“ odvetil Maximilián, „má priamy pohľad

a sympathetic hlas, páči sa mi i pri divnej poznámke, ktorú o mne práve urobil.“

„Páni,“ riekoval Albert, „Germain mi oznamuje, že je prestreté. Dovoľte mi, drahý gróf, aby som vás viedol.“

Šli mlčiac do jedálne. Každý si sadol na svoje miesto.

„Páni,“ riekoval gróf sadajúc si, „dovoľte, aby som sa priznal, čo nech je ospravedlnením všetkých neprístojností, ktorých by som sa mohol dopustiť: som natoľko cudzincom, že som v Paríži prvý raz. Život francúzsky je mi teda úplne neznámy; žil som doteraz temer výlučne životom orientálnym, ktorý je pravou protivou dobrých parížskych tradícií. Prepáčte teda, prosím, ak pri mne zbadáte niečo priturecké, neapolské alebo arabské. To som musel povedať, a teraz, páni, raňajkujme.“

„Ako to všetko vraví!“ šepkal Beauchamp. „Je to rozhodne veľmož.“

„Veľmož,“ povedal Debray.

„Veľmož všetkých dŕžav, pán Debray,“ riekoval Château-Renaud.

II. RAŇAJKY.

Gróf, ako sa pamäťame, bol miernym hodovníkom. Albert to spomenul, aby sa parížsky život svojou najmateriálnejšou, ale zároveň i najciteľnejšou stránkou hned na začiatku nespríkril vznešenému cestovateľovi.

„Drahý gróf,“ riekoval, „obávam sa, že kuchyňa ulice du Helder nevyhovie vám tak ako kuchyňa Španielske-

ho námestia. Mal som sa interesovať o vaše chúťky a dať pripraviť niekoľko jedál podľa vášho vekusu.“

„Keby ste ma lepšie poznali, pane,“ povedal s úsmevom gróf, „nerobili by ste si so mnou také starosti, takrečeno skoro ponižujúce pre cestovateľa, ako som ja, ktorý sa v Neapole živí makarónmi, v Miláne polentou, vo Valencii olapodridou, v Carihrade pilafom, v Indii kariokom a v Číne lastovičími hniezdzami. Pre svečanobčana, ako som ja, kuchyňa nejestvuje. Jem všetko a všade, ale jem málo, a dnes, keď mi vyčítujete miernosť, som práve veľmi hladný, lebo som nejedol od včera rána.“

„Ako? Od včera rána?“ volali hostia. „Vy ste nedeli dvadsaťštyri hodiny?“

„Nejedol,“ odvetil Monte Christo, „bol som prinútený vybočiť z cesty a ísť do okolia Nîmes pre isté zvesti, takže som sa trochu oneskoril a nechcel som sa nikde zastavovať.“

„A cestou ste jedli vo voze?“ spýtal sa Morcerf.

„Nie, spal som, čo obyčajne robievam, keď sa nudím, alebo nemám vôľu zabávať sa, alebo ak som hladný a nemám chuť do jedenia.“

„Vy teda rozkazujete snu, pane?“ spýtal sa Morrel.

„Skoro.“

„Máte na to nejaký prostriedok?“

„Neomylný.“

„Ach, to by bolo znamenité pre nás Afričanov, ktorí nemáme vždy čo jest a málokedy čo piť,“ riekal Morrel.

„Áno,“ povedal Monte Christo; „na nešťastie však môj prostriedok, výborný pre človeka, ako som ja, ktorý žije cele mimoriadnym životom, bol by veľmi nebez-

pečný, keby ho použila armáda, ktorá, keby bola potrebná, nezobudila by sa.“

„Či by sme sa mohli dozvedieť, aký je to prostriedok?“ spýtal sa Debray.

„Ó, Bože môj, áno,“ odvetil Monte Christo, „neskrývam sa s ním: je to miešanina výtečného ópia, pre ktoré som si zašiel do Kantonu, aby som mal istotu, že je čisté, a najlepšieho hašiša, aký je na Východe, totiž medzi Tigrisom a Eufratom. Rovnaké časti týchto čias-tok sa smiešajú a narobia sa z nich pilulky, ktoré sa v prípade potreby užijú. Za desať minút ukáže sa účinok. Spýtajte sa pána baróna Františka d’Epinay; zdá sa mi, raz ich okúsil.“

„Áno,“ povedal Morcerf, „spomíнал mi to a má na to príjemnú rozpomienku.“

„Či nosíte ten preparát vždy pri sebe?“ spýtal sa Beauchamp, ktorý ako novinár bol veľmi skeptický.

„Vždy,“ odvetil Monte Christo.

„Bolo by nediskrétnosťou prosiť vás ukázať tie pilulky?“ pokračoval Beauchamp, úfajúc sa, že cudzincia priviedie do rozpakov.

„Naskrze nie, pane,“ odvetil gróf.

A vyňal z vrecka utešenú bonboniéru, urobenú zo smaragdu a zatvorenú zlatým vrchnákom, ktorý, ked' sa odkrútil, prepúšťal hrdlom bonboniéry malú zelenkavú guľku vo veľkosti hrachu. Guľka mala ostrú, prenikavú vôňu; v smaragde ich bolo so päť, ktorý ich mohol ob-siahnuť so dvanásť.

Bonboniéra šla z ruky do ruky okolo stola, ale hostia si ju podávali rýchlejšie skôr preto, aby mohli obdivovať skvelý smaragd, ako aby videli a voňali pilulky.

„A tú hostinu vám pripravuje váš kuchár?“ spýtal sa Beauchamp.

„Nie, pane,“ odpovedal Monte Christo, „náhodným rukám nevydávam napospas svoje ozajstné pôžitky. Som dosť dobrý lučbár, pripravujem si pilulky sám.“

„To je utešený smaragd, najväčší, aký som kedy videl, hoci moja matka má niekoľko dosť pozoruhodných skvostov,“ povedal Château-Renaud.

„Mal som také tri,“ rieko Monte Christo. „Jeden som daroval sultánovi, ktorý si ho dal osadiť do meča; druhý Jeho Svätosti pápežovi, ktorý si ho dal pripojiť na tiaru proti druhému, podobnému, ale menej peknému smaragdu, ktorý dal jeho predchodcovi, Piovi VII., cisárovi Napoleon; tretí som si nechal a dal som ho vyhŕbiť, čo sice zmenšilo jeho cenu o polovicu, ale tým stal sa pohodlnnejším pre moju potrebu.“

Všetci hľadeli na Monte Christa s obdivom, hovoril tak prosto, že bolo zrejmé, že alebo hovorí pravdu, alebo je blázon. Ale smaragd, ktorý mu ostal v rukách, pôsobil, že sa všetci klonili k prvému predpokladu.

„A za taký veľkolepý dar čo vám dali vladári na výmenu?“ spýtal sa Debray.

„Sultán slobodu istej ženy,“ odvetil gróf, „Jeho Svätošť pápež život istého mužského. Takže som bol raz v živote taký mocný, ako keby mi Boh dožičil narodiť sa na stupňoch prestola.“

„Všakver to bol Peppino, ktorého ste zachránili?“ zvolal Morcerf. „Pri ňom ste použili svoje právo udeliť milosť?“

„Azda.“

„Pán gróf,“ povedal Morcerf, „nemôžete si predstaviť, ako ma teší, že vás počujem takto hovoriť! Opí-

sal som vás vopred svojim priateľom ako báječného človeka, ako čarodeja z *Tisíc a jednej noci*, ako stredovekého čarodejníka. Ale Parížania sú natoľko zbehlí v paradoxoch, že pokladajú prirodzené pravdy za preludy fantázie, keď ony nevyhovujú podmienkam ich každodenného života. Napríklad tu Debray, ktorý číta, a Beauchamp, ktorý uverejňuje denne, že na bulvári prepadli a ozbíjali oneskoreného člena Jockey Clubu, že zavraždili v ulici Saint-Denis alebo na predmestí Saint-Germain štyri osoby, že zavreli desať, pätnásť, dvadsať zlodejov alebo v nejakej kaviarni na bulvári du Temple, alebo v Juliánových termách — ktorí popierajú jestvovanie banditov v maremách, v rímskej kampani alebo v Pontínskych močiaroch. Povedzte im, prosím, pán gróf, že ma tí banditi zajali a že bez vášho velkodušného zakročenia čakal by som teraz pravdepodobne na večné vzkriesenie v katakombách svätého Šebastiána, miesto toho, aby som bol hosťom svojho skromného domca v ulici du Helder.“

„Ech,“ rieko Monte Christo, „sľubili ste mi, že nebudeste nikdy hovoriť o tej malichernosti.“

„Ja nie, pán gróf!“ zvolal Morcerf. „Niekto iný, komu ste akiste dokázali to isté dobrodenie ako mne, ktorého si akiste so mnou mýlite. Ba práve hovorme o tom, prosím, lebo ak sa rozhodnete hovoriť o tej veci, nielen že mi trochu zopakujete, čo viem, ale zjavíte mi všeličo, čo neviem.“

„Tak sa mi vidí predsa,“ povedal s úsmevom gróf, „že v celej veci hrali ste úlohu dosť dôležitú, aby ste mohli vedieť práve tak dobre ako ja, čo sa stalo.“

„Sľúbite mi,“ spýtal sa Morcerf, „ak poviem všetko, čo viem, že poviete i vy to, čo neviem?“

„To je celkom správne,“ odpovedal Monte Christo.

„Tak dobre,“ riekol Morcerf, „koľkokokoľvek už utrpí moja márnivosť, ale mysel som tri dni, že som predmetom vábenia masky, ktorú som pokladal za potomstvo Tullie alebo Pompei, kým so mnou koketovala nejaká contadina, a všimnite si, že hovorím contadina aby som nemusel povedať sedliačka. Viem len toľko, že som ešte sprostejší hlupák, sťa ten, o ktorom som práve hovoril, za tú sedliačku pokladal mladého, pätnásť- až šesťnásťročného zbojníka-holobrádka štíhlej postavy, ktorý vo chvíli, keď som sa chcel osmelíť poceľoval jeho panenské rameno, oprel mi o hrdlo pištolu a s pomocou siedmich či ôsmich druhov doviedol, lepšie povedané dovliekol ma do katakomb svätého Šebastiána, kde som našiel, na moj pravdu, veľmi vzdelaného zbojníckeho náčelníka, ktorý čítal Caesarove Pamäti a ktorý ráčil pretrhnúť čítanie, aby mi oznámil, že ak do druhého dňa do šiestej ráno nezaplatím do jeho pokladnice štyritisíc toliarov, prestanem na druhý deň o štvrt na sedem žiť. Ten list jestvuje, je v rukách Františka, mnou podpísaný, s dodatkom majstra Lui-giho Vampu. Ak o tom pochybujete, napíšem Františkovi, ktorý dá podpisy legalizovať. To je všetko. Čo však neviem, je, ako ste získali, pán gróf, takú veľkú úctu rímskych banditov, ktorí si tak málo vecí vážia. Priznávam sa vám, že František i ja boli sme unesení obdivom.“

„Niet prostejšej veci, pane,“ povedal gróf; „poznal som zlovestného Vampu dlhšie ako desať rokov. Keď bol ešte cele mladým pastierom, dal som mu raz akúsi zlatú mincu za to, že mi ukázal cestu; on však, aby neostal mojím dlžníkom, daroval mi vlastnoručne

vyrezávanú dýku, ktorú ste iste videli v mojej sbierke zbraní. Neskôr alebo zabudol na výmenu týchto darčekov, ktoré maly medzi nami udržať priateľstvo, alebo že ma nepoznal, chcel ma prepadnúť; bol som to však ja, ktorý som ho zajal, i jeho dvanásť druhov. Mohol som ho vydať do rúk rímskej justície, ktorá je rezká a ktorá by sa kvôli nemu bola ešte poponáhľala, ale neurobil som to. Prepustil som ho, i jeho ľudí.“

„S podmienkou, že už nebudú hrešiť,“ riekoval so smiechom novinár. „S radosťou vidím, že dodržali slovo.“

„Nie, pane,“ povedal Monte Christo, „s tou prostou podmienkou, že budú rešpektovať mňa i mojich ľudí. Azda vám bude divné, čo vám poviem, vám, pánom socialistom, pokrokárom, humanistom — ved' nestarám sa nikdy o svojho bližného, neusilujem sa nikdy chrániť spoločnosť, ktorá nechráni mňa, ba čo viac, ktorá sa len preto stará o mňa, aby mi mohla škodiť. A ak vytrem spoločnosť a bližného zo svojej úcty a ak zachovám oproti nim neutralitu, sú to iste oni — spoločnosť a môj bližný — ktorí sú mi zaviazaní vzájomnou službou.“

„Výborne!“ zvolal Château-Renaud. „Hľa, prvý odvážny človek, ktorého počujem statočne a nepokryte hlásať egoizmus; to je veľmi krásne, bravo, pán gróf!“

„Je to aspoň úprimné,“ riekoval Morrel, „ale som si istý, že pán gróf nelútoval, že sa raz prehrešil proti zásadám, ktoré nám takým rozhodným spôsobom vyložil.“

„Čím som sa prehrešil proti tým zásadám, pane?“ spýtal sa Monte Christo, ktorý sa nemohol ubrániť pozrieť zavše na Maximiliána tak pozorne, že smelý mla-

dík už dva alebo tri razy sklopil oči pred grófovým po-kojným a jasným pohľadom.

„Zdá sa mi,“ povedal Morrel, „že, vyslobodiac pána de Morcerf, ktorého ste nepoznali, preukázali ste službu svojmu bližnému a spoločnosti.“

„Ktorej je najkrajšou ozdobou,“ riekoval vážne Beauchamp, vyprázdniac jedným dúškom čašu šampan-ského.

„Pán gróf!“ zvolal Morcerf. „Teraz vás chytili logickým vývodom, vás, jedného z najmocnejších logikov, ktorých som poznal, a uvidíte, ako vám hned' jasne dokážu, že miesto toho, aby ste boli egoistom, ste, naopak, ľudomilom. Ach, pán gróf, nazývate sa Orientálcom, Le-vantíncom, Malajcom, Indom, Číňanom, divochom; menujete sa prímením Monte Christo a krstným menom námorník Simbad: a hľa, v deň, keď prvý raz vkročíte do Paríža, osvojujete si chyby, ktoré nemáte, a skrýva-te ctnosti, ktoré máte.“

„Drahý vikont,“ riekoval Monte Christo, „vo vše-tkom, čo som povedal alebo urobil, nenachodím jediné-ho slova, pre ktoré by som si od vás a od týchto pánov zaslúžil domnelú chválu, ktorej sa mi dostalo. Neboli ste mi cudzincom, veď som vás poznal, veď som vám prepustil dve chyže, veď som vás pozval na raňajky, veď som vám požičal jeden zo svojich kočov, veď sme spolu videli masky na Corse, veď sme sa prizerali z jedného obloka na námestí del Popolo na popravu, ktorá na vás urobila taký hlboký dojem, že by ste boli bez-mála zamdleli. Spytujem sa teda všetkých tých pánov: mohol som nechať svojho hosta v rukách hrozných ban-ditov, ako ich nazývate? Napokon, zachraňujúc vás, mal som istý úmysel: s vašou pomocou dostať sa do paríž-

ských salónov, keď raz prídem do Francúzska. Za čas ste moje rozhodnutie mohli pôkladať za nejasný, prechodný plán, ale dnes, ako vidíte, je to holá a jasná skutočnosť, ktorej sa musíte podrobiť, ak nechcete zrušiť dané slovo.“

„Dodržím ho,“ povedal Morcerf, „ale bojím sa, drahý gróf, že budete veľmi rozčarovaný, vy, ktorý ste zvyknutý na ďobrodružné situácie, na pitoreskné udalosti, na fantastické obzory. U nás nie je najmenšej epizódy, ktorá by sa podobala tým, na aké je zvyknutý váš život, plný príhod. Naším Čimborasom je Montmartre, našou Himalájou Mont Valerien, našou Saharou Grenelská pláň, kde vŕtajú artézsku studňu, aby tam karavány našly vodu. Máme zlodejov, ba až veľa zlodejov, hoci ich nemáme toľko, koľko sa hovorí, ale títo sa oveľa viac boja najmenšieho špehúna než najväčšieho pána; Francúzsko je konečne taká suchopárna krajobara a Paríž natoľko civilizovaným mestom, že nenájdete v našich osemdesiatich piatich departementoch, vyjmúc z Francúzska Korziku, najmenšieho vršku, na ktorom by nebolo vztýčený telegrafný stĺp, a najmenšej, len trochu tmavej jaskyne, do ktorej by policajný úradník nebol dal zaviesť plynové osvetlenie. Môžem vám teda poslúžiť len jedným, môj drahý gróf, a pri tejto službe stojím vám úplne k dispozícii: totiž predstaviť vás všade, alebo, rozumie sa, dať vás predstaviť svojimi priateľmi. Konečne, na to nepotrebuje nikoho; s vaším menom, imaním a duchom (Monte Christo sa poklonil s ľahkým ironickým úsmevom) uviedol by sa každý sám a všade by ho dobre prijali. Môžem vám byť teda užitočný len v jednej veci. Ak mňa vám odporúča nejaká zbehlosť v parížskom živote, nejaká skúsenosť v pohod-

lí, nejaká znalosť našich obchodných domov, stojím vám k službám pri hľadaní solídneho domu. Neopovážim sa vám ponúknuť, aby ste sa delili s mojím, ako som sa ja delil s vaším v Ríme; ja nehlásam egoizmus, ale som egoista par excellence; okrem mňa nevydržal by so mnou ani tieň, okrem tieňa ženy.“

„Ach,“ riekol gróf, „to je celkom manželská podmienka. A, naozaj, povedali ste mi, pane, v Ríme niekoľko slov o akomsi sobáši. Smiem vám blahoželať ku skorému šťastiu?“

„Tá vec je stále v štádiu plánu, pán gróf.“

„A kto hovorí: plán,“ riekol Debray, „chce povedať: možnosť.“

„Ó, nie!“ zvolal Morcerf. „Môjmu otcovi na tom záleží a úfam sa, že skoro vám budem môcť predstaviť keď i nie svoju ženu, tak aspoň svoju snúbenicu, slečnu Eugéniu Danglarsovú.“

„Eugénia Danglarsová!“ opakoval Monte Christo.
„Počkajte, nie je barón Danglars jej otcom?“

„Áno,“ odvetil Morcerf, „ale novopečený barón.“

„Čo je na tom,“ povedal Monte Christo, „ak dokázal štátu služby, za ktoré si zaslúžil to vyznačenie?“

„Ohromné!“ riekol Beauchamp. „Hoci v duši slobodomyselný, roku tisíc osiemsto dvadsaťdeväť sprostredkoval kráľovi Karolovi Desiatemu šesťmiliónovú pôžičku a kráľ ho urobil barónom a rytierom Čestnej légie, takže nosí stužku nie vo vestovom vrecku, ako by sa mohlo myslieť, ale pekne rúče v gombíkovej dierke kabáta.“

„Beauchamp, Beauchamp,“ zvolal Morcerf so smiechom, „nechajte si to pre Korzára alebo Šarivari, ale aspoň predo mnou šetríte môjho budúceho testa.“

Potom, obrátiac sa k Monte Christovi, povedal:

„Vyslovili ste práve jeho meno ako človek, ktorý baróna pozná.“

„Nepoznám ho,“ povedal nedbanlivo Monte Christo, „ale akiste sa s ním skoro obznámim, keďže mám u neho otvorený úver prostredníctvom firiem Richard a Blount v Londýne, Arstein a Eskeles vo Viedni a Thomson a French v Ríme.“

Vyslovujúc tieto dve posledné mená, Monte Christo pozrel kosmo na Maximiliána Morrela.

Ak čakal cudzinec, že u Maximiliána Morrela vyvolá dojem, nemýlil sa. Maximilián sa zachvel, ako by ho bol udrel elektrický prúd.

„Thomson a French,“ opakoval; „poznáte tú firmu, pane?“

„Sú to moji bankári v hlavnom sídle kresťanského sveta,“ odvetil pokojne gróf; „môžem vám byť u nich v niečom na osoh?“

„Ó, pán gróf, azda by ste nám mohli pomôcť v stopevaní, až doteraz bezvýslednom: táto firma preukázala raz nášmu obchodnému domu vďačnosť, a neviem prečo, vždy to poprela.“

„S najväčšou ochotou, pane,“ odvetil Monte Christo pokloniac sa.

„Ale kvôli pánu Danglarsovi vzdialili sme sa od predmetu nášho rozhovoru,“ riekoł Morcerf. „Šlo o to nájsť grófovi de Monte Christo solíndny byt; páni, pričiňme sa a hľadajme nejaký návrh. Kde ubytujeme nového hosta veľkého Paríža?“

„Bulvár de l'Opéra,“ navrhoval Beauchamp; „v prvom poschodí, dom má balkón. Pán gróf si ta dá priniesť svoje brokátové podušky a uvidí, fajčiac čibuk

alebo hltajúc svoje pilulky, pod svojimi nohami defilovať celé mesto.“

„Vy nemáte nijaký návrh, Morrel?“ spýtal sa Château-Renaud. „Nenavrhuje nič?“

„Ó, áno,“ odvetil mladý človek s úsmevom, „mám myšlienku, ale čakal som, že sa pán gróf dá zlákať niektorým z tých skvelých návrhov, ktoré ste mu dali. Teraz, keď neodpovedal, myslím, že môžem ponúknut' byt v malom, milom rokokovom domci, ktorý moja sestra najala pred rokom v ulici Meslay.“

„Vy máte sestru, pane?“ spýtal sa Monte Christo.

„Áno, pane, a to znamenitú sestru.“

„Vydatú?“

„Už deväť mesiacov.“

„Je šťastná?“

„Taká šťastná, nakoľko ľudská bytnosť len môže byť,“ odvetil Maximilián. „Vydala sa za človeka, ktorého milovala a ktorý nám ostal verný v nešťastí: Emanuela Herbaulta.“

Monte Christo sa nepatrne usmial.

„Bývam tam, keď som na dovolenke,“ pokračoval Maximilián, „a mohol by som so svojím švagrom Emanuelom poslúžiť pánu grófovi všetkými informáciami, ktoré by potreboval.“

„Dovoľte!“ zvolal Albert prv, ako mohol Monte Christo odpovedať. „Pozor, pán Morrel, chcete zatvoriť cestovateľa, námorníka Simbada do rodinného života; z človeka, ktorý prišiel, aby videl Paríž, urobíte patriarchu?“

„Ó, čoby!“ odvetil Morrel s úsmevom. „Moja sestra má dvadsať päť rokov, švagor má tridsať: sú mladí, veselí a šťastní; inak by bol pán gróf doma a stretol by sa

so svojimi hostiteľmi len vtedy, keby sa mu zapáčilo prísť k nim.“

„Vďaka, pane, vďaka,“ povedal Monte Christo; „uspokojím sa s tým, že budem predstavený vašej sestre a väšmu švagrovi, ak mi dožičíte láskave tej cti, ale ne-prijal som ani jeden návrh z tých, ktoré mi dali páni, a to preto, že môj byt je už pripravený.“

„Ako,“ zvolal Morrel, „chcete sa ubytovať v hoteli? Ale to bude pre vás veľmi nudné.“

„Či som bol v Ríme tak zle ubytovaný?“ spýtal sa Monte Christo.

„Do čerta!“ odvetil Morcerf. „Na zariadenie bytu vydali ste v Ríme päťdesiat tisíc piastrov. Ale myslím, že nemáte vôľu opakovať denne také výdavky.“

„To ma neodstraší,“ odvetil Monte Christo, „ale rozhodol som sa, že budem mať v Paríži dom, rozumiem vlastný dom. Poslal som napred svojho komorníka, ktorý ho už akiste kúpil a dal mi ho zariadiť.“

„Vy teda máte komorníka, ktorý pozná Paríž?“ zvolal Beauchamp.

„Prvý raz je vo Francúzsku, ako ja; je čierny a nehovorí,“ riekol Monte Christo.

„Je to teda Ali?“ spýtal sa Morcerf, vzbudiac tým všeobecné počudovanie.

„Áno, pane, je to Ali, môj Núbijec, môj nemý, ktorého ste, tuším, videli v Ríme.“

„Áno, videl,“ povedal Morcerf, „pamätám sa na neho veľmi dobre. Ale ako ste mohli poveriť Núbijca kúpou domu v Paríži a nemého jeho zariadením? Ved', chudák, urobí akiste všetko naopak.“

„Mýlite sa, pane; ba práve som istý, že vyberie všetky veci podľa môjho vkusu, lebo, ako viete, môj vkus

nie je vkušom celého sveta. Prišiel sem pred týždňom; pobehal akiste celé mesto, vedený pudom psa-honelníka. Pozná moje koníčky, moje fantázie, moje potreby; zariadil akiste všetko podľa mojej chuti. Vedel, že prídem dnes o desiatej, čakal na mňa od deviatej pri Fontainebleauskej bráne a odovzdal mi tento lístok; je to moja nová adresa. Hľadte, čítajte.“

A Monte Christo podal lístok Albertovi.

„Elysejské polia tridsať,“ čítal Morcerf.

„Ach, to je naozaj originálne!“ nemôžuc sa ovládať, zvolal Beauchamp.

„A veľmi kniežacie!“ dodal Château-Renaud.

„Ako, vy nepoznáte svoj dom?“ spýtal sa Debray.

„Nie,“ odvetil Monte Christo; „už som vám povedal, že som nechcel prepáť hodinu schôdzky. Pristrojil som sa vo voze a sostúpil som pred vikontovými dverami.“

Mladí ľudia pozreli na seba; nevedeli, či Monte Christo nehrá komédiu. Ale všetko, čo opúšťalo ústa tohto divného človeka, bolo i pri svojom pôvodnom ráze také prosté, že nebolo možno myslieť si, že nevraví pravdu. A napokon prečo by to bol robil?

„Musíme sa teda uspokojiť s tým,“ riekol Beauchamp, „že budeme môcť pánu grófovi urobiť tie drobné služby, ktoré máme v moci. Ja, ako novinár, otvorím mu všetky parízske divadlá.“

„Dakujem, pane,“ povedal s úsmevom Monte Christo, „môj intendant dostal už rozkaz najať mi lóžu vo všetkých.“

„Váš intendant je tiež Núbijec a nemý?“ spýtal sa Debray.

„Nie, pane, je to váš rodák, ak môže byť Korzičan

niečím krajanom. Vy ho však poznáte, pán de Morcerf?“

„Bol by to azda náhodou dobrý signor Bertuccio, ktorý vie tak dobre prenajať okná?“

„Tak je, videli ste ho u mňa, keď som mal česť prijať vás na raňajky. Je to veľmi poriadny človek, ktorý bol trochu vojakom, trochu podludníkom, slovom, všetkým, čím možno byť. Neručil by som ani za to, že pre nejakú maličkosť mal opletačku i s políciou, niečo ako pichnutie nožom.“

„A vy ste si vyhliadli toho počestného občana za intendanta, pán gróf?“ riekol Debray. „O koľko vás okradne ročne?“

„Na moju česť,“ odvetil gróf, „o nič viac ako každý iný; v tom som si istý. Ale zodpovedá mi, nepozná nežnosti, nechávam si ho teda.“

„Ste teda opatrený,“ povedal Château-Renaud; „máte súkromný dom na Elysejských poliach, sluhov, intendanta, chýba vám už len milenka.“

Albert sa usmial: prišla mu na um krásna Grékyňa, ktorú videl v grófovej lóži v divadle Valle a v divadle Argentína.

„Mám niečo lepšie,“ povedal Monte Christo, „mám otrokyňu. Vy si najímate milenky v Opere, vo Vaudeville, vo Variétés, ja som si svoju kúpil v Carihrade; prišlo mi to drahšie, ale už v tom ohľade nemusím mať starosti.“

„Ale zabúdate,“ riekol Debray so smiechom, „že sme Francúzi podľa mena i povahy, že vaša otrokyňa, vstúpiac na francúzsku pôdu, stala sa slobodnou.“

„Kto jej to povie?“ spýtal sa Monte Christo.

„Nuž, Bože môj, prvý, s kým sa stretne.“

„Hovorí len po grécky.“

„Potom je to niečo iné.“

„Ale uvidíme ju aspoň?“ spýtal sa Beauchamp.

„Či, majúc nemého sluhu, máte i eunuchov?“

„Na moj veru, nie,“ odvetil Monte Christo; „tak ďaleko môj orientalizmus nesiahá. Všetko, čo je okolo mňa, môže ma opustiť, a ak ma opustí, nebude potrebovať už ani mňa, ani nikoho iného. Práve preto ma azda nik neopúšťa.“

Hostia došli už dávno k zákuiskom a cigarám.

„Môj drahý,“ zašeptal Debray vstávajúc, „je pol tretej; váš hosť je milý, ale niet takej dobrej spoločnosti, aby sme ju neopustili, a zavše i zlú: musím sa vrátiť do ministerstva. Spomeniem grófa pred ministrom a musíme vypátrať, kto je.“

„Dajte pozor,“ povedal Morcerf, „zriekli sa toho už i prešíbalejší.“

„Ech, máme tri milióny pre políciu; pravda, sú te-mer vždy vopred strovené, ale to nič; ešte vždy ostane nejakých päťdesiat tisíc frankov, ktoré na to vynaložíme.“

„A keď sa dozviete, kto je, poviete mi to?“

„Slubujem vám to. Do videnia, Albert; páni, váš najpokornejší sluha.“

A vyjdúc do predsiene, Debray zavolal veľmi hlasne:

„Nech príde môj koč!“

„Tak,“ riekol Beauchamp Albertovi, „nepôjdem do snemovne, ale budem môcť svojim čitateľom ponúknuť niečo lepšieho ako reč pána Danglarsa.“

„Odpusťte, Beauchamp,“ riekol Morcerf, „ale veľmi vás prosím, nezmieňujte sa o tom; nepozbavujte ma

zásluhy jeho predstavenia a uvedenia. Všakver, je zvláštny?“

„Ba viacej ako to,“ povedal Château-Renaud, „je to jeden z najmimoriadnejších ľudí, akých som kedy videl. Pôjdete, Morrel?“

„Hned, len odovzdám pánu grófovi svoju navštívenuku, ktorý mi láskave slúbil, že urobí malú návštevu v ulici Meslay.“

„Ubezpečujem vás, že nezabudnem, pane,“ povedal gráf pokloniac sa.

A Maximilián Morrel vyšiel s barónom de Château-Renaud, nechajúc Monte Christa samého s Morcerfom.

III. PREDSTAVENIE.

Ked' Albert s Monte Christom ostal osamote, povedal mu:

„Dovoľte, aby som zaujal cicerona tým, že vám poskytnem ukážku mládeneckejho bytu. Vám, zvyknutému na talianske paláce, bude slúžiť aspoň za predmet výpočtu, v koľkých štvorcových stopách môže žiť parížsky mladý človek, o ktorom súdia, že nebýva najhoršie. Pri prehliadke miestnosti otvoríme obloky, aby ste mohli slobodne dýchať.“

Monte Christo poznal už jedáleň a prízemný salón. Albert ho zaviedol najprv do ateliéru, ktorý bol, ako vieme, jeho obľúbenou miestnosťou.

Monte Christo vedel správne oceniť všetky sbierky, ktoré boli v miestnosti: staré skrine, japonský porcelán, orientálne látky, benátske sklo, zbrane všetkých krajín sveta, poznal všetko, na prvý pohľad uhádol sto-

ročie, krajinu i pôvod. Morcerf myslel, že bude vykla-
dačom, a stalo sa naopak, že pod vedením grófovým on
konal štúdie starožitnícke, nerastopisné a prírodopisné.
Sostúpili na prvé poschodie. Albert zaviedol hosta do
salónu, v ktorom visely diela moderných maliarov;
boli tam krajinky Duprého s dlhými trstami, štíhlymi
stromami, so skvelými oblohami a ručiacimi kravami;
boli tam Delacroixovi arabskí jazdci v dlhých bielych
burnusoch, s pestrými pásmi, vykladanými zbraňami, na
koňoch, ktoré sa hrázly zúrivo, kým sa mužskí tŕkli že-
leznými palicami; Boulangerove akvarely, zobrazujúce
celý chrám *Notre Dame de Paris* s rozmachom, ktorý
z maliara robí básnikovho súpera; boli tam plátna Dia-
zu, maľujúceho žiarivejšie slnce a krajšie kvety, ako
sú v skutočnosti; kresby Decampsove, práve také far-
bisté ako Salvatora Rosu, ale poetickejšie; Girandove
a Müllerove pastely, predstavujúce deti s anjelskými hla-
vami, ženy s panenskými črtami; náčrty, vytrhnuté
z Dauzatsovej skicovej knihy, črtané na ceste po Orien-
te v niekoľkých minútach v sedle ľavy alebo pod klen-
bou mešity; slovom, všetko, čo môže moderné umenie
poskytnúť ako náhradu za stratené umenie, ktoré za-
padalo s vekmi minulosťi.

Albert sa domnieval, že neobyčajnému cestovate-
ľovi aspoň teraz ukáže niečo nového; on však, nehľada-
júc podpisy, z ktorých niektoré boli nahradené len za-
čiaľočnými literami, na veľké prekvapenie Albertovo
označil hneď pri každom diele meno pôvodcu, takže
bolo zrejmé, že sú mu nielen všetky tie mená známe,
ale že všetky tie talenty i študoval a ocenil.

Zo salónu šli do spálne, ktorá bola vzorom elegan-
cie a prísneho vkusu; jediný portrét, signovaný však

Leopoldom Robertom, skvel sa tu v mdlo pozlátenom ráme.

Predovšetkým tento portrét upútal Monte Christovu pozornosť, lebo gróf v spálni urobil tri rýchle kroky a zastal zrazu pred ním.

Bol to obraz asi dvadsať päť- či dvadsať šesťročnej mladej ženskej s počernou pleťou, ohnivým zrakom, zacloneným mdlými mihalnicami; mala malebný kroj katalánskych rybárok s červeným a čiernym prusliakom a so zlatými ihlami vo vlasoch; hľadela na more a jej elegantná silueta odrážala sa na dvojom azúre vĺn a neba.

Nebyť šera, ktoré bolo v chyži, Albert by bol musel zbadať sinú bledosť, ktorá sa rozprestrela na grófových lícach, a všimnúť si nervóznej triašky, ktorá preskočila jeho ramenami a hrud'ou.

Na chvíľu panovala tichosť; Monte Christo stál, upierajúc na obraz utkvety pohľad.

„Máte krásnu milenku, vikont,“ povedal potom gróf úplne pokojným hlasom, „ten bezpochyby plesový kostym jej znamenite pristane.“

„Ach, pane,“ vravel Albert, „ten omyl by som vám nikdy neodpustil, keby ste popri tomto portréte videli nejaký iný. Nepoznáte moju matku, pane; je to ona, ktorú vidíte v tomto ráme; dala sa tak odmaľovať asi pred šiestimi alebo siedmimi rokmi. Kroj je, tuším, fantastický a podobnosť je taká veľká, že sa mi zdá, ako by som ešte matku videl, aká bola roku tisíc osemsto tridsiateho. Grófka dala ten portrét vyhotoviť v grófovej neprítomnosti. Mienila mu zaiste pri návrate pripraviť milé prekvapenie, ale čudná vec, otcovi sa ten portrét nepáčil. Ani cena maľby, ktorá je, ako vidíte, z krásnych diel Leopolda Roberta, nemohla premôcť

jeho antipatiu. Medzi nami, drahý gróf, treba uznať, že pán de Morcerf je z najhorlivejších pérov v Luxemburgu, v teórii renomovaným generálom, ale veľmi stredným znalcom umenia. S mojou matkou je to už cele inak, ktorá maľuje pozoruhodne a ktorá, ceniac si príliš také dielo, aby sa s ním cele rozlúčila, darovala mi ho, aby u mňa bolo menej vystavené nepriazni pána de Morcerf, ktorého Grosom maľovaný portrét vám tiež ukážem. Prepáčte, že sa s vami tak shováram o rodine a domácnosti, ale, keďže budem mať česť doviest vás ku grófovi, hovorím vám to preto, aby ste azda náhodou nepočhváli tento obraz. I tak akosi nedobre pôsobí, lebo keď príde ku mne matka, málokedy sa stane, aby naň nepozrela, a tým zriedkavejšie, aby sa pri pohláde naň nerozplakala. Mrak, ktorý tento obraz vnesol do nášho domu, je inak jediný, ktorý sa vyskytol medzi gráfom a grófkou; moji rodičia, hoci sú vyše dva-dsať rokov spolu, vinú sa k sebe práve tak ako v prvý deň.“

Monte Christo pozrel letmo na Alberta, ako by v jeho slovách pátral po skrytom smysle; ale presvedčil sa, že mladý človek povedal ich cele prostodušne.

„Teraz,“ riekol Albert, „videli ste, pán gróf, celé moje bohatstvo, a dovoľte, aby som vám ho ponúkol, hoci je aj nedostatočné; pokladajte sa tu za pána, a aby ste sa tu cítili ešte väčšmi ako doma, nech sa vám páči ísť so mnou k pánu de Morcerf, ktorému som písal z Ríma o láskavosti, ktorú ste mi preukázali, oznamiac mu návštevu, ktorú ste mi sľúbili. A môžem povedať, že gróf a grófka netrpezlivo čakali na príležitosť, aby im bolo dovolené podakovať sa vám. Viem, pán gróf, že ste všetkým trochu unavený a rodinné výjavy na ná-

morníka Simbada nedobre pôsobia, veď ste videli toľko iných výjavov. Jednako prijmite, čo vám núkam, ako úvod do parížskeho života, života zdvorilosti, návštev a predstavovaní.“

Monte Christo sa poklonil bez slova; návrh prijal bez entuziazmu a ľútosti, ako jednu zo spoločenských konvencií, ktorú každý človek, dbajúci na spoločenské ohľady, pokladá si za povinnosť. Albert zavolal komorníka a rozkázal mu, aby šiel oznámiť pánu a pani de Morcerf skorý príchod grófa de Monte Christo.

Albert šiel za ním s grófom.

Pri vkročení do predizby, nad dverami, vedúcimi do salónu, zjavil sa hostovi erb, ktorý svojou bohatou obrubou a súladom s okrasou miestnosti prezádzal, akú dôležitosť pripisuje majiteľ paláca tomuto odznaku.

Monte Christo zastal pred erbom a obzeral si ho pozorne.

„Kŕdeľ zlatých drozdov v azúrovom poli. Je to bezpochyby erb vášho rodu, pane?“ spýtal sa. „Okrem toho, že poznám hlavné čiastky erbu, čo mi dovoľuje rozriešiť ho, v heraldike sa vyznám veľmi slabo, ja, náhodný gróf, ktorého vyrobili v Toskánsku s pomocou komandérstva svätého Štefana a ktorý by sa bol obišiel bez toho panského titulu, keby mi neboli veľa ráz poviedali, že je to vec naskrze potrebná pre človeka, ktorý veľa cestuje. Lebo napokon, je dobre mať niečo na dvierkach koča, keď nie pre iné, tak preto, aby nám dali pokoj colní úradníci. Prepáčte teda, že vám dávam takú otázku.“

„Nie je naskrze indiskrétna, pane,“ riekol Morcerf s prostotou presvedčenia; „dobre ste hádali: je to náš znak, totiž po otcovi; vedľa neho je, ako vidíte, druhý

erb, strieborná veža v červenom poli, patriaci rodu mojej matky. Po praslici som Španiel, ale rod Morcerfov cov je francúzsky, a ako som počul, jeden z najstarších na francúzskom juhu.“

„Áno,“ povedal Monte Christo, „dôkazom toho sú drozdy. Temer všetci ozbrojení pútnici, ktorí skúšali dobyť Svätú zem, alebo ju naozaj vydobyli, prijali odznak kríža, ktorému sa zasvätili, alebo šfahovavých vtákov, symbol dlhej cesty, ktorú mienili podujat, úfa júc sa, že ju prekonajú na krídlach viery. Jeden z vašich predkov po meči bol akiste účastníkom križiackeho ťaženia, a keby to bolo hned len ťaženie svätého Ľudovíta, vedie nás to až do trinásteho storočia, čo je už veľmi pekné.“

„To je možné,“ povedal Morcerf, „v otcovej pracovni je niekde rodokmeň, ktorý nám to povie a na ktorý som inokedy robil poznámky, s ktorými by boli d’Hozier a Jaucourt veľmi spokojní. Teraz už na to nemyslím; predsa vám však poviem, pán gróf — som na to ako cicerone oprávnený — že za našej ľudovej vlády tými vecami začína sa každý veľmi zaoberať.“

„Potom už mohla vaša vláda zo svojej minulosti vybrať niečo lepšieho ako tie dve tabule, ktoré som si všimol na vašich verejných budovách a ktoré nemajú nijaký heraldický smysel,“ pokračoval Monte Christo, vracajúc sa k Morcerfovi. „Ste šťastnejší ako vaša vláda, lebo váš erb je naozaj pekný a hovorí k imaginácii. Áno, je to tak, pochádzate z Provensalska a zároveň zo Španielska. To vysvetľuje, ak sa portrét, ktorý ste mi ukázali, naozaj podobá originálu, tú utešenú počernú farbu, ktorú som tak obdivoval na obličaji vznešenej Kata láinky.“

Bolo by bývalo potrebné byť Oedipom alebo priam sfingou, aby človek vycítil iróniu, ktorú gróf vnukol svojim slovám, povedaným so zdanlivo svrchovanou zdvorilosťou; Morcerf mu tiež ďakoval úsmevom, a idúc napred, aby mu ukázal cestu, otvoril dvere pod erbom, vedúce do salónu.

Na najviditeľnejšom mieste salónu tiež visel portrét; bol to obraz asi tridsať päť- až tridsaťosemročného mužského v generálskej rovnošate s dvojitými epoletami štábneho dôstojníka, odznakom vyššej hodnosti, so stuhou Čestnej légie na krku, označujúcej komandérstvo, na hrudi však s dôstojníckou hviezdou radu Spasiteľa napravo a s veľkrížom Karola III. naľavo, čo znamenalo, že portrétom znázornená osoba bola akiste účastníkom vojny v Grécku a v Španielsku, alebo, čo vo veci radu je to isté, vykonala v obidvoch tých krajinách nejaké diplomatické poverenie.

Monte Christo si obzeral tento portrét s menšou pozornosťou ako ten prvý, keď sa zrazu otvorily bočné dvere a gróf stál zoči-voči grófovi de Morcerf.

Bol to asi štyridsať- až štyridsaťpäťročný mužský, ktorý však zdal sa najmenej ako päťdesiatnik a jeho fúzy a čierne obrvy divne kontrastovaly temer s bieleymi vlasmi, strihanými po vojensky na spôsob kefy; mal na sebe občiansky oblek a v gombíkovej dierke mal stužku, ktorej rozličné pruhy pripomínaly rady, ktorými bol vyznačený. Ten človek vošiel dosť vznešeným krokom a s akousi chtivosťou. Monte Christo ho nechal prísť k sebe, neurobiac ani jediný krok; zdalo sa, že jeho nohy sú pribité ku dlážke a že jeho oči sa nemôžu odtrhnúť od tváre grófa de Morcerf.

„Otec,“ riekol mladý človek, „mám čest predsta-

viť vám grófa de Monte Christo, veľkodušného priateľa, s ktorým som mal šťastie oznámiť sa v ťažkých okolnostiach, ktoré poznáte.“

„Vítam vás, pane, medzi nami,“ povedal gróf de Morcerf, pozdravujúc grófa s úsmevom, „preukázali ste nášmu rodu, zachrániac mu jediného dediča, službu, ktorá si navždy bude vyžadovať našu vdaku.“

Pri týchto slovách gróf de Morcerf ponúkol Monte Christovi kreslo a sám si sadol proti obloku.

Monte Christo, prijmúc grófom označené kreslo, sadol si tak, aby ostal v tôni veľkých zamatovalých záclon a aby ztade mohol čítať v črtách grófovej tváre, na ktoré vtisly svoju pečať starosti a únavu, celú to historiu tajných bolestí, vpísaných do každej časom vyrytej vrásky.

„Pani grófka,“ riekoval Morcerf, „bola práve zaujatá upravovaním toalety, keď jej vikont dal oznámiť návštenu, ktorú bude mať potešenie prijať; hned' príde dolu, o desať minút bude v salóne.“

„Je to pre mňa priveľká čest,“ povedal Monte Christo, „v deň môjho príchodu do Paríža byť uvedený do spoločnosti človeka, ktorého zásluha vyrovná sa jeho povesti a v ktorom výnimocne spravodlivá Fortúna sa nezmýlila. Či azda nemá ešte pre nás na pláňach Mitidže alebo na horách Atlasu nejakú maršalskú palicu?“

„Och,“ odvetil Morcerf, zľahka sa zapýriac, „nechal som službu, pane. Vymenovaný za péra v reštaurácii, bol som účastníkom prvého ťaženia a slúžil som pod maršalom Bourmontom; mohol som sa teda uchádzať o vyššie veliteľstvo, a ktorie, čo by sa bolo stalo, keby sa bola na tróne udržala staršia vetva! Ale júlová revo-

lúcia bola, tak sa zdá, dosť slávna, aby si mohla dovoliť byť nevďačná; bola taká ku všetkým službám, ktoré nepochodily z čias cisárskych; podal som teda demisiu, lebo ak človek získal epolety na bojišti, nevie veľmi manevrovať na hladkých parketoch salónov. Nechal som meč, vrhôl som sa na politiku, zaoberám sa priemyslom, študujem užitočné umenia. Túžil som po tom veľmi za tých deväť rokov, čo som slúžil pri vojsku, ale nemal som na to čas.“

„Takéto myšlienky udržujú superioritu vášho národa nad ostatnými krajinami, pane,“ povedal Monte Christo; „vy, írečitý šľachtic starého rodu, honosiaci sa pekným majetkom, odvážili ste sa dosiahnuť prvé stupne hodnosti ako prostý vojak: to je vzácna vec; potom, stanúc sa generálom, francúzskym pérom, komandérom radu Čestnej légie, chcete znova začať učenícku dráhu bez akejkoľvek inej nádeje, bez akejkoľvek inej odmeny okrem tej, že raz budete užitočný svojim bližným . . . Ach, pane, to je naozaj utešené, ba viacej, to je vznešené . . .“

Albert s počudovaním počúval a pozeral na Monte Christa; neboli zvyknutý vidieť ho unášaného takými oduševnenými ideami.

„Žiaľ,“ pokračoval cudzinec, akiste preto, aby odohnal nezbadateľný tieň, ktorý jeho slová vylúdili na Morcerfovom čele, „my to v Taliansku tak nerobíme; rastieme podľa svojho druhu a rodu a máme to isté lístie, tú istú podobu a často tú istú neužitočnosť cez celý svoj život.“

„Ale, pane,“ riekol gróf de Morcerf, „pre človeka vašich zásluh Taliansko nie je vlastou a Francúzsko vám podáva ruky; odpovedajte na jeho zvanie, ono azda

nebude nevďačné ku každému; so svojimi deťmi zachádza zle, ale cudzincov prijíma neobyčajne grandiózne.“

„Vidno, otec,“ riekoval Albert s úsmevom, „že nepoznáte pána grófa de Monte Christo. Jeho radosti nie sú z tohto sveta; nebaží po poctách a prijíma ich len toľko, koľko sa ich vymestí do cestovného pasu.“

„To je najsprávnejšia definícia, ktorú som kedy o sebe počul,“ riekoval cudzinec.

„Pán gróf bol pánom svojej budúcnosti,“ povedal gróf de Morcerf s povzdychom, „a vyvolil si kvetmi posiatu dráhu.“

„Tak je, pane,“ riekoval Monte Christo s úsmevom, ktorý maliar nikdy nezachytí a nad ním fyziolog, ak ho má analyzovať, vždy zúfa.

„Keby som sa nebol bál, že pána grófa unavím,“ povedal generál, zjavne očarovaný spôsobmi Monte Christa, „bol by som ho zaviedol do snemovne, dnes je zaujímavé zasadnutie pre toho, kto nepozná našich moderných senátorov.“

„Budem vám veľmi vdăčný, pane, ak mi ten návrh dáte inokedy; dnes mi však bolo zalichotené nádejou, že budem predstavený pani grófke, počkám teda.“

„Ach, tu je moja matka!“ zvolal vikont.

Monte Christo, obrátiac sa rýchlo, videl naozaj pani de Morcerf na prahu dverí, vedúcich v opačnú stranu ako tie, ktorými vstúpil jej manžel; keď sa k nej Monte Christo obrátil, nehybná, bledá, spustila bezvládne ruku, ktorou sa, nevedno prečo, opierala o pozlátené dveraje. Stála tam už niekoľko sekúnd a začula posledné slová, ktoré povedal zaalpský host.

Vstal a hlboko sa poklonil grófke, ktorá tiež pozdravila nemo a ceremoniálne.

„Bože môj, madame,“ zvolal gróf de Morcerf, „čo vám je? Je vám azda neznesiteľná teplota salónu?“

„Chorlaviete, mama?“ spýtal sa vikont, pribehnúc k Mercedes.

Zadákovala obidvom s úsmevom.

„Nie,“ odvetila, „bola som len akosi dojatá, viďiac prvý raz toho, bez pomoci ktorého tonuli by sme dnes v slzách smútku. Pane,“ pokračovala grófka, vykročiac so vznešenosťou kráľovnej, „môjmu synovi ste zachránilí život, a za to dobrodenie vám žehnám. A teraz vám ďakujem za potešenie, ktoré ste mi pripravili, poskytnúc mi príležitosť podákovala vám, ako som vám žehnala, a to z hlbky srdca.“

Gróf sa poklonil znova, ešte hlbšie ako prv. Bol ešte bledší ako Mercedes.

„Vy, madame,“ riekol, „a pán gróf za taký prostý čin odmeňujete ma priveľkodušne. Zachrániť človeka, usporiť trápenie otcovi a ušetriť citlivosť ženy — to nie je dobrodenie, to je len skutok ľudskosti.“

Na tie slová povedané s najkrajšou miernosťou a zdvorilosťou, pani de Morcerf odpovedala hlbokým tónom:

„Môj syn má veľké šťastie, pane, že ste mu priateľom, a ďakujem Bohu, že to tak zariadil.“

A Mercedes obrátila svoje krásne oči k nebu s takou nezmernou vďačnosťou, že grófovi sa zdalo, ako by v nich videl trblietať sa dve slzy.

Pán de Morcerf pristúpil k nej.

„Pánu grófovi,“ riekol, „som sa už ospravedlnil, madame, že ho musím opustiť, a vy, prosím, urobte tak za mňa ešte raz. Zasadnutie sa začína o druhej, sú tri hodiny, a ja mám hovoriť.“

„Chodťte, pane, vynasnažím sa, aby náš host zabudol na vašu neprítomnosť,“ povedala grófka práve takým citným tónom. „Pán gróf nám prejaví čest, že s nami strávi ostatok dňa?“

„Vďaka, madame. Som vám, verte, prosím, svrchované vďačný za pozvanie, ale vystúpil som dnes pred vašimi dverami zo svojho cestovného koča. Neviem, ako som v Paríži ubytovaný; sotva viem, kde bývam. Je to, pravda, len nepatrňa, ale predsa len pochopiteľná starosť.“

„Ale, však mi sľúbite, že sa nám toho potešenia dostane za podiel inokedy?“ spýtala sa grófka.

Monte Christo sa poklonil bez odpovede, ale jeho posunok bolo možné pokladať za súhlas.

„Nebudem vás teda zdržiavať, pane,“ riekla zasa grófka, „lebo nechcem, aby sa moja vďačnosť stala nediskrétnou alebo obťažujúcou.“

„Drahý gróf,“ vravel Albert, „ak dovolíte, sprobujem odplatiť vám v Paríži vašu láskavú pozornosť, ktorú ste mi žičili v Ríme, a dať vám k dispozícii svoj koč, kým nebude mať čas zaopatrit si ekipáž a kone.“

„Tisícnásobná vďaka, vikont, za vašu láskavosť,“ povedal Monte Christo; „predpokladám, že pán Bertuccio náležite využil tej pol piatej hodiny, ktorú som mu ponechal, že nájdem predo dvermi nejakú príležitosť.“

Albert už zvykol týmto spôsobom; vedel, že gróf, ako Nero, snaží sa o nemožnosť, a nedivil sa už ničomu. Chcel sa len presvedčiť, akým spôsobom boli vyplnené jeho rozkazy; odprevadil teda grófa až ku dverám domu.

Monte Christo sa nemýlil: ako sa zjavil v predsiene

grófa de Morcerf, z peristylu vybehol ten istý sluha, ktorý v Ríme mladým ľuďom priniesol grófového navštívenku a ohlásil im jeho návštevu, takže, keď vznešený cestovateľ vyšiel na vonkajšie schody, naozaj našiel vonku čakajúci koč.

Bol to koč z dielne Kellerovej a záprah, ktorý Drake ešte predošlý deň, ako všetci parížski levi vedeli, nechcel dať za osemnásťtisíc frankov.

„Pane,“ riekol gróf Albertovi, „nenúkam vás, aby ste ma odprevadili až ku mne; mohol by som vám ukázať len improvizovaný byt, a vo veci improvizácie, ako viete, musím sa spravovať podľa povesti. Dožičte mi deň a potom dovoľte, aby som vás smel pozvať. Potom budem istejší, že sa nepreviním proti zákonom pohostinstvosti.“

„Ak si žiadate deň, pán gróf, som istý, že mi neukážete dom, ale palác. Máte v službách iste nejakého génia.“

„Nechajte ľudí pri ich viere,“ riekol gróf, kladúc nohu na stúpadlo nádhernej ekvipáže, obtiahnuté zamatom, „osoží mi to trochu pri dámach.“

Sadol si do koča, ktorý sa za ním zavrel, a vzdľoval sa v cvale, ale nie tak rýchlo, aby gróf nemohol zbadať nepatrné hnutie záclon salónu, v ktorom ostala paní de Morcerf.

Ked' sa Albert vrátil k matke, našiel grófku v budoári, zaborenú do veľkého zamatového kresla. V chyži, ktorá tonula v tôni, len tu i tam sa mihalo zlaté záblesky na okrasách náradia alebo na zlatých ránoch.

Albert nemohol vidieť grófkinu tvár, miznúcu v hmle gázu, ktorým si ovinula vlasy ako nádychom aureoly; zdalo sa mu však, že má zmenený hlas: ale vo

vôni ruží a heliotropov, stojacich na kvetinovom stolíku, rozoznal ostrú, čpavú stopu soľného éteru. A nazaj, na jednej z cizelovaných misiek kozuba upútal jeho úzkostlivú pozornosť grófkin flakón, vyňatý zo šagrínovej skrinky.

„Mama, ste azda chorá?“ zvolal Albert vstupujúc.
„Prišlo vám zle v mojej neprítomnosti?“

„Ja? Nie, Albert. Ale viete, ruže, tuberózy a pomerančové kvety, v prvých dňoch horúčavy, na ktoré sme ešte neprivykli, vydychujú takú mámivú vôňu.“

„Tak ich musíme dať vyniesť do vašej predizby, mama,“ riekoval Morcerf, siahajúc za zvoncom. „Ste nazaj chorľavá; hned pri vstúpení ste boli celkom bledá.“

„Hovoríte, že som bola bledá, Albert?“

„Bledosťou, ktorá vám znamenite pristane, mama, ale ktorá nás, otca a mňa, jednako naľakala.“

„Otec vám o tom niečo spomíнал?“ spýtala sa rýchlo Mercedes.

„Nie, madame, ale pamätáte sa, že pred vami o tom urobil poznámku.“

„Nepamätam sa,“ riekl grófka.

Vstúpil sluha, privolaný Albertovým zvoniením.

„Odneste kvety do predizby alebo do toaletného kabinetu,“ povedal vikont, „nerobia dobre paní grófke.“

Sluha poslúchol.

Zavládla dosť dlhá tichosť, trvajúca cez celý čas, kým kvety neboli vynesenené.

„Aké meno je to Monte Christo?“ spýtala sa grófka, keď vyšiel sluha, odnášajúc poslednú vázu. „Je to meno rodu, meno krajiny, či len titul?“

„Tuším, je to titul, mama, nič viac. Gróf kúpil

v toskánskom archipelágu akýsi ostrov a podľa toho, ako dnes sám hovoril, založil komandérstvo. Viete, že sa to tak robí vo Florencii pri rade svätého Štefana, v Parme pri rade svätého Juraja Konštantínskeho, ba i pri rade maltézskom. Inak po šľachtictve naskrze netúži a menuje sa náhodným grófom, hoci v Ríme panuje všeobecná mienka, že gróf je veľmož.“

„Má vyberané spôsoby,“ riekla grófka, „nakoľko som to mohla za ten krátky čas jeho pobytu u nás posúdiť.“

„Ó, dokonalé, mama, také dokonalé, že prevyšujú všetko, čo som poznal najoristokratickejšieho v troch šľachtách Evropy, totiž v šľachte anglickej, španielskej a nemeckej.“

Grófka chvíľu premýšľala a potom, po krátkom váhaní, riekla:

„Videli ste, drahý Albert, pána de Monte Christo v jeho byte: ste bystrozraký, taktný a poznáte ľudí lepšie, ako to obyčajne býva vo vašom veku; myslíte — rozumejte ma, sputujem sa vás ako matka — že gróf je naozaj tým, čím sa zdá byť?“

„A čím sa zdá byť?“

„Povedali ste pred chvíľou: veľmožom.“

„Povedal som vám, mama, že ho za takého pokladajú.“

„Ale čo súdite o ňom vy, Albert?“

„Priznám sa, že môj úsudok o ňom nie je cele ustálený; myslím, že je Malťan.“

„Nespytujem 'sa vás na jeho pôvod, pýtam sa vás na jeho osobu.“

„Jeho osoba, to je niečo iné. Zbadal som pri ňom toľko neobyčajných vecí, že ak chcete, aby som vám po-

vedal, čo si o ňom myslím, odpoviem vám, že by som ho rád pokladal za niektorého z Byronových hrdinov, ktorého nešťastie označilo osudnou pečaťou, za nejakého Manfréda alebo Laru, za nejakého Wernera. Slovom, za ostatok nejakého starého rodu, ktorý po strate otcovského majetku vymohol si iný silou svojho dobrodružného génia, ktorý ho pozdvihol nad zákony spoločnosti.“

„Hovoríte . . .“

„Hovorím, že Monte Christo je ostrov v Stredozemnom mori, bez obyvateľov, bez posádky, útočište podludníkov všetkých národov, morských lupičov všetkých krajín. Ktovia, či títo čulí priemyselníci neplatia svojmu pánovi poplatok za prístrešie.“

„Môžbyť,“ povedala grófka v zadumaní.

„Ale to je pobočné,“ riekol mladý človek, „či je alebo nie je podludníkom, uznáte, mama moja, keďže ste ho videli, že gróf de Monte Christo je obdivuhodný človek, ktorý bude mať v parížskych salónoch najväčší úspech. Hľadte, ešte dnes ráno po prvý raz vstúpil u mňa do parízskej spoločnosti, a úžasne uchvátil i samého Château-Renauda.“

„A koľko rokov môže mať gróf?“ spýtala sa Mercedes, kladúc zrejme na túto otázku veľkú váhu.

„Asi tridsať päť alebo tridsať šesť, mama moja.“

„Taký mladý, to nie je možné!“ riekla Mercedes, odpovedajúc na to, čo jej hovoril Albert, a súčasne i na to, čo jej hovorili vlastné myšlienky.

„A predsa je to pravda. Povedal mi to asi tri alebo štyri razy, a iste bez predchádzajúceho premýšľania: v tom čase som mal päť, v tom desať a v tom dvanásť rokov. Zvedavosť ma urobila pozorným, povšimol som si tie drobnosti, porovnával som dátá, a nikdy som ho

neprichytil pri omyle. Vek toho zvláštneho človeka, ktorý nemá veku, je teda, som si istý, asi tridsať päť rokov. A potom, uvedomte si, mama, aké živé je jeho oko, aké sú jeho vlasy čierne a jeho čelo, hoci bledé, cele bez vrások; je to nielen silná, ale i mladá povaha.“

Grófka sklonila hlavu ako pod veľmi ťažkým prívalom myšlienok.

„A ten človek uzavrel s vami piateľstvo, Albert?“ spýtala sa s nervóznou triaškou.

„Myslím, madame.“

„A vy . . . máte ho tiež radi?“

„Páči sa mi, madame, hoci František d'Epinay mi chcel nahovoriť, že je človekom, prichodiacim z tamtoho sveta.“

Grófka nevdojak urobila pohyb zdesenia.

„Albert,“ riekla zmeneným hlasom, „vždy som vás vystríhala pred novými známosťami. Teraz ste už chlap a vy by ste mali byť mojím radcom; jednako vám však opakujem: Albert, budťe opatrný.“

„Aby mi tá rada bola užitočná, drahá mama, musel by som ešte vopred vedieť, čoho sa mám vystríhať. Gróf nehrá, gróf pije len vodu, smiešanú s kvapkou španielskeho vína; gróf má povest takého boháča, že by si bez vzbudenia smiechu nemohol odo mňa požičať peniaze; čoho by som sa teda mal báť s grófovej strany?“

„Máte pravdu,“ povedala grófka, „moje obavy sú nesmyselné, najmä ak je ich príčinou človek, ktorý vám zachránil život. Ale keď už raz o tom hovoríme, povedzte, prijal ho váš otec dobre, Albert? To je veľmi dôležité, aby sme sa ku grófovi správali viacej ako

slušne. Pán de Morcerf je často zaujatý, má veľa stárostí, mohlo by sa stať, že i nevdojak . . .“

„Otec sa správal perfektne, madame,“ prerusil ju Albert; „ba viac, zdalo sa, že mu veľmi lichotily dve alebo tri nadmieru obratné poklony, ktoré gróf tak šťastne a priliehavo urobil, ako by ho poznal už tridsať rokov. Každý z tých malých pochlebujúcich šípov iste pošteklil môjho otca,“ dodal Albert so smiehom, „takže sa rozišli ako najlepší priatelia na svete a že ho napokon pán de Morcerf chcel so sebou vziať do snemovne, aby vypočul jeho reč.“

Grófka neodpovedala; ponorila sa do takého hlbokého snívania, že sa jej oči pomaly zavrely. Mladý človek, stojac pred ňou, pozeral na ňu s tou synovskou láskou, ktorá je ešte nežnejšia a vrúcnejšia pri deťoch, ktorých matky sú ešte vždy mladé a krásne. A keď videl, že sa jej oči zavrely, počúval chvíľu, ako dýcha v sladkej nehybnosti, a mysliac, že zaspala, vzdialil sa po prstoch a opatrne zavrel dvere chyže, v ktorej nechal matku.

„Predpovedal som tomu čertovskému človeku,“ septal, potriasajúc hlavou, „že vzbudí v spoločnosti senzáciu. Ním vyvolaný dojem meriam neomylným termometrom: moja, mať si ho všimla, je teda iste veľmi pozoruhodný.“

A sišiel do svojich stajní nie bez tajného žiaľu, že gróf de Monte Christo nechtiac si vyvolil záprah, ktorý v očiach všetkých znalcov jeho hnedé kone postavil do druhého radu.

„Ľudia rozhodne nie sú všetci jednakí; musím požiadať otca, aby o tejto otázke v panskej snemovni začal debatu.“

IV. PÁN BERTUCCIO.

Zatým prijachal gróf domov; na vykonanie tej cesty potreboval šesť minút. Tých šesť minút stačilo, aby ho videlo dvadsať mladých mužských, ktorí, poznajúc cenu záprahu, ktorý si nemohli kúpiť, popchli svoje kone do behu, aby videli skvelého veľmoža, čo si mohol dožičiť paripy, z ktorých každá stála desaťtisíc frankov.

Alim vybraný dom, ktorý mal byť mestským sídlom Monte Christa, stál napravo, keď sa ide Elyeskými poľami nahor, a mal na jednej strane dvor, na druhej záhradu; v prostriedku dvora rastúce husté krovie zakrývalo čiastku priečelia; okolo tohto krovia, sťa dve ramená, vinuly sa dve cesty, ktoré, rozvetvujúc sa napravo a naľavo, umožňovaly kočom prístupu ku dvojitému schodišťu, na ktorého rohoch stály porcelánové vázy, plné kvetov. Tento dom, stojaci osamote na širokom priestranstve, mal okrem hlavného vchodu ešte druhý vchod, vedúci do ulice de Ponthieu.

Prv, ako kočiš zaťukal na vrátnika, už sa na pántoch otáčala ťažká brána; videli prichádzať grófa, ktorého v Paríži, ako v Ríme, ako všade, obsluhovali bleskorýchle. Kočiš teda vjachal, opísal polkruh, nestíšiac beh, a brána bola už zatvorená, keď ešte koliesá škripely na piesku ciest.

Koč zastal na ľavej strane schodov; dvaja mužskí zastali pri dvierkach; jeden z nich bol Ali, ktorý sa na svojho pána usmieval s neuveriteľne úprimnou radosťou a bol odmenený len Monte Christovým pohľadom.

Druhý sa pokorne pozdravil a podal grófovi rameno, aby mu pomohol sostúpiť s koča.

„Vďaka, pán Bertuccio,“ riekol gróf, soskočiac pružne s troch stúpadiel. „A notár?“

„Je v malom salóne, Excelencia,“ odvetil Bertuccio.

„A navštívenky, ktoré ste mali dať urobiť, ako budete vedieť číslo domu?“

„Už je to zariadené, pán gróf; bol som u najlepšieho rytca v Palais Royal, ktorý zhотовil dosku v mojej prítomnosti. Prvú navštívenku podľa vášho rozkazu hned zaniesli pánu barónovi Danglarsovi, poslancovi, v ulici de la Chaussée d'Antin číslo sedem; ostatné veci sú na kozube v spálni Vašej Excelencie.“

„Dobre. Koľko je hodín?“

„Štyri.“

Monte Christo tomu istému francúzskemu lokajovi, ktorý vybehol z predsiene grófa de Morcerf volať voz, podal rukavice, klobúk a palicu, a potom išiel do malého salónu, sprevádzaný Bertucciom, ktorý mu ukazoval cestu.

„Mramory tejto predizby sú veľmi úbohé,“ riekol Monte Christo; „úfam sa, že ich všetky odstránite.“

Bertuccio sa poklonil.

Notár čakal, ako vravel intendant, v malom salóne. Mal dobrácku tvár druhého parízskeho kancelistu, ktorý sa vyšinul na definitívnu hodnosť obvodného notára.

„Vy ste pán notár, poverený predajom letohrádku, ktorý chcem kúpiť?“ spýtal sa Monte Christo.

„Áno, pán gróf,“ odvetil notár.

„Kúpna smluva je hotová?“

„Áno, pán gróf.“

„Doniesli ste ju?“

„Tu je.“

„Výborne. Kde je dom, ktorý kupujem?“ spýtal sa nedbanlivo Monte Christo, obracajúc sa čiastočne k Bertucciovovi, čiastočne k notárovi.

Intendant urobil posunok, označujúci: „Neviem.“

Notár pozrel udivený na Monte Christa.

„Ako?“ čudoval sa. „Pán gróf nevie, kde je dom, ktorý kupuje?“

„Nie, skutočne nevie,“ odvetil gróf.

„Pán gróf ho nepozná?“

„A ako by som ho, do čerta, mohol poznať? Prišiel som dnes ráno z Kadixu, nikdy som v Paríži neboli, ba prvý raz som prišiel do Francúzska.“

„To je už niečo iné,“ povedal notár. „Dom, ktorý pán gróf kupuje, je v Auteuil.“

Pri tých slovách Bertuccio zjavne zbledol.

„A kde je Auteuil?“ spýtal sa Monte Christo.

„Ztadiaľto na dva kroky, pán gróf,“ odvetil notár, „kúsok za Passy, leží prekrásne v prostriedku Boulonského lesa.“

„Tak blízko!“ riekol Monte Christo. „Ale veď to nie je na vidieku! Ako ste mi mohli vybrať dom pri bránach Paríža, pán Bertuccio?“

„Ja?“ zvolal intendant so zvláštnou dychtivosťou.

„Nie, to nie som ja, ktorému pán gróf rozkázal vybrať ten dom; ráčte si, pán gróf, uvedomiť vec, rozpamätať sa, hľadať v pamäti.“

„Ach, tak je,“ povedal gróf; „už sa pamätám: čítal som to oznámenie v novinách a dal som sa zlákať klamlivým pomenovaním: *vidiecky dom*.“

„Ešte je čas,“ riekol Bertuccio, „a ak mi chce

Vaša Excelencia rozkázať, aby som hľadal inde, vyhľadám, čo bude najlepšie, v Enghien alebo vo Fontenay aux Roses, alebo v Bellevue.“

„Netreba,“ povedal nedbanlivo Monte Christo, „keď ho už raz mám, nechám si ho.“

„Pán gróf má naozaj pravdu,“ riekol živo notár, obávajúc sa, aby nestratil honorár, „je to čarokrásny majetok; bystrotoká voda, hustý les, pohodlné bydlisko, hoci dávno neobývané; nehľadiac na zariadenie, ktoré, hoci je staré, má veľkú cenu, najmä dnes, keď sa ľudia sháňajú za starozitnosťami. Pardon, ale myslím, že pán gróf má vkus svojej doby.“

„Povedzte mi,“ riekol Monte Christo, „je to teda zodpovedajúce?“

„Ó, pán gróf, viacej, priam veľkolepé.“

„Nuž, nedajme si teda ujsť takú príležitosť,“ povedal Monte Christo; „pán notár, prosím si smluvu.“

A s chvatom podpísal, keď vrhol letmý pohľad na miesto smluvy, kde bolo označené miesto domu a mená majiteľov.

„Bertuccio,“ riekol, „vyplňte pánovi päťdesiatpiatisíc frankov.“

Intendant odišiel neistým krokom a vrátil sa s balíkom bankoviek, ktoré notár čítal znova, ako človek, navyknutý prijímať peniaze až po zákonnému vytretí.

„A teraz,“ spýtal sa gróf, „sú už všetky formality vyplnené?“

„Všetky, pán gróf.“

„Máte kľúče?“

„Má ich vrátnik, ktorý stráži dom, ale rozkázal som mu, aby pána uviedol do majetku.“

„Znamenite.“

A Monte Christo kývol notárovi hlavou, ako by cheel povedať:

„Už vás nepotrebujem, chodťte.“

„Ale tak sa mi vidí,“ hovoril zmäteno ctihodný notár, „že sa pán gróf pomýlil. Kúpna cena je vcelku päťdesiatisíc frankov.“

„A váš honorár?“

„Ten je už započítaný v tej sume.“

„Či ste neprišli sem z Auteuil?“

„Áno.“

„Tak vaše ustávanie treba tiež honorovať,“ odvetil gróf.

A kývnuť prepustil ho.

Notár vyšiel zpätkujúc, klaňajúc sa po zem; od toho dňa, ako sa dal zapísat na práva, prvý raz sa stretol s takým klientom.

„Odprevaďte pána,“ riekol gróf Bertuccioví.

Intendant vyšiel za notárom.

Sotva ostal gróf sám, vyňal z vrecka toboľku na listy, zavierajúcu sa na zámku, a otvoril ju malým kľúčom, ktorý mal zavesený na krku a ktorý nikdy neodkladal.

Chvílu hľadal, potom sa postavil pri lístku s niekoľkými poznámkami, porovnal ich s kúpnou smluvou, ležiacou na stole, a zamysliac sa, riekol sám sebe:

„Je to tak: Auteuil, ulica de la Fontaine číslo dva-dsaťosem. A teraz mám s pomocou náboženstva alebo teroru vyrváť tajomstvo? O hodinu budem vedieť všetko.“ „Bertuccio!“ zvolal, klopúc akýmsi malým kladivkom so skladacou rukoväťou na kovovú platňu, vydávajúcu tiahly, prenikavý hlas, podobný zvuku tam-tamu. „Bertuccio!“

Intendant sa zjavil na prahu!

„Pán Bertuccio,“ riekol gróf, „nevraleli ste mi raz, že ste cestovali po Francúzsku?“

„Áno, Excelencia, po istých častiach Francúzska.“

„Akiste poznáte okolie Paríža.“

„Nie, Excelencia, nie,“ odvetil intendant s istou nervóznou triaškou, ktoré Monte Christo, znalec emócií, správne privlastňoval živému znepokojeniu.

„To je nepríjemné,“ riekol, „že ste nikdy nevyhľadali okolie Paríža, lebo si ešte dnes večer chceme obzrieť svoj nový majetok, a keď pôjdete so mnou, mohli by ste mi poslúžiť užitočnými úpravami.“

„Do Auteuil?“ zvolal Bertuccio, ktorého červená tvár temer zbledla. „Ja mám ísť do Auteuila!“

„Spytujem sa vás, čo je na tom divné, že máte ísť do Auteuil? Keď budem bývať v Auteuil, keď patríte k domu, budete ta musieť prejsť.“

Bertuccio sklonil hlavu pred pánovým veliteľským pohľadom a ostal stáť nepohnute a bez odpovede.

„Ale čo sa to s vami robí? Necháte ma azda ešte raz zvoniť na koč?“ riekol Monte Christo s prízvukom Ľudovíta XIV., hovoriaceho: „Bezmála by som bol čakal!“

Bertuccio v momente skočil z malého salónu do predizby a zvolal zachrípnutým hlasom:

„Jeho Excelencii kone!“

Monte Christo napísal dva či tri listy; keď prečítal posledný, intendant sa zjavil zasa.

„Koč Vašej Excelencie je predo dvermi,“ oznamoval.

„Tak si vezmite rukavice a klobúk,“ riekol Monte Christo.

„Mám azda ísť s pánom grófom?“ zvolal Bertuccio.

„Pravdaže; ved' ak mám v tom dome bývať, musíte vydať rozkazy.“

Na to nebolo príkladu, že by si niekto bol dovolil niečo namietať proti grófovým rozkazom; intendant teda šiel bez muknutia za svojím pánom, ktorý vstúpil do koča, kývnuc mu, aby ta vstúpil tiež. Intendant si úctive sadol na predné sedadlo.

V. DOM V AUTEUIL.

Monte Christo, sostupuje dolu vonkajšími schodmi domu, zbadal, že Bertuccio sa korzickým spôsobom prežehnal: totiž urobil palcom kríž v povetri, a keď si sadol do koča, hundral ticho krátku modlitbu. Okrem zvedavého človeka bol by mal každý súčit s divným odporom, ktorý prejavoval statočný intendant proti zamýšľanej grófovej vychádzke. Gróf však bol, ako sa zdalo, prizvedavý, aby Bertucciovi odpustil tú malú cestu.

Za dvadsať minút boli v Auteuil. Intendantovo rozčúlenie vzrastalo stále. Keď vjachali do mestečka, Bertuccio, vtlačený do kúta koča, prezeral si s horúčkovým nepokojom všetky domy, okolo ktorých šli.

„Dajte zastaviť v ulici de la Fontaine pred číslom dvadsaťosem,“ povedal gróf, upierajúc nemilosrdne oči na intendanta, ktorému rozkazoval.

Bertucciovi vyrazil na tvár pot, ale poslúchol a nahol sa z koča a zakričal kočišovi:

„Ulica de la Fontaine, číslo dvadsaťosem!“

Číslo 28 stálo na kraji mestečka. Cestou nastala noc, či skôr elektrinou presýtená čierňava, a poskytvala predčasnej tme vzhľad a slávnosť dramatického výjavu.

Koč zastal, lokaj skočil ku dvierkam a otvoril ich.

„Tak,“ spýtal sa gróf, „vy teda nevystúpite, pán Bertuccio? Vy ostanete v koči? Ale do čerta, na čo myslíte dnes večer?“

Bertuccio soskočil rýchlo s koča a ponúkol grófovi rameno, ktorý sa oň teraz oprel a sostúpil zvoľna po troch schodíkoch stúpadla.

„Zaklopte,“ riekol gróf, „a ohláste ma.“

Bertuccio zaklopal, dvere sa otvorily a zjavil sa vrátnik.

„Čo je?“ spýtal sa.

„Váš nový pán, drahý človek,“ riekol lokaj.

A podal vrátnikovi lístok, ktorý dal grófovi notár.

„Dom je teda predaný?“ spýtal sa vrátnik. „A pán bude v ňom bývať?“

„Áno, priateľ,“ povedal gróf, „a vynasnažím sa, aby ste nemuseli žialiť za svojím bývalým pánom.“

„Oh, pane,“ povedal vrátnik, „nemám za čím veľmi žialiť, vedť sme ho len veľmi zriedka vídali. Je tomu už päť rokov, čo tu neboli, a veru mal pravdu, že predal dom, z ktorého nemal zhola nič.“

„Ako sa menoval váš bývalý pán?“ spýtal sa Monte Christo.

„Pán markíz de Saint-Méran; ach, istý som si, že dom nepredal za toľko, koľko ho stál!“

„Markíz de Saint-Méran!“ opakoval Monte Christo.

„Tak sa mi zdá, že to meno mi je známe,“ riekol; „markíz de Saint-Méran . . .“

Ako by hľadal v pamäti.

„Starý šľachtic,“ pokračoval vrátnik, „verný služobník Bourbonovcov; mal jedinú dcéru, ktorá sa vydala za pána Villeforta, ktorý bol štátnym žalobcom v Nîmes a potom vo Versailles.“

Monte Christo pozrel na Bertuccia, bledšieho ako stena, o ktorú sa opieral, aby nepadol.

„Neumrela tá dcéra?“ spýtal sa Monte Christo.
„Zdá sa mi, ako by som bol také niečo počul.“

„Áno, pane, pred dvadsaťjeden rokmi, a od toho času nevideli sme chudáka drahého markíza ani tri razy.“

„Vďaka, vďaka,“ riekoval Monte Christo, súdiac podľa úplnej vyčerpanosti intendanta, že tú strunu už nesmie väčšmi napínať, lebo by mohla prasknúť. „Vďaka, dajte mi svetlo, dobrý človek.“

„Mám pána sprevádzat?“

„Nie, netreba, Bertuccio mi posvieti.“

A Monte Christo pri tých slovách podal vrátnikovi dva zlaté peniaze, ktoré z neho vylúdily výbuch žehnania a vzdychov.

„Ach, pane,“ povedal vrátnik, keď darmo hľadal na kozube a na poličkách, „ale nemám tu sviečky.“

„Vezmíte jednu z kočových lámp, Bertuccio,“ riekoval gróf, „ukážte mi komnaty.“

Intendant poslúchol bez poznámky, ale podľa trasenia ruky, ktorou držal lampu, ľahko bolo uhádnuť, čo ho stojí tá poslušnosť.

Prešli dosť priestranným prízemím a prvým poschodím, skladajúcim sa zo salónu, z kúpeľne a dvoch spální. Z jednej z týchto spální prišli na špirálové, v záhrade sa končiace schody.

„Hľa, zadné schody,“ riekoval gróf, „to je dosť po-hodlné. Posviette mi, pán Bertuccio; chodťte napred, kde nás tie schody zavedú.“

„Pane,“ povedal Bertuccio, „vedú do záhrady...“

„Prosím vás, ako to viete?“

„Chcel som povedať, že ta iste vedú.“

„Nože, presvedčíme sa o tom.“

Bertuccio si vzdychol zhľboka a kráčal napred. Schody sa naozaj končily v záhrade.

Pri vonkajších dverách sa intendant zastavil.

„Nože, pán Bertuccio!“ zvolal gróf.

Ale Bertuccio, ktorému tie slová platili, bol omrá-čený, strnulý, zničený. Jeho vytreštené oči ako by do-okola hľadaly stopy nejakej hroznej minulosti a jeho kŕčovite zaťaté ruky ako by sa snažili zahnať desné roz-pomienky.

„Nože,“ pobádal ho gróf.

„Nie, nie!“ zvolal Bertuccio, položiac ruku na roh vnútornej steny. „Nie, pane, nie je možné, nepôjdem ďalej.“

„Čo to znamená?“ spýtal sa určitý, odpor netrpia-ci hlas Monte Christa.

„Ale ved' vidíte, pane,“ zvolal intendant, „že to na-skrze nie je prirodzené, že, chtiac si kúpiť dom pri Pa-ríži, kúpite ho práve v Auteuil a že tým domom je práve číslo dvadsaťosem v ulici de la Fontaine! Ach, prečo som vám tam všetko nepovedal, urodzený pane! Iste by ste odo mňa neboli žiadali, aby som sem prišiel. Úfal som sa, že domom pána grófa bude nejaký iný dom. Ako by v Auteuil okrem domu vraždy nebolo iných domov.“

„Oh, oh,“ riekoval Monte Christo, zastanúc zrazu,

„aké mrzké slovo ste povedali! Prekliaty človek! Zatvrdlivý Korzičan! Vždy nejaké tajomstvá alebo povery! Tak vezmite lampu a podte do záhrady. Úfam sa, že sa so mnou nebudete báť!“

Bertuccio vzal lampu a poslúchol.

Za otvorenými dverami zjavilo sa siné nebo, na ktorom mesiac márne zápasil s morom mrakov, čo ho zakrývaly tmavými vlnami, ktoré na chvíľku ožiaril a ktoré potom mizly, ešte tmavšie, v hĺbkach nekonečnosti.

Intendant chcel zabočiť naľavo.

„Nie, pane,“ riekol Monte Christo, „prečo by sme chodili cestami? Tu je pekný trávnik, podme rovno.“

Bertuccio si sotrel pot, ktorý sa mu perlil na čele, ale poslúchol. Jednako však zabočil naľavo.

Monte Christo, naopak, kráčal napravo. Prijdúc ku skupine stromov, zastal.

Intendant sa nemohol premôct.

„Vzdialte sa, pane,“ zvolal, „vzdialte sa! Prosím vás, preboha, ste práve na tom mieste!“

„Na akom mieste?“

„Na mieste, kde klesol.“

„Drahý pán Bertuccio,“ povedal Monte Christo so smiechom, „spamäťajte sa, prosím vás: nie sme tu v Sartene ani Corte. Tu niet húštiny, ale je tu zle opatrovany anglický park, to pripúšťam: preto ho vari netreba tak ohovárať.“

„Pane, nezostávajte tam, nezostávajte tam, pre Boha vás prosím!“

„Tak sa mi vidí, priateľ Bertuccio, že šaliete,“ povedal mrazivo gróf; „ak je to s vami tak, upozornite ma

vopred, lebo by som vás prv, ako sa stane nešťastie, radšej dal zavrieť do nejakého sanatória.“

„Ach, Excelencia,“ riekol Bertuccio, potriásajúc hlavou a spínajúc ruky v postavení, ktoré by bolo iste vyvolalo grófov smiech, keby ho v tej chvíli nebola zajala myšlienka na vyšší záujem a nebola ho urobila pozorným na každý najmenší prejav intendantovho úzkostlivého svedomia; „ach, Excelencia, nešťastie sa už prihodilo.“

„Pán Bertuccio,“ riekol gróf, „veľmi som rád, keď vám môžem povedať, že svojím posunkovaním si vytknete ruky a že vyvalujete oči ako posadlý, z tela ktorého nechce vyjsť diabol; ja som však vždy pozoroval, že najzanovitejší diabol, ktorý sa nechce hnúť, je tajomstvo. Vedel som, že ste Korzičan, vedel som, že ste zamračený a stále šomrete akúsi históriu o vendete, a prepáčil som vám to v Taliansku, lebo tam sú takéto veci prípustné, ale vo Francúzsku pokladajú vraždu za veľmi nevkusnú vec: starajú sa o ňu žandári, sudcovia ju odsudzujú a popravište ju pomstí.“

Bertuccio sopäl ruky, a keďže ani pri svojich rozličných pohyboch lampu nevypustil z ruky, svetlo ožiarovalo jeho strnulú tvár.

Monte Christo pozeral na neho takým pohľadom, akým hľadel v Ríme na Andrého popravu. Potom prehovoril tónom, pri ktorom telom úbohého intendanta prebehla nová triaška:

„Abbé Bussoni mi teda nevravel pravdu, keď po svojej ceste vo Francúzsku roku tisíc osemsto dvadsiateho deviateho poslal mi vás s odporúčaním, v ktorom vychvaľoval vaše cenné vlastnosti. Tak budem abbému písat, urobím ho zodpovedným za jeho chránenca a do-

zviem sa ešte, čo je pravda na tej vražednej histórii. Upozorňujem vás však, pán Bertuccio, že keď žijem v niekorej krajine, mojím zvykom je spravovať sa podľa jej zákonov a že kvôli vám nemám chuť rozkmotriť sa s francúzskou inštitúciou.“

„Oh, nerobte to, Excelencia; vedľ som vám verne slúžil!“ zvolal Bertuccio zúfalým hlasom. „Bol som vždy statočný človek, ba robil som, nakoľko to bolo možné, čím viacej dobrých skutkov.“

„Netajím,“ povedal gróf, „ale, do čerta, prečo ste taký rozrušený? To je zlý znak, čisté svedomie nesiesla človeku do líc toľkú bledosť a do rúk toľkú triashku . . .“

„Ale, pán gróf,“ riekol váhavo Bertuccio, „či ste mi nepovedali, že pán abbé Bussoni, ktorý v nîmeskom väzení vypočul moju spoved, vás upozornil, keď ma k vám poslal, že mám na svedomí ľažký hriech?“

„Áno, ale keď mi vás poslal s odporúčaním, že by ste boli veľmi súci za intendanta, mysel som, že ste len kradli.“

„Oh, pán gróf!“ zvolal Bertuccio pohrdliovo.

„Lebo ako Korzičan nemohli ste premôcť pokusenie urobiť kožu, ako u vás hovoria, keď, naopak, chcete niekoho pripraviť o kožu.“

„Nuž áno, urodzený pane, áno, môj dobrý pane, je to tak!“ zvolal Bertuccio, padnúc pred grófom na kolenná. „Áno, bola to pomsta, prisahám vám, nič iné ako pomsta.“

„Rozumiem, ale čo nerozumiem, je, že vás práve tento dom rozrušuje natoľko.“

„A či to nie je prirodzené, urodzený pane,“ po-

vedal Bertuccio, „ked' práve v tomto dome bola pomsta vykonaná?“

„Ako? V mojom dome?“

„Oh, urodzený pane, vtedy neboli ešte váš,“ odvetil prosto Bertuccio.

„Čí bol teda? Pána markíza de Saint-Méran, ako nám, tuším, povedal vrátnik. Za čo ste sa, do čerta, chceli pomstiť na markízovi de Saint-Méran?“

„Na ňom nie, urodzený pane, na inom.“

„To je čudná shoda,“ rieko Monte Christo, ako by dával slobodný priechod svojim myšlienkam, „že ste sa tak náhodou, bez všetkej prípravy, ocitli v dome, kde sa odohral výjav, ktorý vo vás budí také hrozné výčitky svedomia.“

„Vaša Milosť,“ povedal intendant, „to všetko je hra osudu, o tom som presvedčený: kúpite dom práve v Auteuil, a to dom, v ktorom som spáchal vraždu; so stúpite do záhrady práve po tých istých schodoch, ktorými sostúpil on; zastanete práve na mieste, kde bol bodnutý; na dva kroky odtiaľto, pod týmto platánom, bola jama, do ktorej chcel zahrabať dieťa: to všetko nie je náhoda, nie, lebo náhoda by bola príliš podobná Prozreteleňnosti.“

„Tak, pán Korzičan, priпустíme, že je to Prozreteleňnosť; ja pripúšťam vždy všetko, čo kto chce; napokon treba robiť ústupky chorobne naladeným dušiam. Vzmužte sa teda a rozprávajte mi to.“

„Rozprával som to raz abbému Bussonimu. Také veci,“ dodal Bertuccio, „hovoria sa len pod pečaťou spovedi.“

„Uznávate teda za potrebné, drahý Bertuccio,“ rieko gróf, „aby som vás poslal nazad ku vášmu spovední-

kovi; stanete sa kartuziánmi alebo bernardínmi a budete sa rozprávať o svojich tajomstvách. Ale ja sa obávam mať v dome človeka, ľakajúceho sa takých mátoh; nemám rád, keď sa moji ľudia neosmelia prechádzať sa večer v záhrade. A potom, priznám sa, netešila by ma veľmi návšteva policajného komisára, lebo, pamätajte si to, majster Bertuccio: v Taliansku platia justíciu, len keď mlčí, naopak vo Francúzsku, len keď hovorí. Hrom do toho, pokladal som vás za Korzičana, za veľkého podludníka, za veľmi zručného intendanta, ale teraz vidím, že na svojich husliach máte aj iné struny. Už ku mne nepatríte, pán Bertuccio!“

„Oh, Vaša Milosť, Vaša Milosť!“ zvolal intendant, ľakajúc sa tejto hrozby. „Oh, ak to len od toho záleží, aby som zostal vo vašich službách, tak budem hovoriť, poviem všetko! A ak vás opustím, bude to len preto, aby som išiel na popravište!“

„To je niečo iné,“ riekol Monte Christo; „ale ak chcete luháť, rozmyslite si to: v tom prípade by bolo lepšie, keby ste vôbec nehovorili.“

„Nie, pane, prisahám vám na spásu svojej duše, že vám poviem všetko! Lebo sám abbé Bussoni dozvedel sa len čiastku môjho tajomstva. Ale najprv vás úpenlivo prosím, odídte od toho platána; hľadte, mesiac ožiarí ten mrak, a ako tam stojíte v plášti, ktorý halí vašu postavu a ktorý je podobný plášťu pána de Villefort . . .“

„Ako?“ zvolal gróf de Monte Christo. „Je to pán de Villefort? . . .“

„Vaša Excelencia ho pozná?“

„Bývalý štátny žalobca v Nîmes?“

„Áno.“

„Ktorý si vzal dcéru markíza de Saint-Méran?“

„Áno.“

„A ktorý mal medzi advokátmi povest najčestnejšieho, najvážnejšieho, najprísnejšieho sudcu-úradníka?“

„Veru, pane,“ zvolal Bertuccio, „ten človek neposkvrnenej povesti . . .“

„No?“

„Bol ohava.“

„Eh,“ povedal Monte Christo, „to je nemožné.“

„A je to predsa tak, ako hovorím.“

„Ach, naozaj?“ riekol Monte Christo. „A máte na to dôkaz?“

„Kedysi som ho mal.“

„A vy, bábrák, ste ho stratili?“

„Áno; ale keby sa dobre hľadalo, bolo by ho možné nájsť.“

„Naozaj?“ zvolal gróf. „Vyzozprávajte mi to, pán Bertuccio. Začína ma to naozaj zaujímať.“

A gróf, hudúc si áriu z „Lucie“, šiel si sadnúť na lavičku; Bertuccio však poberal sa za ním, shromažďujúc svoje rozjomienky.

Bertuccio potom zastal pred grófom.

VI. VENDETA.

„Odkiaľ si žiadate, pán gróf, aby som začal?“ spýtal sa Bertuccio.

„Odkiaľ chcete,“ odvetil Monte Christo, „lebo ja z celej histórie neviem naskrze nič.“

„Myslel som však, že abbé Bussoni povedal Vašej Excelencii . . .“

„Niektoré podrobnosti, ale od toho času ušlo so sedem alebo osem rokov a ja som zabudol všetko.“

„Môžem teda bez strachu, že by som nudil Vašu Excelenciu . . .“

„Hovorte, pán Bertuccio, hovorte, nahradíte mi dnes večer noviny.“

„Vedie to až k roku tisíc osemsto pätnástemu.“

„Ach, tisíc osemsto pätnásť,“ riekol Monte Christo, „to nie je včera.“

„Nie, pane, a predsa sú i najmenšie podrobnosti vryté do mojej pamäti tak, ako by od toho času bol minul deň. Mal som brata, staršieho brata, ktorý bol v službách cisára. Stal sa poručíkom v pluku, ktorý sa skladal len z Korzičanov. Brat bol mojím jediným priateľom; stali sme sa sirotami, keď som mal päť a on osemnásť rokov; vychoval ma, ako by som bol jeho syn. Roku tisíc osemsto štrnásť, za Bourbonovcov, sa oženil; cisár sa vrátil z Elby, môj brat sa hneď vrátil k vojsku a, ľahko ranený pri Waterloo, ustúpil s armádou za Loire.“

„Ale opisujete mi históriau sto dní, pán Bertuccio,“ riekol gróf, „a tá je už, ak sa nemýlim, skončená.“

„Prepáčte, Excelencia, ale tieto prvé podrobnosti sú potrebné, a sľúbili ste mi, že budete trpežlivý.“

„Pokračujte, pokračujte, dodržím slovo.“

„Raz sme dostali list; musím poznamenať, že sme bývali v malej dedinke Rogliano na konci Korzického zálivu; list písal brat. Oznamoval nám, že armáda je rozpustená a že sa vracia cez Châteaurox, Clermont-Ferrand, Puy a Nîmes; žiadal ma, ak mám nejaké groše, aby som mu ich poslal do Nîmes k istému hostinskému, nášmu známemu, s ktorým som bol v istých stykoch.“

„Podludníckych,“ rieko Monte Christo.

„Ech, Bože môj, pán gróf, človek chce z niečoho žiť.“

„Iste. Pokračujte.“

„Už som vám povedal, Excelencia, že som svojho brata nežne miloval. Rozhodol som sa, že mu tie peniaze nepošlem, ale že mu ich donesiem sám. Mal som tisíc frankov, päťsto som nechal Assunte, svojej švagrinej, druhých päťsto som vzal a vybral som sa na cestu do Nîmes. Bola to ľahká vec, mal som loďku a na mori ma čakal istý náklad; všetko podporovalo môj úmysel. Ale keď bol náklad na loďke, vietor sa obrátil, takže sme sa štyri či päť dní nemohli dostať na Rhône. Napokon sa nám to podarilo; plavili sme sa proti prúdu až k Arelatu; nechal som loďku medzi Bellegarde a Beaucaire a pustil som sa do Nîmes.“

„Prichádzame k hlavnej veci, všakver?“

„Áno, pane; prepáčte, ale Vaša Excelencia sa presvedčí, že hovorím len naskrze potrebné veci. Bolo to práve v čase, keď sa staly známe južné krviprelievania. Boli tam traja zbojnici, ktorí sa volali Trestaillon, Truphemy a Graffan, ktorí vraždili po uliciach všetko, čo bolo podozrivé pre bonapartizmus. Pán gróf iste počul o tých vraždách.“

„Len nejasne, bol som v tom čase veľmi ďaleko od Francúzska. Pokračujte.“

„Keď som prišiel do Nîmes, brodilo sa tam priam v krvi; na každom kroku som nachodil mŕtvoly; vrahovia, spojení v bandy, zabíjali, drancovali, pálili.

Pri pohľade na tú seč som sa striasol; nebál som sa o seba, ako prostý korzický rybár nemal som sa veľmi čoho báť; naopak, tie časy boly pre nás podludníkov

priaznivé. Ale bál som sa o svojho brata, cisárskeho vojaka, vracajúceho sa od loirskej armády v uniforme s epoletami a ktorému preto hrozilo rozličné nebezpečenstvo.

Ponáhľal som sa k nášmu hostinskému. Moja predtucha ma neklamala. Brat došiel predošlý deň do Nîmes a pri samých dverách toho, ktorého prišiel žiadať o pohostinstvo, ho zavraždili.

Robil som všetko možné, aby som poznal vrahov, ale nik sa mi neopovážil prezradíť ich mená, napokoľko sa ich báli. Tu mi prišla na um francúzska jurisdikcia, o ktorej som toľko počul, ktorá sa vraj nebojí ničoho, a zašiel som k štátному žalobcovi . . .“

„Ten štátny žalobca sa volal Villefort?“ spýtal sa ledabolo Monte Christo.

„Áno, Excelencia; pochádza z Marseille, kde bol zástupcom. Pre jeho horlivosť ho povýšili. Bol vraj z prvých, ktorí oznámili vláde odchod z prístavu Elby . . .“

„Zašli ste teda k nemu,“ rieko Monte Christo.

„Pane,“ hovoril som mu, „môjho brata zavraždili včera na nîmeskej ulici; neviem sice, kto to urobil, ale vašou úlohou je vystopovať to. Ste tu najvyššou spravodlivosťou, a spravodlivosť má pomstif tých, ktorých nemohla ochrániť.“

„Kto bol váš brat?“ spýtal sa štátny žalobca.

„Poručík korzického práporu.“

„Bol teda uchvatiteľovým vojakom?“

„Vojakom francúzskej armády.“

„Teda,“ povedal on, „narábal mečom, a mečom zahynul.“

„Mýlite sa, pane: zahynul dýkou.“

„Čo mám v tom robiť?“ spýtal sa sudsca.

„Nuž, povedal som vám už; chcem, aby ste ho pomstili.“

„Na kom?“

„Na jeho vrahoch.“

„A či ich poznám?“

„Dajte ich vystopovať.“

„Načo? Váš brat sa dostal do škriepky a akiste ho zabili v súboji. Všetci bývalí vojaci robia výtržnosti, ktoré sa im darily za cisárstva, ale ktoré sa im teraz zle vyplácajú, a naši južní ľudia nemajú radi ani vojakov, ani výtržnosti.“

„Pane,“ povedal som, „neprosím vás za seba. Budem plakať, alebo sa pomstím — nič viac. Ale môj brat, chudák, mal ženu. Keby i mňa stihlo nešťastie, biedna bytosť by umrela hladom, lebo ju živila len bratova práca. Vymôžte jej pri vláde malú penziu.“

„Každá revolúcia má svoje obete,“ odpovedal pán de Villefort; „váš brat sa stal jej obeťou, je to nešťastie a vláda nie je preto vašej švagrinej povinná dať podporu. Keby sme mali trestať všetky pomsty, ktoré uchvatiteľovi prívrženci vykonali na prívržencoch kráľových, keď mali v rukách moc, váš brat by bol azda dnes odšodený na smrť. Čo sa robí, je prirodzené, lebo je to zákon odplaty.“

„Ako, pane?“ zvolal som. „Je to možné, že by ste tak hovorili vy, sudsca-úradník?“

„Na moju česť, všetci Korzičania sú blázni!“ odvetil Villefort. „Ešte sa nazdávajú, že ich rodák je cisárom. Mýlite sa v čase, môj milý, mali ste mi to prísť povedať pred dvoma mesiacmi. Dnes je už neskoro. Chodťte teda, lebo ak nepôjdete, dám vás vyviest.“

Chtiac sa presvedčiť, či mi možno niečomu sa úfať od novej prosby, hľadel som na neho chvíľu. Ten človek bol zo žuly. Pristúpil som k nemu a hovoril som mu polohlasne:

„Nuž, ak poznáte Korzičanov, akiste viete, ako vedia dodržať slovo. Ak sa vám zdá správne, že môjho brata, ktorý bol bonapartista, zabili preto, že ste vy royalista, tak ja, ktorý som tiež bonapartista, osvedčujem sa, že zabijem vás. Od tejto chvíle vám vypovedám vendetu. Dbajte na to a dajte si čím väčší pozor, lebo ako sa najbližšie uvidíme, bude to vaša posledná hodina.

Vtom, prv, ako sa mohol prebrať z prekvapenia, otvoril som dvere a ušiel som.“

„Ach,“ riekol Monte Christo, „teda také veci stvárate vy, pán Bertuccio, so svojou poctivou tvárou, a k tomu ešte so štátnym žalobcom? Fuj! Ale či aspoň vedel, čo znamená slovo *vendeta*?“

„Vedel to tak dobre, že od tej chvíle neurobil sám ani kroka, zavrel sa doma a dal ma všade hľadať. Na šťastie bol som tak dobre ukrytý, že ma nemohol nájsť. Tu dostal strach; požiadal o preloženie, a keďže bol vplyvným človekom, vymenovali ho do Versailles. Ale, ako viete, pre Korzičana, ktorý svojmu nepriateľovi prisahal pomstu, niet vzdialenosť; jeho koč mohol jačať akokoľvek rýchlo, nikdy neboli pred mnou ďalej ako na pol dňa cesty, hoci som siel pešo.

Nešlo o to, aby som ho zabil, na to som mal stôr ráz príležitosť, ale hlavne o to, aby som ho zabil, a aby ma nechytili. Môj život v budúcnosti nepatril už mne: mal som chrániť a živiť svoju švagrinú. Tri mesiace som sledil za pánom Villefortom. Tri mesiace neurobil ani kroka, ani prechádzky, aby ho môj zrak neboli sledoval.

Napokon som zistil, že tajne chodí do Auteuil; pozoroval som ho zasa a videl som, ako vstupuje do tohto domu, v ktorom sme teraz; ale miesto toho, aby vstupoval ako každý iný hlavným vchodom od ulice, prichodil sem alebo na koni, alebo v koči, nechal koňa v hostinci a vchádzal sem malými dvierkami, ktoré vidíte tamto.“

Monte Christo pokýval hlavou na znamenie, že naozaj rozoznal vo tme Bertucciom označený vchod.

„Vo Versailles som bol zbytočný, osadil som sa v Auteuil a vypytoval som sa. Ak som ho chcel chytiť, musel som rozhodne tam rozostrieť sieť.

Dom patril, ako vrátnik Vašej Excelencii povedal, pánu de Saint-Méran, Villefortovmu testovi. Pán de Saint-Méran býval v Marseille, nepotreboval teda toto vidiecke sídlo; hovorilo sa i to, že ho dal do prenájmu práve istej mladej vdove, ktorú poznali len pod menom barónky.

Raz večer, hľadiac ponad mûr, videl som naozaj mladú a krásnu ženskú, ktorá sa sama prechádzala v záhrade, do ktorej nehľadel nijaký cudzí oblok; často pozerala na malé dvierka; hned som pochopil, že v ten večer čaká na pána Villeforta. Keď bola ku mne tak blízko, že som i v tme mohol rozoznať jej črty, videl som krásnu, mladú, asi osemnásť- alebo dvadsaťročnú, veľkú, plavovlasú mladú ženskú. Mala na sebe len župan a jej postava nebola ničím zahalená; zbadal som teda, že je tehotná a že jej tehotenstvo zdalo sa v pokročilom stave.

O niečo neskoršie sa otvorily dvierka; vstúpil mužský; mladá ženská mu bežala čo najrýchlejšie oproti; objali sa a bozkali nežne a odišli spolu do domu.

Tým mužským bol pán de Villefort. Súdil som, že keď pôjde zpäť, najmä ak odíde v noci, musím sám prejsť pozdĺž celej záhrady . . .“

„A dozvedeli ste sa neskôršie meno tej ženy?“ spýtal sa gróf.

„Nie, Excelencia,“ odvetil Bertuccio; „uvidíte, že som nemal kedy dozviedieť sa ho.“

„Pokračujte.“

„V ten večer,“ rozprával ďalej Bertuccio, „bol by som azda mohol zabiť štátneho žalobcu, ale ešte som nepoznal dosť dobre záhradu vo všetkých jej podrobnostiach. Bál som sa, že by som ho nezabil na mieste a že by som nemohol ujsť, keby na jeho krik niekto pribehol. Odložil som to na budúcu schôdzku, a aby mi nič neušlo, najal som do ulice obrátenú, pozdĺž záhradného múru stojacu malú izbičku.“

V tretí deň zatým okolo siedmej hodiny večer vi-del som vzdialosť sa z domu sluhu na koni a pustiť sa cvalom cestou, vedúcou k sèvreskej hradskej; hádal som, že ide do Versailles. Nemýlil som sa. O tri hodiny sa mužský vrátil, celý pokrytý prachom; jeho posolstvo bolo vybavené.

O desať minút iný, pešo idúci, do plášťa zahalený mužský otvoril záhradné dvierka a zavrel ich za sebou.

Rýchlo som sišiel dolu. A hoci som nevidel Villefortovu tvár, poznal som ho podľa búchania svojho srdca. Prebehol som cez ulicu a vyskočil som na kameň, stojaci na rohu múru, s ktorého som prvý raz hľadel do záhrady.

Teraz však som sa neuspokojil len dívaním; vytiahol som z vrecka nôž, presvedčil som sa, či je jeho hrot dobre nabrusený, a preskočil som mûr.

Mojou prvou starosťou bolo bežať ku dverám; zavrel som ich vo dva vrhy, ale kľúč som nechal v zámke.

S tej strany teda nič neprekážalo môjmu úteku. Začal som si prezerať okolie. Záhrada tvorila obdlžník, v prostriedku prestieral sa na anglický spôsob jemný trávnik, v jeho rohoch stály grupy stromov s hustým lístím a miešanina jesenných kvetov.

Idúc od domu ku dvierkam pri odchode alebo od dvierok k domu pri príchode, pán de Villefort musel ísť popri niektoej grupe stromov.

Bolo to koncom septembra, vial silný vietor; každú chvíľu po nebi sa naháňajúcimi mrakmi zatemňované mesačné svetlo osvetľovalo piesok cestičiek, ktoré viedly k domu, ale nemohlo preraziť tmu hustých grúp stromov; v nich sa človek mohol ukryť, nemusel sa obávať prezradenia.

Skryl som sa v húštine, povedľa ktorej musel Villefort ísť najbližšie; sotva som v nej bol, zdalo sa mi, že v dutí vetra, ohýbajúceho mi vetvy stromov až k čelu, počujem niečo ako stonanie. Ale viete, či vlastne neviete, pán gróf, že kto čaká na moment, v ktorom má spáchať vraždu, počuje v povetri vždy tlmené výkriky. Minuly dve hodiny, za ktorý čas sa mi zdalo, že počujem v rozličných prestávkach tie isté stony. Hodiny bily polnoc.

Ked' posledný chmúrny, zvučný tón vibroval ešte v povetri, zazrel som svetlo, ožarujúce oblok tajného schodišťa, po ktorom sme práve sišli.

Otvorily sa dvere a mužský v plášti zjavil sa zasa. Bola to hrozná chvíľa. Ale chystal som sa na ňu tak dlho, že som mal neochvejný úmysel: vytiahol som nôž, otvoril ho a stál som prichystaný.

Mužský v plášti poberal sa rovno ku mne. Ako sa mi priblížil v odkrytom priestranstve, zdalo sa mi, že v pravej ruke drží zbraň: zľakol som sa nie zápasu, ale neúspechu. Keď bol odo mňa len na niekoľko krokov, rozoznal som, že to, čo som pokladal za zbraň, bol rýľ.

Nemohol som ešte uhádnuť, načo má pán de Villefort v ruke rýľ, keď tu zastal na kraji húštiny, rozhľadal sa dookola a začal kopat jamu. Až vtedy som zbadal, že má niečo v plášti, čo položil na trávnik, aby mal slobodné ruky.

Tu, priznám sa, do mojej nenávisti vniklo trochu zvedavosti; chcel som vidieť, čo bude Villefort robiť. Stál som nepohnute, zatajac dych. Čakal som.

Potom mi prišlo na um, čo sa potvrdilo, keď štátny žalobca vyňal z plášťa asi dve stopy dlhú a šesť až osem palcov širokú skrinku.

Nechal som ho položiť skrinku do jamy, ktorú zasypal zasa zemou; potom udupal čerstvú hlinu, aby zahladil stopy nočnej práce. Tu som sa vrhol na neho a vrazil som mu nôž do pŕs, poviediac:

„Som Giovanni Bertuccio! Tvoja smrť za môjho brata, tvoj poklad jeho vdove! Vidíš, že je moja pomsta úplnejšia, ako som sa úfal.“

Neviem, či počul moje slová; nemyslím, lebo kle-sol bez hlasu. Cítil som, ako mi horúci prúd krvi vystrie-kol na ruky a do tváre, ale bol som ako opitý, bol som šialený; krv miesto aby ma pálila, osvežovala ma. V mo-mente som vykopal rýľom skrinku; potom, aby nebolo poznať, že som ju vzal, zasypal som zasa jamu, prehodil som rýľ cez mûr, vyrútil som sa dverami, ktoré som zvonku zamkol vo dva vrhy, a vzal som kľúč so se-bou...“

„Ako vidím,“ riekol Monte Christo, „bola to malá, lúpežou sprevádzaná vražda.“

„Nie, Excelencia,“ povedal Bertuccio, „bola to s náhradou spojená vendeta.“

„No, a bola to aspoň pekná sumička?“

„Neboly to peniaze.“

„Ach, áno, pamätám sa,“ riekol Monte Christo. „Nehovorili ste o nejakom dieťati?“

„Tak je, Excelencia. Utekal som až k rieke, sadol som si na breh a nedočkavo zvedavý, čo obsahuje skriňka, vyvážil som nožom zámku.

V plienke z jemného batistu bolo zavinuté novonarodené dieťa. Jeho sčervenenedá tvár a fialkové rúčky prezrádzaly, že ho zaškrtili okolo krku zauzlenou šnúrou, ale že ešte nebolo chladné, váhal som hodit ho do vody, ktorá mi tiekla pri nohách. O chvíľu sa mi zdalo, že mu srdce slabobije; odviazal som mu s krku šnúrku, ktorou bolo ovinuté, a keďže som bol v Bastii nemocničným ošetrovateľom, urobil som, čo by v takých pomeroch bol urobil lekár: vdychoval som mu usilovne povetrie do plúc, takže po štvrtodinovej nesmiernej námahe som videl, že vydýchlo, a začul som výkrik, ktorý sa mu vydral z hrude.

Tu som vykríkol i ja, ale od radosti.

„Boh ma teda nezatracuje,“ riekol som si, „keď mi dovoľuje vrátiť život ľudskej bytnosti výmenou za život, ktorý som odňal inej.“

„A čo ste urobili s dieťaťom?“ spýtal sa Monte Christo. „Bola to dosť nepríležitá batožina pre človeka, ktorý musí utekať.“

„Nemal som ani na chvíľu úmysel podržať si ho. Ale vedel som, že je v Paríži nalezinec, kde prijíma majú

také biedne stvorenia. Pri mestskej bráne som oznámil, že som na ceste našiel dieťa, a spytoval som sa na útulňu. Skrinka, ktorú som ukázal, vzbudila ku mne dôveru; batistové plienky prezrádzaly, že dieťa patrí bohatým rodičom; krv, ktorou som bol postriekaný, mohla byť krvou dieťaťa práve tak ako iného. Nikto mi nerobil ťažkosti. Povedali mi, že nalezíneč je celkom na konci ulice d'Enfer, a keď som z opatrnosti roztrhol plienku vo dvoje tak, aby jedna z litier, ktoré ju označujú, ostala na čiastke, haliacej telo dieťaťa, a ja som si podržal druhú, složil som bremeno na prah, zazvonil som a ušiel, čo mi nohy stačily. O štrnásť dní bol som už v Rogliane a povedal som Assunte:

„Poteš sa, sestra; Izrael je mŕtvy, ale pomstil som ho.“

Spytovala sa ma, čo znamenajú tie slová, tak som jej rozpovedal všetko, čo sa stalo.

„Giovanni,“ hovorila mi Assunta, „mal si doniesť to dieťa, boli by sme mu nahradili rodičov, ktorých stratilo; boli by sme ho nazvali Benedettom a za ten skutok bol by nás Boh odmenil požehnaním.“

Miesto odpovede dal som jej polovičku plienky, ktorú som si nechal, aby som si mohol žiadať zpäť dieťa, keby sme sa mali lepšie . . .“

„A akými písmenami bola označená plienka?“ spýtal sa Monte Christo.

„Literami H a U s barónskou korunou päťvetvovou.“

„Zdá sa mi — Boh mi odpust — že sa vyznáte v heraldike, pán Bertuccio! Kde, do čerta, ste konali tie heraldické štúdiá?“

„Vo vašich službách, pán gróf, kde sa človek všetkému naučí.“

„Pokračujte, rád by som sa dozvedel dve veci.“

„Ktoré, Vaša Milosť?“

„Čo sa stalo s chlapčekom; nepovedali ste, že to bol chlapček, pán Bertuccio?“

„Nie, Excelencia, nepamätám sa, že by som o tom bol hovoril.“

„Ach, zdalo sa mi, že som to počul, akiste som sa pomýlil.“

„Nie, nepomýlili ste sa, lebo to bol naozaj chlapček. Ale Vaša Excelencia hovorila, že by sa rada dozvedela dve veci: ktorá je tá druhá?“

„Druhá je, z akého zločinu ste boli obvinený, keď ste si žiadali spovedníka a keď na vašu žiadosť prišiel k vám abbé Bussoni do väzenia v Nîmes.“

„Tá rozprávka bude, môžbyť, dosť dlhá, Excelencia.“

„Nerobí nič. Ešte nie je ani desať hodín, viete, že nespím, a predpokladám, že vy tiež nemáte priveľkú chuť spať.“

Bertuccio sa poklonil a snoval ďalej nič rozprávky.

„Čiastočne preto, aby som zahнал naliehavé rozpo-mienky, čiastočne aby som sa postaral o potreby biednej vdovy, pustil som sa so zápalom do podludníckeho remesla, ktoré sa stalo ľahším pod vplyvom zoslabnutia zákonov, aké vždy nasleduje po revolúciach. Najmä južné pobrežie bolo zle strážené pre stále vzbury, vypukujúce to v Avignone, to zasa v Nîmes, to v Uzès. Využili sme akési to prímerie, ktoré nám poskytla vláda, a nadpriadli sme styky s colným pobrežím. Od za-vraždenia bratovho na nîmeskej ulici nechcel som už

vstúpiť do toho mesta. Preto hostinský, s ktorým sme robili obchody, vidiac, že už k nemu nechceme chodiť, prišiel k nám a zariadil si hostinec na hradskej, vedúcej z Bellegardy do Beaucaire, s menom: Gardský most. Mali sme alebo smerom k Aigues-Mortes, alebo v Martigues, alebo v Bouc asi dvanásť skladíšť, v ktorých sme ukladali svoj tovar a kde sme v prípade potreby nachádzali útulok pred žandármi a colnými strážnikmi. Podludnícke remeslo donáša hodne, ak naň človek vynaloží istú inteligenciu, spojenú s trochou ráznosti; ja, ktorý som žil v horách, mal som teraz dvojakú príčinu mať strach pred žandármi a colnými strážnikmi, najmä preto, že akékoľvek súdne predvolanie mohlo zapríčiniť vyšetrovanie, a toto vyšetrovanie je vždy zabočením do minulosti, a v mojej minulosti teraz bolo možno nájsť niečo vážnejšie, ako sú podludne dovezené cigary alebo bez lístku prechodiace súdky páleného. Dávajúc tisíc ráz prednosť smrti pred zatvorením, vykonal som hrozné veci, ktoré mi daly nejeden dôkaz, že priveľká stastrostlivosť o telo je azda jedinou prekážkou zdaru našich plánov, ktoré vyžadujú rýchle rozhodnutie a rázne i smelé vykonanie. Naozaj, ak sme raz oželeli život, už nie sme rovní ostatným ľuďom, či vlastne ostatní ľudia nie sú už rovní nám, a kto sa takto rozhodol, cíti, ako rastú jeho sily a ako sa rozširuje jeho obzor.“

„Filozofia, pán Bertuccio?“ prerusil ho gróf. „Vy ste sa teda v živote zapodievali všetkým možným?“

„Oh, prepáčte, Excelencia!“

„Nie, nie! Lenže o pol jedenástej večer je prineskoro pre filozofiu. Ale v tej veci nemôžem nič iné namieňať, len že mi predchodí exaktnou, čo nemožno povedať o všetkých filozofiách.“

„Moje vychádzky boli teda stále výnosnejšie. Assunta bola dobrou gazdinou a náš majetoček rástol. Raz, keď som odchodil na cestu, hovorila mi:

„Chod' a pri návrate ti prichystám prekvapenie.“

Darmo som sa jej vypytoval; nechcela mi nič povedať, a tak som odišiel.

Vychádzka trvala asi šesť týždňov. Nakladali sme v Lucce olej a v Livorne anglickú bavlnu; vylodenie sa odohralo bez akejkoľvek nepriaznivej udalosti, rozdelili sme si podiely a vrátili sme sa rozradostení.

Keď som sa vrátil domov, prvé, čo som zbadal na prednom mieste Assuntinej chyže, bola kolíska, v porovnaní s ostatným zariadením bytu nádherná, a v nej sedem- či osem mesačné dieťa. Vykríkol som od radosti. Jediné chvíle smútku, ktoré som mal od zavraždenia štátneho žalobcu, zapríčinily opustenie tohto dieťaťa. Rozumie sa, že výčitky svedomia pre vraždu samu som naskrze nemal.

Chudera Assunta uhádla všetko: využila moju neprítomnosť, a majúc polovičku plienky, zapísala si, aby to nezabudla, presný deň a hodinu, kedy bolo dieťa položené k nalezíncu, a odcestovala do Paríža, aby si ho vyžiadala nazad. Nikto nič nenamietal a dieťa jej vydali.

Ach, priznávam sa, pán gróf, že pri pohľade na to stvoreniatko, spiace v kolíske, dmula sa mi hrud' a slzy mi vstúpily do očí...

„Si naozaj dobrá žena, Assunta,“ zvolal som, „a Prozreteľnosť ti požehná...“

„Toto,“ riekol Monte Christo, „je už menej exaktné ako vaša filozofia; pravda, je to len viera.“

„Ach, Excelencia,“ pokračoval Bertuccio, „máte, žiaľbohu, pravdu, a práve tým dieťaťom ma trestal Boh.

Nikdy sa neprejavila prevrátená povaha predčasnejšie, a predsa nebolo možno povedať, že by bol zle vychovávaný, lebo moja sestra zaobchodila s ním ako s princom; chlapec mal milú tvár, bledobelavé oči, ako tóny čínskeho porcelánu, ktoré tak dobre harmonizujú s mliečnou bielosťou základného odtienku; len jeho vlasy, priehnivo červené, dávaly jeho tvári divný ráz, ktorý zo silňoval živost jeho zraku a zlomyseľnosť jeho úsmevu. Na nešťastie príslovie hovorí, že ryšavý človek je alebo veľmi dobrý alebo skrz-naskrz zlý; o Benedettovi príslovie neluhalo, od svojej mladosti sa javil zlým. Assunta miernosť dodala smelosti jeho sklonom; dieťa, kvôli ktorému moja úbohá švagríná šla na trh do mesta, vzdialeného na štyri či päť milí, aby mu kúpila prvé ovocie a najjemnejšie cukrovinky, pred palmskými pomarančmi a janovskými zaváraninami dávalo prednosť gaštanom, ukradnutým v susedovej záhrade, kam liezlo cez plot, alebo jablkám, sušeným v jeho sušiarni, hoci malo poruke gaštany a jablone nášho sadu.

Raz — Benedetto mohol mať v tom čase päť či šesť rokov — ponosoval sa nám sused Vasio, ktorý podľa zvyku nášho kraja nezamykal peniaze ani skvosty, lebo — pán gróf to vie lepšie ako hocikto iný — na Korzike niet zlodejov, ponosoval sa nám, že z jeho vrecka zmizol louisdor. Mysleli sme si, že zle počítal, on však tvrdil, že to vie určite. V ten deň Benedetto odišiel z domu hned ráno a my sme boli plní starosti, keď sa večer vrátil, vlečúc za sebou opicu, ktorú, ako hovoril, našiel priviazanú o strom.

Už mesiac bolo náruživou túžbou decka, ktoré nevedelo, čo by si vymyslelo, mať opicu. Kaukliar, idúci cez Rogliano a majúci niekoľko tých zvierat, ktorých

kotrmelce chlapca veľmi bavily, vnukol mu akiste tú nešťastnú myšlienku.

„V našich horách niet opíc,“ hovoril som mu, „a priviazaných opíc už naskrze nie; priznaj sa mi teda, ako si si ju zaopatril.“

Benedetto sa držal svojej lži a dopĺňal ju podrobnosťami, ktoré robily väčšiu česť jeho fantázii ako jeho pravdovravnosti. Nahneval som sa, on sa dal do smiechu; pohrozil som mu, odskočil na dva kroky.

„Nesmieš ma biť,“ riekol, „nemáš na to právo, nie si mi otcom.“

Nevedeli sme, že by bol odkryl osudné tajomstvo, ktoré sme pred ním starostlivo skrývali. Nech sa vec mala akokoľvek, táto odpoveď, v ktorej sa zjavila celá chlapcova povaha, ma temer podesila, moje zodvihnuté rameno naozaj kleslo, nedotknúc sa vinníka. Dieťa zvíťazilo, a toto víťazstvo mu dodalo takej smelosti, že od tej chvíle všetky Assuntine peniaze, ktorej láska ku chlapcovi ako by tým väčšimi vzrástala, čím menej si jej zaslúžil, pošly na chúťky, proti ktorým nemohla robiť nič, na bláznivosti, ktoré sa neodvážila zamedziť. Kým som bol v Rogliane, ešte to ako-tak išlo, ale ako som odišiel, pánom domu stal sa Benedetto a všetko sa končilo zle. Keď ešte nemal ani jedenásť rokov, jeho kamaráti boli všetko osemnásť- až dvadsaťroční mládenči, najhorší naničodníci z Bastie a Corty, ba už i od polície sa nám dostalo výstrahy pre niektoré jeho kúsky, ktoré si zaslúžily vážnejšie pomenovanie.

Lakol som sa; každé pátranie mohlo by mať neblahé následky. Práve v tom čase musel som odísť s Korziky na dôležitú výpravu. Dlho som premýšľal, a majúc úmysel zamedziť akékoľvek neštastie, rozhodol som sa

odviezť so sebou Benedetta. Úfal som sa, že činný, drsný podludnícky život, prísna disciplína na lodi zmení skaze blízku povahu, ak len nebola už nesmierne skazená.

Zavolal som teda Benedetta a navrhol som mu, aby šiel so mnou, okrášliac ten návrh sľubmi, ktoré môžu zlákať dvanásťročného chlapca.

Nechal ma dohovoriť, a keď som dokončil, dal sa do smiechu a riekol:

„Strýko, či šaliete? (Menoval ma strýkom, keď bol dobre naladený.) Ja by som mal svoj život zameniť vaším, svoju utešenú lenivosť za hroznú prácu, ktorú konáte vy? Tráviť noc v zime, deň v horúčave, skrývať sa neprestajne, dostať do tela guľku, ako sa ukážem, a to všetko pre trochu peňazí? Dostanem ich, keď budem chcieť! Mať Assunta mi ich dá, kedykoľvek ich od nej pýtam. Vidíte teda, že by som bol hlúpy, keby som prijal, čo mi nükate.“

Táto reč a smelosť ma omráčila. Benedetto sa šiel zasa hrať s kamarátmi a ja som ho videl z diaľky, ako im mňa predstavuje sťa idiota . . .“

„Prekrásne dieťa!“ zahundral Monte Christo.

„Oh, keby bol býval môj,“ pokračoval Bertuccio, „keby bol býval mojím synom, alebo aspoň mojím synovcom, bol by som ho priviedol na pravú cestu, lebo svedomie dáva človeku silu. Ale myšlienka, že mám biť dieťa, ktorému som zavraždil otca, znemožňovala každý trest. Dával som dobré rady sestre, ktorá v našich rozporoch nešťastníka vždy bránila, a keď sa mi priznala, že jej dosť často zmizly značné sumy, rozhodol som sa — lebo Benedetto ináče veľmi dobre čítal, písal i počítal — zaopatríť mu miesto zapisovateľa na niektornej lodi, nepovedať mu nič, vziať ho v jedno krásne ráno a

dať ho odviesť na palubu. Odporúčal by som ho kapitánovi, a tak celá jeho budúcnosť závisela by od neho. Ustáliac sa na tom pláne, odišiel som do Francúzska.

Všetky naše práce maly byť teraz vykonané v zálive Leva, a tie operácie stávaly sa stále ľažšimi, lebo to bolo roku tisíc osemsto dvadsiateho deviateho. Nastal úplný pokoj a pod vplyvom toho pobrežná služba stala sa pravidnejšou a prísnejšou ako predtým. Táto opatnosť v tom čase ešte vzrástla pre trh v Beaucaire, ktorý sa práve začal.

Začiatok našej výpravy minul bez nehody. Zatkobili sme s bárkou s dvojitým dnom, v ktorom sme skrývali pašovaný tovar, medzi množstvom lodí, plaviacich sa po Rhône z Beaucaire až do Arelate. Keď sme ta došli, začali sme v noci vylodovať zakázaný tovar a dopravovať ho do mesta s pomocou ľudí, ktorí boli s nami v spojení, alebo hostinských, u ktorých sme mali skladištia. Alebo nás úspech urobil neopatrnlími, alebo nás zradili, raz asi okolo piatej popoludní, práve keď sme sa strojili olovrantovať, pribehol k nám náš plavčík cele zjašený, vraviac, že videl oddiel colných strážnikov poberať sa k nám. Nebol to práve oddiel, ktorého sme sa naľakali: v tom čase prechodily po brehoch Rhôny každú chvíľu celé čaty, ale bola to ostrážitosť, s akou, ako chlapec hovoril, ten oddiel sa poberal, aby neboli zbadaní. V momente sme boli na nohách, ale už bolo neskoro; naša bárka, zrejme predmet prekutávania, bola už obklúčená. Medzi colnými strážnikmi zbadal som niekoľko žandárov, a súc práve tak bojazlivý pri pohľade na nich, ako som bol obyčajne smelý proti každému inému vojsku, sostúpil som do podpalubia, preklízol som otvorom do rieky a potom som plával pod

vodou, vydychujúc len v dlhých prestávkach, takže som nezbadaný dosiahol priekopu, ktorá bola práve zhodená a ktorá spojovala Rhônu s kanálom, siahajúcim od Beaucaire po Aigues-Mortes. Ako som sa ta dostal, bol som zachránený, lebo tou priekopou som mohol plávať tak, že ma nezbadali. Do kanála dostal som sa bez nehody. Nepustil som sa tým smerom náhodou a bez uváženia; povedal som už Vasej Excelencii o istom hostinskem z Nîmes, ktorý si na hradskej, vedúcej z Bellegardy do Beaucaire, zariadil malý hostinec.“

„Áno,“ prisvedčil Monte Christo, „pamätám sa veľmi dobre. Tento dobrý človek, ak sa nemýlim, bol vaším spojencom.“

„Tak je,“ povedal Bertuccio, „ale asi pred siedmiči ôsmimi rokmi predal svoj obchod istému niekdajšiemu krajčírovi z Marseille, ktorý, príduc na mizinu pri svojom remesle, chcel skúsiť štastie v inom. Rozumie sa, že dohody, ktoré sme urobili s bývalým majiteľom, udržiavalí sme i s novým; tohto človeka som chcel požiadať o útulok . . .“

„Ako sa volal ten človek?“ spýtal sa gróf, ktorý, ako sa zdalo, začínať počúvať Bertucciovu rozprávku s novým záujmom.

„Menoval sa Gašpar Caderousse a mal ženu rodom z Karkonty; nepoznali sme ju pod iným menom ako pod menom jej dediny. Bola to úbohá žena, trpiaca na bahennú zimnicu, a pomaly umierala vysilením. Jej muž bol mocný človek, asi štyridsať- či štyridsaťpäťročný, ktorý nám neraz dokázal svoju smelosť a duchaprítomnosť . . .“

„A vy hovoríte,“ riekol Monte Christo, „že to všetko sa stalo roku . . .“

„Tisíc osemsto dvadsiateho deviateho, pán gróf.“

„V ktorom mesiaci?“

„V júni.“

„Na začiatku, alebo na konci?“

„Bolo to tretieho večer.“

„Ach,“ riekol Monte Christo, „tretieho júna tisíc osemsto dvadsaťdeväť... Dobre, pokračujte.“

„Chcel som požiadať Caderoussa o prístrešie. Ale keď sme mali vo zvyku nevchádzat k nemu ani v riadnych okolnostiach dverami, vedúcimi na hradskú, rozhodol som sa nenarušiť tento zvyk, preskočil som teda plot záhrady, prešmykol som sa popod zakrpatené olivy a divé figy a dostal som sa, obávajúc sa, aby Caderousse nemal v hostinci nejakého cestujúceho, do komory, v ktorej som pretrudil nejednu noc ako na najlepšom lôžku. Táto komora bola oddelená od prízemnej spoločnej hostinskej miestnosti len doskovou priehradou, v ktorej kvôli nám boli urobené otvory, aby sme mohli cez ne v primeranej chvíli dať znať, že sme v susedstve. Chcel som, ak nájdem Caderoussa samého, uvedomiť ho o svojom príchode, dokončiť u neho príchodom colných strážnikov prerušený olovrant a využiť blížiacu sa búrku na návrat na breh Rhôny, kde som sa chcel presvedčiť, čo sa stalo s bárkou a tými, ktorí boli na nej. Vklízol som teda do komory, a dobre som urobil, lebo v tej chvíli vošiel Caderousse s akýmsi neznámym.

Ležal som tam ticho a čakal som, nie že by som chcel vyzvedieť nejaké tajomstvo svojho hostiteľa, ale že som nemohol urobiť inak. Konečne niečo podobného stalo sa už viac ráz.

Človek, idúci s Caderoussom, bol zjavne cudzinec na francúzskom juhu. Bol to jeden z obchodníkov, ktorí

prichádzajú predávať skvosty do Beaucaire na trh a ktorí za ten mesiac, kým trvá trh, na ktorom sa schodia kupci a obchodníci so všetkých strán Europy, robia často obchody na sto- až stopäťdesiatisíc frankov.

Caderousse vkročil prvý rýchlym krokom. Vidiac, že je hostinská miestnosť, ako obyčajne, prázdna a strážená len psom, zavolal ženu.

„Hej, Karkonta,“ riekol, „ten dobrý kňaz nás neoklamal; diamant je pravý.“

Ozval sa radostný výkrik a hned zatým spraskotaly schody pod krokmi, obťaženými slabosťou a chrobrou.

„Čo hovoríš?“ spýtala sa žena, bledšia ako smrť.

„Hovorím, že diamant je pravý a že tento pán, jeden z prvých parížskych zlatníkov, je ochotný dať nám zaň päťdesiatisíc frankov. Ale aby bol istý, že diamant je naozaj náš, chce, aby si mu vyrozprávala, ako som to už i ja urobil, akým čudným spôsobom dostał sa do našich rúk. Zatial si, pane, sadnite, a keď je tak dusno, idem pre nejaké občerstvenie.“

Zlatník si pozorne prezrel vnútro hostinca a veľmi viditeľnú chudobu tých, ktorí mu predávali diamant, ktorý, zdalo sa, pochodí z kráľovskej klenotnice.

„Rozprávajte, pani,“ riekol, chtiac pravdepodobne využiť mužovu neprítomnosť, aby nijaký jeho znak nemal vplyv na ženu a aby sa presvedčil, či sa obidve výpovede srovnávajú.

„Ach, Bože môj,“ hovorila žena bez rozpakov, „je to požehnanie nebес, ktorému sme sa ani zdaleka nenzdali. Predstavte si, že môj muž sa stýkal roku tisíc osemsto štrnásť alebo tisíc osemsto pätnásť s istým námorníkom, ktorý sa volal Edmond Dantès. Tento chu-

dák, na ktorého i Caderousse už zabudol, nezabudol na Caderoussa a umierajúc poručil mu diamant, ktorý ste práve videli.“

„Ale ako sa stal on majiteľom takého diamantu?“ spýtal sa zlatník. „Mal ho azda už prv, ako sa dostal do väzenia?“

„Nie, pane,“ povedala žena, „ale vo väzení sa soznámil s veľmi bohatým Angličanom, ktorý ochorel, a pretože ho Dantès opatroval ako vlastného brata, Angličan, opúšťajúc väzenie, nechal tento diamant chudákovi, ktorý, súč menej šťastný ako on, umrel v žalári. On zasa, umierajúc, poručil ho nám a dal ho dôstojnému abbému, ktorý tu bol dnes ráno, aby nám ho odovzdal.“

„Je to naozaj to isté,“ zahundral zlatník, „a konečne tá história môže byť pravdivá, hoci zo začiatku zdá sa nepravdepodobná. Zostáva len cena, o ktorej sa nemôžeme dohodnúť.“

„Akože sa nemôžeme dohodnúť?“ zvolal Caderousse. „Myslel som, že ste súhlasili s cenou, ktorú som žiadal.“

„Ponúkol som zaň,“ povedal zlatník, „štyridsaťtisíc frankov.“

„Štyridsaťtisíc!“ zvolala Karkonta. „Za tú cenu ho rozhodne nedáme. Abbé nám povedal, že má cenu päťdesiat tisíc, a to bez zlata.“

„A ako sa volal ten abbé?“ spýtal sa klenotník.

„Abbé Bussoni,“ odvetila žena.

„Bol to teda cudzíneč?“

„Bol to Talian, myslím, že z okolia Mantui.“

„Ukážte mi diamant,“ začal znova zlatník, „nech si ho ešte obzriem. Na prvý pohľad často zle ceníme drahokamy.“

Caderousse vyňal z vrecka malé, čierne šagrínové etui, otvoril ho a podal zlatníkovi. Pri pohľade na diamant, ktorý bol taký veľký ako lieskovec, pamätám sa naň, ako by som ho teraz videl, Karkontine oči zažiarili chtivosťou . . .“

„A čo ste si o tom všetkom mysleli, pán poslucháč za dverami?“ spýtal sa Monte Christo. „Uverili ste krásnej bájke?“

„Áno, Excelencia; nepokladal som Caderoussa za zlého človeka a mysel som, že by nebol schopný spáchať zločin, ba ani krádež.“

„To slúži na česť skôr vášmu srdcu ako vašej skúsenosti, pán Bertuccio. Poznali ste Edmonda Dantësa, o ktorom bola reč?“

„Nie, Excelencia, do toho času som o ňom nikdy nepočul, a od toho času zasa nie, až do abbého Bussoniho v nîmeskom väzení.“

„Dobre, pokračujte.“

„Zlatník vzal prsteň z Caderoussovej ruky a vyňal z vrecka oceľové klieštky a mosadzné vážky. Potom uvoľnil zlaté zúbky, držiace kameň v prstene, vyňal z ložiska diamant a presne ho odvážil.

„Dám vám štyridsať päťtisíc frankov,“ riekoval, „ale už ani o sou viacej. Konečne, vedel som, že diamant nemá väčšiu cenu, preto som si vzal so sebou presne toľko peňazí.“

„Oh, na tom nezáleží,“ riekoval Caderousse; „vrátim sa s vami do Beaucaire pre zbytok päťtisíc frankov.“

„Nie,“ stál na svojom zlatníku, vracajúc obrúčku i diamant Caderoussovi; „nemá väčšiu cenu, a vonkonzom ma mrzí, že som ponúkol toľkú sumu, lebo kameň má kaz, ktorého som si prv nevšimol. Ale nedbám, mám

len jedno slovo, povedal som štyridsať päťtisíc frankov, a nebudem ho odvolávať.“

„Osadťte aspoň diamant nazad do obrúčky,“ riekla ostro Karkonta.

„Pravda,“ povedal zlatník.

A upevnil zasa diamant do obrúčky.

„Dobre, dobre,“ riekol Caderousse, zastrkujúc etui do vrecka. „Predám ho niekomu inému.“

„Áno,“ povedal zlatník, „ale iný nebude taký dôverčivý, ako som ja; iný sa neuspokojí s vysvetlením, ktoré ste mi dali. Nie je prirodzené, aby človek, ako ste vy, mal diamant v cene päťdesiat tisíc frankov. Oznámi to úradom, úrady začnú hľadať abbého Bussoniho, a abbéovia, rozdávajúci diamanty za dve tisíc louisdorov, sú vzácni. Potom sa toho chytí justícia, pošlú vás do väzenia, a keď vás uznajú za nevinného, keď vás po troch či štyroch mesiacoch pustia z väzenia, prsteň sa niekde v kancelárii stratí, alebo vám dajú falosný kameň v cene troch frankov miesto diamantu, ktorý stojí päťdesiat, azda päťdesiat päťtisíc, ale ktorý, uznáte, dobrý človeče, nemožno získať bez istého nebezpečenstva.“

Caderousse a jeho žena sa dorozumeli pohľadom.

„Nie,“ povedal Caderousse, „nie sme takí bohatí, aby sme mohli stratíť päťtisíc frankov.“

„Ako chcete, milý priateľ,“ odpovedal zlatník, „ale priniesol som, akop vidíte, krásne grošíky.“

A vyňal z vrecka hrst zlata, ktorým potriasol pred oslneným zrakom hostinského, a z druhého balík bankoviek.

V Caderoussovej duši odohral sa zrejme krutý boj. Bolo jasné, že malé šagrínové etui, ktoré obracal v ru-

kách, v jeho očiach cenou nevyrovnaná sa ohromnej sume, ktorá ho oslňovala. Obrátil sa k žene.

„Čo na to povieš?“ spýtal sa jej ticho.

„Daj, daj,“ riekla; „ak sa vráti do Beaucaire bez diamantu, oznamí nás. A ako hovorí, kto vie, či by sme kedy našli abbého Bussoniho.“

„Nech je tak,“ riekol Caderousse; „vezmíte si teda diamant za štyridsať päťtisíc frankov, ale moja žena chce zlatú retiazku a ja chcem strieborné náušnice.“

Zlatník vyňal z vrecka dlhé, ploché puzdro, obsahujúce niekoľko vzoriek žiadanych predmetov.

„Vidíte,“ povedal, „že sa so mnou dá jednať; vyberte si.“

Žena si vybraťa zlatú retiazku asi v cene päť louis-dorov a mužský náušnice, ktoré mohly stáť pätnásť frankov.

„Úfam sa, že sa nemôžete ponosovať,“ riekol zlatník.

„Abbé povedal, že stojí päťdesiat tisíc frankov,“ hundral Caderousse.

„No, tak, no, tak, dajte sem diamant!“ prehovoril zasa zlatník, berúc mu ho z rúk. „Hrozný človek! Vyčítam mu štyridsať päťtisíc frankov, dvatisícpäťsto libier dôchodku, majetok, aký by som si sám želal mať, a on ešte nie je spokojný!“

„A kde je tých štyridsať päťtisíc frankov?“ spýtal sa Caderousse zachŕipnutým hlasom.

„Tu sú,“ povedal zlatník.

A vyčítal na stôl pätnásťtisíc frankov v zlate a tridsattisíc frankov v bankovkách.

„Počkajte, zažnem lampu,“ riekla Karkonta, „nevidno už, mohli by ste sa pomýliť.“

Naozaj, kým trval rozhovor, prišla noc a s ňou i búrka, ktorá zúrila už pol hodiny. Z diaľky bolo počuť tlmené hučanie hromu, ale ani zlatník, ani Caderousse, ani Karkonta sa o to zdánivo nestarali, nakoľko boli všetci ovládaní démonom zisku. Ja sám som cítil divné omámenie pri pohľade na zlato a bankovky. Zdalo sa mi, že snívam, a ako sa vo sne stáva, cítil som sa pripútaný k miestu.

Caderousse čítal a zasa prepočítal dukáty i bankovky, potom ich podal žene a ona ich prepočítovala znova.

Zatým zlatník obracal diamant v lúčoch lampy a diamant vrhal blesky, pri ktorých zlatník zabudol na tie, ktoré ako zvestovatelia búrky začínaly osvetľovať obloky.

„Tak, je počet správny?“ spýtal sa potom.

„Áno,“ odvetil Caderousse, „podaj mi toboľku a pohľadaj mešec, Karkonta.“

Karkonta šla ku skrini a vrátila sa so starou koženou toboľkou, z ktorej vynála niekoľko zamastených listov a na ich miesto vsunula bankovky; potom priniesla mešec, v ktorom boli dva alebo tri šesťlibrové toliare, tvoriace bezpochyby celý majetok biednych manželov.

„Tak,“ riekol Caderousse, „hoci ste nás pripravili iste o desaťtisíc frankov, chcete s nami večerať? Pozývame vás zo srdca.“

„Dakujem,“ odvetil zlatník, „už je akiste neskoro a musím sa vrátiť do Beaucaire; moja žena by mala o mňa strach.“ Vyňal hodinky. „Hrom do toho!“ zvolal. „Skoro bude deväť hodín, pred polnocou sa nedostanem do Beaucaire! S Bohom, Ľudkovia, a ked' k vám

náhodou zasa príde nejaký abbé Bussoni, pamäťajte na mňa.“

„O týždeň už nebudeste v Beaucaire,“ riekoval Caderousse; „vedť na budúci týždeň trh sa už končí.“

„To nič. Píšte mi do Paríža na adresu: M. Joannès, Palais-Royal, Galerie de Pierre, číslo štyridsaťsedem; ak to bude stáť za to, prídem schválne.“

Zarachotil úder hromu, ktorý sprevádzal taký prudký blesk, že v ňom skoro zmizlo svetlo lampy.“

„Och, och!“ zvolal Caderousse. „Chcete odísť v takom nečase?“

„Och, nebojím sa búrky,“ odvetil zlatník.

„A zlodejov?“ spýtala sa Karkonta. „V čas trhu cesta nie je nikdy istá.“

„Ó, ak ide o zlodejov,“ odvetil Joannès, „mám pre nich prichystané toto.“

A vyňal z vrecka pár malých, až po ústie nabitych pištolí.

„To sú psi, ktorí štekajú a hryzú,“ dodal; „je to pre prvých dvoch, ktorí by dostali chufu na váš diamant, otec Caderousse.“

Caderousse a jeho žena pozreli na seba temným pohlľadom. Zdalo sa, že obidvom naraz prišla na um hrozná myšlienka.

„Tak teda šťastlivú cestu!“ želal Caderousse.

„Ďakujem!“ odvetil zlatník.

Vzal palicu, ktorú bol oprel o starú skriňu, a vysiel. Vo chvíli, keď otvoril dvere, zavial taký prúd vetra, že by bol skoro zhasil lampa.

„Och,“ riekoval, „to bude pekné počasie, a mať pred sebou dve míle cesty v takom nečase!“

„Ostaňte,“ hovoril mu Caderousse, „prenocujte u nás.“

„Áno, ostaňte,“ opakovala Karkonta trasťavým hlasom; „dobre vás opatríme.“

„Nie, musím byť na noc v Beaucaire. S Bohom!“

Caderousse šiel pomaly až ku prahu.

„Nevidno ani na krok,“ riekol zlatník už vonku.

„Mám ísť napravo alebo naľavo?“

„Napravo,“ povedal Caderousse; „nemôžete pooblúdiť, cesta je po obidvoch stranách vrúbená stromami.“

„Dobre, už trafím,“ ozval sa v diaľke skoro zanikajúci hlas.

„Zatvor dvere,“ povedala Karkonta; „ked' hrmí, nemám rada otvorené dvere.“

„A najmä ked' sú v dome peniaze, však?“ povedal Caderousse, zamykajúc vo dva vrhy dvere.

Vrátil sa, pristúpil ku skrini, vyňal z nej mešec a tobožku a obidvaja začali tretí raz čítať zlato a bankovky. Nikdy som nevidel taký výraz, aký maly tie dve tváre; ich chtivosť bola ožiarená biednou lampou. Najmä žena bola ošklivá; zimničná triaška, ktorá ſhou vždy lomcovala, zosilnela. Bledá tvár zbledla ešte väčšmi; jej vpadnuté oči svietily.

„Prečo si ho ponúkal,“ spýtala sa tlmeným hlasom, „aby tu prenocoval?“

„No,“ odvetil Caderousse chvejúc sa, „aby . . . aby sa nemusel vrátiť do Beaucaire.“

„Ach,“ riekla žena s neopísateľným výrazom, „myslela som, že pre niečo iné.“

„Žena, žena!“ zvolal Caderousse. „Prečo máš také myšlienky, a ak ich máš, prečo si ich nenecháš pre seba?“

„Nech je to, ako chce,“ povedala po chvíľke mlčania Karkonta, „ty nie si muž.“

„Ako to?“ spýtal sa Caderousse.

„Keby si bol muž, on by ztadiaľto nebol odišiel.“

„Žena!“

„Alebo by neprišiel do Beaucaire.“

„Žena!“

„Hradská sa zatáča, a on musí ísť hradskou, a pozdĺž kanála viedie kratšia cesta.“

„Žena, pokúšaš Boha, počuj . . .“

Naozaj, v momente, keď fialkový blesk ožiaril celú miestnosť, ozval sa i hrozný úder hromu, ktorý, pozvoľne doznievajúc, ako by sa nerád vzdaľoval od preklia-teho domu.

„Ježiš!“ zvolala Karkonta a prežehnala sa.

V tom momente v desnej tichosti, aká nasleduje obyčajne po hromovom údere, zaklopali na dvere.

Caderousse a jeho žena sa zachveli a pozreli na seba s hrôzou.

„Kto je?“ zvolal Caderousse, vstal a hrabal zlato i po stole rozložené bankovky na hromadu, prikryjúc ju obidvoma rukami.

„Ja!“ ozval sa hlas.

„Kto vy?“

„Nuž, hrom do toho, zlatník Joannès!“

„Tak, čo si teda hovoril,“ šeptala Karkonta so strašným úsmevom, „že pokúšam Pána Boha! . . . Vidíš, Pán Boh nám ho sám posiela.“

Caderousse, bledý a bez dychu, klesol na stolicu. Karkonta vstala, šla istým krokom ku dverám a otvorila ich.

„Len vstúpte, drahý pán Joannès,“ riekla.

„Na moj veru,“ riekol zlatník, celý premoknutý dažďom, „tak sa mi vidí, že čert nechce, aby som sa dnes večer vrátil do Beaucaire. Čím kratšia hlúpost, tým lepšie; ponúkli ste mi nocľah, drahý pán Caderousse, prijímam ho a prenocijem u vás.“

Caderousse zahundredal niekoľko slov, stierajúc si pot, ktorý mu vysadol na čelo.

Karkonta zamkla za zlatníkom dvere vo dva vrhy.

VII. KRVAVÝ DÁŽĎ.

Zlatník vstúpil, poobzeral sa pátravo dookola. Ale nič sa nezdalo v ňom budíť podozrenie, ak ho už nemal, a ak ho mal, nič sa ho nezdalo potvrdzovať.

Caderousse stále držal obidvoma rukami zlato i bankovky. Karkonta sa usmievala na hosta podľa možnosti čo najmilšie.

„Ach,“ riekol zlatník, „tak sa mi vidí, mali ste obavu, že suma nie je správna, lebo ste po mojom odchode peniaze znova čítali.“

„Och, nie,“ povedal Caderousse, „ale stali sme sa ich majiteľmi tak neočakávane, že tomu nemôžeme veriť, a ak nemáme pred očami hmotný dôkaz, zdá sa nám, že je to sen.“

Zlatník sa usmial.

„Máte tu nejakých cestujúcich?“ spýtal sa.

„Nie,“ odpovedal Caderousse, „my nedávame nocľah; sme priblízko k mestu, nik sa tu nezastaví.“

„Budem vás teda veľmi obťažovať.“

„Nás obťažovať, vy, drahý pane?“ povedala láska vo Karkonta. „Prisahám, že ani najmenej.“

„No, kde ma teda uložíte?“

„Do hornej chyže.“

„Ale či je to nie vaša chyža?“

„Och, to neprekáža, v susednej miestnosti máme druhú posteľ.“

Caderousse pozrel s údivom na ženu. Zlatník si húdol pieseň, ohrevajúc si chrbát pri plameňoch raždia, ktoré Karkonta zapálila na ohništi, aby sa pri nich host usušil.

Zatiaľ, prestrúc na roh stola obrus, priniesla biedne zvyšky obeda, ku ktorým pridala dve či tri vajíčka.

Caderousse však zasa schoval bankovky do toboľky, zlato do mešca a všetko zavrel do skrine. Chodil krížom-krážom chmúrny a zamyslený, s času na čas zdvihnúc hlavu, aby pozrel na zlatníka, z ktorého, ako stál pri ohništi, sa parilo a ktorý, usušiac sa na jednej strane, obrátil sa na druhú.

„Tak,“ povedala Karkonta, stavajúc na stôl fľašu vína, „ak chcete večerať, všetko je hotové.“

„A vy?“ spýtal sa Joannès.

„Nebudem večerať,“ povedal Caderousse.

„My sme neskoro obedovali,“ ponáhľala sa poznamenať Karkonta.

„Budem teda večerať sám?“ spýtal sa zlatník.

„Obslúžime vás,“ povedala Karkonta s ochotou, ktorú neprejavovala ani oproti platiacim hosťom.

Caderousse vrhol na ňu s času na čas bleskorýchly pohľad.

Búrka trvala ďalej.

„Počujete, počujete?“ upozorňovala Karkonta.

„Veru ste dobre urobili, že ste sa vrátili.“

„To mi však neprekáža, aby som sa zasa nevybral na cestu, ak sa víchor utíší,“ povedal zlatník.

„To je mistral,“ riekol Caderousse, potriasajúc hlavou; „potrvá až do zajtrajška.“

A vzdychol si.

„No,“ poznamenal zlatník, sadajúc ku stolu, „tým horšie pre tých, ktorí sú na ceste.“

„Áno,“ riekla Karkonta, „budú mať zlú noc.“

Zlatník začal večerať a Karkonta mu stále preukazovala drobné úslužnosti pozornej hostiteľky. Ona, obyčajne taká nevľúdna a vrtošivá, stala sa vzorom úslužnosti a uhladenosti. Keby ju bol zlatník poznal prv, bola by ho taká veľká zmena iste prekvapila a vzbudila v ňom nejaké podozrenie. Caderousse však nepovedal ani slova, chodil neprestajne po izbe, a ako sa zdalo, váhal čo len pozrieť na svojho hosta.

Ked' sa zlatník navečeral, Caderousse sám išiel otvoriť dvere.

„Myslím, že sa búrka utišuje,“ riekol.

V tom momente však, ako by mu chcel dokázať, že nemá pravdu, hrozný úder hromu otriasol domom, do chyže zavial s dažďom smiešaný vietor a zahasil lampu.

Caderousse zavrel dvere, žena zapálila sviečku na uhlíkoch ohnišťa.

„No,“ povedala zlatníkovi, „iste ste ustáty; dala som na posteľ čistú bielizeň, chodťte si ľahnúť a spite dobre.“

Joannès ostal ešte chvíľu, aby sa presvedčil, či sa uragán netíší, a keď sa presvedčil, že sila búrkы a dažďa vzrástá, želal hostiteľom dobrú noc a vyšiel po schodoch nahor.

Chodil mi nad hlavou a počul som, ako pod každým jeho krokom prašťala dlážka.

Karkonta ho sledovala chtivým pohľadom, kým Caderousse sa mu obrátil chrbtom a ani si ho nevšimol.

Všetky tieto podrobnosti, na ktoré som sa neskôr šie rozpamätal, neprekvapili ma vo chvíli, keď sa mi odohraly pred očami; všetko, čo sa dialo, bolo celkom prirodzené, a okrem histórie s diamantom, ktorá sa mi zdala trochu nepravdepodobná, všetko sa zdalo nenútené. Kedže som bol zomdletý ustatosťou a sám som mienil využiť prvé utíšenie rozbúrených živlov, rozhol dol som sa spať niekoľko hodín a odísť nocou.

Počul som nad sebou zlatníka, ako sa chystá, aby čím lepšie strávil noc. Skoro zaprašťala pod ním posteľ; ľahol si.

Cítil som, ako sa mi zatvárajú oči, a keďže som nemal nijaké podozrenie, nepremáhal som sen; pozrel som posledný raz do chyže, Caderousse sedel za dlhým stolom na drevenej lavici, akými vo vidieckych krčmách nahradzajú stolice; sedel ku mne chrbtom, takže som mu nemohol vidieť do tváre. Ale i keby bol býval ku mne obrátený, nebolo by to bývalo možné, lebo mal hlavu vtisnutú do dlaní.

Karkonta chvíľu hľadela na neho, stisla plecia a sadla si oproti nemu.

Vtom hasnúci oheň zachvátil ostatok suchého dreva; tmavú miestnosť ožiarilo živšie svetlo. Karkonta utkvela na mužovi pevným pohľadom, a keďže Caderousse sedel i naďalej v tej istej polohe, videl som, že vystrela krivú ruku a dotkla sa jeho čela.

Caderousse sa striasol. Zdalo sa mi, že žena pohybovala perami, ale buď že šeptala priticho, alebo že

moje smysly boli už snom otupené, zvuk jej slov neprenikol až ku mne. Hľadel som už len cez hmlu, s neistotou, ktorá predchodí sen, keď sa človeku zdá, že už sníva. Napokon sa mi oči zavrely a stratil som vedomie.

Spal som hlboko, keď ma zobudil výstrel z pištole, po ktorom nasledoval hrozný výkrik. Na dlážke chyže ozvalo sa niekoľko tachavých krovov a na schody, práve nad mojou hlavou, padla bezvládna hmota.

Nebol som ešte úplne pri pamäti. Počul som stony, potom tlmené výkriky, ktoré ako by sprevádzaly zápas.

Posledný výkrik, dlhší ako ostatné a meniaci sa v stonanie, vytrhol ma úplne z letargie.

Oprel som sa o laket, otvoril oči, ktorými som vo tme nič nerozoznával, a siahol som si na čelo, na ktoré, ako sa mi zdalo, stekal doskami schodišťa vlažný hojný dážď.

Po tom hroznom huku nasledovala najhlbšia tihost. Potom sa mi ozval nad hlavou mužský krok, pod ktorým sprašťaly schody. Mužský sostúpil do prízemnej chyže, pristúpil k ohništu a zažal sviecu.

Bol to Caderousse; mal bledú tvár a jeho košeľa bola celá zakrvavená.

Zapáliac sviečku, vyšiel rýchlo po schodoch nahor, a zasa som počul jeho rýchle, nepokojné kroky.

O chvíľu sišiel dolu. V ruke držal etui; presvedčil sa, že diamant je naozaj v ňom, a chvíľu váhal, do ktorého vrecka by ho ukryl. Potom však, nepokladajúc vrecko akiste za dosť bezpečný úkryt, zabalil ho do červeného ručníčka a priviazal si ho na hrdlo.

Zatým priskočil ku skrini, vyňal ztade bankovky a zlato, vsunul zlato do vrecka nohavíc, bankovky do kabáta, vzal dve alebo tri košeľe, vyrútiac sa dverami,

zmizol vo tme. Tu sa mi všetko objasnilo; robil som si pre to, čo sa stalo, výčitky, ako by som ja bol skutočným vinníkom. Zdalo sa mi, že počujem stonanie: nešťastný zlatník mohol ešte žiť. Bolo to azda v mojej moci, keby som mu pomohol, napraviť čiastku zla, ktoré som sice nezavinil, ale ktoré som priupustil. Oprel som sa ramenom o jednu zle pripravenú dosku z tých, ktoré delily komoru, kde som ležal, od prízemnej chyže. Dosky povolily, ocitol som sa v dome.

Priskočil som ku sviečke a bežal som s ňou ku schodom. Krížom zatarasovalo ich akési telo; bola to mŕtvola Karkontina.

Výstrel z pištole, ktorý som počul, zasiahol ju. Mala prestrelené hrdlo a okrem rany, z ktorej sa krv valila prúdom, tiekla jej krv i z úst. Bola mŕtva. Prekročil som jej telo a šiel som ďalej.

Chyža poskytovala obraz najväčšieho neporiadku. Dva či tri kusy náradia boli prevrhnuté; plachty, do ktorých sa nešťastný zlatník zachytil, boli rozkmásané po celej chyži; on sám ležal na zemi, hlavu mal opretú o zem a tonul v mláke krvi, ktorá vyviera z troch širokých rán na hrudi.

Vo štvrtnej uviazol dlhý kuchynský nôž a vyčnievala z neho len rukoväť.

Stúpil som na druhú pištoľu, ktorá nevypálila, alebo prach pravdepodobne zvlhol.

Pristúpil som k zlatníkovi; neboli ešte mŕtvy. Hrmotom, ktorý som zavinil, a najmä pod vplyvom otriasov dlážky otvoril vytreštene oči, uprel ich na moment na mňa, pohol perami, ako by chcel prehovoriť, a vypustil dušu.

Hrozný pohľad zbavil ma temer rozumu; ako som

už nemohol nikomu pomôcť, cítil som len jednu potrebu: ujsť. Rútil som sa dolu schodmi, zaryjúc ruky do vlasov a zarevúc od hrôzy.

V prízemnej chyži bolo päť či šesť colných strážníkov a dvaja alebo traja žandári, celá ozbrojená tlupa.

Chytili ma; nebránil som sa, neboli som pánom svojich smyslov. Chcel som prehovoriť, vyslovil som len niekoľko neartikulovaných zvukov, nič viac.

Videl som, že colní strážníci a žandári ukazujú na mňa prstom; pozrel som na seba, bol som celý poliaty krvou. Teplý dážď, ktorý padal pomedzi dosky schodov, bola krv Karkontina.

Ukázal som na miesto, kde som bol skrytý.

„Čo chce povedať?“ spýtal sa jeden zo žandárov.

Jeden z colných strážníkov išiel ta pozrieť.

„Chce povedať, že sa sem dostal tadiaľ,“ povedal.

A ukázal na dieru, ktorou som naozaj preliezol.

Tu som pochopil, že ma pokladajú za vraha. Vrátil sa mi hlas, vrátila sa mi sila; vytrhol som sa z rúk dvoch chlapov, ktorí ma držali, volajúc:

„Nebol som to ja! Nebol som to ja!“

Dvaja žandári namierili na mňa karabíny.

„Ak sa pohneš,“ povedali, „si synom smrti.“

„Ale ved' vám hovorím,“ skríkol som, „že som to nebola ja!“

„Povieš svoju rozprávku súdcom v Nîmes,“ odvetili. „Teraz pôjdeš s nami, a ak ti môžeme radiať, nestavaj sa na odpor.“

To som nechcel, bol som zničený údivom a hrôzou. Dali mi želiezka, priviazali ma ku konskému chvostu a viedli ma do Nîmes.

Zvečera stopoval ma jeden z colných strážníkov.

Zmizol som mu v okolí domu a prišlo mu na um, že tam akiste trávím noc; išiel to oznámiť druhom, ktorí prišli práve vtedy, keď začuli výstrel z pištole, a pristihli ma pri takých dôkazoch viny, že som hneď pochopil, ako ľažko mi bude dokázať svoju nevinnosť.

Mal som len jednu nádej: prvé, o čo som prosil vyšetrujúceho sudska, bolo, aby všade dal hľadať akéhosi abbého Bussoniho, ktorý sa v ten deň zastavil v hostinci pri Gardskom moste. Ak si Caderousse tú história vymyslel, ak nejestvoval abbé, bolo jasné, že som stratený, ak len i Caderoussa nechytili a ak sa ku všetkému nepriznal.

Minuly dva mesiace, cez ktoré, musím to povedať na chválu svojho sudska, pátrali všemožne po tom, ktorého som označil. Caderoussa nelapili. Mali ma súdiť na prvom zasadnutí, keď tu ôsmeho septembra, teda tri mesiace a päť dní po udalosti, prišiel do väzenia abbé Bussoni, ktorému som sa už neúfal, vraviac, že počul, že istý väzeň chce sa s ním shovárať. Dozvedel sa to, ako hovoril, v Marseille a ponáhľal sa vyhovieť môjmu želaniu.

Pochopíte, s akou vrelostou som ho prijal; vyrozprával som mu všetko, čoho som bol svedkom, a s obavou som sa dotkol veci diamantu; proti môjmu očakávaniu bola pravdivá a abbé tiež proti môjmu očakávaniu uveril všetko, čo som mu povedal. Tu teda, uchvátený jeho sladkým milosrdenstvom a viac, že základne pozná mravy svojho kraja, myslil som si, že z takých láskových úst mohlo by azda skanúť odpustenie jediného zločinu, ktorého som sa dopustil, a vyrozprával som mu pod pečaťou spovedného tajomstva prírodu v Auteuil do poslednej podrobnosti. Čo som urobil

v zápale, malo ten istý výsledok, ako by som to bol urobil z vypočítavosti; že som sa priznal ku prvej vražde, na čo ma nik nenútil, dokázalo mu, že som nespáchal druhú, a abbé odišiel, naložiac mi, aby som dúfal, a sľúbil mi, že urobí všetko, čo je v jeho moci, aby presvedčil sudcov o mojej nevinnosti.

Získal som dôkazy, že sa o mňa naozaj stará, lebo moje väzenie sa postupne miernilo, a dozvedel som sa, že ma majú súdiť na zasadnutí, ktoré bude nasledovať po tom, na ktorom sa sišli sudcovia.

Medzitým Prozreteleňosť dovolila, aby Caderoussa chytili za hranicami a dopravili ho nazad do Francúzska. Priznal sa ku všetkému a predchádzajúce úvahy a najmä popud zvalil na svoju ženu. Odsúdili ho na doživotnú nútenú prácu a mňa prepustili na slobodu..."

„To bolo vtedy, keď ste prišli ku mne,“ riekol Monte Christo, „s listom abbého Bussoniho.“

„Áno, Excelencia, zrejme sa o mňa zaujímal.

„Vaše podludnícke zamestnanie vás zničí,“ riekol mi; „keď sa ztadiaľto dostanete, nechajte to.““

„Ale čím sa mám živiť, otče?“ spýtal som sa ho.
„A ako mám vyživiť svoju biednu švagrínú?“

„Istý človek,“ odvetil, „spovedníkom ktorého som ja a ktorý si ma veľmi ctí, poveril ma, aby som mu našiel spoľahlivého človeka. Chcete byť tým človekom? Pošlem vás k nemu.“

„Och, otče!“ zvolal som. „Aký ste láskavý!“

„A či mi odprisaháte, že to nebudem musieť nikdy oľutovať?“

Zdvihol som ruku k prísahе.

„Netreba,“ riekol, „poznám a rád mám Korzičanov, tu je moje odporúčanie.“

A napísal mi niekoľko riadkov, ktoré som vám odovzdal a pod vplyvom ktorých Vaša Excelencia prijala ma láskave do svojich služieb. A teraz sa vás spytujem, Excelencia, s hrdosťou, či ste kedy ráčili mať príčinu ponosovať sa na mňa?“

„Nie,“ odvetil gróf; „s radostou uznávam, že ste dobrý služobník, Bertuccio, hoci ste i nemali dostatok dôvery.“

„Ja, pán gróf?“

„Áno, vy. Ako je to možné, že máte švagrinú a adoptovaného syna a že ste to nikdy nespomenuli predo mnou?“

„Žiaľ, Excelencia, musím sa ešte pred vami zmieniť o najsmutnejšej časti svojho života. Odišiel som na Korziku. Pochopíte, však, že som sa ponáhľal vidieť a poťešiť svoju úbohú švagrinú. Keď som však došiel do Rogliana, našiel som dom v smutnom stave; odohrala sa v ňom hrozná scéna, ktorú susedi doteraz spomínajú. Moja úbohá Assunta, držiac sa mojej rady, spierala sa dotieravosti Benedettovej, ktorý každú chvíľu chcel, aby mu dala všetky peniaze, čo mala naporúdzi. Raz jej pohrozil a zmizol na celý deň. Plakala, lebo dobrá Assunta mala pre toho naničodníka materinské srdce. Prišiel večer, Assunta si neľahla, ale čakala na neho. Keď sa vrátil o jedenástej so svojimi dvoma priateľmi, účastníkmi všetkých svojich výčinov, vystrela proti nemu ruky; oni sa však na ňu vrhli a jeden z troch — trasiem sa ešte, či to nebolo azda to diabolské diēta — zvolal:

„Zahrajme sa na mučenie; musí sa priznať, kde má peniaze!“

Sused Vasilio bol práve v Bastii; jeho žena bola

sama doma. Okrem nej nemohol nik vidieť ani počuť, čo sa robilo u mojej švagrinej. Dvaja držali úbohú Assuntu, ktorá, nemôžuc veriť v možnosť takého zločinu, usmievala sa na tých, ktorí sa mali stať jej katmi; tretí šiel zatarasiť dvere a obloky, potom sa vrátil a všetci traja, tlmiac výkriky, ktoré z nej vyvolávala hrôza pred tými vážnejšími prípravami, priložili Assuntine nohy k žeravému uhliu, čím ju chceli prinútiť vyznať, kde je skrytý náš malý poklad. V zápasení však chytily sa jej šaty: tu zločinci pustili svoju obeť, aby sami nezhoreli. Celá v plameňoch bežala ku dverám, dvere však boly zamknuté.

Vrhla sa k obloku, ale oblok bol zatarasený. Tu suseda počula hrozný krik; to Assunta volala o pomoc. Jej hlas však skoro stíchol; krik sa premenil na stonanie, a keď sa na druhý deň po hroznej noci Vasiliova žena odvážila vyjsť z domu a dala na rozkaz sudskej otvoriť dvere nášho bytu, našli Assuntu napoly zhorenú, ale ešte dýchajúcu, skrine vylámané, peniaze ukradnuté. Benedetto ušiel z Rogliana, aby sa ta už nikdy nevrátil. Od toho dňa som ho už nevidel a ani som o ňom nepočul... A počujúc tieto smutné zvesti,“ končil Bertuccio, „šiel som k Vašej Excelencii. Nemal som vám čo povedať o Benedettovi, keď už raz zmizol, a o Assunte, ktorá bola mŕtva...“

„A čo ste si mysleli o udalosti?“ spýtal sa Monte Christo.

„že je to trest za zločin, ktorý som spáchal,“ odvetil Bertuccio. „Ach, tí Villefortovci, to bol zlorečený rod!“

„Myslím si to tiež,“ zahundral gróf s temným prízvukom.

„A teraz,“ doložil Bertuccio, „Vaša Excelencia teraz akiste už chápe, že tento dom, ktorý som od tých čias nevidel, záhrada, v ktorej som sa ocitol tak neočakávane, toto miesto, na ktorom som zabil človeka, mohlo vyvolat chmúrne vzrušenie, pôvod ktorého ste chceli poznať. Lebo napokon nie som si cele istý, či tu, pri mojich nohách, neleží pán de Villefort v jame, ktorú vykopal svojmu dieľaťu.“

„Naozaj, všetko je možné,“ povedal Monte Christo, vstávajúc s lavičky, na ktorej sedel; „i to,“ dodal cele ticho, „že štátny žalobca nie je mŕtvy. Abbé Bussoni urobil dobre, že mi vás poslal. I vy ste urobili dobre, že ste mi toto vyrozprávali, lebo si aspoň nebudem o vás myslieť nič zlého. A či ste sa nesnažili nikdy vyptárať stopu zlého Benedetta? Nesnažili ste sa dozvieť, čo sa s ním stalo?“

„Nikdy. A keby som bol vedel, kde je, miesto toho, aby som išiel za ním, bol by som pred ním ušiel ako pred ob ludou. Na šťastie som o ňom nikdy na svete nič neslýchal; úfam sa, že je mŕtvy.“

„Neúfajte sa, Bertuccio,“ riekol gróf. „Zlí tak rýchlo neumierajú, lebo zdá sa, že ich Boh ochraňuje, aby slúžili za nástroj pomsty.“

„Dobre,“ povedal Bertuccio. „Len o to prosím nebesá, aby som ho už nikdy nevidel. Teraz,“ pokračoval so sklonenou hlavou intendant, „viete všetko, pán gróf; ste mojím sudcom na tomto svete, ako ním bude Boh tamhore. Nepoviete mi niekoľko potešujúcich slov?“

„Máte naozaj pravdu a môžem vám povedať, čo by vám povedal abbé Bussoni: ten, ktorého ste bodli, Villefort, zaslúžil si za to, čo vám urobil, trest, a azda i za niečo iné. Benedetto, ak žije, ako som vám už po-

vedal, bude nástrojom božskej pomsty a potom bude i sám potrestaný. Nakoľko ide o vás, môžete si robiť len jednu výcitku: že totiž, zachrániac dieťa pred smrťou, nevrátili ste ho matke — to je zločin, Bertuccio.“

„Áno, pane, to je zločin, skutočný zločin, lebo v tom som bol zbabelcom. Ked' som už dieťa vzkriesil k životu, mal som urobiť len jedno, totiž poslať ho, ako ste povedali, nazad jeho matke. Ale keby som to bol urobil, bol by som obrátil na seba pozornosť, vystavil sa azda nebezpečenstvu; nechcel som umrieť, lipol som na živote kvôli svojej švagrinej, z lásky k sebe, ktorá je vrodená a ktorá je príčinou, že vo svojej pomste chceme zostať celými víťazmi. Ale napokon lipol som azda na živote len z lásky k životu. Ó, ja nie som hrdina ako môj nebohý brat!“

Bertuccio si skryl tvár do dlaní a Monte Christo hľadel na neho dlho neurčiteľným pohľadom.

Potom, po chvíľke tichosti, ktorú hodina a miesto robily tým slávnostnejšou, gróf hovoril trúchlym, pri ňom neobvyklým tónom:

„Aby sme dôstojne zakončili tento rozhovor, ktorý bude posledný o týchto udalostiach, pán Bertuccio, pamäťajte si dobre moje slová, počul som ich často od abába Bussoniho: Každá bolesť má dva lieky, čas a mlčanie. Teraz ma nechajte, pán Bertuccio, prechádzat sa chvíľu po záhrade. Čo vo vás, ako herci tohto výstupu, budí pálčivé vzrušenie, bude pre mňa temer príjemným pocitom, ktorý cenu tohto majetku zdvojnásobi. Hľaďte, pán Bertuccio, stromy sa len preto páčia, lebo robia tôňu, a tôňa sa páči len preto, lebo je plná snov a vidín. Kúpil som záhradu, mysliac, že kupujem

len múrom ohradené miesto, a zrazu sa ukáže, že záhrada je pahorkom, plným preludov, o ktorých nebola reč v smluve. Milujem preludy; nikdy som nepočul, že by mŕtvi za šesťtisíc rokov boli narobili toľko zla, ako ho živí narobia za jeden deň. Vráťte sa teda, pán Bertuccio, a spite v pokoji. Ak váš spovedník vo vašej poslednej hodinke bude menej zhovievavý ako abbé Bussoni, pošlite pre mňa, ak budem ešte živý, a ja nájdem slová, ktoré sladko ukolíšu vašu dušu vo chvíli, keď sa bude chystať na odchod na tú cestu, ktorú menujeme večnosťou . . .“

Bertuccio sa grófovi úctivo poklonil, a vzdychnúc zhlboka, odišiel.

Monte Christo ostal sám; urobiac štyri kroky napred, hundral sám sebe:

„Tu, pri tomto platáne, jama, do ktorej bolo pochované dieťa; tam malé dvierka, ktorými vchádzali do záhrady; v tomto rohu skryté schody, vedúce do spálne. Myslím, že si to nemusím zaznačiť do notesa, lebo lebo tu pred mojimi očami, okolo mňa, pri mojich nohách je skutočne žijúci plán.“

A gróf, obíduc naposledy záhradu, vrátil sa ku koču. Bertuccio, vidiac ho zamysleného, bez slova vysadol ku kočišovi na kozlík.

Koč sa pohol na zpiatočnú cestu do Paríža.

Ešte v ten istý večer po návrate do domu na Elysejských poliach prezrel si gróf Monte Christo celé bývanie, ako človek, ktorý ho pozná dlhé roky. Hoci šiel vopred, nezmýlil ani jedny dvere a nešiel iným schodištom alebo inou chodbou ako tou, ktorá ho doviedla rovno ta, kde chcel. Na tej nočnej prehliadke odprevádzal ho Ali. Gróf dal Bertucciovovi niekoľko rozkazov,

ktoré sa vzťahovaly na vyzdobenie alebo nové rozdele-
nie bytu, a vytiahnuc hodinky, riekol pozornému Nú-
bijcovi:

„Je pol dvanástej, Haydée musí prísť každú chvíľu.
Francúzske komorné už majú o tom zvesť?“

Ali vystrel ruku ku komnatám, ktoré boli určené
pre krásnu Grékyňu a boli také osihotené, že ked' dve-
re zakryli gobelínom, bolo možno prejsť cez celý dom
bez tušenia o tom, že sú tam ešte dve obývacie chyže a
salón. Ali teda vystrel ruku ku komnatám, prstami ľa-
vej ruky ukázal číslo tri, a položiac na dlaň tej istej
rukou hlavu, zavrel oči, napodobňujúc spanie.

„Ach,“ riekol Monte Christo, privyknutý na tú ne-
mú reč, „sú tri a čakajú v spálni, všakver?“

„Áno,“ odpovedal Ali pokynom hlavy.

„Madame bude dnes večer ustatá,“ pokračoval
Monte Christo, „a pravdepodobne bude chcieť ísť spať;
nech nie je obťažovaná hovorom; francúzske komorné
nech len pozdravia svoju novú paniu a potom nech odí-
du; budete dozerať, aby sa grécka komorná nestýkala
s francúzskymi.“

Ali sa poklonil.

Skoro zatým niekto zavolal na vrátnika, brána sa
otvorila, koč vjachal na cestu a zastal pred schodištom.
Ked' gróf sišiel, otvorily sa dvierka; podal ruku mladej
ženskej, zahalenej do zeleného hodvábneho, zlatom vy-
šívaného plášťa, chrániaceho i jej hlavu.

Mladá žena schvátila podávanú jej ruku, bozkala
ju s láskou a úctou; vymenili niekoľko slov. Mladá žen-
ská hovorila nežne, gróf však s láskavou vážnosťou, tou
zvučnou rečou, ktorú starý Homér vložil do úst svojich
bohov.

Potom, idúc za Alim, nesúcim sviecu z ružového vosku, mladú ženu, ktorá nebola nikým iným ako krásnou Grékyňou, stálou družkou Monte Christa v Taliansku, uviedli do jej komnát. Gróf potom odišiel do tej časti domu, ktorú si vyvolil pre seba.

O pol jednej po polnoci zhasly všetky svetlá a bolo možno myslieť, že celý dom spí.

VIII. NEOBMEDZENÝ ÚVER.

Na druhý deň okolo druhej hodiny popoludní zastal pred bránou Monte Christovho domu koč, v ktorom boli zapriahnuté dve hrdé anglické paripy; človek, oblečený do belasého kabáta s hodvábnymi gombíkmi tejže farby, v bielej veste s ohromnou zlatou reťazou, majúci bledohnedé nohavice, s čiernymi a tak nízko nad obrvy padajúcimi vlasmi, že každý by bol váhal pokladať ich za pravé, keďže sa tak málo shodovaly s nižšími vráskami, ktoré sa im nepodarilo ukryť, — tento päťdesiat- až päťdesiatpäťročný mužský, ktorý sa chcel zdať ako štyridsiatnik, vystrčil hlavu z obloka koča, na dvierkach ktorého bola namaľovaná barónska koruna, a poslal svojho grooma ku vrátnikovi, aby sa ho spýtal, či je gróf Monte Christo doma.

Zatiaľ si mužský prezeral s takou minucióznou pozornosťou, že sa stávala temer bezočivou, vonkajšok domu, všetko, čo mohol zbadať v záhrade, i šaty niekoľkých sluhev, ktorí šli okolo. Oči tohto človeka boli živé, ale viacej prešibané ako dôvtipné. Mal natoľko úzke pery, že miesto toho, aby vyčnievaly von, vpadávaly do úst; napokon široké a vyčnievajúce lícne kosti,

neklamný to znak úskočnosti, nízke čelo, vyduté zátylie, ďaleko presahujúce široké, naskrze nearistokratické uši, to všetko dodávalo v očiach fyziognoma temer odpudzujúci charakter osobe, ktorá sa prostým řuďom vnucovala nádhernými koňmi, obrovským briliantom v náprsenke a červenou stuhou, ktorá siahala od jednej gombíkovej dierky po druhú.

Groom zaklopal na sklené dvere vrátnika a spýtal sa:

„Nebýva tu pán gróf de Monte Christo?“

„Jeho Excelencia býva tu,“ odvetil vrátnik,
„ale . . .“

Pozrel spýtavo na Aliho.

Ali urobil záporné znamenie.

„Ale?“ spýtal sa groom.

„Ale Jeho Excelencia neprijíma,“ odpovedal vrátnik.

„Ak je tak, tu je navštívenka môjho pána, pána baróna Danglarsa. Odovzdajte ju grófovi de Monte Christo a povedzte mu, že môj pán, idúc do snemovne, zastavil sa tu, úfajúc sa, že ho bude môcť navštíviť.“

„Nehovorím s Jeho Excelenciou,“ povedal vrátnik;
„o to sa postará jeho komorník.“

Groom sa vrátil ku koču.

„Tak čo?“ spýtal sa Danglars.

Chlapec, hodne zahanbený príučkou, ktorú dostal, tlmočil svojmu pánovi odpoveď vrátnika.

„Och,“ poznamenal Danglars, „ten pán, ktorého titulujú Excelenciou a s ktorým hovoriť má právo len jeho komorník, je iste nejaké knieža. Nerobí nič, má u mňa otvorený úver, musím sa teda s ním sísť, keď bude chcieť peniaze.“

A Danglars sa vhíbil do koča, volajúc na kočiša tak, že ho bolo počuť na druhú stranu ulice:

„Do poslaneckej snemovne!“

Monte Christo, ktorého zavčasu uvedomili, cez škáru žalúzie videl baróna a obzeral si ho znamenitým ďalekohľadom práve s takou pozornosťou, s akou sám Danglars skúmal dom, záhradu a livreje sluhov.

„Rozhodne,“ povedal si s pohybom odporu, vsunujúc rúry ďalekohľadu do ich slonovinového puzdra, „ten človek je naozaj ošklivý tvor. Ako možno nepoznať v ňom na prvý pohľad hada s plochým čelom, supa s vydutou lebkou a kaňu s ostrým zobákom!“

„Ali!“ zavolal. (Udrel na kovovú dosku. Ali hned pribehol.) „Zavolajte Bertuccia!“

V tej chvíli vstúpil Bertuccio.

„Vaša Excelencia ma dala volať?“ spýtal sa.

„Áno, pane,“ povedal gróf. „Videli ste kone, ktoré boli pred chvíľou pred mojou bránou?“

„Áno, Excelencia, sú veľmi krásne.“

„Ako je to,“ povedal Monte Christo, stahujúc obrvy, „že keď som od vás žiadal pári najkrajších koní v Paríži, sú v Paríži ešte iné, práve také krásne kone ako moje, a že tie kone nie sú v mojej stajni?“

Ali, vidiac zachmúrené obočie a počujúc prísny tón hlasu, sklonil hlavu.

„Ty za to nemôžeš, dobrý Ali,“ povedal gróf po arabsky s takou miernosťou, akú by nik nebol tušil ani v jeho hlase, ani v tvári. „Ty sa v anglických koňoch nevyznáš.“

Aliho črty sa vyjasnily.

„Pán gróf,“ riekol Bertuccio, „kone, o ktorých hovoríte, neboli na predaj.“

Monte Christo stisol plecami.

„Zachovajte si, pán intendant, že všetko je vždy na predaj, ak to človek môže zaplatiť.“

„Pán Danglars dal za ne šestnásťtisíc frankov, pán gróf.“

„Tak ste mali za ne ponúknuť tridsaťdvatisíc; je bankár, a bankár si nedá nikdy ujsť príležitosť zdvojnásobiť svoj kapitál.“

„Hovorí pán gróf vážne?“ spýtal sa Bertuccio.

Monte Christo pozrel na intendanta ako človek, ktorý sa diví, že sa niekto odváži tak sputovať.

„Dnes večer,“ povedal, „mám vykonať návštevu a chcem, aby tie kone boly zapriahnuté v mojom koči v nových šírach.“

Bertuccio, pozdraviac, odchádzal; pri dverách sa zastavil.

„O koľkej hodine si žiada Vaša Excelencia vykonať návštevu?“ spýtal sa.

„O piatej,“ odpovedal Monte Christo.

„Dovoľujem si upozorniť Vašu Excelenciu, že sú dve hodiny,“ osmelil sa poznamenať intendant.

„Viem,“ povedal Monte Christo, a to bola jeho odpoveď.

Potom sa obrátil k Alimu a riekoł:

„Dajte predviesť všetky kone pred madame, nech si vyberie záprah, ktorý sa jej bude najlepšie páčiť, a nech mi odkáže, či bude so mnou obedovať; ak áno, tak sa prestrie u nej. Chodťte. Ked' prídeťe dolu, pošlite mi komorníka.“

Sotva zmizol Ali, zjavil sa komorník.

„Pán Baptiste,“ povedal gróf, „už ste rok v mojej

službe; je to skúšobná lehota, ktorú obyčajne dávam svojim ľuďom. Zodpovedáte mi.“

Baptistin sa poklonil.

„Chcem ešte vedieť, či vám ja zodpovedám.“

„Ó, pán gróf!“ zvolal živo Baptistin.

„Vypočujte ma do konca,“ pokračoval gróf. „Zarobíte ročne tisíc päťsto frankov, to je plat smelého dôstojníka, ktorý každý deň vystavuje nebezpečenstvu svoj život; máte takú stravu, akú by si žiadal mať náčelník úradu, úbohý služobník, nekonečne zaujatejší ako vy. Vy, slúžiac, máte svojich vlastných slúžiacich, ktorí sa starajú o vašu bielizeň a potreby. Okrem tých tisíc päťsto frankov platu okrádate ma pri nákupe mojich toaletných potrieb o druhých asi tisíc päťsto frankov ročne.“

„Ó, Excelencia!“

„Nestážujem si na vás, pán Baptistin, je to rozumné; jednako si však žiadam, aby to bolo dosť. Ne-našli by ste teda nikde miesto, podobné tomu, ktoré vám poskytla šťastná náhoda. Nikdy nebijem, neprekľínam svojich ľudí, nikdy sa nedám uchvátiť hnevú, omyl prepáčim vždy, nedbanlivosť alebo zabudnutie nikdy. Moje rozkazy sú obyčajne krátke, ale jasné a presné; opakujem ich radšej dva alebo tri razy, aby neboli zle vykonané. Som dosť bohatý, aby som sa mohol dozvie- dieť všetko, čo si želám vedieť, a upozorňujem vás, že som veľmi zvedavý. Keby som sa teda dozvedel, že ste o mne hovorili v dobrom alebo zlom smysle, kritizovali moje činy, páslí po mojom správaní, odišli by ste odo mňa hned. Vystríham svojich sluhov len raz; ste vystríhaný, chodťte!“

Baptistin sa poklonil a urobil tri alebo štyri kroky ku dverám.

„Ešte niečo,“ povedal gróf. „Zabudol som vám povedať, že každý rok ukladám na meno svojich ľudí istú sumu. Tí, ktorým dám výpoved, stratia, pravda, tie peniaze, ktoré pripadnú tým, ktorí ostanú a ktorí budú mať na ne právo po mojej smrti. Ste teda u mňa rok, vaše šťastie je založené, pokračujte v ňom.“

Táto reč, povedaná pred Alim, ktorý ostal cele ľahostajný, lebo nerozumel po francúzsky ani slova, urobila na pána Baptista dojem, aký pochopia všetci, ktorí študovali fyziologiu francúzskeho sluha.

„Vynasnažím sa vyhovieť Vašej Excelencii v každom ohľade,“ riekol; „vezmem si za vzor pána Aliho.“

„Ó, nie,“ povedal Monte Christo s ľadovým chladom. „Ali pri svojich dobrých vlastnostiach má veľa nedostatkov; neberte si teda z neho príklad, lebo Ali je výnimka; nedostáva plat, on nie je sluha, on je môj otrok, môj pes; keby sa previnil proti svojej povinnosti, nevyhnal by som ho, ale zabil by som ho.“

Baptistin vyvalil oči.

„Pochybujete?“ spýtal sa Monte Christo.

A opakoval Alimu tie isté slová, ktoré práve povedal po francúzsky Baptistinovi.

Ali počúval, usmial sa, pristúpil ku svojmu pánovi, kľakol na jedno koleno a bozkal mu oddane ruku.

Tento malý dodatok, poskytnutý grófom na poučenie, dovršil Baptistinovo poučenie.

Gróf pokynul Baptistinovi, že môže odísť, Alimu však, aby ho nasledoval. Odišli spolu do Monte Christovho kabinetu, kde sa dlho shovárali.

O piatej gróf tri razy zazvonil. Jedno zvonenie plátilo Alimu, dve Baptistinovi, tri Bertuccioví.

Intendant vstúpil.

„Moje kone!“ rozkázal Monte Christo.

„Sú zapriahnuté, Excelencia,“ povedal Bertuccio.

„Odprevadím vás, pán gróf?“

„Nie, pôjde kočiš, Baptistin a Ali, nikto iný.“

Gróf sišiel dolu a videl pri svojom koči kone, ktoré obdivoval ráno pri Danglarsovom koči.

Idúc popri nich, obzrel si ich.

„Sú naozaj krásne,“ riekoval, „a dobre ste urobili, že ste ich kúpili; stalo sa to však už trochu neskoro.“

„Excelencia,“ povedal Bertuccio, „dalo mi to veľa práce, kým som ich získal, a stály veľmi mnoho.“

„Či sú preto menej krásne?“ spýtal sa gróf, stisnúc plecami.

„Ak je Vaša Excelencia spokojná, je všetko v poriadku,“ povedal Bertuccio. „Kde ide Vaša Excelencia?“

„Do ulice de la Chaussée d'Antin, k pánu barónovi Danglarsovi.“

Rozhovor plynul hore nad domovými schodmi. Bertuccio vykročil, chtiac sostúpiť s prvého stupňa.

„Počkajte, pane,“ povedal Monte Christo, zastaviac ho. „Potrebujem pozemok pri mori, hoci v Normandii, medzi Le Havre a Boulogne. Dávam vám dosť miesta, ako vidíte. Treba však, aby tou kúpou získaný bol malý prístav, malý záliv, do ktorého by mohla vplávať a zakotviť v ňom moja korveta; norí sa do vody len na pätnásť stôp. Loď bude stále pripravená, v ktorýkoľvek čas dňa alebo noci sa mi zapáči dať jej znamenie. Prezviete sa u všetkých notárov o majetku, ktorý

by vyhovoval patričným podmienkam. Keď sa o nejakom dozviete, pôjdete si ho pozrieť, a ak budete spokojný, kúpite ho na svoje meno. Korveta je na ceste do Fécampu, však?“

„Videl som ju vyplávať na more v ten istý večer, keď sme opustili Marseille.“

„A jachta?“

„Jachta má rozkaz zostať v Martigues.“

„Dobre. Vymeníte s času na čas listy s ich veliteľmi, aby nezaspali.“

„A vo veci parníka?“

„Ktorý je v Châlonsi?“

„Áno.“

„To isté, čo platí pre obidve plachtovky.“

„Dobre.“

„Keď kúpite pozemok, prichystáte mi na hradskej na sever i na hradskej na juh na každých desať mil čerstvé záprahy.“

„Vaša Excelencia sa môže na mňa spoľahnúť.“

Gróf kývol hlavou na znak spokojnosti, sostúpil so schodov a sadol do koča, ktorý, ľahaný nádhernými paripami, vyjachal v evale a zastavil sa až pred súkromným domom bankárovým.

Danglars predsedal vo výbore, ktorý zostavili na zriadenie akejsi železnice, keď mu oznámili návštenu grófa de Monte Christo. Schôdzka bola už temer skončená.

Počujúc grófovo meno, vstal.

„Páni,“ povedal, obracajúc sa k druhom, z ktorých mnohí boli dôstojnými členmi tej alebo onej snenove, „odpusťte, že odchodom. Ale predstavte si, že firma Thomson a French v Ríme oznamuje mi istého

grófa de Monte Christo a otvára mu u mňa neobmedzený úver. Je to najpodarenejší žart, aký si oproti mne dovolili moji cudzozemskí obchodní spojenci. Iste pochopíte, že ma zachvátila a ešte ma neopustila zvedavosť; zašiel som dnes k údajnému grófovi. Keby to bol skutočný gróf, rozumiete, neboli by taký bohatý. Pána nebolo možno vidieť. Čo na to poviete? Či tie spôsoby, ktoré si dovoľuje gróf Monte Christo, nepripomínajú výsosť alebo krásnu ženu? Jeho dom je na Elysejských poliach; ako sám sa prezvedel, je jeho vlastníctvom. Ale neobmedzený úver,“ opakoval Danglars s ošklivým úsmevom, „kladie priveľké požiadavky bankárovi, u ktorého je ten úver otvorený. Ponáhľam sa teda obzrieť si toho človeka. Myslím, že ma šialia. Ale tí tam nevedia, s kým majú do činenia: kto sa bude smiať naposledy, bude sa smiať najlepšie.“

A dokončiac tieto slová s takou emfázou, že sa mu až nozdry rozsírily, pán barón opustil svojich hostí a odišiel do bieleho a zlatého salónu, ktorý vyvolával v Chaussée d'Antin veľký rozruch.

Rozkázal ta priviesť hosťa, aby ho hned' zrazu oslnil.

Gróf stál, obzerajúc si niekoľko Albanových a Fattorových kópií, ktoré predali bankárovi ako pôvodiny a ktoré, hoci boli kópie, odrážaly sa veľmi krikľavo od všetkých zlatých a farebných nevkusov, ktorými bola povala zaplnená.

Na znenie krokov vstupujúceho Danglarsa gróf sa obrátil.

Danglars ho pozdravil ľahkým kývnutím hlavy a pokynul mu, aby si sadol do kresla z pozláteného dreva, obtiahnutého hodvábom, pretkaným zlatom.

Gróf si sadol.

„Mám česť hovoriť s pánom de Monte Christo?“ začal Danglars.

„A ja, pravda, s pánom barónom Danglarsom, rytierom Čestnej légie, členom poslaneckej snemovne?“

Monte Christo uviedol všetky tituly, ktoré videl na barónovej navštívenke.

Danglars pocítil bodnutie a zahryzol si do pery.

„Prepáčte, pane,“ riekol, „že som vám hned pri prvom raze nedal titul, akým mi vás oznámili. Ale, ako viete, žijeme pod ľudovou vládou, a ja som reprezentantom záujmov ľudu.“

„A tak,“ povedal Monte Christo, „hoci ste si zachovali zvyk dať sa oslovovať barónom, odvykli ste titulovať iného gráfom.“

„Ach, nezakladám si ani na svojom titule, pane,“ povedal nedbanlivo Danglars, „vymenovali ma za baróna a rytiera Čestnej légie za isté služby, ale . . .“

„Ale zriekli ste sa titulov, ako urobili kedysi pán de Montmorency a pán de Lafayette? Dali ste tým príklad, hodný nasledovania, pane.“

„To práve nie,“ riekol Danglars v pomykove, „rozumiete, kvôli sluhom . . .“

„Áno, pre vašich ľudí ste milosťou, pre žurnalistov pánom, pre voličov občanom. Pre konštitučnú vládu sú to veľmi primerané odtienky. Rozumiete dobre.“

Danglars sovrel pery. Videl, že na tomto poli sa Monte Christovi nevyrovná; skúsil teda prejsť na iné pole, ktoré mu bolo známejšie.

„Pán gróf,“ riekol, klaňajúc sa, „dostal som predbežnú zvest od firmy Thomson a French.“

„Som očarovaný, pán barón. Dovoľte, aby som vás

oslovoval, ako vás oslovujú vaši ľudia; je to zlý zvyk, ktorý som si osvojil v kraji, kde sú ešte baróni, a to práve preto, že sa už nik barónom nestáva. Preto som očarovaný; nemusím sa aspoň predstavovať sám, čo je vždy do istej miery nepohodlné. Hovoríte teda, že ste dostali predbežnú zvest?“

„Áno,“ prisvedčil Danglars, „ale priznávam sa, že som jej smysel dosť dobre nepochopil.“

„Bah!“

„A mal som česť i zájsť k vám, aby som vás požiadal o isté vysvetlenie.“

„Prosím, som tu, počúvam, pane, ochotný som vás vypočuť.“

„Ten list,“ riekol Danglars, „mám, tuším, ešte pri sebe (hľadal vo vrecku). Áno, tu je. Ten list otvára u mojej firmy pánu grófovi de Monte Christo neobmedzený úver.“

„Nuž, pán barón, čo sa vám v tom zdá nejasné?“

„Nič, pane, len slovo *neobmedzený* . . .“

„Tak, nie je to francúzske slovo? . . . Firma, ktorá vám píše, je anglicko-nemecká, rozumiete.“

„Ó, s gramatickej stránky, pane, nemožno nič namietať, ale nie je to tak so stránky účtovníckej.“

„Tak podľa vášho náhľadu, pán barón,“ spýtal sa Monte Christo s najnaivnejším výrazom, „firma Thomson a French nie je cele istá? Hrom do toho, to by ma mrzelo! Mám u nej uložený nejaký groš.“

„Ó, úplne bezpečná!“ povedal Danglars temer s posmešným úsmevom. „Ale v peňažníckom svete smysel výrazu *neobmedzený* je taký neurčitý . . .“

„Všakver, že je *neobmedzený*?“ riekol Monte Christo.

„To isté som chcel povedať i ja, pane. Ale neurčitosť je pochybnosť, a mudrc vraví: stráň sa pochybnosti.“

„Čo znamená,“ povedal Monte Christo, „že ak je firma Thomson a French náchylná urobiť hlúpost, firma Danglars nemieni nasledovať jej príklad.“

„Ako to, pán gróf?“

„Áno, iste. Páni Thomson a French uzavierajú obchody bez určitých číslíc, ale pán Danglars má vo svojich istú hranicu; je to mûdry človek, ako práve povedal.“

„Pane,“ riekol pyšne bankár, „ešte nikto nespočítal moju pokladnicu.“

„Tak sa zdá teda,“ povedal chladne Monte Christo, „že ja urobím začiatok.“

„Kto vám to povedal?“

„Vysvetlenie, o ktoré ma žiadate, pane, a ktoré sa veľmi podobá váhaniu . . .“

Danglars si zahryzol do pery; ten človek ho druhý raz porazil, a teraz na vlastnej pôde. Jeho posmešná zdvorilosť bola len líčená a dotýkala sa už najkrajnejších čierťaží, takých blízkych bezočivosti.

Monte Christo, naopak, usmieval sa čo najpríjemnejšie, a keď sa mu to hodilo, bral na seba výraz istej prostodušnosti, ktorý mu dodával značnú prevahu.

„Skúsim,“ začal Danglars po chvíľke mlčania, „dohovoríť sa s vami, pane, tým spôsobom, že vás poprosím, aby ste láskave sami určili sumu, akú si mienite u mňa vyzdvihnuť.“

„Ale, pane,“ povedal Monte Christo, rozhodnutý neustúpiť v rozpore ani na palec, „práve preto som žia-

dal o neobmedzený úver u vás, lebo som nevedel, aká suma mi bude potrebná.“

Bankárovi sa zdalo, že teraz nadišla chvíľa, aby sa vyvŕšil. Zaboril sa hlboko do kresla a povedal s hrubým, pyšným úsmevom:

„Ó, pane, nebojte sa žiadať; môžete sa presvedčiť, že, hoci číslice Danglarsovej firmy sú obmedzené, môžem vyhovieť najväčším požiadavkám, i keby ste hneď žiadali milión . . .“

„Prosím?“ spýtal sa Monte Christo.

„Hovorím: milión,“ opakoval Danglars so sebavedomou hlúpostou.

„A čo by som robil s miliónom?“ hovoril gróf. „Bože môj, pane, keby som bol potreboval milión, pre takú maličkosť by som si nebol dal otvoriť úver. Milión! Ten mám vždy v peňaženke alebo v cestovnej taške.“

A Monte Christo vyňal z toboľky, v ktorej mal na vštívenky, dva šeky na štátnu pokladnicu, každý na päťstotisíc frankov, splatných doručiteľovi.

Človeka, ako bol Danglars, bolo treba udrieť, a nie bodnúť. Úder palicou mal účinok: bankárovi sa zamútilo v hlate; vyvalil na Monte Christa vytreštené oči — ich zrenice sa strašne rozšírily.

„Tak, priznajte sa mi,“ začal Monte Christo, „že ste nemali veľkú dôveru k firme Thomson a French. Bože môj, vedť je to také prosté; predvídal som to, a hoci sa v obchodných veciach veľmi nevyznám, zabezpečil som sa. Tu sú dva listy, podobné tomu, aký ste dostali vy; jeden je od firmy Arstein a Eskeles vo Viedni a platí barónovi Rothschildovi, druhý od firmy Baring v Londýne pánu Laffittovi. Povedzte len slovo, pane,

a pozavím vás všetkých starostí tým, že sa obrátim na jednu z týchto firiem.“

Vec bola hotová, Danglars bol premožený; s bata- teľným chvením otvoril list z Viedne i list z Anglicka, ktoré mu dvoma prstami podával gróf, prezrel pravosť podpisov s bedlivosťou, ktorá by bola bývala pre Monte Christa urážlivá, keby ju nebol pripísal na účet bankárovej zmätenosti.

„Ach, pane, tieto tri podpisy majú hodnotu niekoľkých miliónov,“ riekoval Danglars, vstanúc, ako by chcel vzdať česť moci zlata, zosobnej v tomto človeku, sediacom pred ním. „Tri neobmedzené úvery na naše firmy! Odpusťte, pán gróf, neovládala ma nedôvera, ale počudovanie.“

„Ó, firma, ako je vaša, takému niečomu sa nebude diviť,“ povedal Monte Christo s uhladenosťou. „Ved' mi budete môcť poslať nejaké peniaze?“

„Hovorte, pán gróf, stojím vám k službám.“

„Tak, ked' sa už raz rozumieme,“ riekoval Monte Christo, „lebo si rozumieme, všakver? . . .“

Danglars sa poklonil na znamenie súhlasu.

„A neprechovávate už nijakú nedôveru?“ pokračoval Monte Christo.

„Ó, pán gróf!“ zvolal bankár. „Nikdy som ju neprechovával.“

„Nie, vy ste si želali len dôkazy, to je všetko. Tak,“ opakoval gróf, „teraz, ked' si rozumieme, ked' už nemáte nijakú nedôveru, ustáľme, ak sa vám páči, vo všeobecnosti sumu na prvý rok: napríklad šesť miliónov.“

„Nechže je šesť miliónov,“ riekoval Danglars, s ťažkosťou lapajúc povetrie.

„Ak budem potrebovať viac,“ riekoval Monte Chris-

to ľahostajne, „vezmeme viacej. Mienim však ostať v Paríži len rok a myslím, že v tom čase sumu neprekročím. Napokon — uvidíme. Pre začiatok mi ráčte poslať zajtra päťstotisíc frankov, budem až do poludnia doma. Ináče, ak by som nebol, nechám potvrdenie u svojho intendantu.“

„Peniaze budú u vás zajtra o desiatej hodine, pán gróf,“ povedal Danglars. „Žiadate si zlato, bankovky, či striebro?“

„Zlato a bankovky, ak sa vám páči.“

A gróf vstal.

„Musím sa vám priznať k jednej veci,“ riekol Danglars, vstanúc tiež. „Myslel som, že podrobne poznám všetky veľké europské majetky, ale o vašom imaní, ktoré sa mi jednako zdá také značné, priznám sa, nevedel som celkom nič. Je azda nedávne?“

„Nie, pane,“ odpovedal Monte Christo, „je, napäť, veľmi starého pôvodu. Je to rodinný poklad, ktorého sa nebolo slobodno dotknúť a ktorého kapitál sa nahromadením úrokov strojnásobil. Len pred niekoľkými rokmi vypršala testátorom ustálená lehota, užívam ho teda len od toho času, a vaša nevedomosť je v tom ohľade pochopiteľná. Ináče po čase sa oňom dozviete viacej.“

Pri týchto slovách zjavil sa na perách grófa ten bledý úsmev, ktorý u Františka d'Epinay budil taký strach.

„So svojím vkusom a intenciami, pane,“ pokračoval Danglars, „v našom meste vyviniete taký luxus, ktorý nás biednych milionárov zničí. Tak sa mi vidí, že ste milovníkom obrazov, lebo pri mojom vstupe ste si ich prezerali; dovoľte teda, aby som vám ukázal svoju

obrazáreň, mám tu samé staré obrazy, sú to všetko zaručené majstrovské diela. Nemám rád moderné.“

„Máte pravdu, pane, všetky majú spoločnú veľkú chybu, že totiž ešte nemaly kedy zostarnúť.“

„Dovolíte, aby som vám ukázal niektoré sochy Thorwaldsenove, Bartolonihho, Canovu — samých cudzích majstrov. Ako vidíte, francúzskych umelcov si nie veľmi vážim.“

„Máte právo byť k nim nespravodliví, sú vašimi rodákmi.“

„Ale na to príde rad neskoršie, keď sa bližšie spoznáme. Dnes budem spokojný s tým, ak sa vám bude páčiť, že vás predstavím pani barónke Danglarsovej; prepáčte, že tak súrim, ale stránka, ako ste vy, je tak rečeno členom rodiny.“

Gróf Monte Christo sa poklonil na znak toho, že prijíma čest, ktorú mu chce bankár preukázať.

Danglars zazvonil; zjavil sa lokaj v krikľavej luvreji.

„Pani barónka je doma?“ spýtal sa Danglars.

„Áno, pán barón,“ odvetil lokaj.

„Sama?“

„Nie. Madame má návštevu.“

„Azda vám nebude nemilé, že vás, pán gróf, predstavím v prítomnosti hostí. Chcete azda zachovať inkognito?“

„Nie, pán barón,“ povedal s úsmevom Monte Christo; „myslím, že nemám na to právo.“

„A kto je u madame? Pán Debray?“ spýtal sa Danglars s čulosťou, ktorá vylákala tajný úškrn na peru Monte Christa.

Grófovi už boli jasné prehľadné tajomstvá bankárovej domácnosti.

„Pán Debray, áno, pán barón,“ prisvedčil lokaj.

Danglars mu kývol hlavou.

Potom, obrátiac sa k Monte Christovi, riekol:

„Pán Lucien Debray je nás starý priateľ; je osobným tajomníkom ministra vnútra. Moja žena, uzavrúc so mnou manželstvo, sa snížila. Je rodená de Servières a prvý raz bola vydatá za plukovníkom markízom de Nargonne.“

„Nemám česť poznať pani Danglarsovú, ale s pánom Lucienom Debrayom som sa už stretol.“

„Tak?“ začudoval sa Danglars. „A kde?“

„U pána de Morcerf.“

„Ach, vy teda poznáte malého vikonta?“ spýtal sa Danglars.

„Oboznámili sme sa v Ríme pri karnevale.“

„Ach, áno,“ povedal Danglars, „ved’ som niečo počul o divnom dobrodružstve s banditami, so zbojníkmi v katakombách. Vyviazol z toho vraj priam zázrakom. Tak sa mi vidí, že o tom niečo rozprával po svojom návrate z Talianska mojej žene a dcére.“

„Pani barónka čaká na pánov,“ oznámil vrátvivší sa lokaj.

„Idem napred, aby som vám ukázal cestu,“ riekol Danglars s poklonou.

„Idem za vami, pane,“ povedal Monte Christo.

IX. SPLAŠENÉ PARIPI.

Grófom nasledovaný barón prešiel dlhým radom izieb s krikľavým prepýchom a honosným nevkusom a prišiel až do budoáru pani Danglarsovej, do malého osemhranného salónika s hodvábnymi ružovými čalúnmi, potiahnutými indickým mušelínom. Kreslá zo starého pozláteného dreva boly obtiahnuté starodávnymi látkami. Nad dverami v štýle Bouchera znázornené pastierske scény. Napokon dva pekné oválne pastely, splývajúce súladne s ostatným zariadením salónika, tvorily jedinú miestnosť paláca, ktorá mala akýsi sloh. Pravda, ku plánu celkového zariadenia neprispel ani pán Danglars, ani jeho architekt, slávny výtečník empíru, lebo jeho výzdobu vyhradili si barónka a Lucien Debray. Pán Danglars, ktorý bol veľkým obdivovateľom antiky, módnej za čias direktória, nie veľmi cenil toto koketné zákutie, kde vcelku ani nemal veľmi prístup, ak len neospravedlňovalo jeho prítomnosť nejaké uvádzanie, a Danglars naozaj ani vtedy neboli človekom predstavujúcim, ale skôr predstavovaným, ktorého prijímal dobre alebo zle, podľa toho, či sa barónke páčila alebo nepáčila tvár uvedeného hosťa.

Madame Danglarsová, so tridsaťšestročná žena, ktorú i pri tomto veku bolo možno pokladáť za peknú, sedela pri vykladanom piane, Lucien Debray však sedel pri stolíku a prehŕňal sa v albume.

Lucien už jedno-druhé povedal barónke o grófovi. Pamätáme sa, aký dojem vyvolal Monte Christo u všetkých, čo boli hosťami pri raňajkách, ktoré dával vikont, a hoci Debray neboli veľmi prístupný impresiám, predsa len museli na neho pôsobiť, o čom sa ináče svo-

jím spôsobom zmienil pred barónkou. Zvedavosť barónky Danglarsovej, ktorú už dávnejšie vzbudil podrob-ným líčením svojich dobrodružných cest de Morcerf, pod vplyvom nových, Lucienom rozpovedaných detailov dosiahla vrchol. Piano a album boli len malým spolo-čenským fíglom, ktorým bolo možno ľahšie zastrieť predpojatosť. Barónka privítala manžela s úsmevom, na aký neboli vôbec zvyknutý. Grófov pozdrav prijala s o-bradnou, ale srdečnou úctivosťou.

„Pani barónka,“ riekol Danglars, „dovoľte, aby som vám predstavil pána grófa de Monte Christo, ktorého mi vrele odporúčali moji rímski spoločníci. Verím, že sa skoro stane miláčikom našich spanilých dám, lebo prišiel do Paríža s úmyslom, aby sa tu zabavil rok a ne-chal tu šesť miliónov, čo slúbuje rad plesov, hostín a zábav, pri ktorých, úfam sa, pán gróf nezabudne na nás, ako ani my na neho nezabudneme pri našich skrom-ných slávnostiac.“

No jednako, hoci predstavenie bolo dosť nemotor-ným vychvaľovaním, už sama okolnosť, že človek, pri-chádzajúci do Paríža, za rok chce stroviť kráľovský ma-jetok, bola takým zriedkavým zjavom, že pani Danglar-sová vrhla na grófa pohľad, ktorý neboli bez istého záujmu.

„A vy ste prišli, pane . . . ?“ spýtala sa barónka.

„Včera ráno, madame.“

„A prichádzate, povedal mi niekto, ako je to už vaším zvykom, z konca sveta?“

„Teraz len z Cadixu, madame.“

„Ó, v horšom čase by ste ani neboli mohli prísť. Paríž je v lete nesmierne nudný; o plesoch, spoločnosti a zábavách ani slychu. Talianska opera je v Londýne,

francúzska opera je všade, len nie v Paríži, a Théâtre Français, viete, nie je nikde. Miesto všetkej tej zábavy ostáva nám niekoľko nešťastných dostihov na Champ de Mars a v Satory. Budete závodiť, pán gróf?“

„Podniknem všetko, madame,“ povedal Monte Christo, „čo sa robí v Paríži, ak budem mať šťastie nájsť niekoho, kto ma dostatočne poučí o francúzskych zvykoch.“

„Ste milovníkom koní, pán gróf?“

„Časť svojho života strávil som v Oriente, madame, a Orientálci, ako ráčite vedieť, vázia si na svete len dve veci: plnokrvné kone a krásne ženy.“

„Ach, pán gróf, mohli by ste byť taký zdvorilý,“ riekla barónka, „a menovať v prvom rade ženy!“

„Vidíte, madame, mal som pravdu, keď som si práve želal učiteľa, ktorý by ma obznámil s francúzskymi zvykmi.“

V tej chvíli vstúpila obľúbená komorná pani Danglarsovej, a pristúpiac ku svojej panej, šeptom jej povedala niekoľko slov.

Pani Danglarová zbledla.

„Nemožné!“ riekla.

„A predsa je to pravda, madame,“ povedala komorná.

Pani Danglarová sa obrátila ku svojmu mužovi.

„Je to pravda, pane?“

„Čo, madame?“ spýtal sa zrejme znepokojený Danglars.

„Čo mi hovorí táto dievčina.“

„A čo vám povedala?“

„Povedala mi, že keď kočiš chcel zapriahnuť do

koča moje kone, nenašiel ich v stajni. Spytujem sa vás, čo to znamená?“

„Madame,“ riekol Danglars, „vypočujte ma.“

„Ó, počúvam vás, pane, lebo som zvedavá, čo mi poviete; nech sú títo páni našimi sudcami; najprv im však poviem, o čo ide. Páni,“ pokračovala barónka, „pán barón Danglars má v stajni desať koní, z nich dva patria mne, krásne zvieratá, najkrajšie kone v Paríži; vy poznáte tie paripy, pán Debray. Vo chvíli, keď si paní Villefortová požičiavala môj koč, keď jej ho slúbim nazajtra do Bois, hľa, moje kone nemohli nájsť. Pánu Danglarsovi iste kynul niekoľkotisícový zisk a predal ich. Ó, aké ošklivé plemä sú tí špekulanti, Bože môj!“

„Madame,“ povedal Danglars, „tie kone boli prijazdné, sotva maly štyri roky, a preto som sa o vás vždy hrozne bál.“

„Ech, pane,“ riekla barónka, „dobre viete, že od mesiaca mám v službách najlepšieho parízskeho kočiša, ak ste ho nepredali i s koňmi.“

„Drahá priateľka, nájdem vám také isté, ba ak možno, ešte krajšie, ale mierne, pokojné kone, ktoré mi nebudú vnukať takú hrôzu.“

Barónka stisla plecami s prejavom hlbokého opovrhnutia.

Danglars si to nevšimol väčšmi, práve len ako manželského posunku, a obrátiac sa k Monte Christovi, riekol:

„Naozaj ľutujem, že som vás nepoznal prv, pán gróf; zariadujete si dom?“

„Áno,“ odvetil gróf.

„Bol by som vám ich ponúkol. Predstavte si, dal

som ich temer zadarmo, ale, ako som vám povedal, chcel som sa ich zbaviť: sú to kone pre mladého človeka.“

„Dakujem vám, pane,“ riekoł gróf; „dnes ráno som kúpil jedny, sú dosť dobré a nie veľmi drahé. Pozrite, pán Debray, myslím, že ste znalec . . .“

Kým sa Debray blížil k obloku, Danglars pristúpil ku svojej žene.

„Predstavte si, madame,“ hovoril jej šeptom, „za kone mi ponúkli ohromnú sumu. Neviem, aký je to blázon, ktorý sa chce takto zničiť a ktorý dnes ráno poslal ku mne svojho intendanta, ale je fakt, že som na nich zarobil šestnásťtisíc frankov; nemračte sa, dám vám z nich štyri tisícky a dve tisícky Eugenii.“

Madame Danglarsová vrhla na svojho muža zdrvujúci pohľad.

„Ó, Bože!“ zvolal Debray.

„Čo sa stalo?“ spýtala sa barónka.

„Ak sa nemýlim, sú to vaše kone, vaše vlastné kone, zapriahnuté do grófovho koča.“

„Moje paripy?“ zvolala pani Danglarsová.

A priskočila k obloku.

„Naozaj sú to ony,“ riekla.

Danglars zdúpnel.

„Je to možné?“ spýtal sa Monte Christo zadivený.

„Neuveriteľné!“ hundral bankár.

Barónka pošepla Debrayovi niekoľko slov, ktorý potom pristúpil k Monte Christovi.

„Barónka sa vás spytuje, za čo vám predal Danglars jej kone.“

„Neviem presne,“ odvetil gróf, „prekvapil ma tým môj intendant a . . . tuším, za tridsaťtisíc frankov.“

Debray oznámil barónke odpovede.

Danglars bol cele bledý a zmätený a zdalo sa, že ho gróf ľutuje.

„Vidíte,“ rieko mu, „aké sú ženy nevďačné: vaša úslužnosť nedotkla sa barónky ani na chvíľu; nevďak nie je správny výraz, mal som povedať pochabosť. Ale, čo chcete, každý miluje to, čo mu je na škodu; verte mi, najlepšie je, keď ich človek nechá robiť podľa ich hlavy, aby, ak si ju rozbijú, mohly sa za to podakovať len sebe.“

Danglars neodpovedal; predvídal, že skoro nastane nepekný výstup; obrvy pani barónky sa už mračily a ako obrvy olympského Jupitera veštily búrku; Debray, ktorý ju predvídal, odišiel pod zámienkou nejakej veci. Monte Christo, ktorý nechcel dlhším pobytom stratíť získanú pozíciu, porúčal sa madame Danglarsovej a odišiel, nechajúc baróna za obeť manželkinej zúrivosti.

„Dobre,“ mysel si Monte Christo odchádzajúc, „dostal som sa ta, kde som sa chcel dostať; mám v rukách manželský pokoj, a razom si získam srdce pána i panej. Aké šťastie! Ale jednako neboli som predstavený slečne Eugenii Danglarsovej, ktorú by som bol veľmi rád poznal. Ale,“ pokračoval s obvyklým úsmevom, „som teraz v Paríži a máme dosť času... Stane sa to neskôršie.“

Po tejto reflexii sadol gróf do koča a vrátil sa domov.

O dve hodiny dostala pani Danglarsová od grófa de Monte Christo okúzľujúci list, v ktorom jej písal, že nechtiac svoj vstup do parízskeho sveta začať tým, že

by do zúfalstva vohnal krásnu dámu, prosí ju, aby prijala nazad svoje kone.

Maly na sebe tie isté šíry, ktoré na nich videla ráno; lenže do každej rozety, ktoré maly na ušiach, dal gróf vsadiť diamant.

I Danglars dostal od neho list.

Gróf ho prosil o dovolenie, aby smel vyhovieť bárónkinmu milionárskemu rozmaru a aby prepáčil orientálny spôsob, ktorým sprevádza vrátenie koní.

Večer odišiel Monte Christo do Auteuil, sprevádzaný Alim.

Na druhý deň Ali okolo tretej hodiny, volaný zvukmi kovovej platne, vstúpil do grófovho kabinetu.

„Ali,“ hovoril mu gróf, „často si spomíнал zručnosť, ktorú máš v hádzaní lasa.“

Ali odpovedal posunkom, že áno, a vypäli sa s hrdošou.

„Dobre!... Zadržal by si teda lasom vola?“

Ali súhlasne pokýval hlavou.

„Tigra?“

Ali urobil to isté znamenie.

„Leva?“

Ali urobil pohyb ako človek, ktorý vrhá laso, a napodobil úzkostlivý rev.

„Dobre, rozumiem,“ riekol Monte Christo. „Poľoval si na levy?“

Ali pyšne prikývol, že áno.

„Ale zastavil by si v cvale dva splašené kone?“

Ali sa usmial.

„Tak počúvaj,“ povedal Monte Christo. „Skoro pojachá okolo koč, ľahaný dvoma splašenými paripami, tými, ktoré som mal včera. Keby ťa hned' mal prejsť,

musíš koč zastaviť pred mojou bránou.“

Ali vyšiel na ulicu a pred bránou na dlažbu nakeslil čiaru; potom sa vrátil a ukázal čiaru grófovi, ktorý ho sledoval pohľadom.

Gróf ho mierne potľapkal po pleci; takto prejavoval vďaku Alimu. Potom išiel Núbijec fajčiť svoj čibuk na nárožný kameň domu, ktorý bol rohom ulice, kým Monte Christo sa vrátil, nestarajúc sa viacej o nič.

O piatej však, vo chvíli, keď gróf očakával koč, javil slabo badateľné znaky vznikajúcej ľahkej netrpezlivosti; prechádzal sa chyžou, ktorá viedla na ulicu, zbystrujúc s času na čas sluch a pristupujúc k obloku; ním pozoroval Aliho, vypúšťajúceho kotúče dymu s pravidelnosťou, svedčiacou, že sa cele oddáva tomuto dôležitému zamestnaniu.

Zrazu sa ozval vzdialený rachot, ktorý sa však blížil rýchlo sťa blesk. Potom sa zjavil ľahký koč a jeho kočiš sa márne namáhal udržať kone, ktoré bláznilo, s vejúcimi hrivami rútily sa napred v šialenom behu.

V koči mladá žena a asi sedem-osemročné dieťa držaly sa objaté a od úžasu stratily schopnosť výkriku. Stačilo, aby sa pod koleso dostal kameň alebo zachytená haluz, a rútiaci sa koč bol by sa rozobil na kusy. Koč šiel prostriedkom ulice a bolo počuť hrozné výkriky tých, ktorí ho videli letieť.

Ali zrazu odložil čibuk, vyňal z vrecka laso, hodil ho, trojmo ovinul predné nohy sedlového koňa a prudkosťou trhnutia dal sa vliecť tri až štyri kroky. Ale po tých troch či štyroch krokoch sputnaný kôň sa zrútil, padol na oje, ktoré zlomil, a oslabil námahu druhého koňa, ktorý chcel pokračovať v behu. Kočiš využil chvíľkovú príležitosť a soskočil s kozlíka. Ali však chy-

til svojimi železnými prstami nozdry druhého koňa a zviera, fríkajúc od bolesti, vystrelo sa kŕčovite vedľa svojho druha.

To všetko trvalo len tak dlho, čo vystrelená guľa padne do terča.

Jednako to stačilo, aby z domu, pred ktorým sa to stalo, vybehol mužský s niekoľkými sluhami. V momente, keď kočiš otvoril dvierka, mužský vyniesol z koča dámu, ktorá sa jednou rukou kŕčovite držala podušky, druhou však tisla k sebe zamdleného syna. Monte Christo obidvoch zaniesol do salónu, a složiac ich na pohovku, riekol:

„Nebojte sa, madame, už ste zachránená.“

Žena sa prebrala a miesto odpovede podala mu syna s pohľadom, ktorý bol výrečnejší ako všetky prosby.

Naozaj dieťa bolo ešte vždy zamdленé.

„Áno, rozumiem, madame,“ povedal gróf, prezerajúc chlapca. „Ale budťe spokojná, nie mu je nič, jeho terajší stav zavinil len strach.“

„Ó, pane!“ zvolala matka. „Nehovoríte mi to preto, aby ste ma uspokojili? Hľaďte, aký je bledý! Syn môj! Dieťa moje! Môj Eduard! Odpovedaj svojej matke! Ach, pane, pošlite pre lekára! Celý svoj majetok darujem tomu, kto mi vráti môjho syna!“

Monte Christo pokynul rukou na uspokojenie matke, topiaci sa v slzách. Potom otvoril skrinku, vynal z nej fláštičku z českého skla, zdobenú zlatom a obsahujúcu ako krv červenú tekutinu, z ktorej pustil jednu kvapku na pery dieťaťa.

Dieťa, hoci bolo ešte vždy bledé, otvorilo oči.

Pri tom pohľade matkina radosť podobala sa blúznenu.

„Kde som?“ zvolala. „A komu som zaviazaná vdákou po takej krutej skúške?“

„Ste, madame, u človeka,“ odvetil Monte Christo, „ktorý je nesmierne šťastný, že vás mohol zachrániť pred zármutkom.“

„Ó, prekliata zvedavosť!“ riekla dáma. „Celý Paríž hovoril o báječných koňoch pani Danglarsovej, a ja som bola taká šialená, že som ich chcela skúsiť.“

„Ako?“ zvolal gróf s obdivuhodne líčeným prekvapením. „Tie kone sú majetkom pani barónky?“

„Áno, pane, a vy ju poznáte?“

„Pani Danglarsovú? ... Mám tú česť, a moja radosť, že som vás zachránil z nebezpečenstva, do ktorého vás kone priviedly, je dvojnásobná, lebo by ste to nebezpečenstvo mohli pripísať mne: včera som kúpil tie kone od baróna, zdalo sa však, že barónka za nimi natoľko želie, že som ich včera poslal nazad s prosbou, aby ich prijala z mojej ruky.“

„Vy ste teda gróf de Monte Christo, o ktorom mi včera Hermína toľko rozprávala?“

„Áno, madame,“ odvetil gróf.

„Ja som, pane, madame Héloïse de Villefort.“

Gróf ju pozdravil ako človek, ktorý počuje cele cudzie meno.

„Ó, aký vdľačný bude pán de Villefort!“ pokračovala Héloïse, „lebo vám bude zaviazaný za život obidvoch nás: vrátili ste mu ženu i syna. Bez vášho veľkodušného sluhu boli by sme obidvaja, môj drahý syn i ja, zabité.“

„Ach, madame, chvejem sa ešte pri myšlienke na nebezpečenstvo, ktoré vám hrozilo.“

„Ó, úfam sa, že mi dovolíte dôstojne odmeniť obeťosť toho človeka.“

„Madame,“ odvetil Monte Christo, „nekažte mi, prosím, Aliho ani chválou, ani odmenou: nechcem, aby na to zvykol. Ali je môj otrok; tým, že vám zachránil život, slúži mne, a mne slúžiť je jeho povinnosťou.“

„Ale riskoval svoj život,“ riekla pani de Villefort, ktorú tento panovačný tón zarazil.

„Zachránil som ten život, madame,“ odvetil Monte Christo, „preto je môj.“

Pani de Villefort zamíkla. Azda rozmýšľala o tom človeku, ktorý pri prvej príležitosti urobil hlboký dojem na myseľ všetkých.

V tichosti mohol gróf nerušene pozorovať chlapca, ktorého matka bozkávala. Bol malý, dengľavý, mal bielu pleť, ako ryšavé deti, ale husté, úprave vzdorujúce vlasy pokrývaly jeho klenuté čelo; padaly mu na plecia, a vrúbiac jeho tvár, zdvojnásobovaly život jeho očí, ktoré žiarili potmehúdskou zlomyseľnosťou a mladistvou zlosťou. Jeho ústa, ktoré zasa sčervenely, boli široké a malý jemné pery; črty tohto osemročného dieťaťa svedčily najmenej o jedenástich rokoch. Jeho prvým hnútím bolo vymaniť sa prudkým pohybom z matkinho objatia a ísť otvoriť skrinku, z ktorej gróf vyňal fľaštičku s elixírom. Neprosiac nikoho o dovoľenie, ako dieťa, zvyknuté robiť všetko podľa svojej vôle, začal hned otvárať fiolu.

„Netýkaj sa toho, piateľko,“ riekol gróf rýchlo. „Niektoré z tých tekutín sú nebezpečné nielen pri užíti, ale i pri vdychovaní.“

Madame de Villefort zbledla a zadržala ruku svojho syna, ktorého priviedla nazad. Ked' však minul jej strach, hned' pozrela na skrinku krátkym, ale výrazným pohľadom, ktorý gróf letmo zachytil.

V tej chvíli vstúpil Ali.

Madame de Villefort sa strhla radostne, a priťahnuť k sebe dieťa ešte bližšie, povedala:

„Eduard, vidíš toho dobrého sluhu; bol veľmi odvážny, lebo riskoval svoj život, aby zastavil letiace s nami kone a voz, ktorý bol blízky roztrieskaniu. Poďakuj sa mu, lebo bez neho boli by sme bezpochyby obidvaja mŕtvi.“

Dieťa špúlilo pery a pohŕdlivo odvrátilo hlavu.

„Je veľmi škaredý,“ povedalo.

Gróf sa usmial, ako by dieťa bolo splnilo jeho očakávanie. Pani de Villefort však karhala svojho syna s miernosťou, ktorá by sa nebola páčila Jeanovi Jacquesovi Rousseauvovi, keby sa bol malý Eduard menoval Emilem.

„Vidíš,“ riekol gróf Alimu po arabsky, „tá pani prosí svojho syna, aby sa ti podčakoval za život, ktorý si obidvom zachránil, a dieťa odpovedá, že si veľmi škaredý.“

Ali obrátil na moment svoju inteligentnú hlavu a pozrel na dieťa bez zrejmého výrazu. Ale chvenie jeho nozdier poučilo Monte Christa, že Araba bodlo do srdca.

„Pane,“ riekla pani de Villefort, vstávajúc na odchod, „tento dom je vaším obvyklým bydliskom?“

„Nie, madame,“ odvetil gróf; „je to akýsi letohrádok, ktorý som kúpil. Bývam na avenue de Champs-

Élysées tridsať. Ale vidím, že ste cele okriali a že sa chcete vrátiť domov. Práve som rozkázal, aby tie isté kone zapriahli do môjho koča, a Ali, ten natoľko škaredý šuhaj,“ dodal, usmievajúc sa na dieťa, „bude mať česť zaviesť vás domov, kým váš kočiš ostane tu a dá spraviť koč. Ked' tá nevyhnutná práca bude hotová, jeden z mojich záprahov zavezie ho rovno k pani Danglarsovej.“

„Ale neodvážim sa už nikdy viesť na tých koňoch,“ odporovala pani de Villefort.

„Ó, uvidíte, madame,“ odvetil Monte Christo, „v rukách Aliho stanú sa z nich pokojné ovečky.“

Naozaj, Ali sa priblížil ku koňom, ktoré s veľkou námahou postavili na nohy, a držiac v ruke malú, do aromatického octu namočenú hubu, potrel ňou koňom nozdry a sluchy, pokryté potom a penou, a skoro hned zatým začaly kone hlasne oddychovať a triasly sa niekoľko sekúnd na celom tele.

Potom v strede značného zástupu, ktorý trosky koča a povest o udalosti prilákaly k domu, Ali zapriahol kone do grófovho koča, vzal do rúk opraty, vysadol na kozlík a na veľké počudovanie prítomných, ktorí videli kone letieť ako vo vetre, musel ich hodne pošíbať, aby ich prinútil do behu, a dosiahol pri bujnosťou povestných, teraz ohlúpnutých, ochabnutých, bezvládnych paripách taký neistý a taký zmalátnený eval, že pani de Villefort potrebovala skoro dve hodiny, aby sa dostala na Faubourg Saint-Honoré, kde bývala.

Sotva sa vrátila domov a sotva sa uspokojilo prvé rodinné pohnutie, napísala pani Danglarsovej tento lístok:

,,Drahá Hermína,
môjho syna a mňa práve zázračne zachránil ten gróf de Monte Christo, o ktorom ste mi včera toľko rozprávali a o ktorom som ani zdľaleka netušila, že ho dnes uvidím. Včera ste mi o ňom rozprávali s takým nadšením, že som si nemohla odoprieť vtipkovať o ňom celou silou svojho úbohého, malého ducha. Vaše kone sa splašily pri Renelaghu, ako by ich bola zachvátila besnota, a my, môj úbohý Eduard a ja, iste by sme sa boli rozhľadali o prvý strom alebo nárožný kameň, ktorý by sa nám bol namanul, keď tu akýsi Arab, černoch, Núbijec, slovom akýsi čierny mužský zo služobníctva grófovho, tušíme, na jeho povel, zastavil splašené kone, vystaviac sa nebezpečenstvu, že bude rozdrvený, a div, že sa tak nestalo. Tu pribehol gróf a odniesol k sebe Eduarda a mňa a vzkriesil môjho syna k životu. Dal ma zaviezať domov vo vlastnom koči; váš vám pošlú zajtra. Vaše kone nájdete veľmi zoslabnuté, sú sťa by omráčené; zdá sa, ako by si to nemohly odpustiť, že sa daly skrotiť človeku. Gróf ma požiadal, aby som vám povedala, že ak si dva dni ležiac odpočinú a budú kŕmené len jačmeňom, budú zase práve tak prekvitať, to jest budú zasa také hrozné ako včera.

Adieu! Nedakujem vám za promenovanie, ale keď nad tým premýšľam, vidím, že hnevať sa na vás pre hlavatosť vašich koní bol by nevdäk. Lebo tej hlavatosti som zaviazaná, že som poznala grófa de Monte Christo, a tak sa mi vidí, že slávny cudzinec — nehľadiac na milióny, ktorými disponuje — je takým zvláštnym a zaujímavým problémom, že mám v úmysle študovať ho za každú cenu, keby som hneď mala podniknúť promenádu do Bois s vašimi koňmi.

Eduard prekonal ten prípad s obdivuhodnou smenosťou. Zamdlel, ale predtým ani nevykríkol a potom ani slzu nevyronil. Povedzte mi zasa, že ma moja materinská láska zaslepuje, ale v tom úbohom, takom krehkom a takom delikátnom tielku je železná duša.

Naša drahá Valentína zasiela vašej drahej Eugenii mnoho pozdravov; ja vás objímam z celého srdca.

Heloïse de Villefort.

P. S. Zariadťte to nejako, aby som sa u vás mohla síť s grófom de Monte Christo; chcem ho zasa vidieť za každú cenu. Napokon vymohla som u pána de Villefort, že ho navštívim; úfam sa pevne, že mu gróf vizitu vráti.“

Udalosť v Auteuil bola večer predmetom všeobecného rozhovoru: Albert o nej rozprával svojej matke, Château-Renaud v Jockey Clube, Debray v ministrovom salóne; Beauchamp sám napísal vo svojich novinách o grófovi zdvorilú dvadsaťtriadkovú noticku do „Rozličných zvestí“, ktorá urobila vznešeného cudzinca hrdinom v očiach všetkých dám z aristokratických kruhov.

Mnoho ľudí šlo sa dať preznačiť u pani Villefortovej, aby mali právo obnoviť v primeranom čase svoju návštavu a vypočuť z jej úst podrobnosti tej zaujímavej udalosti.

Pán de Villefort však, ako Heloïsa písala, obliekol si čierne šaty, natiahol biele rukavice, dal sa sprevádzať sluhami v krásnej livreji a vstúpil do svojho koča, ktorý ešte v ten istý večer zastal na Champs-Élysées pred bránu č. 30.

X. IDEOLOGIA.

Keby bol gróf de Monte Christo dlhší čas žil v parízskej spoločnosti, bol by iste v plnej miere ocenil rozhodnutie, pre ktoré sa kvôli nemu odhodlal pán de Villefort.

Požívajúc priazeň dvora, či už panujúci kráľ pochodziť zo staršej alebo mladšej vetvy, či vládnúci minister bol doktrinár, liberál alebo konzervatívec; majúc povest obratného človeka, ako ľudia, ktorí sa nikdy nepriznali k politickému neúspechu, vo všeobecnosti bývajú pokladaní za šikovných; súc mnohými nenávidený, ale niektorými vrele podporovaný, ale nikým nemiľovaný: zaujímal pán de Villefort vysoké sudcovské postavenie a držal sa na tej výške ako nejaký Harlay alebo Molé. Jeho salón, oživený mladou ženou a ani nie osemnásťročnou dcérou z prvého manželstva, patril k tým prísnym parížskym salónom, v ktorom sa zachováva kult tradície a náboženstvo etikety. Chladná uhľadenosť, absolútna vernosť vládnym zásadám, krajiné opovrhovanie teóriami a teoretikmi, plamenná nenávisť k ideologom, také bolo jadro vnútorného i vonkajšieho života pána de Villefort.

Pán de Villefort neboli len sudcom, bol skoro diplomatom. Jeho pomer k starému dvoru, o ktorom vždy hovoril s dôstojnosťou a úctou, zaistil mu rešpekt nového dvora a vedel toľko vecí, že ho nielen vždy šetrili, ale s času na čas i žiadali o radu. Azda by sa to nebolo stalo, keby pána de Villefort bolo bývalo možno odstrániť; ale on, ako rebelantskí feudálni páni, býval v nedobytnnej pevnosti. Touto pevnosťou bol úrad štátneho žalobcu, ktorého výhody využíval s obdivuhodnou

zručnosťou, a úrad by bol opustil len pre poslanectvo, čím by bol zamenil nestránnosť opozíciou.

Pán de Villefort robil a vracal málo návštev. Návštevy robila miesto neho jeho žena: a túto okolnosť prijala spoločnosť pre veľmi vážne a mnohé sudcove úrady; v skutočnosti to však bola číra vypočítavosť pýchy, aristokratická kvintesencia, slovom, uplatňovanie zásady: *Rob, ako by si sa ctil, a budú ťa ctiť*, ktorá je v našej spoločnosti oveľa užitočnejšia, ako grécka zásada: *Poznaj sám seba*, ktorá je nahradená dnes oveľa ľahším a výhodnejším umením poznať iných.

Svojím priateľom pán de Villefort bol mocným ochrancom; nepriateľom mocným a neoblomným odporcom; proti ľahostajným bol živou sochou zákona; tento človek, ktorému štyri revolúcie zručne za sebou nakopené, najprv utvorily a potom stmelily piedestál, vystupoval hrdo a mal mútny, bezžiarny alebo odvážne prenikavý a skúmavý pohľad.

Pán de Villefort mal povest najmenej zvedavého a najmenej prístupného človeka Francúzska; každý rok usporiadal ples, na ktorom sa zjavil na štvrt hodinu, teda o štyridsať päť minút menej ako kráľ na dvornom plese; nikdy sa neukázal ani v divadle, ani na koncerte, ani na nijakom verejnom mieste; zavše si zahral partiu whistu, a tu mu starostlivo vybrali hráčov, primeraných jeho hodnosti; býval to nejaký vyslanec, arcibiskup, nejaké knieža, prezident, alebo napokon nejaká stará vojvodkyňa.

Taký bol človek, ktorého koč zastal pred bránou Monte Christa.

Sluha ohlásil pána de Villefort vo chvíli, keď gróf,

sklonený nad veľkým stolom, sledoval na mape cestu z Petrohradu do Číny.

Kráľovský prokurátor vstúpil tým istým vážnym a odmeraným krokom, akým vstupoval do súdnej siene; bol to naozaj ten istý človek, či skôr pokračovanie človeka, ktorého sme raz videli ako zástupcu štátneho žalobcu v Marseille. Vo svojich zásadách dôsledná príroda kvôli nemu nezmenila smer svojej dráhy. Štíhly človek sa premenil na schudnutého; jeho hlboké oči vpadly a do zlata zasadené okuliare zdaly sa tvoriť čiastku tváre; okrem bielej kravaty mal cele čierne oblek, a táto smutná farba bola prerušená len tenkou červenou stuhou, ktorá sa nebadane ťahala cez gombíkovú dierku, ponášajúc sa na krvavú, štetcom načrtнутú čiarku.

Hoci sa Monte Christo vedel opanovať, odpovedajúc na Villefortov pozdrav, obzrel si sudcu predsa so zrejmou zvedavosťou, ktorý, obyčajne nedôverčivý a najmä nie veľmi ľahkoverný, ak išlo o spoločenský div, vo vznešenom cudzincovi — ako už Monte Christa nazývali — bol skôr náchylný vidieť nejakého dobrodruha, prichádzajúceho vykorisťovať nové dejisko, alebo nejakého zločinca, vrátvivšieho sa z vyhnanstva, než princa Svätej stolice alebo sultána z „Tisíc a jednej noci“.

„Pane,“ riekol Villefort spevavým tónom, akým súdcovia radi afektujú pri svojich rečníckych výkonoch a ktorého sa nemôžu alebo nechcú zbaviť ani v rozhovore, „pane, povinnosť mi káže podakovať sa vám za mimoriadnu službu, ktorú ste včera preukázali mojej žene a môjmu synovi. Prichádzam teda, aby som túto povinnosť splnil a vyslovil vám svoju vdăku.“

Pri týchto slovách prísne oko súdcovo nestratilo

nič zo svojej obvyknej spupnosti. Práve povedané slová vyslovil hlasom kráľovského prokurátora, s meravosťou krku a ramien, pre ktorú ho jeho lichotníci nazývali živou sochou zákona.

„Pane,“ odvetil gróf s mrazivým chladom, „som veľmi šťastný, že som mohol matke zachrániť syna, lebo vraj materinský cit je zo všetkých najsvätejší, a šťastie, s ktorým som sa stretol, zbavilo vás, pane, povinnosti, ktorej vykonanie je mi síce cťou, lebo viem, že pán de Villefort láskavosťou, ktorú mi preukázal, nemrhá, ktorá však, hoci mi je vzácna, nevyváži moje vnútorné uspokojenie.“

Villefort, počudujúc sa nad touto nečakanou odpoveďou, zachvel sa ako vojak, cítiaci úder pod pancierom, ktorý má na sebe, a pohŕdavá črta okolo jeho úst prezradila, že hned od začiatku nepokladal Monte Christa za zdvorilého šľachтика.

Poobzeral sa, na čo by mohol nadviazať vlákno pretrhnutého rozhovoru.

Zazrúc mapu, nad ktorou Monte Christo sedel pri jeho príchode, pokračoval:

„Zaoberáte sa zemepisom, pane? Je to bohaté štúdium, najmä pre vás, ktorý, ako sa hovorí, videli ste toľko krajín, koľko ich je nakreslených na tomto atlase.“

„Áno, pane,“ odvetil gróf, „chcel som urobiť na ľudskom pokolení ‚en masse‘ to, čo vy denne praktikuje na výnimkách, totiž psychologické štúdium. Myslím, že by mi bolo ľahšie od celku postúpiť k časťam, ako od časťí k celku; je to algebrická axióma, ktorá žiada, aby sme postupovali od známeho k neznámemu,

a nie od neznámeho ku známemu... Ale, prosím vás, pane, ved' si sadnite.“

A Monte Christo ukázal kráľovskému prokurátorovi rukou na kreslo, a kým sa hosť musel ustávať posunúť ho napred, gróf si potreboval len sadnúť do toho, na ktorom kľačal, keď vstúpil kráľovský prokurátor; takto bol gróf napoly obrátený k hosťovi, sediac chrbtom obrátený k obloku a opierajúc sa lakťom o mapu, ktorá bola na chvíľu predmetom rozhovoru; rozhovor nadobúdal podobné tvary ako u Morcerfa a Danglarsa, keď i nie situáciou, tak aspoň osobami.

,,Ach, vy filozofujete,“ povedal Villefort po chvílikе mlčania, v ktorej ako atlét, stretnúc sa s mocným protivníkom, sobral všetky sily. ,,Na moju čest, keby som tak nemal nijakú prácu ako vy, pane, našiel by som si veselšie zamestnanie.“

,,Máte pravdu, pane,“ riekol Monte Christo. ,Človek je ošklivou húsenicou pre toho, kto ho študuje pod drobnohládom. Ale, tuším, práve ste povedali, že nemám prácu. Hľadte, pane, myslíte azda, že vy máte nejakú prácu? Alebo, aby som to povedal jasnejšie, myslíte, že to, čo robíte, stojí toľko, aby sa mohlo niečím menovať?“

Pri tomto druhom údere, ktorý bol tak prudko namierený, Villefortovo počudovanie sa zdvojnásobilo: už dávno nepočul sudca vyslovíť taký silný paradox, čiže, aby sme sa vyslovili presnejšie, počul ho prvý raz.

Kráľovský prokurátor sa namáhal s odpoved'ou.

,,Pane,“ riekol, „ste cudzinec, a tuším, sám hovoríte, že väčšinu svojho života ste strávili na Východe; neviete teda, akým opatrným a odmeraným krokom po-

stupuje u nás ľudská spravodlivosť, ktorú v barbarských krajinách vykonávajú narýchlo.“

„Viem, pane, viem; je to antické *pede cludo*. Viem to všetko, lebo som sa zaoberal najmä justíciou všetkých dŕžav, porovnal som trestnú procedúru všetkých národov s právom prirodzeným. A musím povedať, pane, je to predsa len zákon primitívnych národov, totiž zákon odvety, ktorý sa mi zdá najviacej podľa božieho srdca.“

„Keby ten zákon bol priyatý, pane,“ vravel kráľovský prokurátor, „zjednodušíl by veľmi naše zákonníky, a isté je, že naši súdni úradníci nemali by potom, ako ste práve povedali, veľa práce.“

„Môžbyť, že to príde,“ odvetil Monte Christo; „viete, že ľudské vynálezy postupujú od složitého k jednoduchému a že jednoduché je vždy dokonalé.“

„Predbežne, pane,“ riekol sudca, „jestvujú naše zákonníky s kontradiktornými článkami, čerpanými zo zvykov galuských, zo zákonov rímskych, zo zvyklostí francúzskych, ale znalosť všetkých týchto zákonov nezíska sa, to sami uznáte, bez veľkej práce a potrebné je dlhé štúdium pre nadobudnutie tých vedomostí a potrebná je dobrá hlava, aby sa tie raz nadobudnuté vedomosti nezabudly.“

„I ja tak myslím, pane. Ale to, čo vy viete o zákonníku francúzskom, viem ja nielen o tomto zákonníku, ale aj o zákonníkoch všetkých národov: zákony anglické, turecké, japonské, indické poznám práve tak podrobne ako zákony francúzske. Nemýlim sa teda, ak hovorím, že pomerne (viete, pane, že je všetko pomerne) k tomu, čo som vykonal ja, máte vy veľmi málo prá-

ce, a pomerne k tomu, čo som sa naučil ja, musíte sa vy ešte mnoho učiť.“

„Ale prečo ste sa to všetko učili?“ spýtal sa udivené Villefort.

Monte Christo sa usmial.

„Pane,“ povedal, „hoci máte povest vynikajúceho človeka, vidím, hľadíte na všetko s materiálneho a obyčajného spoločenského hľadiska, začíname a končíte človekom, to jest so stanoviska najobmedzenejšieho a najúzkoprsnejšieho, aké môže objať ľudská inteligencia.“

„Vysvetlite mi to,“ riekol Villefort, ešte s väčším počudovaním, „nerozumiem vás . . . dobre.“

„Hovorím, pane, že majúc uprený pohľad na sociálne zriadenia národov, vidíte len kolieska stroja, a nie vznešeného pracovníka, ktorý ich privádzza do pohybu; hovorím, že okolo seba a pred sebou rozoznávate len držiteľov miest, ktorých dekrét podpísali ministri alebo kráľ, a že ľudia, ktorých Boh postavil nad držiteľov miest, nad ministrov a kráľov, sveriac im poslanie, a nie úrad na zaplnenie, tí ľudia unikajú vášmu krátkeemu zraku. Je to vlastnosť ľudskej slabosti tupých, nedokonalých orgánov. Tobiáš pokladal anjela, ktorý mu prišiel odňať zrak, za obyčajného mladého človeka. Národy pokladaly Atilu, ktorý ich prišiel zničiť, za obyčajného dobyvateľa — a obidvaja museli zjaviť svoje nebeské poslanie, aby ich poznal svet. „Som angel Páнов,“ musel povedať jeden. „Som boží mlat,“ musel povedať druhý, aby božská ich podstata bola zjavená ľuďom.“

„Vy sa teda,“ riekol Villefort, ešte väčšmi udivený a nazdávajúc sa, že sa shovára alebo s osvietencom, ale-

bo s bláznom, „pokladáte za takú zvláštnu bytosť, o kakej ste práve hovorili?“

„Prečo nie?“ povedal chladne.

„Odpusťte, pane,“ riekol Villefort omráčený, „ale prepáčte mi, že, idúc k vám, nevedel som, že idem k človeku, ktorého vedomosti a duch natoľko presahujú bežné ľudské vedomosti a ducha. U nás, kultúrou skazených, úbohých tvorov, nie je to naskrze zvykom, aby šľachtici, majitelia ohromného imania, ako ste vy, za akého vás aspoň pokladajú — všimnete si, že sa nespustujem, ale že len opakujem —, nie je teda, ako som hovoril, zvykom, aby títo vyvolenci bohatstva mrhali čas na sociálne úvahy, na filozofické sny, ktoré môžu nanajvýš byť útechou pre tých, ktorých sudba vydedila z pozemských dobrôt.“

„Ech, pane,“ povedal gróf, „či ste azda dosiahli vynikajúce postavenie, ktoré zaujímate, bez toho, že by ste priupustili, že by ste sa stretli s výnimkou, a necvičíte svoj zrak, ktorý by mal byť predsa ostrý a istý, aby razom uhádol, na akého človeka padol váš pohľad? Či by sudca nemal byť nielen najlepším aplikátorom zákona, nielen najlepším tlmočníkom zapletených sporov, ale oceľovou sondou na skúmanie sŕdc, skúšobným ka meňom na vyskúšanie zlata, z ktorého každá duša, s menším alebo väčším primiešaním, je utvorená?“

„Pane,“ riekol Villefort, „mätiete ma, na moju česť, a nikdy som nikoho nepočul takto hovoriť.“

„To preto, že ste vždy ostali uzavretý v kruhu všeobecných podmienok a že ste sa zamávaním perutí nikdy neodvážili povznieť do vyšších sfér, ktoré Boh oživil neviditeľnými alebo výnimočnými bytosťami.“

„A vy, pane, pripúšťate, že jestvujú tieto sféry a že neviditeľné a výnimočné bytosti sa s nami miešajú?“

„Prečo nie? Či vidíte povetrie, ktoré vdychujete a bez ktorého by ste nemohli žiť?“

„Tie bytosti teda, o ktorých hovoríte, sú neviditeľné?“

„Stávajú sa viditeľnými, keď Boh dovolí, aby sa vtelily; vtedy sa ich dotýkate, stretáte sa s nimi, a ony vám odpovedajú.“

„Ach,“ riekol Villefort s úsmevom, „priznávam sa, že by som bol rád upozornený na to, keď prídem do styku s takou bytosťou.“

„Vaše želanie sa splnilo, pane, lebo ste pred chvíľou boli na to upozornený, a ešte vás i teraz upozorňujem.“

„Tak vy sami?“

„Som jednou z tých výnimočných bytostí, áno, pane, myslím, že doteraz sa ani jeden človek neocitol v takom postavení, v akom som ja. Dŕžavy kráľov sú ohraničené horami, riekami, zmenou mravov alebo rozličnosťou jazykov. Moja dŕžava je veľká ako svet, lebo nie som ani Talian, ani Francúz, ani Ind, ani Američan, ani Španiel: som kozmopolita. Ani jedna krajina nemôže povedať, že videla moje narodenie. A len Boh sám vie, v ktorom kraji umriem. Všetky zvyky sú moje, hovorím všetky reči. Vy ma pokladáte za Francúza, však, lebo hovorím po francúzsky tak plynne ako vy? Môj Núbijec Ali ma pokladá za Araba, môj intendant Beruccio zasa za Rimana, moja otrokyňa za Gréka. Chápete, všakver, že, nie súc z nijakej krajiny, nežiadajúc ochranu nijakej vlády, neuznávajúc nijakého človeka za svojho brata, nemôže ma zadržať alebo ochromiť ni-

jaký ohľad, ktorý zadržiava mocných, nijaká prekážka, ktorá ochromuje slabých. Mám len dvoch sokov; nehovorím víťazov, lebo si ich vytrvanlivosťou podmaním: totiž vzdialenosť a čas. Tretí je najhroznejší, a to je podmienka smrteľného človeka. Len tá ma môže zastaviť na ceste, ktorou kráčam, prv, ako som dosiahol cieľ, za ktorým sa snažím: všetko ostatné som premyslel. Čo ľudia menujú vrtkavosťou sudby, totiž: strata majetku, zmena, možné príhody — to som všetko predvídal, a ak ma môže nejaká stihnuť, ani jedna ma nemôže zničiť. Ak neumriem, budem vždy tým, čím som. Preto vám rozprávam veci, aké ste ešte nikdy nepočuli ani z úst kráľov, lebo králi vás potrebujú a iní ľudia sa vás boja. Ktorý člen našej tak smiešne usporiadanej spoločnosti si nepovie: Azda budem mať raz robotu s kráľovským prokurátorom?!"

„Ale to si môžete, pane, povedať i vy, lebo keď raz bývate vo Francúzsku, podliehate francúzskym zákonom.“

„Viem, pane,“ povedal Monte Christo, „ale ak mám prísť do niektornej krajiny, začнем prostriedkami, ktoré mám poruke, študovať všetkých ľudí, od ktorých môžem niečo očakávať, alebo niečoho sa obávať, takže ich poznám tak dobre, ak nie lepšie, ako sa poznajú sami. Tým dosiahnem výsledok, že kráľovský prokurátor, s ktorým by som mal robotu, či je to ten či onen, bol by iste vo väčšom pomykove ako ja sám.“

„Čo znamená toľko, pane,“ povedal váhavo Villefort, „že pri slabosti ľudskej povahy podľa vás každý človek dopustil sa — chýb.“

„Chýb alebo zločinov,“ odvetil nedbanlivo Monte Christo.

„A že medzi ľuďmi, ktorých neuznávate za bratov, ako ste hovorili,“ pokračoval zľahka rozochveným hlasom Villefort, „len vy ste jedine dokonalý.“

„Nie, nie dokonalý,“ odvetil gróf; „nepreniknutelný, nič viac. Ale ak sa vám tento rozhovor nepáči, nechajme ho. Ja som ohrozený vašou spravodlivostou práve tak, ako vy mojím bystrozrakom.“

„Nie, nie, pane!“ zvolal živo Villefort, obávajúc sa iste, aby nevzbudil dojem, že opúšťa postať. „Nie! Svojím briliantným, ba temer vznešeným rozhovorom povzniesli ste ma nad obyčajnú úroveň; už sa nerozprávame, disertujeme. Ale viete, ako bohoslovci s katedry na Sorbonne alebo filozofi vo svojich dišputách neraz si povedia krutú pravdu: povedzme, že pretriasame sociálnu teologiu alebo bohosloveckú filozofiu, a tu vám poviem, hoci je i trpká: Brat môj, kadíte pýche; ste nad ostatnými, ale nad vami je Boh!“

„Nad všetkými, pane!“ povedal Monte Christo takým hlbokým hlasom, že Villefort sa nevdojak striasol. „Mám pýchu oproti ľuďom, hadom, ktorí sú vždy hotoví povstať proti tomu, kto je od nich o hlavu vyšší, no nezadlávim ich nohou. Ale tú pýchu skladám pred Bohom, ktorý ma vyslobodil z ničoty, aby ma urobil tým, čím som.“

„Potom vás, pán gróf, obdivujem,“ riekoval Villefort, ktorý v tom zvláštnom rozhovore prvý raz upotrebil túto aristokratickú formulu oproti cudzincovi, ktorého do toho času menoval len pánom. „Áno, vravím vám, ak ste naozaj mocný, nevšedný, svätý, či nepreniknutelný, čo je, ako ste správne povedali, temer jedno, potom buďte hrdý, pane, je to zákon nadvlády. Ale akiste máte jednako len nejakú ambíciu?“

„Mám jednu, pane.“

„Akú?“

„Ako každého raz v živote, i mňa vyniesol satan na najvyšší vrch zeme; ztadiaľ mi ukázal celý svet, a ako kedysi hovoril Kristovi, tak hovoril i mne: „Syn človeka, čo ti mám dať, aby si, padnúc, klaňal sa mi?“ Tu som dlho premýšľal, lebo oddávna nesmierna ctižiadosť rozožierala moje srdce. Potom som odpovedal: „Počuj, vždy som počul o Prozreteľnosti, ale som ju nikdy nevidel, ani nič takého, čo by sa na ňu ponášalo, a preto sa mi vidí, že nejestvuje; chcem byť prozretelnosťou, lebo najkrajšie, najväčšie a najvznešenejsie, čo poznám na svete, je odmieňať a trestať.“ Ale satan sklonil hlavu a vzdychol: „Mýliš sa,“ riekol. „Prozreteľnosť jestvuje, ale ty ju nevidíš, lebo ona, dcéra božia, je neviditeľná, ako jej Otec. Nevidel si nič, čo by sa na ňu ponášalo, lebo upotrebuje tajné prostriedky a chodí po tmavých chodníkoch; čo môžem za teba urobiť, je, že ťa urobím nástrojom Prozreteľnosti.“ Smluvu sme uzavreli; azda som pri nej stratil dušu, ale to je jedno,“ končil Monte Christo, „a keby na to došlo, uzavrel by som ju znova.“

Villefort hľadel na Monte Christa s najväčším údivom.

„Pán gróf,“ riekol, „máte príbuzných?“

„Nie, pane, som na svete sám.“

„Tým horšie.“

„Prečo?“ spýtal sa Monte Christo.

„Preto, že by ste boli mohli vidieť divadlo, ktoré by mohlo zlomiť vašu pýchu. Hovoríte, že sa bojíte len smrti?“

„Nehovorím, že sa jej bojím, hovorím, že ma len ona môže zastaviť.“

„A staroba?“

„Moje poslanie bude vyplnené prv, ako ostarnem.“

„A šialenstvo?“

„Bol som blízky šialenstvu, a vy poznáte zásadu: *Non bis in idem*; je to kriminálna axióma, a preto patrí do vášho odboru.“

„Pane,“ povedal Villefort, „ešte sa možno okrem smrti, staroby a šialenstva obávať i niečoho iného; je napríklad porážka, ten úder hromu, ktorý vás zasiahne, ale nezničí, po ktorom však je všetkému koniec. Ste to stále vy, a predsa nie ste to už vy; vy, ktorý ako Ariel podobný ste boli anjelovi, už ste len bezvládnou hmotou, podobajúcou sa, ako Caliban, zvieraťu; ľudská reč to menuje prosto porážkou. Príďte, prosím, ku mne, pán gróf, pokračovať v rozhovore, ak sa vám bude chcieť stretnúť s odporcом, ktorý vás porozumie a má chuť podvrátiť vás, a ukážem vám svojho otca, pána Noirtiera de Villefort, jedného z najprchkejších jakobínov francúzskej revolúcie, totiž najbrilantnejšiu odvahu v službách najmocnejšej organizácie; mužského, ktorý azda, ako vy, nevidel všetky kráľovstvá sveta, ale ktorý pomáhal rúcať jedno z najmocnejších; mužského, ktorý sa, ako vy, pokladal za vyslanca nie Boha, ale Najvyššej bytosti, nie Prozreteľnosti, ale osudu: tak, pane, pretrhnutie krvnej cievy v mozgu zničilo to všetko nie za deň, nie za hodinu, ale v momente. Pán Noirtier, bývalý jakobín, bývalý senátor, bývalý karbonár, vysmievajúci gilotínu, delá, vysmievajúci dýky, pán Noirtier, zahrávajúci sa s revolucionármami, pán Noirtier, pre ktorého Francúzsko bolo len ohromnou

šachovnicou, jeho sedliaci, veže, behúni, kráľovná mali zmiznúť, aby kráľ dostal mat, ešte včera taký obávaný pán Noirtier stal sa cez noc tým úbohým pánom Noirtierom, nehybným starcom, odkázaným na vôľu najslabšej bytosti celého domu, totiž svojej vnučky Valentíny; slovom, nemou, chladnou mŕtvou, žijúcou bez múk len preto, aby hmota mala čas dokázať bez otrasu úplný rozklad.“

„Žiaľ, pane,“ riekoval Monte Christo, „ten pohľad nie je cudzí ani môjmu zraku, ani mojim myšlienkam; som trochu lekárom a hľadal som neraz, ako moji družovia, dušu v živej a v mŕtvej hmote. Ostala ako Prozreteľnosť mojim očiam neviditeľná, hoci prítomná v mojom srdci. Sto autorov, od Sokrata, od Senecu, od svätého Augustína, od Galla, urobilo v próze i vo veršoch to prirovnanie, ktoré ste práve urobili vy. No jednako chápem, že otcovo utrpenie mohlo by vyvolať veľkú premenu v synovom duchu. Prídem, pane, keď ma k tomu láskave pobádate, v prospech svojej pokory pozorovať to divadlo, ktoré váš dom robí veľmi trúchlym.“

„Bolo by to iste tak, keby mi Boh neboli dožičil štedrú nahradu. Vedľa starca, ktorý sa vlečie ku hrobu, sú dve do života vstupujúce deti: Valentína, dcéra z môjho prvého manželstva so slečnou Renatou de Saint-Méran, a syn Eduard, ktorému ste zachránili život.“

„A čo uzatvárate z tej záhrady, pane?“ spýtal sa Monte Christo.

„Uzatváram to, pane,“ odvetil Villefort, „že môj väšnami zaslepený otec sa niečím previnil, čo ľudská spravodlivosť stíhať nemôže, ale zato podlieha spra-

vodlivosti božej, a že Boh, chtiac potrestať len jednu osobu, zasiahol ho samého.“

Monte Christo sa usmial, kým jeho srdce zarevalo z hlbín, čo keby bol mohol Villefort začuť, bol by sa dal na útek.

„S Bohom, pane,“ riekoval zasa sudca, ktorý už chvíľu stál a hovoril stojac, „opúšťam vás, nesúc so sebou rozpomienku úcty, ktorá, úfam sa, bude vám môcť byť príjemná, keď ma lepšie poznáte, lebo nie som banálny človek, k tomu chýba veľa. V pani Villefortovej získali ste inak večnú priateľku.“

Gróf sa pozdravil a odprevadil hosta len po dvere svojho kabínetu. Villefort sa poberal ku svojmu koču sám, kráčajúc za dvoma lokajmi, ktorí na pánov pokyn ponáhľali sa otvoriť rýchlo dvierka.

Potom, keď kráľovský prokurátor zmizol, riekoval si Monte Christo, násilne vyludzujúc zo sovretej hrude úsmev:

„Tak, už je tých jedov dosť; teraz, keď nimi prekypuje moje srdce, podieme si pre protijed.“

A keď udrel na kovovú platňu, riekoval Alimu:

„Idem teraz k madame; koč nech je za pol hodiny pripravený!“

XI. HAYDÉE.

Pamätáme sa na nových, či vlastne starých známych grófa de Monte Christo, bývajúcich v ulici Meslay: bol to Maximilián, Júlia a Emanuel.

Úfnosť na príjemnú návštevu, ktorú mienil urobiť na niekoľko šťastných momentov, ktoré mu kynuly, na

to rajské svetlo, svietiace do pekla, do ktorého dobrovoľne sostúpil, od chvíle, v ktorú zmizol Villefort, po grófovej tvári rozlial sa najkrajší, najjasnejší mier, a Ali, ktorý pribehol na zvuk kovovej platne, vidiac jeho tvár skvieť sa takou vzácnou radosťou, odišiel po prstoch so zatajeným dychom, ako by sa bál poplašiť dobré myšlienky, ktoré, ako sa mu zdalo, poletovaly okolo jeho pána.

Bolo poludnie; gróf si ustálil hodinu na návštevu u Haydée. Zdalo sa, že radosť nemôže náhle vstúpiť do duše, tak dlho skúšanej, a že sa musí pripraviť na sladké pohnutie, ako sa iné duše musia pripravovať na prudké emócie.

Mladá Grékyňa, ako sme už povedali, bola v chyžiach, ktoré boli cele oddelené od svetlíc grófových. Jej celý byt bol zariadený s orientálnym vkusom; dlážka bola pokrytá mäkkými tureckými pokrovčami, na stenách splývaly brokátové látky a v každej miestnosti do okola stlala sa široká pohovka s kopami hlavníc, ktoré sa daly prekladať s miesta na miesto podľa vôle toho, kto ich upotreboval.

Haydée mala tri ženy francúzske a jednu Grékyňu. Tri francúzske ženy bývaly v prvej miestnosti, hotové pribehnúť na zvuk malého zlatého zvonca a vyplniť rozkazy gréckej otrokyne, ktorá vedela natoľko po francúzsky, aby mohla tlmočiť želanie svojej panej trom komorným, ktorým Monte Christo nariadol, aby sa k Haydée správaly s úctou, aká sa vzdáva kráľovnám.

Mladá deva bola v najzadnejšej svetlici svojho bytu, v akomsi okrúhlom, len shora osvetlenom budoári, do ktorého svetlo vnikalo cez ružové tabuľky. Ležala na zemi na belasých hodvábnych, striebrom vyšívaných

hlavniciach, trochu nachýlená chrbtom na pohovku; mäkko zaokrúhlené pravé rameno lemovalo jej hlavu, kým ľavicou primkýnala k perám koralovú cievku, ktorá bola zakončením ohybnej rúry nargilé; ſou jej vnikal do úst dym, navadený benzovou vôdkou, z ktorého sal ho jej sladký dych.

Táto poloha, Orientálke cele prirodzená, predchodaila by Francúzke azda trochu afektovanou koketnosťou.

Mala epirotsky kroj: biele, ružovými kvetmi vyšívané hodvábne nohavice, ktoré nezakrývaly pári detských nožiek, ktoré by bolo bývalo možné dať za perzský mramor, keby sa neboly bavily s dvoma zlatom a perlami vyšívanými sandálmi, ktoré maly ohnuté konce; vesta s dlhými belasými a bielymi pruhmi, široko roztvorenými rukávcami, striebrom obšitými dierkami a perlovými gombíkmi; napokon akási šnurovačka, odhaľujúca cez srdcový výstrih hrdlo i hornú časť hrude a zapínajúca sa pod ňadrami troma diamanťovými gombíkmi. Spodná časť šnurovačky a horná časť spodku mizla v páse živých farieb a dlhých hodvábnych strapcov, aké sú ambíciou elegantných Parížaniek.

Na hlave mala drobnú, nabok posunutú zlatú, perlami vyšitú čiapočku a pod čiapočkou, na strane, na ktorú sa chýlila, vo vlasoch takých čiernych, že prechádzaly dobelasa, mala zastoknutú utešenú sviežu purpurovú ružu.

Jej tvár bola krásna, dokonalosť gréckeho typu, s veľkými čiernymi zamatovalými očami, rovným nosom, koralovými perami a perlovými zubmi.

Z toho rozkošného celku žiaril kvet mladosti s ce-

lou skvelosťou a vôňou; Haydée mala asi devätnásť alebo dvadsať rokov.

Monte Christo zavolal grécku spoločnicu a dal prosiť Haydée o dovolenie, aby smel k nej prísť.

Miesto odpovede Haydée pokynula spoločnici, aby zdvihla tapiseriu, ktorá visela predo dvermi, v obrube ktorých ležiaca deva zjavila sa ako rozkošný obraz. Monte Christo vstúpil.

Haydée sa zdvihla na lakeť ťavice, v ktorej držala nargilé, podávajúc grófovi ruku, a vítajúc ho s úsmevom, riekla zvučnou rečou dcér Sparty a Atén:

„Prečo prosíš o dovolenie prísť ku mne? Či nie si už mojím pánom, nie som už tvojou otrokyňou?“

Tu sa zasmial zasa Monte Christo.

„Haydée,“ povedal, „viete...“

„Prečo mi netykáš, ako obyčajne?“ prerusila ho mladá Grékyňa. „Azda som sa niečím previnila? Tak ma máš potrestať, ale nehovoríť mi *vy*.“

„Haydée,“ pokračoval gróf, „vieš, že sme vo Francúzsku, a tu si slobodná.“

„Slobodná, načo?“ spýtala sa deva.

„Slobodná, môžeš ma opustiť.“

„Opustiť teba!... A prečo by som ťa mala opustiť?“

„Čo ja viem? Pôjdeme do spoločnosti.“

„Nechcem vidieť nikoho.“

„A ak nájdeš medzi tými mladými ľuďmi niekoho, kto by sa ti páčil, nebudem taký nespravodlivý...“

„Nikdy som nevidela krajšieho mužského, ako si ty, a milovala som len svojho otca a teba.“

„Chúďa,“ riekol Monte Christo, „ved’ si sa temer s iným neshovárala ako so svojím otcom a so mnou.“

„No, a čo by som sa shovárala s iným? Môj otec ma menoval *svoju radosťou*, ty ma menuješ *svoju láskou*, a obidvaja ma menujete *svojím dieťaťom*.“

„Pamätáš sa na svojho otca, Haydée?“

Deva sa usmiala.

„Je tu stále,“ odvetila, kladúc ruku na oči a na srdce.

„A kde som ja?“ spýtal sa s úsmevom.

„Ty?“ povedala. „Ty si všade.“

Monte Christo schytíl ruku Haydée, aby ju pobozkal, ale naivné dieťa ruku odtiahlo a ponúklo mu čelo.

„Teraz, Haydée,“ riekoval jej, „vieš, že si slobodná, že si pani, že si kráľovná; môžeš si ponechať kroj, alebo ho odložiť, ako sa ti páči; ak budeš chcieť, môžeš tu zostať, ak budeš chcieť ísť na vychádzku, môžeš ísť; pre teba bude vždy zapriahnutý koč; Ali a Myrto ťa budú všade sprevádzat a budú plniť tvoje rozkazy; prosím ťa len o jednu vec.“

„Hovor.“

„Zataj svoj pôvod, nehovor o svojej minulosti ani slova; nevyslov pri nijakej príležitosti meno svojho vznešeného otca, ani svojej úbohej matky.“

„Ved’ som ti už povedala, pane, že sa s nikým nestretnem.“

„Počuj, Haydée, táto celkom orientálna uzavretosť bude azda v Paríži nemožná; priúčaj sa i naďalej životu našich severných krajov, ako si to robila v Ríme, vo Florencii, v Miláne a v Madride; bude ti to vždy užitočné, či už ostaneš tu, alebo či sa vrátiš na Východ.“

Deva pozrela na grófa so zvlhnutými očami a riekovala:

„Pravda, pane, chceš povedať, že sa vrátime na Východ?“

„Áno, dcérka,“ riekol Monte Christo; „vieš dobre, že to nikdy nebudem ja, ktorý ťa opustím. Strom neopúšťa kvet, kvet opúšťa strom.“

„Neopustím ťa nikdy pane,“ riekla Haydée, „lebo viem, že by som bez teba nemohla žiť.“

„Chuderka! O desať rokov budem starý a ty budeš ešte mladá.“

„Môj otec mal dlhú bielu bradu, a to mi neprekážalo milovať ho; môj otec mal šesťdesiat rokov, a zdal sa mi krajsí ako všetci mladí ľudia, ktorých som videla.“

„Ale, povedz mi, myslíš, že tu privykneš?“

„Uvidím ťa?“

„Každý deň.“

„A čo chceš ešte, pane?“

„Bojím sa, že sa budeš nudiť.“

„Nie, pane, preto, lebo ráno budem myslieť na to, že prídeš, a večer budem spomínať na to, že si prišiel; ostatne, keď som sama, vidím obrovské obrazy, veľké obrazy s Pindom a Olympom v diaľke. Potom mám v srdci tri city, s ktorými sa človek nikdy nenudí: smútok, lásku a vdăčnosť.“

„Si dôstojná dcéra Epiru, Haydée, pôvabná a poetická, a vidieť, že pochádzaš z rodu bohýň, ktoré sa zrodily v tvojej vlasti. Bud' pokojná, moja dcéra, zarriadim to tak, aby tvoja mladosť nevyšla nazmar, lebo ak ma miluješ ako svojho otca, milujem ťa ja ako svoje dieťa.“

„Mýliš sa, pane: nemilovala som svojho otca ako teba; moja láska k tebe je inou láskou: môj otec umrel

a ja nie som mŕtva; ale, keby si umrel ty, umrela by som i ja.“

Gróf podal deve ruku s úsmevom hlbokej nežnosti; prilipl k nej perami, ako vždy.

A gróf, takto pripravený na stretnutie s Morrelom a jeho rodinou, odišiel, šepkajúc si tieto Pindarove verše:

,Kvetom je mladosť, jeho ovocím je láska... Šťastný, kto ho odtrhne, keď ho videl pozvoľna dozriet.“

Koč bol pripravený podľa jeho rozkazu. Vysadol naň a koč, ako vždy, odjachal cvalom.

XII. MORRELOVA RODINA.

Gróf bol za niekoľko minút v ulici Meslay číslo 7. Bol to usmievavý, biely dom, mal v popredí dvor, v ktorom dva záhony maly dosť pekné kvetiny.

Vo vrátnikovi, ktorý mu otvoril mrežovú bránu, gróf poznal starého Koklesa. Keďže Kokles mal len jedno oko a keďže ono od deviatich rokov ešte značne zoslablo, Kokles grófa nepoznal.

Aby koče mohly zastať pred vchodom, musely obísť okolo malého vodometu, ktorý prúdil z kamennej, lastúrami vyloženej nádrže; tento prepych budil v celej štvrti veľkú závisť a bol príčinou, že dom menovali *Malým Versaillesom*.

Netreba poznamenať, že v nádrži sa preháňalo množstvo červeno- a žltozlatých rybiek.

Dom mal nad prízemím, kde boli kuchyne a pivnice, ešte dve úplné poschodia a podkrovie. Mladí ľudia

kúpili dom s bočnými budovami, ktoré maly ohromný ateliér, dva pavilóny v pozadí záhrady a záhradu. Emanuelovmu oku neušla malá špekulácia, kynúca z tohto rozdelenia; nechal si dom a polovicu záhrady a medzi svojím domom a pavilónmi dal postaviť mür a pavilóny potom dal do prenájmu s primeranou časťou záhrady: tak býval dosť lacno a okrem toho bol tak oddelený ako najneprístupnejší majiteľ súkromného domu predmestia Saint-Germain.

Jedáleň bola zariadená dubovým náradím, salón mahagónovým s belasým zamatom, spálňa náradím z citrónového dreva a zeleného damasku; okrem toho bola ešte pracovňa Emanuelova, ktorý nepracoval, a hudobný salónik Júlie, ktorá nebola hudobníčkou.

Celé druhé poschodie bolo obecané Maximiliánovi; bola to presná kópia sestrinho bytu, len jedáleň bola zmenená na biliardovú sieň, kam vodil svojich priateľov.

Dozeral sám na kŕmenie svojho koňa a pri vchode záhrady fajčil cigaru, keď grófov koč zastal pred bránou.

Kokles, ako sme povedali, ju otvoril a Baptistin, soskočiac s kozlíka, spýtal sa, či sú pán a pani Herbaulcová a pán Maximilián Morrel doma pre grófa de Monte Christo.

„Pre grófa de Monte Christo?“ zvolal Morrel, odhodiac cigaru a vybehnúc oproti hostovi. „To si myslím, že sme pre neho doma! Ach, vďaka, mnohonásobná vďaka, pán gróf, že ste nezabudli na svoj slub!“

A mladý dôstojník tak srdečne tisol grófovi ruku, že sa nemohol myliť o úprimnosti toho prejavu a videl, že ho očakávali s netrpezlivosťou a privítali s nadšením.

„Podte, podte, uvediem vás,“ vravel Maximilián; „človeka, ako ste vy, nesmie ohlásiť sluha; moja sestra je v záhrade, trhá zvädnuté ruže; švagor číta svojich dvoje novín, *La Presse* a *Les Débats*, na šesť krokov od nej, lebo všade, kde je pani Herbaultová, stačí poobzerať sa na štyri metre, a nájdete Emanuela, a naopak, ako sa hovorí na polytechnike.“

Pri zvukoch krokov asi dvadsať-dvadsaťpäťročná mladá žena, v hodvábnom župane a obtrhávajúca s neobyčajnou starostlivosťou hnedý ružový ker, zdvihla hlavu.

Touto ženou bola naša malá Júlia, ktorá sa, podľa predpovede zástupcu obchodného domu Thomson a French, stala pani Herbaultovou.

Ked' zazrela cudzinca, vykríkla. Maximilián sa pustil do smiechu.

„Nedaj sa mýliť, sestra,“ riekol, „pán gróf je v Paríži len dva alebo tri dni, ale už vie, čo je to súkromníčka z Marais, a ak nevie, poučíš ho o tom.“

„Ach, pane,“ povedala Júlia, „môj brat spáchal zradu, ked' vás tak sem doviedol. Ku svojej úbohej sestre nie je ani zamak nežný!... Penelon, Penelon!...“

Starec, kypriaci hriadku bengálskych ruží, vrazil rýľ do zeme a priblížil sa s čiapkou v ruke, skrývajúc podľa možnosti čím lepšie kus tabaku, vopchatý na chvíľu v hlbke úst. Niekoľko bielych kadier striebrilo jeho ešte hustú hrivu a jeho smelé, živé oko prezrádza lo starého námorníka, opáleného rovníkovým slncom a ošľahaného búrnym vetrom.

„Myslím, že ste ma volali, slečna Júlia,“ riekol, „tu som.“

Penelon zo zvyku ešte nazýval dcéru svojho pána slečnou Júliou a nemohol sa naučiť menovať ju pani Herbaultovou.

„Penelon,“ vravela Júlia, „choďte oznámiť pánu Emanuelovi, akú milú návštevu sme dostali; Maximilián však zavedie pána do salónu.“

Obrátiac sa potom k Monte Christovi, dodala:

„Ved' pán mi dovolí, aby som na chvíľu odbehla?“

A nečakajúc na grófov súhlas, zmizla za hustými kriakmi a vbehla bočnou cestou do domu.

„Ach, drahý pán Morrel,“ riekol Monte Christo, „pozorujem so žiaľom, že som vo vašej rodine zavinil revolúciu.“

„Hľadte, hľadte,“ riekol so smiechom Morrel, „vidíte tam, hľa, zasa manžela, ktorý sa ponáhľa zameniť vestu redingotom. Ó, pán gróf, v ulici de Meslay vás poznajú, boli ste vopred ohlásený, o tom môžete byť istý!“

„Zdá sa mi, pane, že máte šťastnú rodinu,“ poviedal gróf, odpovedajúc na svoju vlastnú myšlienku.

„Ach, za to ručím, pán gróf; prosím vás, k šťastiu im nechýba nič: sú mladí, veselí, milujú sa a s dôchodkom dvadsať päťtisíc frankov si predstavujú, že sa stretnajú s takým ohromným bohatstvom, že sú bohatí ako Rothschildovci.“

„Dvadsať päťtisíc frankov, to je predsa len malý dôchodok,“ riekol Monte Christo s takou miernou láskavosťou, že prenikla Maximiliánovým srdcom ako hlas nežného otca. „Ale naši mladí ľudia na tom nezostanú, aj oni sa stanú miliónármi. Váš pán švagor je pravotár ... lekár ...?“

„Je obchodník, pán gróf, a prevzal závod môjho

otca. Pán Morrel umrel, zanechajúc po sebe päťstotisíc frankový majetok; polovicu som dostal ja, druhú polovicu moja sestra, lebo nás bolo len dvoje detí. Jej manžel, ktorý si ju vzal za ženu, nemajúc iného majetku, ako práve len svoju ušľachtilú statočnosť, prvotriednu inteligenciu a nepoškvrnenú povest, chcel mať práve toľko ako jeho žena. Pracoval tak dlho, až nastrádal dvestotisíc frankov; stačilo na to šesť rokov. Prisahám, pán gróf, bolo dojemné vidieť tie dve také usilovné, k sebe natoľko sa túliace deti, predurčené svojimi schopnosťami k najväčšiemu bohatstvu, a ktoré, nechtiac nič meniť na zvykoch svojho otcovského domu, potrebovaly na to šesť rokov, čo by boli novotári dosiahli za dva-tri roky. Marseille ešte i dnes hlása chválu, ktorú nemohla odoprieť takému smelému odriekaniu. Konečne v jeden deň vyhľadal Emanuel svoju ženu, ktorá doplácala zmenky.

,Júlia,‘ povedal jej, ,tu je posledný stofrankový šúľok, ktorý mi práve odovzdal Kokles a ktorý práve dopĺňuje dvestotisíc frankov, čo sme si ustálili za čierťaž svojho zisku. Budeš súhlasiť s tou maličkosťou, s ktorou sa budeme musieť v budúcnosti uspokojiť? Čuj, firma uzaviera ročne za milión obchodov a môže vyniesť štyridsaťtisíc frankov. Ak chceme, môžeme hned predať objednávky za tristotisíc frankov, lebo tu je list od pána Delaunaya, ktorý nám ich ponúka za závod, ktorý chce pripojiť ku svojmu. Čo myslíš, čo máme robiť?‘

,Priateľ môj,‘ odvetila moja sestra, ,firmu Morrel môže mať len Morrel. Zachrániť raz navždy pred vrtochmi osudu meno svojho otca, či to nestojí za tristotisíc frankov?‘

,Myslel som si to,‘ povedal Emanuel; ,chcel som poznať len tvoju mienku.‘

,Tak tu ju teda máš, priateľ môj. Sohnala som všetky naše pohľadávky, všetky zmenky sú zaplatené. V hlavnej knihe v štrnástich dňoch môžeme urobiť čiaru a uzavrieť ju; urobme čiaru a uzavrime účty.‘

To sa stalo hned. Boly tri hodiny; o štvrt na štyri prišla stránka, chtiac dať poistiť dve lode. Čistý zisk bol by býval v hotovosti pätnásťtisíc frankov.

,Pane,‘ riekol Emanuel, ,ráčte sa obrátiť s tým poistením na nášho kolegu pána Delaunaya. My sme sa zriekli obchodu.‘

,Odkedy?‘ spýtala sa stránka s údivom.

,Od štvrt hodiny.‘ “

,,Tak sa stalo, pane,‘ pokračoval Maximilián s úsmevom, „že moja sestra a môj švagor majú len dvadsaťpäťtisícfrankový dôchodok.“

Sotva Maximilián dokončil túto rozprávku, pri ktorej sa srdce grófa vždy väčšmi a väčšmi šírilo, zjavil sa zasa Emanuel, ktorý bol doplnil svoj zovňajšok klobúkom a redingotom. Pozdravil sa ako človek, poznajúci cenu svojho hosta. A keď potom previedol grófa po malej kvetnici, zaviedol ho do domu.

Salón bol už plný vône kvetov, ktoré ohromná japonská váza s uchami sotva mohla obsiahnuť. Júlia, vhodne oblečená a koketne učesaná (urobila ten umelecký výkon za desať minút), pokročila napred, aby pri vstúpení privítala grófa.

Zo susedného dvora ozývaly sa hlasy hydiny; konáre cytisusov a ružových akácií vrúbily svojimi hronami belasé zamatové záclony: v tom malom zátiší všetko dýchalo mierom, od spevu vtákov po úsmev pánov.

Už hned pri vstúpení do domu bol gróf opojený tým šťastím; bol zamíknutý, zamyslený, zabúdajúc, že od neho očakávajú, že bude pokračovať v rozhovore, ktorý bol po prvých poklonách prerušený.

Všimol si konečne tichosť, ktorá sa stala temer nepríjemnou, a nasilu sa vytrhnúc zo snenia, povedal:

„Madame, prepáčte moje pohnutie, ktoré vás iste prekvapuje, zvyknutej na tento pokoj a šťastie, s ktorým sa tu stretám. Pre mňa je však spokojnosť na ľudskej tvári natoľko novou vecou, že sa na vás a vášho manžela nemôžem dosť vynadívať.“

„Sme naozaj veľmi šťastní, pane,“ odvetila Júlia, „ale predtým sme veľa vytrpeli a málo ľudí si tak draho vykúpilo šťastie ako my.“

V črtách grófa zračila sa zvedavosť.

„Ó, to je celá rodinná história, ako vám onehdy už povedal Château-Renaud,“ rieko Maximilián; „vás, pán gróf, zvyknutého vídať vznešené nešťastia a skvelé radosti, ten obraz by málo zaujímal. Prezili sme však, ako práve povedala Júlia, veľmi prudké bolesti, hoci boly uzavreté v tomto malom rámci . . .“

„A Boh vám po utrpení, ako to všetkým robí, udelil útechu?“ pýtal sa Monte Christo.

„Áno, pán gróf,“ prisvedčila Júlia; „môžeme to povedať, lebo nám urobil to, čo robí svojim vyvoleným: poslal nám svojho anjela.“

Grófovi vstúpila do tváre červeň, i zakašľal, aby mal možnosť zakryť svoje vzrušenie tým, že pritisol k ústam ručníček.

„Tí, ktorí sa narodili v purpurovej kolíske a nikdy po ničom netúžili,“ rieko Emanuel, „nevedia, čo je životné šťastie, práve tak, ako nepoznajú cenu jasnej

oblohy tí, ktorí nikdy nesverili svoj život štyrom doskám, hodeným do rozzúreného mora.“

Monte Christo vstal bez odpovede, lebo jeho rozochvený hlas bol by prezradil pohnutie, ktoré ho ovládlo, a začal sa prechádzať po salóne.

„Naša nádhera vyludzuje váš úsmev, pán gróf,“ riekol Maximilián, ktorý sledoval Monte Christa po hľadom.

„Nie, nie,“ povedal Monte Christo, veľmi bledý, tisiač jednou rukou tlkot srdca, druhou rukou však ukažujúc mladému človeku na kryštalovú baňu, pod ktorou ležal hodvábny mešec, starostlivo uložený na poduške z čierneho zamatu. „Chcel som len vedieť, na čo je ten mešec, v ktorom je na jednej strane uložený papier, ako sa mi vidí, na druhej však dosť pekný diamant.“

Maximilián zvážnel a povedal:

„To je, pán gróf, najdrahocennejší z našich rodinných pokladov.“

„Je to naozaj dosť pekný diamant,“ prisvedčil Monte Christo.

„Ó, môj brat nehovorí o cene drahokamu, hoci je odhadnutý na stotisíc frankov, pán gróf, chce vám len povedať, že predmety, ktoré sú v tomto mešci, sú pamiatkami po anjelovi, ktorého sme vám práve spomenuli.“

„To je práve, čo nemôžem pochopiť a na čo nemám právo pýtať sa, madame,“ povedal Monte Christo pokloniac sa. „Odpusťte, nechcel som byť nediskrétny.“

„Nediskrétny, vravíte? Ó, naopak, pán gróf, robíte nás šťastnými, že nám dávate príležitosť môcť sa o tom predmete rozhovoriť. Keby sme skrývali ako tajomstvo krásny skutok, ktorý nám pripomína tento mešec, ne-

vystavovali by sme ho tak viditeľne. Ó, chceli by sme to rozhlásiť v celom svete, aby nám zachvenie nášho neznámeho dobrodinka zjavilo jeho prítomnosť.“

„Ach, naozaj!“ poznamenal Monte Christo tlmeným hlasom.

„Pane,“ riekol Maximilián, zdvihnúc kryštalovú baňu a bozkávajúc zbožne hodvábny mešec, „tohto sa dotýkala ruka človeka, ktorý môjho otca zachránil od smrti, nás od psoty a naše meno od hanby; človeka, vďaka ktorému my, biede a slzám vydané deti, môžeme dnes počuť, ako sa ľudia čudujú nášmu šťastiu. Tento list napísal v ten deň“ — a Maximilián, vynímuc list, podal ho grófovi — „ked' sa môj otec rozhadol na najzúfalejší skutok, a tento diamant dal ten štedrý cudzinec mojej sestre ako veno.“

Monte Christo otvoril list a čítal ho s nevýslovným výrazom šťastia; bol to list, ktorý čitatelia pozna-jú, adresovaný Júlii a podpísaný námorníkom Simbadom.

„Cudzinec, vravíte? Teda človek, ktorý vám prejavil tú službu, ostal vám cudzincom?“

„Áno, pane, nikdy sme nemali šťastie stisnúť mu ruku, a to nie preto, že by sme neboli prosili Boha o tú milosť,“ povedal Maximilián. „Ale v tej celej udalosti bola tajomná spojitosť, ktorú ešte ani dnes nemôžeme pochopiť; všetko spravovala mocná a neviditeľná, ako by čarodejná ruka.“

„Ó,“ povedala Júlia, „ešte som nestratila úplne nádej, že raz pobozkám tú ruku, ako bozkávam mešec, ktorého sa dotkla. Pred štyrmi rokmi bol Penelon v Terste; Penelon, pán gróf, je ten smelý námorník, ktorého ste videli s rýľom v ruke a ktorý sa z lodného

majstra stal záhradníkom. Keď teda bol Penelon v Terste, videl na nábreží Angličana, ktorý sa chystal vystúpiť na jachtu, a poznal v ňom človeka, ktorý prišiel k môjmu otcovi piateho júna tisíc osemsto dvadsaťdeväť a ktorý mi tento lístok písal piateho septembra. Penelon tvrdí, že to bol naozaj on, ale neodvážil sa ho osloviť.“

„Angličana?“ podotkol Monte Christo zamyslený, znepokojujúc sa každým Júliiným pohľadom. „Angličana, hovoríte?“

„Áno,“ odvetil Maximilián, „Angličana, ktorý k nám prišiel ako zástupca firmy Thomson a French v Ríme. Preto ste ma videli zachvieť sa, keď ste nedávno hovorili u pána de Morcerf, že páni Thomson a French sú vašimi bankármi. Preboha, pane, stalo sa to, ako sme hovorili, roku tisíc osemsto dvadsiateho deviateho. Poznali ste toho Angličana?“

„Či ste mi tiež nevraveli, že firma Thomson a French neprestajne popierala, že by vám kedy bola preukázala tú službu?“

„Áno.“

„Nuž, potom bol azda ten Angličan človek, ktorému váš otec urobil raz nejaké dobrodenie a ktorý si nášiel príležitosť, aby mu tú službu odplatil.“

„V takých okolnostiach je všetko možné, pane, ešte i div.“

„Ako sa volal?“ spýtal sa Monte Christo.

„Nezanechal iného mena,“ odvetila Júlia, hľadiac na grófa s hlbavejšou pozornosťou, „ako to, ktorým sa podpísal na list: námorník Simbad.“

„Čo je zrejme nie meno, ale pseudonym.“

Ked' však Júlia hľadela na neho pozornejsie a po-

kúšala sa letmo zachytiť a porovnať vzuk jeho hlasu, gróf pokračoval:

„Nebol to azda náhodou človek asi mojej postavy, azda trochu väčší a trochu útlejší, s vysokým tesným nákrčníkom, upätý, zašnurovaný, držiaci vždy v ruke ceruzku?“

„Ó, vy ho teda poznáte?“ zvolala Júlia s očami, žiariacimi radosťou.

„Nie,“ odvetil Monte Christo, „predpokladám len. Poznal som istého lorda Wilmora, ktorý po sebe zanechával také stopy veľkodušnosti.“

„Nedajúc sa poznať?“

„Bol to zvláštny človek, ktorý neveril vo vdăčnosť.“

„Ó,“ zvolala Júlia vrúcim hlasom, zalomiac rukami, „v čo teda veril ten nešťastník?“

„Neveril v ňu aspoň v tom čase, keď som ho poznal,“ odvetil Monte Christo, ktorým tento hlas, vyšlý z hĺbky duše, pohol do najmenšej žilky. „Od toho času, môžbyť, získal nejaký dôkaz, že vdăčnosť jestvuje.“

„A vy poznáte toho človeka, pane?“ spýtal sa Emanuel.

„Ó, ak ho poznáte, pane,“ zvolala Júlia, „povedzte nám, kde je? Pravda, Maximilián, pravda, Emanuel, ak ho nájdeme raz, bude musieť uveriť vo vernosť nášho srdca!“

Monte Christo cítil, že sa mu tisnú do očí slzy; prešiel sa zasa po salóne.

„Preboha, pane,“ riekol Maximilián, „ak niečo viete o tom človeku, povedzte nám to!“

„Žiaľ,“ riekol Monte Christo, premáhajúc chvenie svojho hlasu, „ak je vaším dobrodincom lord Wilmore,

obávam sa veľmi, že ho nenájdete. Nechal som ho pred dvoma alebo troma rokmi v Palerme, keď odchodil do veľmi exotických krajov, a veľmi pochybujem, že by sa ztade raz vrátil.“

„Ach, pane, ste ukrutný!“ zvolala s hrôzou Júlia.
A z očí mladej ženy vyhŕkly slzy.

„Madame,“ riekol Monte Christo, hľadiac s úctou na dve tekuté perly, kanúce po tvári Júlie, „keby bol lord Wilmore videl, čo tu práve vidím ja, miloval by ešte život, lebo slzy, ktoré vy prelievate, smierily by ho s ľudským pokolením.“

A podal ruku Júlii, ktorá mu dala svoju, uchvátená grófovým pohľadom a hlasom.

„Ale lord Wilmore,“ riekla, úfajúc sa poslednej nádeji, „mal predsa vlast, rodinu, príbuzných, niekto ho predsa poznal. Nemohli by sme . . .“

„Ó, nestopujte, madame,“ odvetil gróf. „Nestavajte sladké chiméry na slove, ktoré mi uniklo. Nie, lord Wilmore akiste nie je človek, ktorého hľadáte: bol mojím priateľom, poznal som všetky jeho tajnosti, bol by sa mi zdôveril i s touto.“

„A nepovedal vám o tom nič?“ zvolala Júlia.

„Nič.“

„Nikdy ani slova, ktoré by vás mohlo utvrdiť v domnienke . . .?“

„Nikdy.“

„A predsa ste hned' povedali jeho meno.“

„Ach, viete . . . v takom prípade človek pri-
púšťa . . .“

„Sestra, sestra,“ riekol Maximilián, prichodiac Monte Christovi na pomoc, „pán gróf má pravdu. Roz-

pamätaj sa, čo nám tak často hovorieval náš dobrý otec: To nie je Angličan, ktorý nám pripravil šťastie.“

Monte Christo sa striasol.

„Váš otec vám hovoril, pán Morrel? . . .“ spýtal sa živo.

„Môj otec, pane, videl v tom skutku div. Môj otec veril v dobrodinca, ktorý kvôli nám vstal z hrobu. Ó, aká to bola dojímavá povera, pane, a ja sám, v to neveriac, bol som od toho ďaleko, aby som chcel zničiť vieru toho šľachetného srdca! Ako často tiež na to mysel, vyslovujúc meno drahého priateľa, meno priateľa strateného. A keď bol blízky smrti, keď blízkosť smrti vnukla jeho duchu akési záhrobné svetlo, tu myšlienka, ktorá do toho času bola len domnienkou, stala sa presvedčením, a posledné slová umierajúceho boly: Maximilián, bol to Edmond Dantès!“

Grófova bledosť, ktorá od niekoľkých momentov vzrastala, pri týchto slovách stala sa hroznou. Všetka krv valila sa mu k srdcu, nemohol prehovoriť; vyňal hodinky, ako by bol zabudol na čas, vzal klobúk, urobil pred paní Herbaultovou rýchlu, zmätenú poklonu, a stisnúc Emanuelovi a Maximiliánovi ruku, riekol:

„Madame, dovoľte mi, aby som sa vám s času na čas mohol pokloniť. Mám rád váš dom a som vám povďačný za vaše prijatie, lebo je to od veľa rokov prvý raz, že som zabudol na čas . . .“

A rýchlo vyšiel.

„Je to zvláštny človek, ten gróf de Monte Christo,“ poznamenal Emanuel.

„Áno,“ riekol Maximilián, „ale myslím, že má znamenité srdce, a som presvedčený, že nás má rád.“

„I ja,“ riekla Júlia. „Jeho hlas mi šiel k srdcu a

dva či tri razy sa mi zdalo, že som ho už počula i predtým.“

XIII. PYRAMOS A THISBÉ.

Vo dvoch tretinách predmestia Saint-Honoré, za krásnym privátnym domom, pozoruhodným medzi pozoruhodnými budovami tej bohatej štvrte, rozprestiera sa rozsiahla záhrada; jej košaté gaštany presahujú ohromné múry, vysoké ako hradby, s nich padajú ružové a biele kvety do dvoch kamenných váz škoricovej farby, umiestených na dvoch štvorhranných stípoch, do ktorých sú vsadené mreže z čias Ľudovíta XIII.

Tento grandiózny vchod je zatvorený napriek veľkolepým gerániám, ktoré rastú vo dvoch vázach a ktoré vo vetre kolembajú svoje žeravé listy a nachové kvety, od tých čias, ako sa majitelia domu obmedzili, a je to už dávno, na dom, dvor, vedúci na ulicu a vysadený stromami, a na záhradu, ktorú uzaviera táto brána, ktorá raz viedla do nádhernej kuchynskej, asi jutrovej, k majetku pripojenej záhrady. Keď však démon špekulácie vytiahol čiaru, totiž ulicu na druhom konci tejto kuchynskej záhrady, a keď tá ulica, prv, ako ešte jestvala, vďaka hladkej železnej doske, dostala meno, prišlo sa na to, že by bolo možno kuchynskú záhradu predať, aby sa mohlo stavať do ulice a súťažiť s tou veľkou parížskou tepnou, ktorá sa menuje predmestím Saint-Honoré.

Ale pri špekulácii človek mieni a peniaze menia; pokrstená ulica umrela v kolíske. Nový majiteľ zeleninovej záhrady, keď za ňu prv dobre zaplatil, nemohol

nájsť kupca, ktorý by mu za ňu bol dal žiadanú sumu, a tak, čakajúc na zvýšenie cien, ktoré mu prv či neskôr muselo raz rozhodne vynahradíť škodu, ktorá ho stihla, a mŕtvu istinu, ohradu predbežne dával do prenájmu zeleninárom za päťsto frankov ročne.

Boly to peniaze, uložené na pol percenta, čo nie je veľa v dnešných časoch, keď ich toľko ľudí ukladá na päťdesiat, a ešte sa im vidí, že peniaze veľmi málo vynášajú.

I brána záhrady, vedúca predtým do zeleninovej záhrady, je, ako sme povedali, zatvorená a hrdza žerie jej pánty; ba čo viac: aby hlúpi zeleninári svojimi hrubými zrakmi nepoškvrnili vnútro aristokratického parku, ku mrežiam je pripevnená doštená priehrada, siahajúca na šesť stôp do výšky. Síce dosky nie sú tak dobre spojené, aby kradmý pohľad nemohol preniknúť škárami, ale ten dom je prísnym domom a nebojí sa nediskrétnosti.

V zeleninovej záhrade rastie miesto kapusty, mrkvy, reďkovky, hrachu a melónov vysoká lucerna, jediná siatina, prezrádzajúca, že sa ešte niekto stará o to opustené miesto. Nízke dvierka vedú z projektovanej ulice na mûrmi obohnaný pozemok, ktorý árendátori opustili pre jeho neplodnosť a ktorý miesto pol percenta, ako v minulosti, od týždňa už nevynáša celkom nič.

Mûr od súkromného domu korunujú gaštany, ktoré sme spomenuli, čo neprekáža iným bujarým, kvitnúcim stromom, aby do prázdnin medzi ne nevtiesnily svoje konáre, túžiace po vzduchu. V jednom kúte, kde je také husté lístie, že sotva ním preniká svetlo, široká kamenná lavička a záhradné sedadlá označujú miesto

schôdzky alebo obľúbené zákutie niektorého obyvateľa domu, stojaceho odtiaľ vo vzdialosti sto krovov a temer zakrytého hradbou zelene, ktorá ho obklopuje. Voľba tohto tajomného zákutia dá sa vysvetliť nedostatkom svetla, stálym chládkom i v najsparnejších dňoch leta, švitorením vtákov a vzdialenosťou od domu i ulice, jej huku a shonu.

Zvečera jedného z najteplejších dní, ktorý dopriala jar Parížanom, ležala na kamennej lavičke kniha, slnečník, košíček na ručné práce a batistový ručníček so začatým vyšívaním. A neďaleko lavičky, blízko brány, stála pri doskovej prie hrade mladá ženská, s okom primknutým ku škáre a norila zrak do opísanej pustej záhrady.

Temer súčasne zavrely sa nečujne dvierka toho pozemku a mladý, veľký, statný mužský v hrubom plátennom kabáte a zamato vej čiapke, ktorého fúzy, brada a čierne, starostlivo učesané vlasy akosi neharmonizovaly s prostým úborom, vstúpiac dvierkami, ktoré za sebou zavrel, a poobzerajúc sa rýchlo, či za ním nik nesliedí, šiel rezkým krokom ku bráne.

Pri pohľade na toho, ktorého čakala, nie však, ako sa zdalo, v tomto úbore, deva sa naňakala a odskočila.

Mladý človek však otvorom v bráne už zachytil tým pohľadom, ktorý majú len milujúci, vejúce biele šaty a dlhý belasý pás. Vrhol sa ku prie hrade, a primknúc k otvoru ústa, riekol:

„Nebojte sa, Valentína, to som ja.“

Deva sa priblížila.

„Ó, pane,“ riekla, „prečo ste prišli dnes tak neskoro? Viete, že budeme čochvíľa obedovať a že som musela použiť veľa diplomacie a bystrosti, aby som sa zba-

vila macochy, ktorá ma stopuje, komornej, ktorá za mnou sledi, a brata, ktorý ma týra, aby som sem mohla prísť pracovať na tomto vyšívaní, ktoré, obávam sa, ešte dlho nebude dokončené? A potom, keď ospravedlníte svoje oneskorenie, poviete mi, prečo sa vám páčilo obliecť si tento nový úbor, v ktorom by som vás skoro nebola poznala.“

„Drahá Valentína,“ odpovedal mladý človek, „ste pripovýšená nad moju lásku, aby som sa opovážil o nej hovoriť, a predsa vždy, keď vás vidím, cítim potrebu povedať vám, že vás zbožňujem, aby sa ozvena mojich slov sladko dotýkala môjho srdca vtedy, keď vás už nevidím. A teraz vám ďakujem za vaše pokarhanie: je rozkošné, lebo mi dokazuje, neosmelím sa povedať, že ste ma čakali, ale že ste na mňa mysleli. Chceli ste poznať príčinu môjho oneskorenia a môjho preoblenia; úfam sa, že ho ospravedlníte: vyvolil som si nové povolanie.“

„Povolanie!... Čo tým chcete povedať, Maximilián? Či sme takí šťastní, že môžete žartovne hovoriť o tom, čo sa nás týka?“

„Ó, božechráň,“ zvolal mladý človek, „aby som žartoval o tom, čo je mojím životom. Ale ustáty stálym potulovaním po poli a lezením cez mûr, vážne nastrašený myšlienkovou, ktorú ste mi nedávno večer vnuikli, že by ma váš otec raz mohol hnať pred súd ako zlodeja, čo by zneuctilo česť celej francúzskej armády, a nie menej nastrašený možnosťou, že večné potlkanie sa kapitána spahiov okolo tohto pozemku, kde nemožno obliehať ani najmenšiu pevnôstku, brániť ani najmenší srub, vzbudilo by údiv, stal som sa zeleninárom a prijal som kroj svojho povolania.“

„Aká šialenosť!“

„Naopak, je to, tuším, najmúdrejšia vec, ktorú som mohol v živote urobiť, lebo nám zabezpečuje úplnú istotu.“

„Ako to? Vysvetlite mi to.“

„Dobre. Vyhľadal som majiteľa tejto ohrady, a keďže smluva s bývalými prenájomcami vypršala, prenajal som ju od neho. Táto lucerna je moja, Valentína; niet prekážky, aby som si v tej tráve postavil búdku a v budúcnosti žil od vás na dvadsať krovov. Ó, neviem opanovať svoju radosť a svoje šťastie! Myslíte, Valentína, že tie veci možno zaplatiť? Nemožno, vidíte? Teda všetko to blaženstvo, šťastie, všetka tá radosť, za ktoré by som bol dal desať rokov svojho života, stoja ma, hádajte, koľko...? Päťsto frankov ročne, splatných v trojmesačných termínoch. A tak, ako vidíte, niet sa čoho báť. Som tu vo svojom, môžem si ku stene pristaviť rebríky a hľadieť ponad ňu, a mám právo bez obavy, že ma stráž príde vyrušíť, hovoríť vám, že vás milujem, nakoľko sa vaša hrdosť neurazí tým slovom z úst chudobného nádenníka, odetého plátenným kabátom a s čiapkou na hlave.“

Valentína, prekvapená radostne, slabým hlasom vykríkla.

„Žiaľ, Maximilián,“ riekla potom smutne, ako by žiarlivý mrak bol zrazu zahalil slnečný lúč, ktorý ožiaril jej srdce, „teraz budeme prislobodní, naše srdcia nás zvedú pokúšať Boha; budeme zneužívať svoju bezpečnosť, a ona bude našou záhubou.“

„To môžete povedať mne, moja priateľka, ktorý od toho času, ako vás poznám, dokazujem vám každý deň, že som svoje myšlienky a svoj život podriadil váš-

mu životu a vašim myšlienkam? Kto vám vnukol dôveru ku mne? Však moje šťastie? Keď ste mi povedali, že vám nejasný inštinkt hovorí, že vám hrozí nejaké veľké nešťastie, postavil som svoju oddanosť do vašich služieb, nežiadajúc inú odmenu, ako o šťastie smieť vám slúžiť. Dal som od toho času čo len slovíčkom, jediným znamením príčinu k ľútosti, že ste ma vyznamenali medzi tými, ktorí by boli šťastní, keby smeli pre vás umrieť? Povedali ste mi, úbohé dieťa, že ste zaslužená pánu d'Épinay, že to spojenie určil váš otec a že je teda isté, lebo všetko, čo chce pán de Villefort, stane sa neodvratne. Tak som ostal v tôni, čakajúc všetko nie od svojej, nie od vašej vôle, ale od riadenia Prozreteľnosti, od riadenia božieho, a predsa ma milujete, zmilovali ste sa nado mnou, Valentína, a povedali ste mi to; vďaka vám za to sladké slovo a prosím vás len, aby ste mi ho s času na čas opakovali, zabudnem preň na všetko.“

„A to vás práve posmelilo, Maximilián, to mi práve robí život veľmi sladkým a veľmi nešťastným, takže sa často sptyjujem sama seba, čo je pre mňa lepšie, či zármutok, ktorý mi kedysi zaviňovala macochina prísnosť a zaslepená prednosť, ktorú dáva predo mnou vlastnému dieťatú, alebo šťastie, plné nebezpečenstva, že vás môžem vidieť.“

„Nebezpečenstvo?“ zvolal Maximilián. „Ako môžete povedať také tvrdé a nespravodlivé slovo? Či ste kedy videli oddanejšieho otroka, ako som ja? Dovolili ste mi osloviť vás niekedy, ale zakázali ste mi nasledovať vás: poslúchol som. Od toho času, ako som našiel možnosť dostať sa do tejto ohrady, prehovoriť s vami cez túto bránu, konečne byť tak blízko vás, nevidiac vás, či som vás kedy prosil smieť sa dotknúť lemu va-

šich šiat cez tieto mreže? Či som kedy urobil krok, aby som prekročil tento múr, smiešnu to prekážku mojej mladosti a sile? Nikdy ani výčitky vašej prísnosti, nikdy ani jediného hlasne vysloveného želania. Bol som otrokom daného slova, ako rytier zapadlých čias. Aspoň to uznajte, aby som vás nemal za nespravodlivú.“

„Je to pravda,“ povedala Valentína, vtiesniac medzi dve dosky svoj tenký prst, na ktorý Maximilián pritisol pery, „je to pravda, ste statočný priateľ. Ale konečne, konali ste s pocitom vlastného záujmu, môj druhý Maximilián; vedeli ste dobre, že v momente, keby sa stal otrok neskromným, stratil by všetko. Slúbili ste mi bratské priateľstvo, mne, ktorá nemá priateľa, na ktorú otec zabúda, ktorú prenasleduje macocha a ktorá má pre útechu len nehybného, nemého, zmeraveného starca, ktorého ruka nemôže stisnúť moju ruku, jedine jeho zrak môže sa so mnou shovárať a jeho srdce bezpochyby bije pre mňa ostatkom vrelosti. Trpký to výsmech osudu, ktorý ma robí nepriateľkou a obeťou tých, ktorí sú silnejší ako ja, a ktorí mi dáva za priateľa a oporu mŕtvolu! Ó, naozaj, Maximilián, opakujem vám, som veľmi nešťastná, a máte pravdu, keď ma milujete pre mňa, a nie pre seba.“

„Valentína,“ riekol mladý človek s hlbokým pochutím, „nepoviem, že na celom svete milujem jedine vás, lebo milujem i svoju sestru a švagra, ale tých milujem láskou pokojnou a miernou, ktorá sa nijako nepodobá citu, ktorý prechovávam k vám; keď myslím na vás, vrie mi krv, hrud' sa mi šíri a srdce mi prekypuje; tú silu, tú nadľudskú moc, tú žiaru budem však vlievať do lásky k vám len do toho dňa, keď mi poviete, aby som ich upotrebil pre vaše služby. Pán František d'Épi-

nay bude vraj ešte rok preč; koľko priaznivých náhod nám môže ešte cez rok prispieť, koľko udalostí poslužiť! Úfajme sa teda stále, nádej je taká krásna a sladká! Ale čím ste mi boli dosiaľ, Valentína, vy, ktorá mi vychítujete sebectvo? Krásnou, chladnou sochou čistej Venuše. Za moju oddanosť, poslušnosť, zdržanlivosť čo ste mi sľúbili vy? Čo ste mi dožičili? Veľmi málo. Rozprávate mi o svojom snúbencovi, pánu d'Épinay, a usmievate sa pri myšlienke, že raz máte byť jeho. Hľadte, Valentína, to je všetko, čo máte v duši? Hľadte, ja vám dávam do zálohu svoj život, dávam vám svoju dušu, zasväcujem vám i najnepatrnejší tlkot svojho srdca, a keď vám cele patrím, keď si ticho hovorím, že by som umrel, keby som vás stratil, vy sa ani nehrozíte myšlienky patriť inému! Ó, Valentína, Valentína, keby som bol na vašom mieste, keby som cítil, že ma tak milujú, ako ste si vy istá, že vás milujem ja, bol by som už sto ráz presunul ruku cez prúty mreže a bol by som stisol ruku úbohého Maximiliána so slovami: „Som vaša, Maximilián, na tomto i na onom svete!“

Valentína nepovedala nič, ale mladý človek počul ju vzdychať a plakať.

S Maximiliánom sa stal náhly obrat.

„Ó,“ zvolal, „Valentína, Valentína, zabudnite na moje slová, ak je v nich niečo, čo vás mohlo raniť!“

„Nie,“ odvetila deva, „máte pravdu. Ale či nevidíte, že som úbohé stvorenie, opustené, temer v cudzom dome; vedľ môj otec je mi skoro cudzincom a moja vôľa bola od desiatich rokov zlomená, deň čo deň, s hodiny na hodinu, s minúty na minútu, že leznou vôľou mojich utlačovateľov? Nik nevidí, čo trpím, a nikomu som to nepovedala, len vám. Pred očami sveta zdanlivo

je ku mne všetko dobré, láskavé — v skutočnosti je mi všetko nepriateľské. Ľudia vrvavia: Pán de Villefort je privážny a priprísny, aby mohol byť ku svojej dcére nežný; ale jeho dcéra mala aspoň šťastie, že našla v paní de Villefort druhú matku. Nuž ľudia sa mýlia; môj otec ma opúšťa ľahostajne, a macocha ma nenávidí tým hroznejšou nenávistou, hoci je zahalená večným úsmevom.“

„Nenávidieť vás? Vás, Valentína? Ako vás môže niekto nenávidieť?“

„Žiaľ, milý priateľ,“ riekla Valentína, „musím sa priznať, že tá nenávist proti mne plynie temer z prirodzeného citu. Ona zbožňuje svojho syna, môjho brata Eduarda.“

„Teda?“

„Teda, do toho, o čom sme hovorili, miešať otázku peňažnú zdá sa mi divné, ale jednako, milý priateľ, myslím, že v tom korení jej nenávist. Ona so svojej strany nemá majetok, ja som však bohatá čiastkou po matke a okrem toho môj majetok bude ešte viacej ako zdvojnásobený majetkom pána de Saint-Méran, ktorý má raz pripadnúť na mňa, teda, myslím, že mi závidí. Ó, Bože môj, keby som jej mohla dať polovičku toho majetku a cítiť sa u pána de Villefort ako dcéra v otcovskom dome, iste by som to hneď urobila.“

„Úbohá Valentína!“

„Áno, cítim sa sputnaná a súčasne sa cítim taká slabá, ako by ma tie putá podporovaly, takže sa ich bojím pretrhnúť. Ostatne, môj otec nie je človek, ktorého rozkazy by bolo možno beztrestne prestúpiť; je proti mne mocný, bol by mocný i proti vám, bol by mocný i proti kráľovi, lebo ho chráni bezúhonná minulosť a

temer nedotknuteľné postavenie. Ó, Maximilián, prisahám vám, neborím sa, lebo sa bojím, že by som v tej borbe zničila práve tak vás, ako i seba!“

„Ale prečo tak zúfať, Valentína,“ namietol Maximilián, „a vidieť budúcnosť stále čiernu?“

„Ach, milý piateľ, preto, že ju posudzujem podľa minulosti.“

„Ale hľadte, vedť, hoci nie som skvelou partiou so stanoviska aristokratického, v mnohom ohľade predsa zaujímam dôstojné miesto vo vašom svete; časy, v ktorých boli vo Francúzsku dve Francúzska, už minuly; najvyššie rody monarchie už splynuly s rodinami cisárstva: aristokracia kopije spojila sa s aristokraciou dela. Ja patrím k tejto poslednej. V armáde mi kynie pekná budúcnosť, mám malý, ale cele nezávislý majetok. A napokon, pamiatka môjho otca je v našom kraji ctená ako pamiatka jedného z najpoctivejších obchodníkov, ktorí kedy žili. Vravím, v našom kraji, Valentína, lebo možno povedať, že i vy pochádzate z Marseille.“

„Nehovorte o Marseille, Maximilián, to slovo mi pripomína moju dobrú matku, toho anjela, za ktorým každý žialil a ktorý, keď bdel nad svojou dcérou za svojho krátkeho pobytu na zemi, bdie nad ňou stále, aspoň tak sa úfam, za svojho večného pobytu v nebi. Ó, keby žila neborská moja matka, Maximilián, nemusela by som sa báť ničoho; povedala by som jej, že vás milujem, a ona by nás chránila.“

„Žiaľ, Valentína,“ riekol Maximilián, „keby žila, akiste by som vás nepoznal, lebo, ako ste hovorili, boli by ste šťastná, keby žila, a šťastná Valentína z výšky svojej veľkosti by na mňa pozerala priehľdivo.“

„Ach, priateľ,“ zvolala Valentína, „teraz ste zasa vy nespravodlivý... Ale povedzte mi...“

„Čo vám povedať?“ spýtal sa Maximilián, vidiac devu váhať.

„Povedzte mi,“ pokračovala Valentína, „nebolo kedysi v Marseille nejaké nedozorumenie medzi vaším a mojím otcom?“

„Nakoľko viem, nie,“ odvetil Maximilián, „okrem toho, že váš otec bol viacej ako horlivým prívržencom Bourbonovcov, môj zas bol oddaný cisárovi. Domnievam sa, že to bolo jedinou príčinou ich neshody. Ale prečo sa to sputujete, Valentína?“

„Poviem vám to,“ odvetila deva, „lebo máte všetko vedieť. Tak — bolo to v deň, keď bolo v novinách vaše vymenovanie za dôstojníka Čestnej légie. Boli sme všetci u starého otecka, pána Noirtiera, a okrem nás bol tam i pán Danglars, viete, ten bankár, ktorého kone predvčerom boly by skoro zabili moju matku a brata. Predčitovala som starému oteckovi noviny, kým páni hovorili o svadbe slečny Danglarsovej, keď som prišla ku zpráve, ktorá hovorila o vás a ktorú som už čítala, lebo ste mi tú príjemnú zprávu oznámili už deň predtým, keď som teda prišla k tej zpráve, bola som veľmi šťastná... ale i veľmi rozochvená, že mám vaše meno vysloviť nahlas. Bola by som ho iste vynechala, keby som sa nebola bála, že moje mlčanie si budú zle vyklaňať; posbierala som teda všetku odvahu a čítala som.“

„Drahá Valentína!“

„Tak, ako odznelo vaše meno, môj otec sa obrátil. Bola som presvedčená (hľadte, aká som pochabá), že tým menom bude každý omráčený ako úderom hromu,

že sa mi zdalo, ako by sa bol môj otec zachvel, ba i pán Danglars (čo bol, pravda, prelud, v tom som istá) . . .

„Morrel?“ opakoval otec. „Počkajte! (A stiahol obrvy.) Nie je to azda jeden z tých marseilleských Morrelcov, z tých divých bonapartistov, ktorí nám tisíc osemsto pätnásteho dali toľko práce?“

„Áno,“ odvetil pán Danglars, „myslím, že je to práve syn bývalého lodiara . . .“

„Naozaj?“ divil sa Maximilián. „A čo odpovedal váš otec, Valentína?“

„Ó, hroznú vec, ktorú sa neopovážim opakovať.“

„Len to povedzte,“ naliehal Maximilián s úsmevom.

„Ich cisár,“ pokračoval, mraštiac obrvy, „vedel všetkých tých fanatikov postaviť na patričné miesto; menoval ich stranou diel, a to bolo jediné meno, ktoré si zaslúžili. Vidím s radosťou, že sa nová vláda presne pridržiava tej spasiteľnej zásady. A keby len pre dosiahnutie toho cieľa striehla Alžír, blahoželal by som jej k tomu, hoci nám to príde trochu draho“ . . .“

„Je to naozaj trochu brutálna politika,“ povedal Maximilián. „Ale nepýrte sa, drahá priateľka, pre to, čo povedal pán de Villefort; môj otec v tomto ohľade neostal naskrze za vaším a opakoval ustavične: „Prečo len cisár, ktorý vykonal toľko krásnych vecí, nesostaví pluk z advokátov a suds a nepošle ich vždy do prvého ohňa?“ Ako vidíte, drahá priateľka, obidve strany sú si rovné, nakoľko ide o pestrosť výrazu a o nežné smýšľanie. Ale čo povedal pán Danglars na ten výrok kráľovského prokurátora?“

„Ó, zasmial sa tým potuteľným smiechom, ktorý je jeho vlastnosťou a ktorý sa mi vidí dravý. O chvíľu

vstali a odišli. Až potom som si všimla, že môj starý otecko je cele znepokojený. Musím vám povedať, Maximilián, že len ja uhádnom rozčúlenie úbohého porazeného; tušila som skoro, že pred ním vedený rozhovor (lebo na úbohého starého otecka sa ohľad neberie!) urobil na neho hlboký dojem preto, že sa nepekne hovilo o jeho cisárovi a že on, ako sa zdá, bol fanatickým prívržencom cisára.“

„Je to naozaj známe meno z čias cisárstva,“ dodal Maximilián; „býval senátorom, a ako viete, či azda neviete, Valentína, bol účastníkom všetkých bonapartistických sprisahaní, ktoré boly za reštaurácie osnované.“

„Áno, počúvam zavše ticho hovoriť o tých veciach, ktoré sa mi zdajú podivné: starý otecko bonapartistom, otec rojalistom; nuž čo robiť? ... Vrátila som sa teda k nemu. Ukázal mi očami na noviny.“

„Čo si žiadate, starý otecko?“ hovorila som mu. „Ste spokojný?“

Kývol mi hlavou, že áno.

„S tým, čo povedal otec?“ spýtala som sa.

Naznačil, že nie.

„S tým, čo povedal pán Danglars?“

Zasa naznačil, že nie.

„Teda s tým, že pána Morrela — neodvážila som sa povedať Maximilián — ,vymenovali za dôstojníka Čestnej légie?“

Súhlasil. Verili by ste tomu, Maximilián? Bol rád, že vás vymenovali za dôstojníka Čestnej légie, on, ktorý vás nepozná. Azda je to od neho nerozumné, lebo vraj stal sa detinským, ale milujem ho preto veľmi.“

„To je zvláštne,“ uvažoval Maximilián. „Váš otec

by ma teda nenávidel, a naopak, váš starý otecko . . .
Je to divná vec, tie strannícke lásky a nenávisti!“

„Pst!“ zvolala zrazu Valentína. „Schovajte sa, utečte; ktosi ide!“

Maximilián priskočil k rýľu a pustil sa nemilosrdne rozrývať lucernu.

„Slečna! Slečna!“ volal hlas za stromami. „Pani Villefortová vás všade hľadá; v salóne je návšteva.“

„Návšteva?“ opakovala Valentína cele znepokojená. „Kto nás navštívil?“

„Nejaký veľmož, nejaký princ! Pán gróf de Monte Christo.“

„Už idem!“ odvetila nahlas Valentína.

Pri tom slove zachvel sa za bránou ten, pre ktorého Valentínino už *idem* znamenalo toľko ako „s Bohom“ na konci každého stretnutia.

„Hľadže,“ riekol Maximilián, oprúc sa zamyslene o rýľ, „ako pozná gróf Monte Christo pána de Villefort?“

XIV. TOXIKOLOGIA.*

Bol to naozaj pán de Monte Christo, ktorý prišiel k paní de Villefort, majúc v úmysle vrátiť návštevu pánu kráľovskému prokurátorovi. Je pochopiteľné, že jeho meno rozčúlilo celý dom.

Pani de Villefort, ktorá bola práve v salóne, keď oznamili grófa, dala hned' zavolať svojho syna, aby sa chlapec pánu grófovi znova poděkoval. Eduard, ktorý

* Náuka o jedoch.

celé dva dni stále počul o tej veľkej osobnosti, rýchlo pribehol, nie z poslušnosti, nie preto, aby sa grófovi podakoval, ale zo zvedavosti, aby mohol urobiť nejakú poznámku, povedať nejakú prostorekosť, pri ktorej jeho matka obyčajne zvolala: „Ó, to škaredé dieťa! Ale musíme mu to odpustiť, je taký vtipný.“

Po prvých zvyčajných zdvorilostiach spýtal sa gróf na pána de Villefort.

„Môj muž obeduje u pána kancelára,“ odvetila mladá žena; „odišiel práve teraz, a som presvedčená, že bude veľmi ľutovať, že nemal šťastie stretnúť sa s vami.“

Dvaja návštevníci, ktorí boli v salóne pred príchodom grófa, o chvíľu odišli, ako im dovolila zdvorilosť a zvedavosť.

„Aby som nezabudla, čo robí tvoja sestra Valentína?“ spýtala sa pani de Villefort Eduarda. „Nech ju zavolajú, aby som mala česť predstaviť ju pánu grófovi.“

„Vy máte dcéru, madame?“ spýtal sa gróf. „Je to iste ešte dievčatko.“

„To je dcéra pána de Villefort,“ odvetila mladá žena; „dcéra z prvého manželstva, veľká, pekná dievčina.“

„Ale zádumčivá,“ prerušil ju malý Eduard, vytrhujúc nádhernému ara, škriekajúcemu od bolesti na pozlátenom šteblíku, z chvosta perá, aby si z nich urobil na klobúk chochol.

Pani de Villefort povedala len toľko:

„Ticho, Eduard!“

„Ten malý vetroplach má temer pravdu,“ pokračovala, „a opakuje to, čo som pred ním veľa ráz s bo-

lesťou hovorila, lebo slečna de Villefort je pri všetkom, čo môžeme urobiť pre jej zábavu, smutnej a zamíknutej povahy, ktorá často škodí jej kráse. Ale nejde, Eduard; podívajte sa prečo.“

„Pretože ju hľadajú tam, kde jej niet.“

„A kde ju hľadajú?“

„U starého otecka Noirtiera.“

„A vy myslíte, že jej tam niet?“

„Nie, nie, nie, nie, nie je tam,“ spievajúc odpovedal Eduard.

„A kde je? Ak to viete, povedzte.“

„Je pod veľkým gaštanom,“ pokračoval zlý chlapec, podávajúc proti matkiným výkrikom živé muchy papagájovi, ktorému, ako sa zdalo, tento druh zvierat veľmi chutil.

Pani de Villefort siahla rukou za zvoncom, aby označila komornej miesto, kde nájde Valentínu, keď vtom deva vstúpila. Zdala sa naozaj smutná a pátravejšiemu zraku bolo by sa podarilo v jej očiach zbadať stopy slz.

Valentína, ktorú sme, uchvátení rýchlosťou líčenia, predstavili čitateľstvu, nedajúc ju poznať, bola veľká, štíhla devätnásťročná deva s bledogaštanovými vlasmi, s tmavobelasými očami, majúca nenútenú chôdzu, nesúcu pečať vyberanej ušľachtilosti, ktorá charakterizovala jej matku; jej biele útle ruky, šija mdlého, perleťového lesku, lica s prechodným nádychom farby na prvý pohľad pripomínaly jednu z krásnych Angličaniek, ktoré prirovnávajú dosť poeticky k labutiám, uzerajúcim sa v zrkadle vody.

Vstúpila, a vidiac vedľa matky cudzinca, o ktorom už toľko počula, pozdravila sa bez dievčenskej chúlosti-

vosti, nesklopiac oči, a s pôvabom, ktorý vystupňoval grófovú pozornosť.

Host vstal.

„Slečna de Villefort, moja nevlastná dcéra,“ riekovala pani de Villefort Monte Christovi, nakloniac sa k jeho pohovke a rukou ukazujúc na Valentínu.

„A pán gróf de Monte Christo, kráľ Číny, cisár Kočinčiny,“ riekol malý lotor, žmurkajúc potmehúdsky na svoju sestru.

Teraz pani de Villefort zbledla a bezmála by sa bola nahnevala na túto domácu metlu, počúvajúcu na meno Eduard. Gróf sa však, naopak, usmial a pozrel láskavo na dieťa, čo vynieslo matku na vrchol radosti a nadšenia.

„Madame,“ riekol gróf, nadpriadajúc rozhovor a hľadiac zamieňavo na pani de Villefort a na Valentínu, „nemal som azda česť vidieť vás už niekde, vás a slečnu? Práve som na to myslel, a keď vstúpila slečna, jej zjav bol mi novým lúčom, ktorý padol do mojich pospletaných rozpomienok — prepáčte, prosím, ten výraz.“

„To je ťažko možné, pane; slečna de Villefort neveľmi miluje spoločnosť, vychádzame veľmi zriedka,“ povedala mladá žena.

„Nevidel som slečnu a vás, madame, ako ani toho milého šibala v spoločnosti. Parížska spoločnosť je mi ináče cele neznáma, lebo som vám už, tuším, mal česť povedať, že som v Paríži len niekoľko dní. Ale ak mi dovolíte, aby som sa rozpamätal ... počkajte ...“

Gróf zdvihol k čelu ruku, ako by chcel sústredit svoje myšlienky, a potom riekol:

„Nie, bolo to vonku ... bolo to ... neviem ... ale

tak sa mi vidí, že tá rozpomienka je nerozlučne spojená so žiarivým slncom a s nejakým cirkevným sviatkrom... slečna mala v rukách kvety, dieťa behalo po záhrade za krásnym pávom a vy, madame, boli ste pod listnatým viničom... Pomôžte mi predsa, madame; či vám to, čo vravím, nepripomína nič?“

„Naozaj nie,“ odvetila pani de Villefort. „A myslím predsa, pane, že keby som sa s vami bola niekde stretla, rozpomienka na to stretnutie bola by mi utkvela v pamäti.“

„Pán gróf nás azda videl v Taliansku,“ poznamenala nesmelo Valentína.

„Naozaj, v Taliansku... to je možné,“ odvetil Monte Christo. „Cestovali ste po Taliansku, slečna?“

„Boli sme tam pred dvoma rokmi, madame a ja. Lekári mali isté obavy o moje pľúca a odporúčali mi neapolské povetrie. Cestovali sme cez Boloňu, Perugiu a Rím.“

„Ach, pravda, slečna,“ zvolal Monte Christo, ako by toto prosté označenie stačilo na utvrdenie všetkých jeho rozpomienok. „Bolo to v Perugii na deň Božieho Tela v záhrade hotela de la Poste, v ktorom sme sa náhodou sišli, vy, slečna, váš syn a ja, a pamätam sa, že som mal česť vidieť vás tam.“

„Pamätam sa znamenite na Perugiu, pane, i na hotel de la Poste, i na sviatok, o ktorom vratíte,“ riekla pani de Villefort, „ale akokoľvek pátram vo svojich rozpomienkach, nemôžem sa rozpamätať, že by som bola mala česť vidieť vás. Hanbím sa za svoju slabú pamäť.“

„To je zvláštne, ani ja sa na to nepamätam,“ riekla

Valentína, pozrúc na Monte Christa svojím krásnym okom.

„Ach, ja sa pamätám!“ zvolal Eduard.

„Pomôžem vám, madame,“ odvetil Monte Christo. „Bol horúci deň, čakali ste na kone, ktoré dlho nešly pre slávnosť. Slečna odišla do úzadia záhrady a váš syn zmizol, bežiac za vtákom.“

„Chytil som ho, mamička,“ riekoł Eduard; „vieš, vytrhol som mu z chvosta tri perá.“

„Vy, madame, ostali ste pod listnatým viničom. Nepamäťate sa, že, sediac na kamennej lavičke, kým slečna de Villefort a váš pán syn, ako som už povedal, odišli, shovárali ste sa s niekým dlho?“

„Áno, naozaj, áno,“ súhlasila mladá žena, zapýriac sa, „pamätám sa, s človekom, ktorý bol zahalený do dlhého vlneného plášťa . . . tuším, s nejakým lekárom.“

„Tak je, madame, tým človekom bol som ja. Býval som už štrnásť dní v tom hoteli a vyliečil som svojho sluhu zo zimnice, hostinského však zo žltačky, takže ma pokladali za dobrého lekára. Shovárali sme sa, madame, dlho o rozličných veciach, o Peruginim, Raffaelovi, o mravoch, zvykoch, o tej povestnej aqua-tofane, ktorej tajomstvo niektoré osoby v Perugii, ako ste, tušíم, hovorili, ešte zachovaly.“

„Ach, pravda,“ živo a jasne, s istým nepokojom prisvedčila pani de Villefort, „pamätám sa.“

„Neviem už dopodrobna, čo ste hovorili, madame,“ pokračoval gróf s dokonalým pokojom, „ale pamätám sa veľmi dobre, že vzhľadom na moju osobu, myliac sa ako všetci, dávali ste mi otázky o zdraví slečny de Villefort.“

„Ale boli ste predsa, pane, skutočným lekárom,“ riekla pani de Villefort, „keď ste uzdravili chorých.“

„Molière alebo Beaumarchais by odpovedali, madame, že práve preto nie som lekárom, moji chorí boli uzdravení nie mnou, ale sami sebou; poviem vám len toľko, že som dosť základne preštudoval chémiu a prírodné vedy, ale len ako amatér... rozumiete.“

V tej chvíli hodiny bily šiestu.

„Je šest hodín,“ povedala pani de Villefort, očividne rozrušená. „Nepôjdete pozrieť, Valentína, či váš starý otecko je pripravený na obed?“

Valentína vstala, a pozdraviac grófa, vyšla bez slova zo salónu.

„Ó, Bože môj, madame,“ riekoval gróf, keď Valentína odišla, „azda neprepúšťate slečnu de Villefort kvôli mne?“

„Naskrze nie,“ odvetila živo mladá žena, „ale je práve hodina, keď pán Noirtier sadá k smutnému obedu, ktorým udržuje svoje smutné jestvovanie. Viete akiste, pane, v akom žalostnom stave je otec môjho muža.“

„Áno, madame, povedal mi to pán de Villefort; ochrnutie, tuším.“

„Žiaľ, áno; úbohý starec nemôže sa vôbec pohybovať, len duša bdie v tom ľudskom ústroji, a to bledá a chvejúca sa ako zhasínajúca lampa. Ale prepáčte, pane, že vás zaneprázdňujem našimi rodinnými strastami; vyrušila som vás vo chvíli, keď ste mi hovorili, že ste zbehlý lučbár.“

„Ó, to som nepovedal, madame,“ odvetil gróf s úsmevom; „práve naopak, študoval som chémiu pre-

to, že, rozhodnúc sa žiť výlučne na Východe, chcel som nasledovať príklad kráľa Mithridata.“

„*Mithridates, rex Ponticus*,“ riekol chlapec, vystríhujúc z nádherného albumu obrázky; „ten, ktorý pil denne pri raňajkách čašu jedu so smotanou.“

„Eduard, ty zlé dieťa!“ zvolala pani de Villefort, vytrhnúc z rúk syna pokazenú knihu. „Ste neznesiteľný, obťažujete nás! Nechajte nás a chodťte za svojou sestrou Valentínou k dedkovi Noirtierovi.“

„Album . . .“ riekol Eduard.

„Ako, album?“

„Áno, chcem album . . .“

„Prečo ste vystrihovali obrázky?“

„Pretože ma to zabáva.“

„Chodťte! Chodťte!“

„Nepôjdem, kým nedostanem album,“ povedal chlapec, uvelebiac sa vo veľkom kresle, verný svojmu zvyku nikdy neustúpiť.

„Tu máte a dajte nám pokoj,“ riekla pani de Villefort.

A dala album Eduardovi, ktorý odišiel, odprevádzaný matkou.

Gróf sledoval pohľadom pani de Villefort.

„Či zavrię za ním dvere?“ šeptal si.

Pani de Villefort zavrela veľmi pozorne dvere za dieťaťom; gróf to nedal na sebe znať, že by to bol zbadal.

Napokon, poobzerajúc sa, sadla si mladá žena zasa na pohovku.

„Dovoľte mi poznamenať, madame,“ riekol gróf prostodušne, ako to mal vo zvyku, „že ste veľmi prísna oproti milému šibalovi.“

„Je to potrebné, pane,“ odvetila pani de Villefort s pravou materinskou dôstojnosťou.

„Pán Eduard pri hovore o kráľovi Mithridatovi citoval svojho Cornelia Nepota,“ riekoval gróf, „a vy ste ho vyrušili pri výklade, svedčiacom, že jeho vychovávateľ nemrhal s ním nadarmo čas a že váš syn je na svoj vek veľmi vyspelý.“

„Je nesporné, pán gróf,“ povedala príjemne dotknutá matka, „že má veľké schopnosti a naučí sa všetko, čo chce. Má len jednu chybu, že je veľmi tvrdohlavý. Ale keď už o tom hovoríme, veríte tomu, čo hovoril, pán gróf, že Mythridates naozaj sa tým opatrením bránil a že ono účinkovalo?“

„Verím v to tak pevne, madame, že ja, ktorý sa s vami shováram, upotrebil som ho, aby ma neotrávili v Neapole, Palerme, Smyrne, totiž pri troch príležitostach, kde bez tej opatrnosti bol by som mohol stratiť život.“

„A prostriedok sa dokázal?“

„Znamenite.“

„Áno, pamätám sa, že ste mi niečo podobné hovorili už v Perugii.“

„Naozaj?“ povedal gróf s výborne líčeným prekvapením. „Na to sa už nepamätam.“

„Spytovala som sa vás, či jedy jednako účinkujú a práve s tou istou energiou na ľudí severu i na ľudí juhu, a vy ste mi rovno odpovedali, že chladná a bezkrvná povaha severanov nemá k tomu takú náklonnosť ako bohatý a energický temperament južných ľudí.“

„To je pravda,“ súhlasil gróf; „videl som Rusov, užívajúcich bez ťažkosti rastlinné lieky, ktoré by boli nesporne zabily Neapolčana alebo Araba.“

„Myslíte, že by bol výsledok u nás ešte istejší ako na Východe a že v našich hmlách a dažďoch navykol by človek skôr na postupné užívanie jedu ako v teplom pásme?“

„Iste; rozumie sa, že bude chránený len pred tým jedom, na ktorý privykol.“

„Áno, rozumiem. A ako by ste vy navykli, či skôr ako ste zvykli?“

„To je veľmi ľahké. Povedzme, že viete vopred, aký jed má byť proti vám upotrebený... povedzme, že ten jed bude... napríklad, brucín...“

„Brucín sa, tuším, vylučuje z divnej augustúry,“ povedala pani de Villefort.

„Tak je, madame,“ súhlasil Monte Christo, „ale viďim, že mi neostáva toho veľa, o čom by som vás poučil; prijmite moju poklonu, také vedomosti sú priženách vzácne.“

„Ó, priznávam sa,“ povedala pani de Villefort, „že mám prudkú náruživosť pre okultistické vedy, ktoré účinkujú na obrazotvornosť tak ako poézia, a riešia sa číslicami ako matematická rovnica. Ale pokračujte, prosím; čo mi hovoríte, zaujíma ma v najvyššej mieri.“

„Tak,“ pokračoval zasa Monte Christo, „povedzme, že by tým jedom bol napríklad brucín a že by ste ho v prvý deň užili miligram, na druhý deň dva miligramy, tak po desiatich dňoch vezmete centigram; po nasledujúcich dvadsiatich dňoch, ak budete denne priberať po miligrame, vezmete tri centigramy, teda dávku, ktorú znesiete bez ťažkosti a ktorá by bola veľmi nebezpečná inej osobe, ktorá by neužívala jed predtým tak ako vy. Slovom, teda po mesiaci, napijúc sa vody z fľaše, mohli by ste zabiť osobu, ktorá by sa napila súčasne s vami,

a okrem čírej nevoľnosti ani by ste nespozorovali, že je v tej vode namiešaná nejaká jedovatá substancia.“

„Iný protijed nepoznáte?“

„Iný nepoznám.“

„Čítala som často znova a znova udalosť o Mithridatovi,“ riekla pani de Villefort zamyslená, „a pokladala som ju za vymysleninu.“

„Nie, madame, proti zvyku dejín je to pravda. Ale to, čo mi hovoríte, madame, na čo sa ma sputujete, nie je výsledok chvíľkovej zvedavosti, lebo už pred dvoma rokmi dávali ste mi podobné otázky a teraz hovoríte, že udalosť o Mithridatovi vás už oddávna zaujíma.“

„Je to pravda, pane, v mladosti som s obľubou študovala botaniku a nerastopis a potom, keď som sa dozvedela, že užitím korienkov možno často vysvetliť celé dejiny východných národov a život jednotlivcov, ako kvety vysvetľujú všetky ich ľúbostné myšlienky, ľúto mi bolo, že nie som mužským a nemôžem sa stať Flamelom, Fontanom alebo Cabanisom.“

„Tým skôr, madame,“ povedal Monte Christo, „že Orientálci sa neobmedzujú len, ako Mithridates, na to, aby utvorili si z jedu pancier, robia si z neho i dýku; veda sa v ich rukách stáva nielen zbraňou ochrannou, ale veľmi často aj útočnou. Jedna slúži proti telesnému utrpeniu, druhá proti nepriateľovi; ópiom, ľuľkom, divou augustúrou, krušinou, bobkovou višňou uspí tých, ktorí by ho chceli prebudíť. Niet ani jednej z tých egyptských, tureckých alebo gréckych žien, ktoré tu menujete babricami, ktorá by svojimi chemickými vedomosťami neomráčila lekára a vedomosťami psychologic-kými nezdesila spovedníka.“

„Naozaj?“ čudovala sa pani de Villefort, ktorej oči pri tom rozhovore žiarili divným ohňom.

„Bože môj, áno, madame,“ pokračoval Monte Christo; „tajomné drámy Orientu sa takto zabaľujú a rozbaľujú od rastliny, ktorá vlieva lásku, až po rastlinu, ktorá vlieva smrť; od nápoja, ktorý otvára nebo, až po nápoj, ktorý človeka posielá do pekla. A je toľko všemožných odtienkov, koľko je rozmarov a zvláštností v ľudskej telesnej i duševnej prirodzenosti. Ba poviem viac, umenie týchto lučbárov vie obdivuhodne prispôsobiť liek i jed svojim potrebám lásky i svojej túžbe po pomste.“

„Ale, pane,“ povedala mladá žena, „tieto východné spoločnosti, medzi ktorými ste strávili čas svojho života, sú teda fantastické ako povesti, ktoré k nám ztadiaľ prichodia? Človeka tam teda možno beztrestne odstrániť? Je to teda naozaj Bagdad alebo Basora pána Gallanda? Sultáni a vezíri, ktorí spravujú túto spoločnosť, ktorí tvoria, čomu sa vo Francúzsku hovorí vláda, sú teda naozaj tí Harun-al-Rašidovia a Giaffarovia, ktorí nielen že odpustia travičom, ale urobia z nich i predsedov ministerstva, ak bol zločin dobre vymyslený, a dajú vyryť ich príhodu do zlata, aby sa ňou mohli pobaviť v nudnej chvíľke?“

„Nie, madame, fantastické nejestvuje už ani v Oriente; i tam sú v iných rovnošatách a pod inými menami policajní komisári, vyšetrujúci súdcovia, štátni prokurátori a znalci. Zločincov tam veľmi príjemne vešajú, stínajú a narážajú na kôl, ale vedia ako zruční podludníci zaviesť ľudskú spravodlivosť na mylnú stopu a obratnými kombináciami zabezpečiť úspech svojim podnikom. U nás hlupák, posadnutý démonom zášti a hra-

bivosti, ktorý chce zničiť nepriateľa alebo odstrániť príbuzného, ide ku kupcovi, udá mu falošné meno, ktoré ho ľahšie prezradí ako meno pravé, a kúpi pod zámenkou, že ho v spaní znepokojujú potkany, päť až šesť gramov arzeniku; ak je veľmi obratný, ide k piatim alebo šiestim obchodníkom, a je preto len päť alebo šesť ráz lepšie poznaný. Keď však má, čo chcel, dá svojmu nepriateľovi, svojmu príbuznému dávku arzeniku, ktorá by povalila mamuta alebo mastodonta a ktorá pre nič za nič vyludzuje taký rev obetí, že sa tým pobúri celá štvrf. Tu príde zástup policajtov a strážnikov; pošle sa pre lekára, ktorý otvorí mŕtvolu a nájde v jej žalúdku a vnútornostach celé lyžice arzeniku. Na druhý deň rozpráva o udalosti sto novín a uvádza mená obete i vraha. Ešte večer príde obchodník alebo obchodníci a povie alebo povedia: „Ja som predal pánovi arzenik.“ A skôr, ako by nepoznali kupujúceho, radšej ich poznajú dvadsať. Tu chytia hlúpeho zločinca, uväznia ho, vypočujú, konfrontujú, zmätú, odsúdia a gilotinujú, alebo ak je to žena istej dôležitosti, odsúdia ju na doživotný žalár. Tak vaši severania, madame, rozumejú chémii. No jednako musím uznať, že Desrues bol schopnejší.“

„Čo chcete, pane!“ povedala so smiechom mladá žena. „Každý robí, čo môže. Všetci nepoznajú tajomstvo Medicich alebo Borgiovcov.“

„A teraz,“ hovoril gróf, pokrčiac ramenami, „chcete, aby som vám pomenoval príčinu všetkých tých pochabostí? Je to preto, že na vašich divadelných javiskách, ako som mohol posúdiť z prečítaných kusov, ktoré na nich hrajú, osoby vždy vypijú obsah fioly alebo zhľtnú obsah prsteňa a padnú na mieste mŕtve: o päť

minút padne opona — a obecenstvo sa rozíde. Následky vraždy zostanú navždy neznáme; nikdy nevidno policajného komisára so šerpou, ani kaprála so štyrmi chlapmi, a to veľmi oprávňuje domnienku úbohých mozgov, že je to v skutočnosti tak. Ale vyjdite trochu z Francúzska, chodťte alebo do Alepa, alebo do Káhiry, alebo len do Neapola a Ríma, a uvidíte tam vzpriamejne ísť po ulici ľudí sviežich a červených, o ktorých by vám mohol povedať kuľhajúci diabol, keby sa vás dotkol svojím pláštom: „Ten pán je od troch týždňov otrávený a do mesiaca bude mŕtvy.“

„Teda predsa znova našli tajomstvo tej povestnej aqua-tofany, o ktorej mi povedali v Perugii, že sa stratila,“ riekla pani Villefortová.

„Ach, Bože, madame, či sa niečo medzi ľuďmi stratí? Umenia menia miesto a robia cestu okolo sveta; veci menia meno, nič viac, a ľud sa tým klame. Ale výsledok je stále ten istý; jed pôsobí výlučne na ten alebo onen orgán; jeden na žalúdok, druhý na mozog, iný na vnútornosti. Tak jed zaviní kašeľ, kašeľ zapálenie plúc alebo nejakú podobnú chorobu, zaknihovanú do vedeckého diela, čo jej neprekáža byť dokonale smrteľnou, a keby hned’ ňou nebola, stala by sa ňou, vďaka liekom, ktoré predpíšu naivní lekári, zväčša veľmi zlí lučbári, a ktoré sa obrátia pre alebo proti chorobe, ako sa komu páči. Tu teda máte človeka, zabitého umelecky a podľa všetkých pravidiel, z ktorého spravodlivosť veru nezmúdrie, ako hovoril môj priateľ, hrozný chemik, výtečný abbé Adelmonte z Taorminy na Sicílii, ktorý usilovne študoval tieto národné zjavy.“

„Je to hrozné, ale obdivuhodné,“ riekla mladá žena, ktorá sa ani len nepohla, tak pozorne načúvala;

„priznávam sa, že som všetky tieto histórie pokladala za vynálezy stredoveku.“

„Áno, ktoré sa však za našich čias ešte zdokonalili. Čomu by mal slúžiť čas, povzbudzovanie, záslužné kríže, rady, Montyonove ceny, ak nie tomu, aby spoločnosť bola stále vedená k zdokonaleniu? Ale človek nebude dokonalý, pokiaľ nebude vedieť tvoriť a ničiť ako Boh; ničiť už vie — polovica cesty je vykonaná.“

„Takže,“ prehovorila zasa pani de Villefort, vrajajúc sa neodvratne ku svojmu cieľu, „vášne Borgiovcov, Medicich, Renéovcov, Ruggierovcov a neskôr azda baróna Trenka, z ktorých moderné drámy a romány načerpaly toľko látok . . .“

„Boly umeleckými predmetmi, madame, nič iné,“ dodal gróf. „Myslíte, že skutočný učenec obráti svoju pozornosť, ako celý svet, práve na jednotlivca? Naskrze nie. Veda má rada okľuky, fažké umelecké kúsky, ak tak možno povedať, fantáziu. Tak napríklad znamenitý abbé Adelmonte, ktorého som práve spomenul, urobil v tom smere prekvapujúce pokusy.“

„Naozaj?“

„Áno, spomeniem jeden. Mal veľmi peknú záhradu, plnú zeleniny, kvetín a ovocia; z tej zeleniny vybral si zo všetkých najstatočnejšiu, napríklad kapustu. Hlavku kapusty zalieval tri dni arzénovým roztokom; na tretí deň kapusta chorlavela a žltla, bol čas odrezať ju; všetkým sa zdala zrelá a pre všetkých si udržala svoj statočný vzhľad: len pre abbého Adelmonteho bola otrávená. Tu si priniesol kapustu domov, vzal králika — abbé Adelmonte mal sbierku králikov, mačiek a morčiat, ktoré v nijakom ohľade nezaostaly za jeho zeleninovou, kvetinovou a ovocnou sbierkou, — abbé Adel-

monte vzal teda králika a dal mu zožrať list kapusty; králik zdochol. Ktorý vyšetrujúci sudca by sa odvážil namietnuť proti tomu a ktorému štátному žalobcovi kedy prišlo na um obžalovať pána Magendieho alebo pána Flourensa pre králiky, morčatá, ktoré zabili? Ani jeden. Králik teda zdochol tak, že sa tým spravodlivosť neznepokojila. Abbé Adelmonte nariadil kuchárke, aby mŕtveho králika vypitvala a jeho vnútornosti vyhodila na smetisko. Sliepka na smetisku pozobe tie vnútornosti, tiež ochorie a na druhý deň zhynie. Vo chvíľke, keď zápasí so smrteľným kŕčom, letí nad ňou sup (v kraji abbého Adelmonteho je mnoho supov), snesie sa nad zdochlinu, odnesie si ju na skalu a zožerie ju. O tri dni úbohého supa, ktorému od tých hodov bolo stále nedobre, schytí závrat v najvyšších oblačných výškach; tacká sa v priestore a zrúti sa do rybníka; šťuka, mieň a murena sú hltavce, ako viete, zahryznú sa do supa. Tak povedzme, že na druhý deň vám nastolia šťuku, mieňa alebo murenu, otrávenú zo štvrtnej ruky; váš spolustolujúci však bude otrávený z piatej a umrie po ôsmich alebo desiatich dňoch na bolesti vnútorností, žalúdka alebo na žalúdočné vredy. Príde na pitvu a lekári povedia: „Príčinou smrti bola opuchlina pečene alebo týfová horúčka.““

„Ale,“ riekla paní de Villefort, „všetky tieto okolnosti, ktoré spájate dovedna, môžu byť najmenším incidentom prerušené; sup sa práve vtedy nemusí vznásť alebo môže padnúť na sto krokov od rybníka.“

„Ach, práve v tom väzí umenie: ak chce byť na Východe niekto veľkým lučbárom, musí vedieť spravovať náhodu; i to sa dá dokázať.“

Pani de Villefort počúvala zamyslená.

„Ale,“ riekla zasa, „arzén sa nerozkladá; nech sa akýmkoľvek spôsobom užije, možno ho vždy nájsť v ľudskom tele, keď sa ta dostal v dostatočnom množstve, ktoré zaviňuje smrť.“

„Nuž,“ zvolal Monte Christo, „to som práve povedal tomu dobrému Adelmontemu. Zamyslel sa, usmial sa a odpovedal mi sicílskym porekadlom, ktoré je, tuším, i porekadlom francúzskym: , Dieťa moje, svet neboli stvorený za deň, ale za sedem dní; príďte zasa v nedele.‘ Nasledujúcu nedele som prišiel zasa; miesto toho, aby polieval kapustu arzénom, polieval ju roztokom strychnínovým, *strychnos colubrina*, ako hovoria učenci. Kapusta teraz nemala chorobný výzor, ani králik neprejavoval k nej ani najmenšiu nedôveru, a o päť minút bol mŕtvy; sliepka zožrala čosi z králika, a na druhý deň bolo po nej. Tu sme sa my stali supmi, vzali sme sliepku a otvorili sme ju. Teraz zmizly všetky zvláštne príznaky a ostaly len symptomy všeobecné. Ani v jednom ústroji nejakej zvláštnej známky; nával krvi na mozog a rozjatrenie nervovej sústavy, to bolo všetko. Sliepka nebola otrávená, ale umrela na porázku. Pri sliepke je to, pravda, zriedkavý, ale pri ľuďoch veľmi obyčajný prípad.“

Pani de Villefort bola čoraz väčšmi zamyslená.

„Je naozaj šťastie,“ riekla, „že takéto preparáty môžu pripraviť len chemici, lebo inak by jedna polovica ľudí otrávila druhú polovicu.“

„Chemici alebo osoby, ktoré sa chémiou zaoberajú,“ povedal nedbanlivo Monte Christo.

„A potom,“ pokračovala pani de Villefort, vymáňujúc sa s námahou zo zamyslenosti, „hoci je i zločin veľmi umele osnovaný, ostane vždy zločinom, a i keď

ujde ľudskému stopovaniu, neujde božiemu zraku. Orientálci sú vo veciach svedomia prešibanejší ako my, vedľ zapreli opatrne peklo; to je všetko.“

„Ech, madame, to je škrupuľa, ktorá sa rodí len v takej statočnej duši, ako je vaša, ktorá by však z nej skoro bola vyničená rozumovaním. Zlá stránka ľudskej mysle bude vždy shrnutá v paradoxe Jeana Jacquesa Rousseauva, ktorý poznáte. „Mandarín, zavraždený na päťtisíc mil zdvihnutím prsta.“ Život človeka je vyplňný týmito vecami a jeho rozum sa vyčerpáva ich vymýšľaním. Nájdete veľmi málo ľudí, ktorí by šli bodnúť brutálne nôž do srdca bližného, alebo ktorí by upotrebili, chtiac ho odstrániť s povrchu zeme, tú dávku arzénu, o ktorej sme práve hovorili. To je naozaj excentričnosť alebo hlúpost. Aby prišlo až k tomu, musí byť krv rozohriata na mnoho stupňov, pulz musí mať deväťdesiat úderov a duša sa musí vyšinúť z obvyklých koľají. Ak však prejdeme, ako sa robí vo filologii, od slova k zmiernenému synonymu, dopúšťa sa človek, miesto spáchania hnusnej vraždy, prostého vylúčenia; ak odstráni z cesty toho, kto mu prekáža, a to bez nárazu, bez prudkosti, bez utrpenia, ktoré, súc trestom, robí z obete mučeníka a z toho, kto koná, kata v celej sile toho slova; keď niet ani krvi, ani kriku, ani svíjania, a najmä ani nie tej kompromitujúcej náhlosti konca, potom človek unikne ľudskému zákonu, ktorý hovorí: „Nenarušuj spoločnosť!“ A tak pokračujú a s úspechom sa stretávajú Orientálci, ľudia vážni a flegmatickí, ktorí sa v dôležitých prípadoch málo starajú o otázku času.“

„Ostáva svedomie,“ riekla pani de Villefort dojatým hlasom, premáhajúc vzdych.

„Áno,“ súhlasil Monte Christo, „na šťastie ostáva svedomie, bez ktorého by sme boli veľmi nešťastní. Po trochu násilnejšom čine zachráni nás svedomie, lebo nám uvádza množstvo dobrých výhovoriek, ktoré len my môžeme posúdiť. A tieto dôvody, hociaž znamenité na zachovanie sna, boly by azda pred súdom podpriemerné, keby nám malý zachrániť život. Tak napríklad Richarda III. zaiste výborne oblúžilo jeho svedomie po odstránení detí Eduarda IV.; naozaj si mohol povedať: ‚Týchto dvoje detí ukrutného a tyranského kráľa, ktoré zdeleny otcove neresti, ktoré som mohol poznať len ja v ich mladistvých sklonoch, týchto dvoje detí mi prekážalo v založení šťastia anglického národa, ktorého skazu by boly neodvratne zavinili.‘ Tak slúžilo svedomie i lady Macbethovej, ktorá, nech si o tom Shakespeare hovorí hocičo, chcela dosiahnuť trón nie pre svojho muža, ale pre svojho syna. Ach, materinská láska je taká veľká ctnosť, je taký mocný činitel, že ňou možno všeličo ospravedlniť. Tak lady Macbethová bola by bývala bez svedomia po Dunkanovej smrti veľmi nešťastná.“

Pani Villefortová dychtivo vnímala tie hrozné zásady a desné paradoxy, ktoré gróf vyslovoval s prostoduchou iróniou, jemu vlastnou.

Po chvíľke tichosti však povedala:

„Viete, pán gróf, že ste hrozný argumentátor a vidíte svet v trochu osinetom svetle? Či ste sa dívali na svet cez retorty a krivule, keď ho tak súdite? Lebo ste mali pravdu, ste veľký lučbár, ten elixír, ktorý ste dali môjmu synovi a ktorý ho tak rýchlo prebral k životu . . .“

„Ó, neverte mu, madame,“ riekol Monte Christo;

„kvapka toho elixíru stačila k životu prebrať dieťa, ktoré umieralo, ale tri kvapky boli by mu vohnaly krv do pľúc a zavinili mu veľké klopanie srdca; šesť kva- pák však bolo by mu zastavilo dych a zavinilo oveľa vážnejšiu mdlobu, v akej bolo; desať bolo by ho usmrtilo razom. Viete vari, madame, ako rýchlo som ho odstránil od fľaštičiek, ktorých sa všetečne dotýkal.“

„Je to teda hrozný jed?“

„Ó, Bože môj, nie. Predovšetkým priupustme, že slovo jed nejestvuje, keďže pri liečení sa upotrebujú najprudšie jedy, ktoré spôsobom, akým sa podávajú, stávajú sa blahodarnými liekmi.“

„Teda čo to bolo?“

„Bol to znamenitý preparát môjho priateľa, výtečného abbého Adelmonteho, ktorý ma naučil, ako ho treba užívať.“

„Ó,“ riekla pani de Villefort, „to je iste znamenitý liek proti kŕčom!“

„Nado všetky, madame, videli ste to,“ odvetil gróf. „A ja ho často užívam, rozumie sa, so všetkou opatrnosťou,“ dodal so smiechom.

„To si myslím,“ povedala pani de Villefort podobným tónom. „Ja, ktorá som taká nervózna a náchylná ku mdlobe, potrebovala by som nejakého doktora Adelmonteho, aby mi našiel prostriedok pre slobodné dýchanie a na zapudenie strachu pred zadusením. Ale keď to vo Francúzsku ľažko dostanu a keďže by váš abbé kvôli mne sotva mal chuť prísť do Paríža, musím sa predbežne držať liekov pána Plancha, Mata a Hoffmannove kvapky hrajú u mňa preto veľkú úlohu. Hľadte, tieto pastilky dávam si schválne robiť; obsahujú dvojnásobnú dávku.“

Gróf otvoril korytnačie puzdro, ktoré mu podala mladá žena, a vdýchol vôňu pastiliek ako diletant, schopný oceniť ten preparát.

„Sú znamenité,“ riekoval, „ale ich treba prehltnúť, čo pri omdletej osobe býva často nemožné. Dal by som prednosť svojmu preparátu.“

„Iste, i ja by som mu rozhodne dala prednosť, najmä keď som videla, ako účinkuje. Ale je bezpochyby tajnosťou a ja nie som taká nediskrétna, aby som vás oň žiadala.“

„Ale ja, madame,“ povedal Monte Christo vstávajúc, „som taký galantný, že vám ho ponúknem.“

„Ó, pane!“

„Len si zachovajte toto: pri malej dávke je liekom, pri silnej jedom. Kvapka, ako ste videli, vracia život; päť alebo šesť kvapákov usmrtilo by iste, a to tým hroznejšie, že, rozpustený v pohári vína, nemení naskrzes jeho chut. Ale dosť, madame; zdalo by sa to skoro tak, ako by som vám dával radu.“

Hodiny bily práve pol siedmej a sluha ohlásil priateľku pani de Villefort, ktorá prišla s ňou obedovať.

„Keby som mala česť vidieť vás tretí alebo štvrtý raz, pán gróf, miesto druhého razu,“ riekovala pani de Villefort, „a keby som mala česť byť vašou priateľkou, miesto šťastia byť len vašou dlžníčkou, nástojila by som na tom, aby som vás zadržala na obed, a nedala by som sa odbyť prvým odmietnutím . . .“

„Tisícásobná vďaka, madame,“ povedal gróf Monte Christo, „ale ja sám mám záväzok, ktorý musím dodržať. Sľúbil som svojej priateľke, gréckej kňažnej, ktorá ešte nevidela Veľkú operu, že ju odprevadím do divadla. Čaká na mňa, že ju ta zavediem.“

„Chodťte, pane, ale nezabudnite na môj recept.“

„Ako by som mohol, madame! Musel by som zabudnúť na chvíľku rozhovoru, ktorú som u vás strávil, a to je vylúčené.“

Monte Christo sa pozdravil a odišiel.

Pani de Villefort sa zamyslela.

„Divný človek,“ riekla. „A všetko sa mi tak vidí, že sa krstným menom volá Adelmonte.“

A nakoľko ide o Monte Christa, výsledok prevyšoval jeho očakávanie.

„To je naozaj dobrá pôda,“ hovoril si odchádzajúc, „som presvedčený, že semä, zasiate do nej, nevyjde nazmar.“

A verný danému sľubu, na druhý deň poslal žiadany recept.

XV. RÓBERT DIABOL.

Návšteva Opery bola tým vhodnejšou príčinou na ospravedlnenie, že v ten večer bola v Kráľovskej hudobnej akadémii slávnosť. Levasseur po dlhej chorobe vystúpil prvý raz v úlohe Bertrama a výkon módneho maestra prilákal, ako vždy, najskvelejšiu parížsku spoločnosť.

Morcerf, ako väčšina bohatých mladých ľudí, mal svoje sedadlo pri orchestri, potom desať lóží známych osôb, ktoré mohol požiadať o miesto, nepočítajúc to, na ktoré mal právo v lóži levov.

Château-Renaud mal susedné sedadlo.

Beauchamp, ako novinár, bol kráľom hľadiska a mal miesto všade.

Lucien Debray v ten večer mal k dispozícii ministrovu lóžu a ponúkol ju grófovi de Morcerf, ktorý, keď Mercedes neprijala, poslal ju Danglarovi s odkazom, že cez večer bezpochyby navštívi barónku a jej dcéru, ak dámy prijmú láskavo ponúknutú im lóžu. Dámam ani na um neprišlo neprijať. Nik nemá takú chuť na lóže, ktoré nič nestoja, ako milionár.

Danglars sa osvedčil, že jeho politické zásady a jeho postavenie ako opozičného poslanca nedovoľujú mu vstúpiť do ministrovej lóže. Barónka teda napísala Lucienovi, aby pre ňu prišiel, lebo nemohla ísť do Opery sama s Eugeniou.

Naozaj, keby tam obidve ženy boly samy, bol by to iste každý pokladal za nepekné; proti tomu nemohol nikto nič povedať, keď slečna Danglarová navštívila Operu v spoločnosti svojej matky a jej milenca; treba prijať spoločenské zákony tak, ako sú.

Opona sa zdvihla, ako obyčajne, pred poloprázdnym hľadiskom. I to je našou parížskou módou: prichodiť do divadla, keď sa už začalo: preto prvé dejstvo uplynie tak, že prišlé obecenstvo nepozoruje hru; obzerajú si prichádzajúcich návštevníkov a počujú len hrmot dvier a šum rozhovorov.

„Hľa,“ riekoval zrazu Albert, vidiac otvoriť lóžu v prvom rade, „hľa, grófka G . . . !“

„Kto je grófka G . . . ?“ spýtal sa Château-Renaud.

„Barón, to je otázka, ktorú vám neodpustím; vy sa sputujete, kto je grófka G . . . ?“

„Ach, pravda,“ povedal Château-Renaud; „nie je to pôvabná Benátčanka?“

„Tak je.“

Vtom grófka G... zbadala Alberta a vymenila s ním pozdrav, sprevádzaný úsmevom.

„Vy ju poznáte?“ spýtal sa Château-Renaud.

„Áno,“ odpovedal Albert; „František ma jej predstavil v Ríme.“

„Neprekázali by ste mi v Paríži službu, ktorú vám František preukázal v Ríme?“

„S radosťou.“

„Pst!“ volalo obecenstvo.

Obidvaja mladí ľudia pokračovali v rozhovore, ako by sa ani najmenej nestarali o to, že prízemie zdá sa prejavovať želanie počúvať hudbu.

„Bola na dostihoch na Marsovom poli,“ riekoval Château-Renaud.

„Dnes?“

„Áno.“

„Ach, naozaj, boli dostihy. Postavili ste?“

„Ó, maličkost, päťdesiat louisdorov.“

„Kto vyhral?“

„Nautilus; položil som naň.“

„Ale boli tri závody.“

„Áno, o cenu Jockey Clubu, zlatý pohár. Prihodilo sa vonkoncom niečo dosť zvláštneho.“

„A čo?“

„Ticho!“ volalo obecenstvo.

„A čo?“ opakoval Albert.

„Pri tých dostihoch vyhral celkom neznámy kôň a jockey.“

„Ako to?“

„Áno, nikto si nepovšimol koňa, zapísaného pod menom ‚Vampa‘, a jockeja, zapísaného pod menom ‚Job‘, keď tu zrazu predišiel nádherný ryšavec a jockey

ako päť; museli mu dať do vreciek dvadsať libier olova, čo mu neprekážalo predstihnúť o tri konské diaľky „Ariela“ a „Barbara“, ktoré závodily súčasne s ním.“

„A nik nevedel, čí je kôň a jockey?“

„Nie.“

„Vrávite, že kôň bol zapísaný pod menom . . .“

„Vampa.“

„Tak potom,“ riekoval Albert, „som lepšie informovaný ako vy; viem, čí je.“

„Ticho!“ volalo prízemie tretí raz.

Teraz bolo pobúrenie také veľké, že mladí ľudia konečne zbadali, že upozornenie platí im. Obrátili sa na moment, hľadajúc v obecenstve človeka, ktorý by vzal na seba zodpovednosť za to, čo pokladali za impertinenciu. A keď nik neopakoval upozornenie, obrátili pozornosť na javisko.

Vtom sa otvorila ministrova lóža a pani Danglarsová, jej dcéra a Lucien Debray zaujali v nej miesta.

„Ach, ach,“ riekoval Château-Renaud, „tu sú vaši známi, vikont. Čo hľadíte, do čerta, napravo? Hľadajú vás.“

Albert sa obzrel a jeho oči sa naozaj stretly s po-hľadom barónky Danglarsovej, ktorá ho pozdravila kývnutím vejára. Oči slečny Eugenie však sotva sa ráčily snížiť až k orchestru.

„Naozaj, môj milý,“ riekoval Château-Renaud, „okrem mesaliancie nechápam a ani vám neverím, že by vám na tom tak veľmi záležalo, čo môžete mať proti slečne Danglarsovej: je to skutočne veľmi pekné stvorenie.“

„Iste, je veľmi pekná,“ riekoval Albert. „Ale priznám sa, že keď je reč o kráse, dal by som prednosť

niečomu nežnejšiemu, lúbeznejšiemu, slovom, ženskejšiemu.“

„Takí sú mladí ľudia,“ povedal Château-Renaud, ktorý, majúc tridsať rokov, správal sa k Morcerfovi otcovsky, „nie sú nikdy spokojní. Akože, môj milý! Nájdem vám nevestu podľa vzoru Diany-poľovníčky, a vy nie ste spokojný?“

„To je to práve. Radšej by som mal niečo podľa vzoru milonskej alebo kapuánskej Venuše. Táto Diana-poľovníčka, stále v strede svojich nýmf, ma trochu desí; bojím sa, aby so mnou neurobila to, čo s Akteonom.“

Naozaj, stačilo pozrieť na devu, aby sa dal porozumieť pocit, ku ktorému sa priznával Morcerf. Slečna Danglarsová bola krásavica, ako vravel Albert, ale krásavica trochu prienergická: jej čierne vlasy boli skvelé, ale ich prirodzené vlny prezádzaly odpor proti ruke, ktorá im chcela nanútiť svoju vôľu; oči mala čierne ako vlasy a preklenuté nádhernými obrvami, ktoré maly len jednu chybu, že sa s času na čas mračily, boli neobyčajne výraznej odvahy, ktorá prekvapovala v pohľade ženy; nos mal práve také rozmary, aké by sochár dal Diane; len ústa boli veľké, vlastnily krásne zuby, ktoré ešte väčšmi uplatňovaly pery, priživý karmín ktorých odrážal sa od bledosti dievčenskej pleti; čierna bradovička v kútiku úst a širšia, ako bývajú obyčajne tieto rozmary prírody, dovršovala ten energický výraz tváre, ktorý trochu odpudzoval Morcerfa.

Ináče celý zjav Eugenie shodoval sa s hlavou, ktorú sme sa pokúsili opísť. Bola to, ako vravel Château-Renaud, Diana-poľovníčka, ale ešte s niečim pevnejším a ešte mužnejším vo svojej kráse.

Ak možno niečo vyčítovať jej výchove, je to, že

práve tak ako isté črty jej tváre zdala sa patriť druhému rodu. Hovorila dvoma alebo troma rečami, kreslila bez námahy, básnila i komponovala; najmä tomuto poslednému umeniu oddávala sa s veľkou vášňou a študovala ho s istou priateľkou z penzionátu, mladou nemajetnou dievčinou, ktorá však mala všetky dary stať sa znamenitou speváčkou. Slávny skladateľ venoval vraj tej druhej temer otcovský záujem a cvičil ju, úfajúc sa, že raz v jej hlase nájde bohatstvo.

Táto možnosť, že slečna Lujza d'Armilly, tak sa menovala mladá virtuózka, vystúpi raz na javisko, bola príčinou, že slečna Danglarsová, hoci ju prijímalu u seba, nezjavovala sa nikdy v jej spoločnosti pred verejnosť. Ostatne Lujza, hoci sa nemohla v bankárovom dome honosiť nezávislým postavením priateľky, zaujímalu tam vyššiu hodnosť ako obyčajná učiteľka.

Niekoľko momentov po vstupe pani Danglarsovej do lóže spadla opona, a keďže dĺžka prestávky dovolila prechádzať sa pol hodiny vo foyer alebo robiť návštevy, orchester bol temer cele prázdny.

Morcerf a Château-Renaud vyšli medzi prvými. Pani Danglarsová si na moment myslela, že Albert sa preto tak ponáhľa, aby šiel k nej na poklonu, preto sa naklonila k dcérinmu uchu, aby jej oznámila tú návštěvu. Dcéra sa však len usmiala a potriasla hlavou. A ako by chcel dokázať, že popieranie Eugenie je odôvodnené, Morcerf zjavil sa v istej lóži prvého radu. Bola to lóža grófky G . . .

„Ach, tu ste, pán cestovateľ,“ riekla grófka, podávajúc vikontovi ruku so srdečnosťou starej známej. „Je to od vás veľmi milé, že ste ma poznali, a hlavne že ste mi dokázali pozornosť prvej návštevy.“

„Môžem vás uistiť, madame,“ povedal Albert, „že keby som bol vedel o vašom príchode do Paríža a znal vašu adresu, nebol by som tak dlho čakal. Ale dovoľte, aby som vám predstavil svojho priateľa, pána baróna de Château-Renaud, jedného zo vzácných šľachticov, ktorí ešte ostali vo Francúzsku, a od neho som sa práve dozvedel, že ste boli na dostihoch na Marsovom poli.“

Château-Renaud sa poklonil.

„Ach, boli ste na dostihoch, pane?“ riekla živo grófka.

„Áno, madame.“

„Nože,“ pokračovala práve tak rýchlo pani G..., „môžete mi povedať, čí bol kôň, ktorý získal cenu Jockey Clubu?“

„Nie, madame,“ odvetil Château-Renaud. „Práve som dal tú istú otázku Albertovi.“

„Záleží vám na tom veľmi, pani grófka?“ spýtal sa Albert.

„Na čom?“

„Poznať majiteľa toho koňa.“

„Nesmierne! Pomyslite si... Ale vy by ste ho azda náhodou poznali, vikont?“

„Madame, chceli ste niečo rozprávať; hovorili ste: pomyslite si...“

„Nuž, pomyslite si, že ten nádherný ryšavec a ten malý driečny jockey v ružovej kazajke boli mi na prvý pohľad takí sympatheticí, že som sa za obidvoch modlila, priam ako by som na nich bola postavila polovicu svojho majetku. A keď som videla, že dobehli k cieľu, predstihnúc ostatných závodiacich o tri konské vzdialenosťi, mala som takú radosť, že som pochabo tlieskala rukami. Predstavte si moje prekvapenie, keď, vrátiac sa domov,

stretla som na schodoch malého ružového jockeya! Názdala som sa, že víťaz dostihov býva náhodou v tom istom dome ako ja, keď tu, ako som otvorila dvere salónu, môj prvý pohľad padol na zlatý pohár, ktorý tvoril cenu, vyhranú neznámym koňom a neznámym jockeyom. V pohári bol lístok a na ňom tieto slová: Grófke G... lord Ruthwen.“

„Je to práve tak,“ rieko Morcerf.

„Ako: je to práve tak! Čo tým chcete povedať?“

„Chcem povedať, že je to sám lord Ruthwen.“

„Aký lord Ruthwen?“

„Náš upír z divadla Argentíny.“

„Naozaj?“ zvolala grófka. „On je teda tu?“

„Pravdaže.“

„A vy sa s ním stýkate? Vy ho prijímate? Vy ho navštievujete?“

„Je mojím intímnym priateľom a aj pán de Château-Renaud má česť poznať ho.“

„Čo vo vás vzbudilo domienku, že je to on, ktorý získal cenu?“

„Jeho kôň, zapísaný pod menom ‚Vampa‘.“

„No, a ďalej?“

„Nuž, nepamätáte sa na meno povestného banditu, ktorý ma zajal?“

„Ach, pravda!“

„A z rúk ktorého ma gróf zázračne vyslobodil?“

„Tak je.“

„Menoval sa Vampa. Vidíte teda, že je to on.“

„Ale prečo mi poslal pohár?“

„Predovšetkým preto, pani grófka, že som mu o vás veľmi často rozprával, čo ľahko uveríte; ďalej pre-

to, že bol iste šťastný, že našiel tu rodáčku, a blažený interesom, ktorý o neho prejavila.“

„Úfam sa pevne, že ste mu nikdy nepovedali, aké pochabosti sme oňom hovorili.“

„Na to by som veru nemohol odprisať, a spôsob, akým vám ponúkol pohár pod menom lorda Ruthwena . . .“

„Ale to je hrozné, veď ma na smrť znenávidí!“

„Jeho čin je nepriateľský?“

„Uznávam, že nie.“

„Nuž tak!“

„Je teda v Paríži?“

„Áno.“

„A akú senzáciu vyvolal?“

„Nuž,“ odvetil Albert, „hovorilo sa oňom týždeň, potom však prišlo korunovanie anglickej kráľovnej a krádež diamantov slečny Marsovej, takže sa nehovorilo o inom.“

„Milý môj,“ riekoval Château-Renaud, „vidno, že gróf je vaším priateľom, podľa toho ho posudzujete. Neverte, čo vám hovorí Albert, pani grófka; naopak, v Paríži sa o inom nehovorí, iba o grófovi de Monte Christo. Začal predovšetkým s tým, že pani Danglarsovej poslal kone za tridsaftisíc frankov; potom zachránil život pani de Villefort; ďalej, ako vidno, získal cenu Jockey Clubu. Nech vraví Morcerf, čo chce, ja naproti tomu tvrdím, že Paríž sa ešte vždy zaoberá grófom a že aj o mesiac sa bude oňom hovoriť, ak bude pokračovať vo výstrednostiach, čo sa inak zdá byť spôsobom jeho obvyklého života.“

„Môžbyť,“ súhlasil Morcerf. „A teraz, nemôžete mi povedať, kto si vzal lóžu ruského veľvyslanca?“

„Ktorú?“ spýtala sa grófka.

„V prvom rade medzi stípmi. Vidí sa mi cele novo zariadená.“

„Skutočne,“ riekol Château-Renaud. „Bol niekto pri prvom dejstve?“

„Kde?“

„V tej lóži.“

„Nie,“ povedala grófka, „nevidela som nikoho. Vy teda myslíte,“ pokračovala, vrátiac sa k prvému predmetu rozhovoru, „že cenu získal váš gróf de Monte Christo?“

„Som o tom presvedčený.“

„A že mi on poslal pohár?“

„Bez všetkej pochybnosti.“

„Ale ved' ho ja nepoznám,“ riekla grófka, „a mám veľkú chuť poslať mu ho nazad.“

„Ó, nerobte to! On má také spôsoby; musíte ho prijať tak, ako je.“

Vtom zaznel zvonec, oznamujúci začiatok dejstva. Albert vstal, aby šiel na svoje miesto.

„Uvidím vás zasa?“ spýtala sa grófka.

„Ak dovolíte, prídem sa v prestávkach spýtať, či vám môžem byť v Paríži v niečom užitočný.“

„Páni,“ riekla grófka, „v ulici Rivoli dvadsaťdva som každú sobotu večer doma pre svojich priateľov. Tak teraz ste už informovaní.“

Mladí ľudia sa poklonili a vyšli.

Ked' vstúpili do hľadiska, celé prízemie bolo vzrušené a všetky pohľady uprené na jediný bod hľadiska; ich zraky sa tiež obrátily v tom smere a utkvely na lóži ruského veľvyslanca. Čierno oblečený, asi tridsať-päť- až štyridsaťročný mužský bol do nej práve vstúpil

so ženou v orientálnom kroji. Žena jasala nesmiernou krásou a jej kroj takým bohatstvom, že, ako sme už povedali, oči všetkých sa obrátily na chvíľu na ňu.

„Ach,“ riekol Albert, „to je Monte Christo a jeho Grékyňa!“

Bol to naozaj gróf a Haydée.

Na chvíľu bola mladá žena predmetom pozornosti nielen prízemia, ale celého divadla. Ženy sa vychýlovaly z lóží, aby v žiari lustrov videli jagať sa tú kaskádu briliantov.

Druhé dejstvo sa skončilo v tlmenom šume, ktorý prezrádza veľkú udalosť v shromaždenej mase. Nikomu ani na um neprišlo požadovať ticho. Mladá, taká krásna, taká oslňujúca žena bola najzaujímavejším divadlom, aké len bolo možno vidieť.

Pokynutie pani Danglarovej dalo teraz zrejme najavo Albertovi, že barónka si v budúcej prestávke želá jeho návštevu.

Morcerf bol človek pridobrého vkusu, aby dal na seba čakať, keď mu bolo jasne naznačené, že ho čakajú. Po skončenom dejstve ponáhľal sa teda do proscénia.

Pokloniac sa obidvom dámam, podal ruku Debrayovi.

Barónka ho privítala s rozkošným úsmevom, Eugenia ho však prijala s obvyklou chladnosťou.

„Milý môj,“ riekol Debray, „máte pred sebou človeka, ktorý vás volá na pomoc, lebo je so svojimi silami na konci. Madame ma zahrnuje otázkami o grófovi a chce, aby som vedel, zkadiaľ je, zkade prichodí a kde ide. Nie som veru Cagliostro, a aby som si nejako pomohol, povedal som: ,Spýtajte sa na to všetko Morcer-

fa, on má svojho Monte Christa v malíčku.“ Dostali ste teda pokyn.“

„Či je to nie neuveriteľné?“ vravela barónka. „Mať pol milióna tajných fondov poruke, a nebyť lepšie informovaný?“

„Madame,“ povedal Lucien, „prosím, aby ste mi verili, že keby som mal pol milióna k dispozícii, upotrebil by som tie peniaze na niečo iné ako na informácie o pánu grófovi de Monte Christo, ktorý v mojich očiach nemá iných zásluh, len že je dva razy taký bohatý ako nábob. Ale odovzdal som slovo svojmu priateľovi Morcerfovi; dohovorte sa s ním, mňa sa to už netýka.“

„Nábob by mi iste neboli poslal pár koní za tridsaťtisíc, so štyrmi diamantami na ušiach, každý za päťtisíc.“

„Ó, diamanty!“ zvolal so smiechom Morcerf. „Tie sú jeho vášňou. Myslím, že má vždy nejaké vo vrecku, ako Potemkin, a že ich rozsieva, kade chodí, ako Janko Palček kamienky.“

„Akiste našiel bane,“ riekla pani Danglarsová.
„Viete, že má u baróna neobmedzený úver?“

„Nie, to som nevedel,“ odvetil Albert, „ale podoberá sa to na neho.“

„A že oznámil pánu Danglarsovi, že mieni žiť v Paríži rok a stroví tu šesť miliónov?“

„Je to inkognito cestujúci perzský šach.“

„A tá žena, pán Lucien,“ spýtala sa Eugenia, „zbadali ste, aká je krásna?“

„Skutočne, slečna, okrem vás nepoznám ženu, ktorá by bola taká spravodlivá oproti príslušníčkam svojho rodu.“

Lucien priložil k očiam lornet.

„Báječná!“ riekol.

„Vie pán de Morcerf, kto je tá žena?“

„Slečna,“ povedal Albert, odpovedajúc na toto temer priame oslovenie, „viem asi to, ako všetko, čo sa týka toho tajomného človeka, o ktorom hovoríte. Tá žena je Grékyňa.“

„To sa ľahko pozná podľa jej kroja; hovoríte mi to, čo už celé hľadisko vie práve tak ako my.“

„Mrzí ma,“ povedal Morcerf, „že som takým nevedomým ciceronom, ale musím sa priznať, že sa len na to obmedzujú moje vedomosti; viem okrem toho, že je hudobníčka, lebo keď som raz raňajkoval u grófa, začul som zvuky citary, ktoré mohly pochodiť len od nej.“

„Váš gróf teda prijíma návštevy?“ spýtala sa pani Danglarsová.

„A to skvelým spôsobom, o tom vás uistujem.“

„Musím prinútiť Danglarsa, aby ho pozval na nejaký obed alebo ples, aby nám to vrátil.“

„Ako, vy pôjdete k nemu?“ spýtal sa so smiechom Debray.

„Prečo nie? So svojím mužom.“

„Ale tajomný gróf je slobodný.“

„Ved' vidíte, že nie,“ povedala tiež so smiechom barónka, ukazujúc na krásnu Grékyňu.

„Tá žena je otrokyňa, ako nám povedal sám — pamäťate sa, Morcerf? — pri raňajkách u vás.“

„Uznajte, drahý Lucien,“ riekla barónka, „že zdá sa skôr ako kňažná.“

„Z ,Tisíc a jednej noci.“

„Nehovorím, že z ,Tisíc a jednej noci“, ale čo robí kňažnú, drahý môj? Brilianty. A ona je nimi pokrytá.“

„Má ich až primnoho,“ riekla Eugenia. „Bez nich by bola krajšia, lebo by bolo vidno jej šiju a zápästia, ktoré sú utešenej formy.“

„Ó, umelkyňa!“ riekla pani Danglarsová. „Hľadte len, ako sa rozohňuje!“

„Mám rada všetko, čo je krásne,“ povedala Eugenia.

„Čo potom súdite o grófovi?“ spýtal sa Debray. „Tak sa mi vidí, že tiež nie je škaredý.“

„Gróf?“ opakovala Eugenia, ako by ešte nebola myslela na to obzriť si ho. „Gróf je veľmi bledý.“

„Práve v tejto bledosti väzí tajomstvo, ktoré hľadáme,“ rieko Morcerf. „Grófka G..., ako viete, tvrdí, že je to upír.“

„Grófka G... sa teda už vrátila?“ spýtala sa barónka.

„Sedí v lóži, mama, temer oproti nám,“ povedala Eugenia. „Tá žena s tými nádhernými plavými vlasmi, to je ona.“

„Ach, áno,“ riekla pani Danglarsová. „Viete, čo by ste mali urobiť, Morcerf?“

„Rozkážte, madame.“

„Mali by ste ísť navštíviť svojho grófa de Monte Christo a priviesť nám ho sem.“

„Prečo?“ spýtala sa Eugenia.

„Tak, aby sme si s ním pohovorili; nie si na neho zvedavá?“

„Ani najmenej.“

„Zvláštne dieľa!“ zašeptala barónka.

„Ó,“ povedal Morcerf, „akiste príde sám. Hľadte, madame, zbadal vás a pozdravuje vás.“

Barónka odpovedala na pozdrav a pripojila k nemu rozkošný úsmev.

„No,“ riekoval Morcerf, „obetujem sa. Odídem a pôjdem pozrieť, či možno s ním hovoriť.“

„Chodťte do jeho lóže, to je veľmi prosté.“

„Ale nie som predstavený.“

„Komu?“

„Krásnej Grékyni.“

„Povedali ste, že je otrokyňa.“

„Áno, ale vy tvrdíte, že je to kňažná . . . Nie. Úfam sa, že keď ma uvidí vychádzať, vyjde tiež . . .“

„To je možné. Chodťte.“

„Idem!“

Morcerf sa poklonil a vyšiel. Keď išiel popri grófovej lóži, dvere sa naozaj otvorily; gróf povedal Alimu, stojacemu na chodbe, niekoľko arabských slov, a chytil Morcerfa pod rameno.

Ali zavrel zasa dvere a stal si pred ne. V koridore utvorila sa skupina okolo Núbijca.

„Naozaj,“ povedal Monte Christo, „váš Paríž je zvláštne mesto a vaši Parížania divný národ. Človek by povedal, že Núbijca vidia prvý raz. Pozrite, ako obliehajú chudáka Aliho, ktorý nevie, čo to má byť. Za niečo vám môžem ručiť: že totiž Parížan môže prísť do Tunisu, Carihradu, Bagdadu alebo do Káhiry a že sa tam okolo neho ľudia neshrnú.“

„Pretože vaši Orientálci sú ľudia rozumní a hľadia len na to, čo stojí za to vidieť. Ale verte mi, Ali sa teší tej popularite len preto, že je váš, a preto, že ste teraz v móde.“

„Naozaj? A čomu mám za to ďakovať?“

„Nuž sám sebe. Dávate do daru záprah po tisíc

louisdoroch, zachraňujete život ženám kráľovských prokurátorov, posielate na dostihy pod menom majora Bracka čistokrvné kone a jockeyov ako opičky, a napokon, keď vyhráte zlaté poháre, posielate ich pekným ženám.“

„A kto, do čerta, vám povedal všetky tie hlúposti?“

„Prvú mi povedala pani Danglarsová, ktorá mrie túžbou vidieť vás vo svojej lóži, či vlastne, aby vás v nej zbadali; druhú mi oznámily Beauchampove noviny a tretiu moja vlastná vynálezavosť. Prečo menujete svojho koňa Vampom, ak si chcete zachovať inkognito?“

„Ach, pravda!“ zvolal gróf. „Je to neopatrnosť. Ale počujte, či gróf de Morcerf nenavštěvuje nikdy Operu? Hľadal som ho očami a nikde som ho nezbalal.“

„Dnes príde.“

„Kde?“

„Do barónkinej lóže, tuším.“

„Tá rozkošná deva, ktorá je tam s ňou, je jej dcéra?“

„Áno.“

„Gratulujem vám.“

Morcerf sa usmial.

„Neskoršie si o tom pohovoríme podrobne,“ riekoval. „Čo poviete na hudbu?“

„Na akú hudbu?“

„Nuž na tú, ktorú ste práve počuli.“

„Toľko, že je to veľmi pekná hudba na hudbu, složenú ľudským skladateľom a prednesenú dvojnohými vtákmi bez peria, ako hovoril neborák Diogenes.“

„Ale, drahý gróf, zdalo by sa, že záleží to len od vášho rozmaru, počuť sedem rajskejch sborov.“

„Je to asi tak. Keď chcem počuť nádhernú hudbu, vikont, akú ucho smrteľníka nepočulo nikdy — spím.“

„Ste tu na tom výborne! Spite, drahý gróf, spite, ved' operu len na to vynašli.“

„Nie, naozaj, váš orchester robí priveľký huk. Aby som mohol spať snom, o akom hovorím, potrebujem pokoj, tichosť a potom istý preparát . . .“

„Ach, ten povestný hašiš?“

„Tak je, vikont. Ak budete chcieť počuť hudbu, príďte ku mne večerať.“

„Ved' som už počul hudbu, keď som u vás raňajkoval.“

„V Ríme?“

„Áno.“

„Ach, to bola citara Haydée. Áno, chuderka exulantka sa niekedy baví tým, že mi hrá piesne svojej domoviny.“

Morcerf viacej nenaliehal a gróf zamíkol.

Vtom zaznel zvonec.

„Prepáčite?“ riekoval gróf, podíduc ku svojej lóži.

„Ako by nie!“

„Odobvdajte grófke G . . . poklonu od jej upíra . . .“

„A barónke?“

„Povedzte jej, že ak dovolí, budem mať čest sloziť jej svoju poklonu ešte tento večer.“

Začalo sa tretie dejstvo. Počas tretieho dejstva Morcerf, verný danému sľubu, prišiel k pani Danglarsovej.

Gróf neboli z ľudí, ktorí vyvolajú v hľadisku povstanie; nik si nevšimol ani jeho príchod, okrem tých, do lóže ktorých vstúpil.

Monte Christo ho však predsa zbadal a jeho perami preletel ľahký úsmev.

Kým bola opona hore, Haydée nevidela nič; ako všetky primitívne povahy, zbožňovala všetko, čo hovorí k uchu a k oku.

Tretie dejstvo uplynulo ako obyčajne; slečny Nobletova, Júlio a Lerouxova vykonaly svoje obvyklé pируety, Robert-Mario vyzval granadského princa a napokon ten vznešený kráľ, ktorého poznáme, prešiel sa dvoranou, aby ukázal svoj zamatový plášt, držiac za ruku svoju dcéru. Potom spadla opona a obecenstvo hľadiska vyšlo hned do foyer a na chodby.

Gróf vyšiel zo svojej lóže a o chvíľu sa zjavil v lóži barónky Danglarsovej.

Barónka nemohla stlmieť výkrik údivu, ľahko smiesaného s radosťou.

„Ach, podte, podte, pán gróf!“ zvolala. „Lebo sa skutočne ponáhľam pripojiť svoju ústnu vdăku k tej, ktorú som vám už vyslovila písomne.“

„Ó, madame, vy sa ešte pamätáte na tú maličkosť? Ja som na to už zabudol.“

„Áno. Ale nemožno zabudnúť na to, pán gróf, že ste o deň neskôr zachránili moju dobrú priateľku, pani de Villefort, od nebezpečenstva, zavineného tými istými paripami.“

„Ani teraz si nezaslúžim vašu vdăku; bol to môj Núbijec, Ali, ktorému sa ušlo šťastie dokázať pani de Villefort tú neobyčajnú službu.“

„A bol to tiež Ali,“ riekol gróf Morcerf, „ktorý vyslobodil môjho syna z rúk rímskych banditov?“

„Nie, pán gróf,“ povedal Monte Christo, stisnúc ruku, ktorú mu generál podal, „nie; tentoraz prijímam

vďaku na svoj účet. Ale už ste mi ju vyslovili, prijal som ju už a som naozaj v pomykove, že vás zasa vidím takého vdľačného. Poskytnite mi, prosím, pani barónka, česť predstaviť ma svojej slečne dcére.“

„Ó, ste predstavený, aspoň podľa mena áno, lebo od dvoch či troch dní hovoríme len o vás. Eugenia,“ pokračovala, obrátiac sa k dcére, „pán gróf de Monte Christo.“

Gróf sa poklonil, slečna Danglarsová zťahka pokynula hlavou.

„Ste tu s utešenou dámou, pán gróf,“ riekla Eugenia; „je to vaša dcéra?“

„Nie, slečna,“ odvetil Monte Christo, prekvapený krajnou otvorenosťou, či neobyčajnou smelosťou; „je to chuderka Grékyňa, ktorej som ochrancom.“

„A ktorá sa menuje...?“

„Haydée,“ odvetil Monte Christo.

„Grékyňa!“ šepol gróf de Morcerf.

„Áno, gróf,“ riekla pani Danglarsová. „A povedzte mi, či ste kedy videli na dvore Aliho Tebelina, ktorému ste slúžili tak slávne, taký nádherný úbor, aký máme tu pred očami?“

„Ach, vy ste slúžili v Janine, pán gróf?“ spýtal sa Monte Christo.

„Bol som generálnym inšpektorom pašových sborov,“ odpovedal Morcerf. „A neskrývam sa s tým, že tá trocha majetku, ktorú mám, pochádza zo štedrosti slávneho albánskeho náčelníka.“

„Hľadte len!“ zvolala pani Danglarsová.

„Kde?“ šeptal Morcerf.

„Hľadme!“ riekol Monte Christo.

A ovinúc rameno okolo grófa, nahol sa s ním z lóže.

V tom momente Haydée, ktorá hľadala očami grófa, zbadala jeho bledú tvár vedľa Morcerfovej hlavy, ktorého Monte Christo objímal.

Tento pohľad účinkoval na devu ako zjav Medúznej hlavy; naklonila sa vopred, ako by ich obidvoch chcela zhlnúť očami, potom temer hned' odskočila nazad so slabým vykrikom, ktorý však predsa začuli najbližší susedia a Ali, ktorý hned' otvoril dvere.

„Ach,“ povedala Eugenia, „čo sa to stalo, pán gróf, vašej chránenke? Ako by jej bolo prišlo zle.“

„Skutočne,“ súhlasil gróf, „ale nestrachujte sa slečna; Haydée je veľmi nervózna, a preto veľmi citlivá oproti vôňam; nepríjemný parfum zaviní pri nej mdlobu. Ale,“ dodal gróf, vynímajúc z vrecka flakón, „mám tu liek.“

Potom, pozdraviac sa jednou poklonou barónke a jej dcére a vymeniac s grófom a Debrayom posledný stisk ruky, vyšiel z lóže pani Danglarsovej.

Ked' vstúpil do svojej, Haydée bola ešte veľmi bledá. Sotva sa gróf zjavil, schytila mu ruku.

Monte Christo cítil, že devine ruky sú vlhké a ľadové.

„S kým si sa to tam shováral, pane?“ spýtala sa deva.

„S grófom de Morcerf,“ odpovedal Monte Christo, „ktorý bol v službách tvojho vznešeného otca a ktorý sa priznáva, že jemu ďakuje za svoje bohatstvo.“

„Ach, ten podliak!“ zvolala Haydée. „Je to on, ktorý ho zapredal Turkom, a jeho bohatstvo je odmenou za jeho zradu. Či si to nevedel, môj drahý pane?“

„Počul som o tom niekoľko slov v Epire, ale podrobnosti nepoznám,“ povedal Monte Christo. „Pod, dcéra moja, povieš mi ich; je to iste zaujímavé.“

„Ó, áno, pod, pod! Tak sa mi vidí, že by som umrela, keby som dlhšie ostala v prítomnosti toho človeka.“

A Haydée, vstanúc rýchlo, zahalila sa do plášťa z bieleho kašmíra, vyšívaného perlami a koralmi, a vysla chvatne vo chvíli, keď sa dvíhala opona.

„Povedzte, či ten človek robí niečo tak, ako iní,“ riekla grófka G... Albertovi, ktorý ju zasa navštívil. „Vypočuje zbožne tretie dejstvo ‚Roberta‘ a odíde vo chvíli, keď sa začína štvrté!“

XVI. HAUSSE A BAISSE.

Niekoľko dní po tomto stretnutí prišiel Albert de Morcerf na návštevu ku grófovi de Monte Christo do jeho domu na Elysejských poliach, ktorému gróf, vdaka svojmu bohatstvu, dodal vzhľad paláca práve tak, ako i svojim nejmenej obývaným sídlam.

Prišiel, aby mu znova tlmočil vdaku pani Danglarsovej, ktorú mu už prejavil list, podpísaný menom barónky Danglarsovej, rodenej Hermíny de Servieux.

Alberta sprevádzal Lucien Debray, ktorý k slovám priateľa pridal niekoľko poklôn, ktoré zjavne neboli oficiálne, ale o pôvode ktorých bystrozrakosť grófova nemohla mať pochybnosti.

Ba Monte Christovi sa videlo, že Lucien ho prišiel navštíviť, pudený dvojitým citom zvedavosti, a že polovica toho citu pramení v ulici de la Chausée d'Antin. Mohol naozaj bez obavy, že je na omyle, predpokladať,

že pani Danglarsová, nemôžuc na vlastné oči vidieť príbytok človeka, ktorý dáva do daru kone za tridsaťtisíc frankov a navštěvuje Operu v spoločnosti gréckej otrokyne, majúc na sebe za milióny diamantov, nariadila očiam, cez ktoré hľadievala, aby jej podaly zprávu o tom príbytku.

Zdalo sa však, že gróf nemá ani najmenšie tušenie o pomere medzi Lucienovou návštěvou a barónkinou zvedavosťou.

„Ste temer v nepretržitom styku s barónom Danglarsom?“ spýtal sa Alberta de Morcerf.

„Iste, pán gróf; ved' viete, čo som vám povedal.“

„Trvá to teda stále?“

„Väčšmi ako inokedy,“ odvetil Lucien; „je to hotová vec.“

A Lucien, akiste súdiac, že týmto do rozhovoru vrhnutým slovom získal právo zamíknut, položil si korytnačí lorňon na oko, a zahryznúc do zlatej gomby paličky, začal sa prechádzať po chyži a prezerať zbrane a obrazy.

„Ach,“ rieko Monte Christo, „súdiac podľa vašich slov, neboli by som myslil, že sa to tak rýchlo rozhodne.“

„Prosím vás! Človek ani netuší, a veci idú samy od seba. Nemyslíte na ne, ale ony myslia na vás, a keď sa poobzerať, ste prekvapený, koľký kus cesty prešly. Môj otec a pán Danglars slúžili spolu v Španielsku; môj otec v armáde, pán Danglars pri zásobovaní. Tam získal môj otec, v revolúcii schudobnený, základ svojho krásneho majetku a politicko-vojenskej kariéry a pán Danglars, ktorý nikdy nemal súkromný majetok, svoje ohromné bohatstvo a politicko-peňažnícku kariéru.“

„Áno, tak sa mi vidí, že mi o tom pán Danglars rozprával pri mojej návštive u neho,“ rieko Monte Christo a pokračoval, vrhnúc pohľad na Luciena, ktorý prezeral akýsi album: „A slečna Eugenia je driečna. Tuším, volá sa Eugenia.“

„Veľmi driečna, či skôr veľmi krásna,“ povedal Albert. „Ale jej krásu ja nemôžem oceniť. Nezaslúžim si ju!“

„Hovoríte o nej tak, ako by ste už boli jej mužom!“

„Ó,“ povedal Albert, obzrúc sa, aby teraz aj on vi-del, čo robí Lucien.

„Viete,“ rieko Monte Christo stlmeným hlasom, „že sa mi nezdáte tým manželstvom oduševnený?“

„Slečna Danglarsová je pre mňa pribohatá,“ rieko Morcerf, „to ma odstrašuje.“

„Ech,“ vravel Monte Christo, „divný argument! Či nie ste i vy bohatý?“

„Môj otec má nejakých päťdesiatatisíc libier dô-chodku, a keď sa ožením, dá mi z nich desať alebo dva-násť.“

„To je nesporne skromné,“ podotkol gróf, „najmä na Paríž. Ale majetok nie je všetko na svete a zvučné meno a vysoké spoločenské postavenie znamenajú tiež niečo. Vaše meno je slávne a vaše postavenie skvelé, a potom gróf de Morcerf je vojak a bezúhonnosť Bayardo-va, spojená s chudobou Duguesclinovou, pristanú si dobre; nezištnosť je najkrajším slnečným lúčom, v ktorom sa môže zaskvieť vznešený meč. Ja práve nachodím to spojenie najvhodnejším: slečna Danglarsová vám pri-nesie bohatstvo a vy ju povýšite!“

Albert, ponorený do myšlienok, potriasal hlavou.
„Je ešte niečo iné,“ rieko.

„Priznávam sa,“ odpovedal Monte Christo, „že tažko chápem ten odpor k mladej, bohatej krásavici.“

„Ó, Bože môj,“ namietol Morcerf, „ten odpor, ak je nejaký, nepochodí všetok odo mňa!“

„Teda od koho? Lebo ste mi povedali, že váš otec si želá to manželstvo.“

„Od matky — a moja matka má jasný a bystrý zrak. Ona tomu spojeniu nežičí; neviem prečo, ale je proti Danglarovcom zaujatá.“

„Ó,“ riekol gróf trochu núteným prízvukom, „to je pochopiteľné; pani grófka Morcerfová, ktorá je stesnená ušľachtilosť, jemnosť a noblesa, trochu váha dotknúť sa drsnej nešľachtickej ruky; to je prirodzené.“

„Naozaj neviem, či je to tak,“ hovoril Albert, „ale viem, že podľa všetkého to manželstvo, ak sa uskutoční, urobí ju nešťastnou. Mali sme sa už všetci sísť pred šiestimi týždňami a dojednať tú vec; ale ja som mal takú migrénu . . .“

„Skutočnú?“ spýtal sa gróf s úsmevom.

„Ó, veľmi pravú! Azda to bol strach . . . Dost na tom, schôdzku odročili na dva mesiace. Nieto príčiny náhliť sa, ešte nemám úplne dvadsať jeden rokov, a Eugenia má len sedemnásť. Ale tie dva mesiace vypršia na budúci týždeň. Budem sa musieť poddať. Neviete si predstaviť, drahý gróf, v akom som pomykove . . . Ach, aký ste šťastný, že ste slobodný!“

„Tak buďte aj vy slobodný! Povedzte mi, prosím vás, čo vám v tom môže prekážať?“

„Ó, pre môjho otca by to bolo priveľké sklamanie, keby som si nevzal slečnu Danglarovú!“

„Tak si ju vezmite,“ riekol gróf s divným trhnutím ramien.

„Áno,“ povedal Morcerf, „ale pre moju matku to nebude sklamanie, lež bolest.“

„Tak si ju neberete,“ riekol znova gróf.

„Uvidím, pokúsim sa, poradíte mi, všakver, a ak bude možno, pomôžete mi z týchto ťažkostí? Ó, myslím, že by som sa radšej pohneval s gráfom, ako by som urobil svojej predobrej matke žiaľ.“

Monte Christo sa odvrátil; zdalo sa, že je pohnutý.

„Čo robíte? Náčrtok Poussina?“ spýtal sa Debraya, sediaceho na konci salónu v hlbokom kresle a držiaceho v pravej ruke ceruzu a v ľavej notes.

„Ja?“ povedal pokojne Lucien. „Náčrtok? Len tak! A potom, mám veľmi rád maľbu! Zaoberám sa niečím cele opačným: číslicami.“

„Číslicami?“

„Áno, počítam; nepriamo týka sa to i vás, vikont; vyratujem, čo zarobila Danglarsova firma pri poslednej haïtskej hausse: s dvesto šiestich vystúpily papiere v troch dňoch na štyristo deväť, a predvídavý bankár ich kúpil veľa za dvesto šesť. Zarobil tristotisíc frankov.“

„To nie je jeho najlepší výkon,“ riekol Morcerf; „či nezískal toho roku španielskymi úpismi milión?“

„Čujte, môj drahý, pán gróf Monte Christo vám povie ako Taliani:

Danaro e santia —
Mata della Metà.

„Peniaze a svätosť — polovička polovice. I to je veľa. Ked' počujem také historky, stisnem len plecami.“

„Ale hovorili ste o Haïti,“ riekol Monte Christo.

„Ó, Haïti, to je niečo iné; Haïti je écarté francúzskej ažiotáže. Môžeme obľubovať bouillotte, šalieť sa za whistom, zbožňovať boston, a jednako sa všetkého násýtiť, kým k écarté sa vždy vraciame: to je pochúťka. Tak pán Danglars predal včera po štyristo šiestich a vopchal do vrecka tristotisíc frankov; keby bol čakal do dneška, papiere klesly na dvesto päť, a miesto toho, aby zarobil tristotisíc frankov, bol by prerobil dvadsať alebo dvadsať päť.“

„A prečo klesly papiere so štyristo deviatich na dvesto päť?“ spýtal sa Monte Christo. „Prepáčte, ale v týchto burzových zápletkách sa naskrze nevyznám.“

„Pretože zprávy idú jedna za druhou a nie sú si podobné,“ odvetil so smiechom Albert.

„Ale do čerta!“ riekol gróf. „Pán Danglars hrá o tristotisíc frankov! Podľa toho je teda ohromne bohatý?“

„On nehrá!“ zvolal živo Lucien. „Hrá pani Danglarsová; je skutočne neohrozená!“

„Ale vy, Lucien, ktorý ste rozumný a ktorý poznáte malú nestálosť zpráv, lebo ste pri prameni, mali by ste to prekaziť,“ riekol s úsmevom Morcerf.

„Ako by som to mohol, keď to nedokáže jej manžel?“ spýtal sa Lucien. „Poznáte povahu pani barónky: nedá na seba vplývať nikým a robí prosto, čo sa jej zachce.“

„Ó, keby som bol na vašom mieste!“ riekol Albert.

„Tak čo?“

„Vyliečil by som ju; bola by to služba, ktorú by ste preukázali jej budúcemu zaťovi.“

„Ako to?“

„Ach, Bože môj, to je veľmi ľahké. Dal by som jej príučku.“

„Príučku?“

„Áno. Váš úrad ministerského tajomníka robí z vás veľkú autoritu, nakoľko ide o zprávy; nemôžete otvoriť ústa, aby burzoví agenti nestenografovali vaše slová; dajte jej prehrať asi stotisíc frankov jedno za druhým; to ju urobí opatrnou.“

„Nerozumiem,“ zahundral Lucien.

„Je to predsa jasné,“ povedal prostodušne mladý človek, ktorý neprejavoval nijakú strojenosť; „oznámite jej v jeden krásny deň niečo neslýchané, nejakú telegrafickú zprávu, ktorú by ste mohli len vy sami vedieť; napríklad, že Henricha IV. videli včera u Gabriella; to poženie papiere dohora, ona bude na tom špekulovať a iste prehrá, keď na druhý deň Beauchamp oznámi vo svojich novinách: ,Dobre informované osoby nesprávne tvrdia, že kráľa Henricha IV. predvčerom videli u Gabriella; táto vec sa naskrze nezakladá na pravde; kráľ Henrich IV. neopustil Nový most.““

Lucien sa nútene zasmial. Monte Christo, hoci nakoľko ľahostajný, nestratil ani slova z toho rozhovoru a jeho prenikavé oko uhádlo napokon aj istú tajnosť v tajomníkových rozpakoch.

Pod vplyvom týchto rozpakov, ktoré Albert naskrze nezbadal, skrátil Lucien svoju návštevu.

Cítil sa v zrejmom pomykove. Odprevádzajúc ho ku dverám, gróf mu povedal tichým hlasom niekoľko slov, na ktoré Debray odpovedal:

„S radosťou, pán gróf, prijímam.“

Gróf sa vrátil k mladému Morcerfovi.

„Ked' si vec rozvážite,“ riekol mu, „nemyslíte, že

ste chybili, keď ste pred pánom Debrayom tak hovorili o svojej testinej?“

„Prosím vás, gróf,“ povedal Morcerf, „nevyslovujte vopred to slovo.“

„Skutočne a bez zveličovania: je grófka natoľko zaujatá proti tomu manželstvu?“

„Natoľko, že barónka prichodí k nám zriedka a že moja matka bola, tuším, dva razy vo svojom živote u pani Danglarsovej.“

„To ma teda posmeňuje shovárať sa s vami otvorené: pán Danglars je mojím bankárom, pán de Villefort ma zahrnul zdvorilosťami a vďakou za službu, ktorú som mu šťastnou náhodou mohol preukázať. Zo všetkého toho uzatváram na množstvo obedov a rautov. Ale aby sa nezdalo, že chceme všetko slávnostne predstihnúť, a okrem toho, ak chcete, aby som si získal zásluhu prvého kroku, mám v úmysle pozvať do svojej vily v Auteuil pána a pani Danglarsovú a pána a pani de Villefort. Keby som vás na ten obed pozval práve tak, ako pána grófa a pani grófku de Morcerf, mohlo by sa to zdať ako nejaká manželská schôdzka, alebo by aspoň pani grófka Morcerfová mohla na to tak hľadieť, najmä keby mi pán barón Danglars prejavil česť a priviedol i dcéru. Potom by som sa stal vašej matke protivným, a to naskrze nechcem; naopak, záleží mi na tom — a opakujte jej to vždy, keď sa vám naskytne príležitosť — aby som zanechal u nej najlepší dojem.“

„Za vašu úprimnosť,“ povedal Morcerf, „vám ďakujem a prijímam vynechanie, ktoré mi ponúkate. Vrávite, že vám na tom záleží, aby ste zanechali u mojej matky najlepší dojem: vzbudili ste u nej úžasný dojem.“

„Myslíte?“ spýtal sa Monte Christo so záujmom.

„Ó, viem to iste. Keď ste minule od nás odišli, shovárali sme sa o vás hodinu. Ale vraciam sa k predošlému predmetu. Keby sa tak moja matka mohla dozvedieť o tejto vašej pozornosti, a ja sa jej to odvážim povedať, bola by vám za to nesmierne vďačná. Môj otec by, naopak, zasa zúril.“

Gróf sa pustil do smiechu.

„Tak,“ riekol Morcerfovi, „už viete, čo a ako. Ale teraz mi prichodí na um: nebude zúriť len váš otec; pán a pani Danglarsová budú ma pokladať za človeka mrz-kých spôsobov. Vedia, že sa stýkame s istou dôvernos-tou, ba že ste mojím najstarším parížskym znáym, a nenájdu vás u mňa. Spýtajú sa, prečo som vás nepozval. Hľadte si zaopatriť nejaký starší záväzok, ktorý by bu-dil dojem nejakej pravdepodobnosti, a dajte mi ho na vedomie podľa možnosti lístkom. Ved' viete, že u banká-rov majú cenu len písané veci.“

„Pán gróf, urobíme ešte niečo lepšieho,“ riekol Albert. „Moja matka sa chce nadýchať trochu morské-ho ovzdušia. Na ktorý deň ste určili svoj obed?“

„Na sobotu.“

„Dobre, dnes je utorok; zajtra večer odchodíme, pozajtre večer budeme v Tréporte. Viete, pán gróf, že ste milý človek, keď tak ľuďom ponechávate slobodu konania?“

„Ja? Ceníte ma naozaj vyššie, ako si zasluhujem; chceme vám preukázať pozornosť, nič viac.“

„Kedy ste rozposlali pozvania?“

„Práve dnes.“

„Dobre. Bežím k pánu Danglarsovi a oznámi mu,

že zajtra odchodom, moja matka a ja. Nevidel som vás, preto neviem o vašom obede.“

„Blázonko! A čo Debray, ktorý vás u mňa práve videl?“

„Ach, pravda!“

„Naopak, videl som vás a pozval som vás tu bez ceremonií; vy ste mi však prosto odpovedali, že nemôžete byť mojím hostom, lebo odchodíte do Tréportu.“

„Tak sme sa teda dohodli. Ale prídeť k mojej matke pred zajtrajškom, pán gróf?“

„Pred zajtrajškom to bude ťažko, a potom by som tiež vpadol do vašich príprav na odchod.“

„Tak urobte niečo lepšie. Boli ste len milým človekom, potom by ste boli báječný.“

„Čo mám urobiť, aby som sa dostal do tej výšky?“

„Čo máte urobiť?“

„Na to sa pýtam.“

„Ste dnes slobodný ako povetrie; podte so mnou na obed: bude v úzkom kruhu, vy, moja matka a ja. Sotva ste videli dobre moju matku, teraz ju uvidíte zblízka. Je to pozoruhodná žena, a len jednu vec řutujem; že nejestvuje jej podobná o dvadsať rokov mladšia; prisahám vám, že potom by bola skoro jedna grófka a jedna vikontesa de Morcerf. S mojím otcom sa nestretnete, má dnes schôdzku a obeduje u kancelára. Príďte, porozprávame sa o cestovaní. Vy, ktorý ste videli celý svet, budete nám rozprávať o svojich dobrodružstvách; poviete nám prírodu krásnej Grékyne, ktorá bola s vami minule v Operе, ktorú menujete svojou otrokyňou a zachádzate s ňou ako s kňažnou. Budeme hovoriť po taliansky, po španielsky. Prijmíte, prosím, moje pozvanie; moja matka vám bude vdăčná.“

„Tisícnásobná vdăka,“ odvetil gróf; „vaše pozvanie je nesmierne láskavé a ľutujem, že ho nemôžem prijať. Nie som natoľko slobodný, ako myslíte; naopak, mám nesmierne dôležitú schôdzku.“

„Ach, dajte si pozor; práve pred chvíľou ste ma naučili, ako sa možno zbaviť nepríjemného obedu. Chcem dôkaz. Na šťastie nie som bankár, ako pán Danglars, ale upozorňujem vás, že som práve taký nedôverčivý ako on!“

„Dám vám dôkaz,“ povedal gróf.

A zazvonil.

„Už druhý raz odmietate,“ riekol Morcerf, „obebovať s mojou matkou. V tom je istý úmysel!“

Monte Christo sa zachvel.

„Ó, v to sami neveríte,“ riekol; „ostatne, hľa, prichádza môj odkaz.“

Babtistin vstúpil a čakajúc stál pri dverách.

„Nevedel som, pravda, o vašej návštive?“

„Ste veru taký neobyčajný človek, že by som ani za to neručil.“

„Ale aspoň som nemohol tušiť, že ma pozvete na obed.“

„Ach, to pripúšťam.“

„Počujte, Babtistin, čo som vám povedal dnes ráno, keď som vás zavolal do svojej pracovne?“

„Aby som dal zavrieť dvere pána grófa, keď odbije päť hodín.“

„A ďalej?“

„Ó, pán gróf . . .“ zvolal Albert.

„Nie, nie, chcem sa na každý spôsob sprostiť tajomnej povesti, ktorou ste ma opriadli, drahý vikont.

Je veľmi nepohodlné hrať večne Manfréda. Chcem žiť v sklenom dome. A ďalej ... pokračujte, Baptistin.“

„Ďalej, aby som uviedol len pána majora Bartolomeja Cavalcantiho a jeho syna.“

„Počujete, pána majora Bartolomeja Cavalcantiho, potomka najstaršej talianskej šľachty a ktorého le d’Hozierom ráčil byť Dante: pamäťate sa, či sa azda ne-pamäťate, v desiatom speve *Inferna*. Okrem toho i jeho syna, milého mládenca asi vo vašom veku, vikont, ktorý sa honosí tým istým titulom ako vy a ktorý vstupuje do parízskej spoločnosti s otcovými miliónmi. Major mi dnes dovedie svojho syna Andreu, kontina, ako my vravíme v Taliansku. Sveruje mi ho. Predstavím ho, ak si to zaslúži. Pomôžete mi, však?“

„Iste. Major Cavalcanti je teda vaším starým priateľom?“ spýtal sa Albert.

„Čoby! Je to vznešený, veľmi zdvorilý, veľmi skromný, veľmi diskrétny šľachtic, akých je v Taliansku mnoho medzi potomkami starých rodov. Sišiel som sa s ním niekoľko ráz v Boloni alebo vo Florencii, alebo v Luke, a teraz mi oznámil svoj príchod. Známi z ciest majú hrôzu nárokov: žiadajú od nás na každom kroku pozornosť, ktorú sme im raz náhodou prejavili; ako by civilizovaný človek, ktorý vie prežiť s hockým hodinu, nemal vždy svoju skrytú myšlienku! Dobrý major Cavalcanti ide si zasa obzrieť Paríž, ktorý videl len letmo za cisárstva, keď išiel mrznúť do Moskvy. Dám mu dobrý obed, on mi nechá syna; sľúbim mu, že nad ním budem bdiť, nechám chlapca robiť všetky hlúposti, ktoré mu prídu na um, a budeme vyrovnaní.“

„Vyborne!“ riekol Albert. „Vidím, že ste vzácny

vychovávateľ. Teda s Bohom, v nedeľu sa vrátíme. Aby som nezabudol, dostať som zvesti od Františka.“

„Ach, naozaj?“ zvolal Monte Christo. „Páči sa mu ešte vždy v Taliansku?“

„Myslím, že áno, ľutuje však, že nie ste tam. Píše, že ste boli slncom Ríma a že je tam bez vás chmúrno. Nie som si cele istý, či netvrďí vonkoncom, že prší.“

„Zmenil teda o mne svoju mienku?“

„Naopak, má vás stále tvrdošijne za svrchovane fantastického; preto vás ľutuje.“

„Váš priateľ František je milý mládenec!“ riekoval Monte Christo. „Pociťoval som k nemu živú sympatiu hned v prvý večer, keď som ho videl hľadať nejakú večeru a keď prijal láskave moju. Je, tuším, synom generála d'Epinay?“

„Tak je.“

„Toho, ktorého tak surovo zavraždili roku tisíc osiemsto pätnásteho.“

„Bonapartisti.“

„Práve. Mám ho naozaj rád! Nechystajú i pre neho nejaké manželstvo?“

„Áno, má si vziať slečnu de Villefort.“

„Naozaj?“

„Ako ja si mám vziať slečnu Danglarsovú,“ odvetil Albert so smiehom.

„Smejete sa . . .“

„Áno.“

„Prečo sa smejete?“

„Smejem sa preto, lebo sa mi vidí, že s tej strany je práve toľko chuti na manželstvo, ako na druhej strane medzi slečnou Danglarsovou a mnou. Ale naozaj,

pán gróf, hovoríme o ženách, ako hovoria ženy o mužských; to je neodpustiteľné!“

Albert vstal.

„Odchádzate?“

„To je otázka! Nudím vás už dve hodiny, a vy ste taký zdvorilý, že sa ma spytujete, či odchádzam! Skutočne, pán gróf, ste najzdvorilejší človek sveta! A ako sú vaši sluhovia vycibrení! Najmä Baptistin! Nepodařilo sa mi nikdy nájsť takého. Moji ako by si brali príklad zo sluhov v Théâtre Français, ktorí práve preto, že majú povedať slovo, prídu ho povedať až k rampe. Ak by ste raz chceli prepustiť Baptista, zabezpečujem si u vás na neho predprávo.“

„Stojí, vikont.“

„Počkajte, to ešte nie je všetko: odovzdajte moju úctu svojmu diskrétnemu Lučanovi, šľachticovi Cavalcantimu dei Cavalcanti, a keby náhodou stál na tom: oženiť svojho syna, nájdite mu veľmi bohatú a veľmi urodzenú ženu, aspoň po praslici, a pravú barónku po otcovi. Budem vám pri tom pomáhať.“

„Ó, ó,“ divil sa Monte Christo, „myslíte to vážne?“

„Áno.“

„Na moj' pravdu, na nič budúce sa nemá prisať!“

„Ach, pán gróf,“ zvolal Morcerf, „akú vdăčnosť by ste mi urobili a ako by som vás ešte sto ráz väčšmi mal rád, keby som s vašou pomocou mohol zostať ešte desať rokov slobodný!“

„Všetko je možné,“ povedal vážne Monte Christo.

A rozlúčiac sa s Albertom, vrátil sa do svojej chyže a udrel tri razy na kovovú platňu.

Zjavil sa Bertuccio.

„Pán Bertuccio,“ riekol gróf, „vedzte, že som pozval na sobotu spoločnosť do svojho domu v Auteuil.“

Bertuccio sa zľahka zachvel.

„Dobre, pane,“ riekol.

„Potrebujem vás,“ pokračoval gróf, „aby všetko bolo riadne pripravené. Je to dom veľmi pekný, alebo aspoň môže byť veľmi pekný.“

„Na to bolo by treba všetko zmeniť, lebo čalúny sú veľmi staré.“

„Dajte teda nové, okrem tých, ktoré sú v spálni, obtiahnuté červeným damaskom: spálňu vôbec nechajte celkom tak, ako je.“

Bertuccio sa poklonil.

„Ani záhrady sa netýkajte; s dvorom však napríklad môžete robiť, čo chcete; bude mi vítané, keď bude zmenený na nepoznanie.“

„Urobím všetko možné, aby bol pán gróf spokojný; bol by som však istejší, keby mi pán gróf ráčil povedať, ako si obed predstavuje.“

„Skutočne, drahý pán Bertuccio,“ riekol gróf, „od toho času, ako ste v Paríži, zdáte sa mi neistý, zmätený; či ma už nepoznáte?“

„Jeho Excelencia by mi mohla aspoň povedať, koho prijme.“

„To ešte neviem, a vy to tiež nemusíte vedieť. Lucullus obeduje u Luculla, to stačí!“

Bertuccio sa poklonil a vyšiel.

XVII. MAJOR CAVALCANTI.

Ani gróf, ani Baptistin neluhali, oznamujúc Morcerfovi návštenu majora z Luky, ktorý slúžil Monte

Christovi za zámienku odmietnuť obed, na ktorý ho zvali.

Práve odbilo sedem hodín a pán Bertuccio, podľa rozkazu, ktorý dostal, odišiel už pred dvoma hodinami do Auteuil, keď pred bránou domu zastal fiaker, ktorý, ako by sa hanbil, hned' zasa odjachal, keď složil na zem asi päťdesiatdvaročného mužského, oblečeného do zeleného kabáta s čiernymi šnúrami, ktoré, ako sa vidí, v Europe nikdy nevyhynú. Široké nohavice z belasého súkna, topánky dosť čisté, hoci neurčitého lesku a s trochu prihrubými podošvami, jelenie rukavice, klobúk, pripomínajúci formou klobúk žandársky, čierny golier s bielym vyšívaným okrajom, ktorý, keby ho majiteľ nebol nosil zo svojej plnej a vlastnej vôle, mohol byť pokladaný za obojok — taký bol malebný oblek, v ktorom prišiel nový host, ktorý zazvonil pri mreži a spytoval sa vrátnika, či na Elysejských poliach v čísle 30 býva pán gróf de Monte Christo. Na kladnú odpoveď vrátnika vstúpil, zavrel za sebou dvere a šiel ku schodišťu.

Malá ploskatá hlava mužského, prešedivené vlasy a husté šedivé fúzy boly znakmi, podľa ktorých ho poznal Baptistin, ktorý poznal presný opis hostovej osoby a ktorý na neho čakal dolu vo vestibule. Keď host povedal svoje meno pred umným sluhom, Monte Christo bol hned' uvedomený o jeho príchode.

Cudzinca zaviedli do najprostejšieho salónu. Gróf tam čakal na neho a šiel mu oproti s úsmevom na tvári.

„Ach, vitajte, drahý pane,“ riekol mu. „Čakal som vás.“

„Naozaj?“ spýtal sa Lučan. „Vaša Excelencia ma čakala?“

„Áno, dali mi vedieť, že prídeť dnes o siedmej.“

„Že prídem? Dali vám teda vedieť?“

„Iste.“

„Ach, tým lepšie! Priznávam sa, obával som sa, aby nezabudli na toto malé opatrenie.“

„Aké?“

„Dať vám vedieť.“

„Ó, kdežeby!“

„Ale ste si istý, že sa nemýlite?“

„Som istý.“

„Vaša Excelencia dnes na siedmu čakala naozaj mňa?“

„Naozaj vás. Ostatne, presvedčme sa.“

„Ó, netreba, ak ste ma čakali,“ riekoł Lučan.

„Nie, nie,“ stál na svojom Monte Christo.

Lučan zdal sa trochu vzrušený.

„Hľadme,“ riekoł Monte Christo, „či nie ste pán markíz Bartolomeo Cavalcanti?“

„Bartolomeo Cavalcanti,“ opakoval Lučan s radosťou, „je to tak.“

„Bývalý major v službách Rakúska?“

„Bol som naozaj majorom?“ spýtal sa bojazlivý starý vojak.

„Áno,“ prisvedčil Monte Christo, „majorom. Tak sa menuje vo Francúzsku hodnosť, ktorú ste mali v Taliansku.“

„Dobre,“ riekoł Lučan, „nič lepšieho si nežičím, viete ja . . .“

„Ináče neprichodíte sem z vlastného popudu,“ pokračoval Monte Christo.

„Ó, iste.“

„Poslal vás ku mne niekto.“

„Áno.“

„Znamenitý abbé Bussoni.“

„Tak je!“ zvolal s radosťou major.

„A máte list?“

„Tu je.“

„Tak vidíte. Dajte mi ho.“

A Monte Christo vzal list, otvoril ho a prečítał.

Major hľadel na grófa veľkými, zadivenými očami, ktoré sa zvedavo obracaly na všetky strany chyže, vračajúc sa však nezmeniteľne k jej majiteľovi.

„Je to tak . . . ten drahý abbé . . . major Cavalcanti, dôstojný šľachtic z Luky, potomok florentínskych Cavalcantich“, pokračoval Monte Christo, čítajúc, „vládnúci majetkom polmiliónového dôchodku.“

Monte Christo zdvihol oči s papiera a poklonil sa.

„Hrom do toho, pol milióna,“ riekoł, „môj drahý pán Cavalcanti!“

„Stojí tam pol milióna?“ spýtal sa Lučan.

„Čierne na bielom. A iste je to pravda; abbé Bussoni je človek, ktorý najlepšie pozná všetky veľké majetky Eurypy.“

„Tak teda pol milióna,“ riekoł Lučan. „Ale nevedel som, na moju čest, že je toho toľko.“

„Pretože máte intendanta, ktorý vás okráda; viete, drahý pán Cavalcanti, s tým sa musí počítať.“

„Otvorili ste mi oči,“ povedal Lučan vážne; „vyhodím toho chlapa.“

Monte Christo pokračoval:

„A ktorému chýba len jedno, aby bol šťastný.“

„Ó, áno, Bože môj, len jedno!“ povedal Lučan so vzdychom.

„Nájst zasa zbožňovaného syna . . .“

„Zbožňovaného syna!“

„Ktorého mu ukradli v mladosti akísi nepriatelia jeho vznešenej rodiny, alebo Cigáni.“

„Päťročného, pane,“ vravel Lučan s hlbokým vzdychom a obracajúc oči k nebu.

„Úbohý otec!“ rieko Monte Christo.

Gróf pokračoval:

„Vraciam mu úfnosť, vraciam mu život, pán gróf, oznamujúc mu, že vy mu môžete pomôcť nájsť syna, ktorého pätnásť rokov darmo hľadá.“

Lučan pozrel na Monte Christa s neopísateľným výrazom nepokoja.

„To môžem,“ rieko Monte Christo.

Major sa vzpriamil.

„Ach, ach!“ zvolal. „List je teda vonkoncom pravdivý?“

„Či ste o tom pochybovali, drahý pán Bartolomeo?“

„Nie, naskrze nie! Ako by som mohol pochybovať! Taký vážny človek, človek taký zbožný ako abbé Bussoni, nikdy by si nedovolil podobný žart. Ale nečítali ste všetko, Excelencia.“

„Ach, pravda,“ súhlasil Monte Christo, „je tu do datok.“

„Áno,“ opakoval Lučan, „... je ... tam ... dodatak.“

„Aby som neobťažoval majora Cavalcantiho prenášaním kapitálu u jeho bankára, posielam mu na cestovné trovy zmenku na dvetisíc frankov a otváram mu u vás úver na štyridsaťosemtisíc frankov, ktoré ste mi ešte dlžni.“

Major so zjavnou úzkosťou sledoval očami *post scriptum*.

„Dobre!“

To bolo všetko, čo povedal gróf.

„Povedal: dobre,“ šeptal si Lučan. „Teda... pane...“ riekol zasa.

„Teda?“ spýtal sa Monte Christo.

„Teda, to *post scriptum*...?“

„Nuž, to *post scriptum*...?“

„Prijímate ho práve tak priaznivo, ako ostatný text listu?“

„Iste. Abbého Bussoniho a mňa spojujú čísllice; neviem, či je to presne štyridsaťosemtisíc frankov, ktoré som mu dlžen, ale medzi sebou nehľadíme na nejakú bankovku. Vy ste teda tomu *post scriptu* pripisovali veľkú dôležitosť, drahý pán Cavalcanti?“

„Priznávam sa vám,“ povedal Lučan, „že, spoliehajúc sa s celou dôverou na podpis abbého Bussoniho, nezaopatril som sa inými prostriedkami, takže, keby ma tento prameň sklamal, ocitol by som sa v Paríži vo veľkom pomykove.“

„Ech, chodťte! Či sa môže človek, ako ste vy, ocitnúť kedy v pomykove?“ riekol Monte Christo.

„Hrom do toho, keď nepoznám nikoho,“ riekol Lučan.

„Ale vás poznajú.“

„Áno, poznajú ma, takže...“

„Dokončte, drahý pán Cavalcanti!“

„Takže mi vyplatíte tých štyridsaťosemtisíc frankov?“

„Na vašu prvú žiadosť.“

Major vytreštil oči.

„Ale veď si sadnite,“ rieko Monte Christo; „neviem naozaj, čo robím, nechávajúc vás stáť štvrt hodiny!“

„Na tom nezáleží.“

Major si pritiahol kreslo a sadol si.

„A teraz,“ spýtal sa gróf, „nepáčilo by sa vám niečo? Pohár xeresu, porta, alicante?“

„Alicante, ak chcete byť taký láskavý, to je moje najmilšie víno.“

„Mám výtečné. So suchárom, však?“

„So suchárom, ak to musí byť.“

Monte Christo zazvonil.

Zjavil sa Baptistin.

Gróf pristúpil k nemu.

„Tak?“ spýtal sa tichým hlasom.

„Je tu ten mladý človek,“ odpovedal práve tak komorník.

„Dobre; kde ste ho zaviedli?“

„Do belasého salónu, ako rozkázala Vaša Excelencia.“

„Výborne. Doneste alicantské a sucháre.“

Baptistin odišiel.

„Skutočne,“ rieko Lučan, „som celkom v rozpakoch, že vám robím toľko starostí.“

„Ech, choďte!“ povedal Monte Christo.

Baptistin sa vrátil s pohármi, vínom a suchármami.

Gróf nalial jeden pohár a do druhého len niekoľko kvapákov rubínovej tekutiny z obsahu fľaše, pokrytej pavučinami a všetkými ostatnými znakmi, ktoré prezrádzajú starobu vína oveľa lepšie ako vrásky vek človeka.

Major neotáľal pri výbere a vzal si plný pohár a suchár.

Gróf rozkázal Baptistinovi postaviť táčnu tak, aby bol hostovi poruke, a hosť začal ochutnávať alicante po malých hltoch. Potom svraštil odbornícky tvár s výrazom spokojnosti a s chuťou omočil suchár do pohára.

„Vy ste teda, pane, bývali v Luke,“ začal znova Monte Christo, „boli ste bohatý, ste šľachtic, tešili ste sa všeobecnej vážnosti, mali ste všetko, čo môže urobiť človeka šťastným.“

„Všetko, Excelencia,“ riekoł major, hltajúc suchár, „úplne všetko.“

„A len jedna vec chýbala vášmu šťastiu.“

„Len jedna,“ súhlasil Lučan.

„Aby ste totiž znova našli svoje dieťa.“

„Ach,“ povedal major, berúc si druhý suchár, „to mi však preto chýbalo tým viacej.“

Bodrý Lučan obrátil k nebu oči a snažil sa vzdychnúť.

„A teraz, hľadte, drahý pán Cavalcanti,“ riekoł Monte Christo, „akýže to bol ten oplakávaný syn? Lebo mi povedali, že ste ostali slobodný.“

„To si mysleli ľudia, pane,“ povedal major, „i ja sám . . .“

„Áno,“ prerusil ho Monte Christo, „vy ste ich sami utvrdzovali v tejto domienke. Hriech mladosti, ktorý ste iste chceli utajať pred ľuďmi.“

Lučan sa vzpriamil, urobiac čo najpokojnejšiu a najvýraznejšiu tvár a sklopiac súčasne skromne oči, aby mohol lepšie zachovať rozvahu, alebo aby pomohol svojej fantázii; pritom však stále pozeral kradmo na grófa, stereotypný úsmev ktorého ukazoval stále tú istú láskavú zvedavosť.

„Áno, pane,“ prisvedčil, „chcel som ten poklesok ukryť pred ľuďmi.“

„Nie kvôli sebe,“ pokračoval Monte Christo, „lebo mužský je povznesený nad také veci.“

„Ó, nie, naskrze nie kvôli sebe,“ povedal major s úsmevom, potriasajúc hlavou.

„Ale kvôli jeho matke,“ riekoľ gróf.

„Kvôli jeho matke!“ zvolal Lučan, berúc tretí suchár. „Kvôli jeho úbohej matke!“

„Pite, drahý pán Cavalcanti,“ núkal ho Monte Christo, nalievajúc mu druhý pohár alicante; „pridúša vás pohnutie.“

„Kvôli jeho úbohej matke!“ šeptal Lučan, skúšajúc, či sa mu podarí námaha vylúdiť falošnú slzu v kútku oka.

„Ktorá bola, zdá sa mi, z jednej z prvých talianskych rodín.“

„Fiesolská patricijka, pán gróf, fiesolská patricijka!“

„A volala sa?“

„Vy si žiadate poznať jej meno?“

„Ó, Bože môj,“ riekoľ Monte Christo, „nemusíte mi ho ani hovoriť, poznám ho.“

„Pán gróf vie všetko,“ povedal Lučan, klaňajúc sa.

„Oliva Corsinari, všakver?“

„Oliva Corsinari!“

„Markíza?“

„Markíza.“

„A jednako ste si ju vzali, hoci jej v tom bránila rodina, všakver?“

„Áno, Bože môj, urobil som to.“

„A listiny, ktoré máte, sú v poriadku?“ spýtal sa Monte Christo.

„Aké listiny?“ spýtal sa Lučan.

„Nuž sobášny list s Olivou Corsinari a krstný list dieťaťa.“

„Krstný list dieťaťa?“

„Krstný list Andreu Cavalcantiho, vášho syna; či sa nevolá Andrea?“

„Myslím, že áno,“ súhlasil Lučan.

„Ako, myslíte?“

„Veru, netrúfam si to tvrdiť; je to tak dávno, čo sa stratil.“

„To je pravda,“ súhlasil Monte Christo. „Máte teda všetky tie papiere?“

„Pán gróf, s lútosťou vám musím oznámiť, že, neupozornený, že si ich mám zaopatríť, nevzal som si ich.“

„Ach, hrom do toho!“ riekol Monte Christo.

„Sú teda naozaj potrebné?“

„Nevyhnutne!“

Lučan si trel čelo.

„Ach, per Baccho!“ riekol. „Nevyhnutne!“

„Pravdaže, keby sa vyskytla nejaká pochybnosť o platnosti vášho sobáša, o legitimnosti dieťaťa.“

„To je pravda,“ povedal Lučan, „mohly by sa vyskytnúť pochybnosti.“

„To by bolo nepríjemné pre mládenca.“

„Bolo by to osudné.“

„Mohlo by mu to pokaziť nejaké skvelé manželstvo . . .“

„Ó, peccato!“

„Ved' viete, vo Francúzsku sú prísni. Nestačí ísť len ku kňazovi, ako v Taliansku, a povedať mu: ,Milu-

jeme sa, sosobášte nás!“ Vo Francúzsku je i civilný sobáš, a k civilnému sobášu treba listina, potvrdzujúca ich totožnosť.“

„To je nešťastie, že nemám tie listiny!“

„Na šťastie ich mám ja,“ riekol Monte Christo.

„Vy?“

„Áno.“

„Vy ich máte?“

„Mám.“

„Ach, na moj' pravdu,“ riekol Lučan, ktorý, viac, že cieľ jeho cesty je zničený nedostatkom listín, bál sa, aby mu tento nedostatok nezavinil nejaké ľažkosti vzhľadom na štyridsaťosemtisíc frankov; „och, na moj' pravdu, to je šťastie! Áno,“ opakoval, „je to šťastie, lebo ja by som na to nebola pomyslel.“

„Nuž, nemožno myslieť na všetko. Abbé Bussoni na šťastie myslel na to za vás.“

„Hľadme len, ten drahý abbé!“

„Je to obozretný človek.“

„Obdivuhodný človek!“ povedal Lučan. „A on vám ich poslal?“

„Tu sú.“

Lučan na znak obdivu zalomil rukami.

„Boli ste sosobášený s Olivou Corsinari v chráme svätého Pavla v Monte Cattini; tu je potvrdenie od kňaza.“

„Ach, skutočne, je tu!“ zvolal, hľadiac naň s údivom.

„A tu je krstný list Andreu Cavalcantiho, vydaný farským úradom v Saravezze.“

„Všetko je v poriadku,“ riekol major.

„Vezmite si teda tie listiny, načo by mi boly; dáte ich svojmu synovi, ktorý si ich starostlivo schová.“

„To si myslím ... Keby ich tak stratil ...“

„Nuž, keby ich stratil?“ spýtal sa Monte Christo.

„Tak,“ povedal Lučan, „muselo by sa ta písť, a zadováženie druhých trvalo by veľmi dlho.“

„Šlo by to naozaj ľažko,“ rieko Monte Christo.

„Temer nemožné,“ potvrdil Lučan.

„Som veľmi rád, že chápete hodnotu tých listín.“

„To jest: pokladám ich za nezaplatiteľné.“

„A teraz,“ začal znova Monte Christo, „nakoľko ide o matku toho mládenca ...“

„Nakoľko ide o matku toho mládenca ...“ opakoval nepokojne major.

„Nakoľko ide o markízu Corsinari ...“

„Bože môj,“ rieko Lučan, pod krokmi ktorého zdaly sa tvoriť priekory, „bude azda potrebná?“

„Nie,“ odvetil Monte Christo; „napokon, či nesplatila ...?“

„Tak je, tak je,“ rieko major, „splatila ...“

„... svoju daň prírode?“

„Žiaľ, áno!“ zvolal živo Lučan.

„Vedel som to,“ rieko zasa Monte Christo. „Umrela pred desiatimi rokmi.“

„A ja dosiaľ oplakávam jej smrť, pane,“ povedal major, vynímajúc z vrecka kockovaný ručník a utiera-júc si premieňavo najprv ľavé, potom pravé oko.

„Čo robiť,“ vravel Monte Christo, „všetci sme smrteľní. A teraz, drahý pán Cavalcanti ... viete, bolo by zbytočné, aby niekto vo Francúzsku vedel, že ste boli pätnásť rokov odlúčený od svojho syna. Tie cigán-ske histórie o ukradnutých deťoch netešia sa u nás ve-

kej obľube. Dali ste ho vychovať v nejakom vidieckom ústave a jeho výchovu chcete dovršiť v parížskej spoľočnosti. Preto ste odišli z Via-Raveggia, kde bývate od smrti svojej ženy. To stačí.“

„Myslíte?“

„Rozhodne.“

„Veľmi dobre!“

„A keby sa niekto dozvedel o tom odlúčení?“

„Ach, áno, čo by som povedal?“

„Že neverný vychovávateľ, zapredaný nepriateľom vašej rodiny . . .“

„Corsinarovcom?“

„Iste . . . uniesol dieťa, aby vaše meno vyhynulo.“

„Tak je, vedľ je to jediný syn.“

„A teraz, keď sme sa dohovorili, keď vás už vaša osviežená pamäť nezradí, uhádnete bezpochyby, že som vám prichystal prekvapenie.“

„Príjemné?“ spýtal sa Lučan.

„Ó,“ riekol Monte Christo, „vidím dobre, že otcov zrak možno práve tak ľažko klamať ako srdce!“

„Hm,“ odkašľal si major.

„Prezradil vám to niekto, a či skôr vy sami ste uhádli, že je tu?“

„Kto, tu?“

„Vaše dieťa, váš syn, váš Andrea.“

„Uhádol som to,“ povedal Lučan s najväčšou ľahostajnosťou. „On je teda tu?“

„Práve tu,“ riekol Monte Christo; „práve pred chvíľou mi oznamil komorník, keď tu bol, že prišiel.“

„Ach, veľmi dobre! Ach, veľmi dobre!“ zvolal major, poťahujúc pri každom výkriku šnúry svojho kabáta.

„Môj drahý pane,“ povedal Monte Christo, „celkom dobre chápem vaše pohnutie, je vám potrebný čas, aby ste sa spamäťali. Chcem pripraviť i mladého človeka na také vytúžené stretnutie, lebo predpokladám, že je práve taký netrpezlivý ako vy.“

„To si myslím,“ riekol Cavalcanti.

„Tak o štvrhodinku som vám k službám.“

„Dovediete mi ho teda? Vy budete natoľko lásavý, že mi ho predstavíte?“

„Nie, nechcem sa vtierať medzi otca a syna. Budete sami, pán major. Ale buďte pokojný; i vtedy, keby hlas krvi ostal nemý, nemôžete sa pomýliť: vojde týmito dverami. Je to krásny plavovlasý mládenec, azda trochu až priplavý, ale veľmi príjemný. Uvidíte.“

„Ale, aby som nezabudol...“ riekol major. „Viete, že som si vzal len tých dvetisíc frankov, ktoré mi poslal abbé Bussoni. Vydal som ich na cestu a...“

„A potrebujete peniaze... to je celkom v poriadku, drahý pán Cavalcanti. Aby sme to zaokrúhlili, hľa, tu je osemjisíc.“

Majorove oči sa zajagaly ako karbunkuly.

„Teraz som vám ešte dlžen štyridsaťtisíc frankov,“ riekol Monte Christo.

„Žiada si Vaša Excelencia potvrdenie?“ spýtal sa major, vsunujúc bankovky do vnútorného vrecka kabáta.

„Načo?“ pýtal sa gróf.

„Aby ste ho mohli ukázať abbému Bussonimu.“

„Tak mi dáte potvrdenie na celú sumu, keď dostanete ostatných štyridsaťtisíc frankov. Medzi statočnými ľuďmi sú takéto zábezpeky zbytočné.“

„Ach, áno, pravda,“ riekol major. „Medzi statočnými ľuďmi.“

„A teraz posledné slovo, markíz.“

„Hovorte.“

„Dovolíte malú radu, všakver?“

„Ako by nie! Prosím o ňu.“

„Nebola by chyba, keby ste odložili tento kabát.“

„Naozaj?“ čudoval sa major, hľadiac na svoj oblek s istou záľubou.

„Áno. Vo Via-Revaggio sa to sice ešte nosí, ale v Paríži tento úbor pri všetkej elegancii už dávno vyšiel z módy.“

„To je nepríjemné,“ riekol Lučan.

„Ó, ak vám na ňom záleží, oblečiete si ho pri odchode.“

„Ale čo tu budem nosiť?“

„Čo nájdete vo svojej batožine.“

„Ako, v mojej batožine? Mám len tašku.“

„So sebou, áno. Prečo by ste sa obľažovali. Napokon, starý vojak rád cestuje so skromnou batožinou.“

„Práve preto som...“

„Ste obozretný človek a poslali ste svoju batožinu vopred. Došla včera do hotela des Princes v ulici Richelieu. Tam ste si totiž najali byt.“

„Teda v tej batožine...?“

„Úfam sa, že ste boli natoľko obozretný a prikázali ste svojmu komorníkovi, aby do nej vložil všetko, čo potrebujete: občianske šatstvo a rovnošaty. Pri zvláštnych príležitostiach oblečiete si rovnošatu, to dobre pristane. Nezabudnite na kríž. Vo Francúzsku sa mu sice smejú, ale nosia ho stále.“

„Znamenite, znamenite, znamenite!“ opakoval major, upadajúc z vytrženia do vytrženia.

„A teraz,“ rieko Monte Christo, „obrňte si srdce proti príliš živému pohnutiu a prichystajte sa, drahý pán Cavalcanti, na stretnutie so svojím synom Andreom.“

A pozdraviac sa ľubezne nadšenému Lučanovi, Monte Christo zmizol za záclonou dverí.

XVIII. ANDREA CAVALCANTI.

Gróf de Monte Christo vstúpil do susednej chyže, ktorú Babtistin označil menom belasého salónu, kde na neho čakal mladý človek nenúteného správania a dosť elegantného zovňajšku. Pred polhodinou vystúpil pred bránou hotela z kabrioletu a Baptistin ho poznal bez ťažkosti. Bol to akiste ten veľký, mladý mužský s plavými vlasmi, ryšavými fúzmi a čiernymi očami, ktorého pleť s ružovým nádychom a žiarivo bielu kožu označil mu gróf.

Ked' gróf vstúpil do salónu, mládenec bol ležérne rozložený na pohovke a roztržite si poklopkával na nohu bambusovou paličkou so zlatou gombou.

Zbadajúc Monte Christa, rýchlo vstal.

„Pán gróf de Monte Christo?“ pýtal sa.

„Áno, pane,“ odvetil gróf. „A ja, tuším, mám česť hovoriť s pánom vikontom Andreom Cavalcatim?“

„Vikont Andrea Cavalcanti,“ opakoval mladý človek, sprevádzajúc svoje slová nenútenou poklonou.

„Máte mi odovzdať akýsi akreditujúci list,“ rieko Monte Christo.

„Nespomenul som ho len pre podpis, ktorý sa mi zdal divný.“

„Námorník Simbad, všakver?“

„Tak je. Ked' som však okrem v ,Tisíc a jednej noci‘ nikdy nijakého námorníka Simbada nepoznal . . .“

„No, je to jeden z jeho potomkov, môj priateľ, veľmi bohatý Angličan, viacej ako originálny, takrečeno abnormálny, jeho pravé meno je lord Wilmore.“

„Ach, tým sa mi objasňuje všetko,“ riekoval Andrea. „Potom je všetko v poriadku. Je to ten istý Angličan, ktorého som poznal . . . v . . . áno, veľmi dobre . . . Pán gróf, stojím vám k službám.“

„A je to, čo mám česť od vás počuť, pravdivé,“ poviedal gróf s úsmevom, „úfam sa, že mi láskave podáte nejaké bližšie zvesti o sebe a o svojej rodine.“

„S radosťou, pán gróf,“ odvetil mladý človek so zručnosťou, ktorá bola dôkazom jeho dobrej pamäti. „Som, ako ste sami povedali, vikont Andrea Cavalcanti, syn majora Bartolomea Cavalcantiho, potomka Cavalcantovcov, zapísaných vo florentínskej zlatej knihe. Naša rodina, hoci je ešte vždy veľmi bohatá, lebo môj otec má pol milióna dôchodku, bola zasiahnutá mnohými údermi a mňa samého päť- či šesťročného, uniesol neverný vychovávateľ, takže som pätnásť rokov nevidel svojho vlastného otca. Od toho času, ako som sa stal slobodným a svojím pánom, ustavične ho hľadám, ale darmo. Konečne mi tento list vášho priateľa Simbada oznamuje, že je v Paríži, a dáva mi právo obrátiť sa na vás a žiadať o ňom zprávu.“

„Všetko, čo mi hovoríte, pane, je veľmi zaujíma- vé,“ riekoval gróf, hľadiac so zlovestnou spokojnosťou na tú pôvabnú tvár, majúcu výraz krásy zlého anjela, „a

urobili ste veľmi dobre, že ste sa v každom ohľade držali odporúčania môjho piateľa Simbada, lebo váš otec je skutočne tu a hľadá vás.“

Od svojho príchodu do salónu gróf nespustil s mládenca oči; obdivoval istotu jeho pohľadu a hlasu. Ale pri takých prirodzených slovách: „váš otec je skutočne tu a hľadá vás“ mladý Andrea vyskočil a zvolal:

„Môj otec! Môj otec tu?“

„Áno,“ odvetil Monte Christo, „váš otec, major Bartolomeo Cavalcanti.“

Výraz desu, zjavivší sa v mládencových črtach, zmizol skoro hned.

„Ach, áno, pravda,“ riekoval, „major Bartolomeo Cavalcanti. Hovoríte, pán gróf, že je tu môj drahý otec?“

„Áno, pane. A poviem vám, že som ho pred chvíľou opustil a že história, ktorú mi rozprával o milovanom, kedysi stratenom synovi, ma veľmi dojala. Naozaj, jeho bolest, jeho obavy, jeho nádeje mohly by byť predmetom dojímavej básne. Napokon dostal zprávy, že uchvátitelia jeho syna boli by ho náchylní vydať, alebo označiť miesto, kde ho možno nájsť, za dosť značnú sumu. Ale dobrého otca nemohlo nič zadržať; peniaze poslal na pohraničie Piemontu i s vidovaným pasom pre Taliansko. Boli ste, tuším, v južnom Francúzsku?“

„Áno, pane,“ súhlasil Andrea s istými rozpakmi v tvári; „áno, bol som v južnom Francúzsku.“

„V Nizze mal na vás čakať koč.“

„Tak je, pane. Doviezol ma do Chambéry, zo Chambéry do Paríža.“

„Znamenite! Úfal sa stále, že sa s vami stretne na

ceste, lebo aj on šiel tým smerom, a preto vám bola cesta vopred tak určená.“

„Ale i keby sa bol so mnou stretol,“ povedal Andrea, „pochybujem, že by ma drahý otec bol poznal; zmenil som sa od toho času, ako ma stratil s očú.“

„Ó, hlas krvi!“ riekol Monte Christo.

„Ach, áno, pravda,“ riekol mladý človek; „na hlas krvi som nemyslel.“

„A teraz,“ pokračoval Monte Christo, „markíza Cavalcantiho znepokojuje len jedna vec: čo ste robili cez celý ten čas, čo ste boli od neho odlúčený; ako s vami nakladali vaši prenasledovatelia, či mali na vás ohľad, na ktorý vám váš rod dáva právo, a či vám pod vplyvom toho duševného strádania, ktorému ste boli vystavený, strádania oveľa horšieho, ako sú telesné útrapy, neoslably schopnosti, ktorými vás príroda tak bohatu obdarila, a či ste i vy presvedčený, že by ste mohli zaujať dôstojne spoločenskú hodnosť, ktorá vám patrí.“

„Pane,“ zajachtal sa zmätene mladý človek, „úfam sa, že nijaká nepravdivá zvest...“

„Ja? Počul som o vás prvý raz od priateľa Wilmoda, filantropa. Dozvedel som sa, že vás našiel v nepríjemnom položení, už neviem, v akom, a nespytoval som sa ho na to: nie som zvedavý. Vaše nešťastie ho zaujímalo, boli ste teda interesantný. Povedal mi, že vám chcel vrátiť spoločenské postavenie, ktoré ste stratili, že chcel hľadať a nájsť vášho otca; hľadal ho, našiel ho, ako vidieť, lebo otec je tu; konečne ma včera uvedomil o vašom príchode a dal mi ešte nejaké úpravy, ktoré sa týkajú vášho majetku; to je všetko. Viem, že môj priateľ je čudák, ale keď viem i to, že je to človek

spoľahlivý, bohatý ako zlaté bane, ktorý si preto môže dovoliť také výstrednosti a nepriviedú ho na mizinu, sľúbil som mu, že sa budem držať jeho úprav. A teraz, pane, neurazte sa mojou otázkou: kedže vás budem musieť trochu protežovať, želal by som si vidieť, či nešťastie, ktoré vás stihlo, nešťastie, ktoré nezáviselo od vašej vôle a ktoré naskrze nezmenšuje moju úctu k vám, neodcudzilo vás trochu spoločnosti, v ktorej, vďaka majetku a menu, môžete hrať takú utešenú úlohu?“

„Pane,“ povedal mladý človek, prichodiac v tej miere, ako hovoril gróf, do svojich koľají, „v tom ohľade môžete byť spokojný; zlodeji, ktorí ma odlúčili od otca a ktorí akiste mali úmysel neskoršie ma predať, ako to aj urobili, počítali s tým, že ak majú zo mňa hodne vyťažiť, musia mi ponechať celú moju osobnú cenu, ba podľa možnosti ju ešte zväčšíť; dostal som teda dosť dobrú výchovu a zlodeji detí zaobchádzali so mnou tak, ako sa v Malej Ázii zaobchádzalo s otrokmi, ktorých páni vzdelávali za gramatikov, lekárov, filozofov, aby ich potom mohli tým drahšie predať na rímskom trhu.“

Monte Christo sa spokojne usmial; ako sa videlo, nečakal toľko od Andreu Cavavantiho.

„Konečne,“ riekol mladý človek, „keby som i mal nejaký nedostatok vo výchove, či skôr spoločenskej uhladenosti, úfam sa, že to bude láskave ospravedlnené pre nešťastie, ktoré sprevádzalo môj príchod na svet a prenasledovalo moju mladosť.“

„Tak,“ riekol nedbanlivo Monte Christo, „budete robiť, čo sa vám bude páčiť, vikont, lebo ste pánom a vás sa to netýka. Ale, na moju čest, ja by som tie dobrodružstvá ani nespomíнал. Ved' vaša história je hotový

román, a spoločnosť, ktorá vzýva romány, zabalené do papierovej obálky, dosť divne nedôveruje tým, ktoré sú viazané v živej koži, i keby boly pozlátené, ako môžete byť vy. Na túto ľažkosť dovolil by som si vás upozorniť, pán vikont; ledva by ste niekomu rozpovedali svoju história, už by kolovala celým svetom celkom znetvorená. Museli by ste sa stavať do pózy Antonyho, a časy Anthonych už trochu pominuly. Azda by ste mali úspech ako zaujímavý zjav, ale každý nie je rád strediskom pozornosti a terčom vysvetľovačiek. Môžbyť, že by vás to unavilo.“

„Myslím, že máte pravdu, pán gróf,“ riekoval mládelec, blednúc nevdojak pod neúprosným pohľadom grófa Monte Christa; „je to veľmi nepríjemné.“

„Ó, vec netreba prepínať,“ povedal Monte Christo, „lebo potom, chtiac vyhnúť chybe, upadli by ste do pochabosti. Potrebné je sostaviť si prostý plán, ako sa správať. A pre takého intelligentného mužského, ako ste vy, je ten plán tým ľahšie priateľný, lebo vyhovuje vašim záujmom. Bude potrebné statočnými priateľskými stykmi a svedectvom zahladiti všetko, čo by vo vašej minulosti mohlo byť tmavé.“

Andrea navidomoči stratil sebaopanovanie.

„Ja by som sa vám i ponúkol za obrancu a ručiteľa,“ pokračoval Monte Christo, „ale do mojej duše je raz vkorenéný zvyk pochybovať o svojich najlepších priateľoch a potreba vzbudzovať nedôveru u iných; hral by som teda úlohu, ktorá mi neprislúcha, ako hovoria herci, a vystavil by som sa nebezpečenstvu, že ma vypískajú, čo je zbytočné.“

„Jednako však, pán gróf,“ riekoval Andrea odvážne,

„berúc ohľad na lorda Wilmora, ktorý ma vám odporúčal...“

„Ó, iste,“ povedal Monte Christo; „ale lord Wilmor ma upozornil, drahý pán Andrea, že ste mali trochu búrlivú mladosť. Ó,“ pokračoval gróf, spozorujúc Andreovo pohnutie, „nežiadam vašu spoved. A práve zato, aby ste nikoho nepotrebovali, povolali sme z Luky pána markíza Cavalcantiho, vášho otca. Uvidíte ho, je trochu strojený, trochu drevený, ale to je otázka rovnošaty. A keď sa spoločnosť dozvie, že bol osemnásť rokov v službách Rakúska, prepáči všetko; my nestavíame Rakúšanom priveľké požiadavky. Môžem vás ubezpečiť, že je to celkom obstoný otec.“

„Ach, chlácholíte ma, pane; zanechal som ho pred takým dlhým časom, že sa na neho vôbec nepamätam.“

„A potom, viete, že pre veľký majetok sa mnoho odpustí.“

„Môj otec je teda naozaj bohatý, pane?“

„Milionár ... päťstotisíc libier renty.“

„Ocitnem sa teda,“ spýtal sa mladý človek úzkostlivé, „v postavení ... príjemnom?“

„Môj drahý pane, v najpríjemnejšom; vyrubil vám päťdesiatisíc libier ročného dôchodku na čas vášho parížskeho pobytu.“

„Tak tu ostanem navždy.“

„Ech, ale kto môže ručiť za okolnosti, môj drahý pane? Človek mieni, a Boh mení...“

Andrea si vzdychol.

„Ale peniaze,“ riekol, „o ktorých hovoríte, sú mi aspoň zaistené na celý čas môjho parížskeho pobytu ... ak ma nejaká okolnosť neprinúti, aby som odišiel?“

„Ó, celkom iste!“

„Mojím otcom?“ spýtal sa nepokojne Andrea.

„Áno, ale so zárukou lorda Wilmora, ktorý vám na žiadosť vášho otca zaistil úver na päťtisíc frankov mesačne u pána Danglarsa, jedného z najistejších parížskych bankárov.“

„A mieni môj otec dlho ostať v Paríži?“ spýtal sa Andrea s nepokojom.

„Len niekoľko dní,“ odvetil Monte Christo; „jeho služba mu nedovoľuje zdržiavať sa dlhšie ako dva-tri týždne.“

„Ó, drahý otec!“ zvolal Andrea, zjavne potešený tým skorým odchodom.

„Preto,“ riekol Monte Christo, tváriac sa, ako by sa mýlil v prízvuku tých slov, „nechcem ani na chvíľu odťahovať vaše stretnutie. Ste hotový objať vznešeného pána Cavalcantiho?“

„Úfam sa, že o tom nepochybujete.“

„Tak vstúpte do salónu, drahý priateľ, nájdete tam svojho otca, ktorý na vás čaká.“

Andrea sa grófovi hlboko poklonil a vošiel do salónu.

Gráf ho sledoval pohľadom, a ako zmizol, stisol pero v jednom z obrazov, ktorý, odlúčiac sa od rámu, odhalil zručne upravený otvor, cez ktorý bolo možno hľadiť do salónu.

Andrea zavrel za sebou dvere a pokročil k majorovi, ktorý vstal, keď začul zvuk blížiacich sa krokov.

„Ach, môj drahý pán otec,“ riekol nahlas Andrea, aby to gráf mohol počuť cez zatvorené dvere, „ste to naozaj vy?“

„Dobrý deň, syn môj drahý,“ povedal vážne major.

„Po toľkých rokoch odlúčenia,“ riekol zasa An-

drea, hľadiac stále na dvere, „aké šťastie, že sa stretáme!“

„Naozaj, bolo to dlhé odlúčenie!“

„Neobjímeme sa, pane?“ spýtal sa Andrea.

„Ako chcete, syn môj,“ odvetil major.

A obidvaja mužskí sa objali ako herci v Théâtre Français, totiž tak, že si navzájom presunuli hlavy cez plecia.

„Tak sme teda zasa spolu,“ povedal Andrea.

„Sme zasa spolu,“ opakoval major.

„A už sa nikdy nerozlúčime!“

„Tak je; úfam sa, syn môj drahý, že teraz Francúzsko pokladáte za svoju druhú vlast?“

„Iste,“ odvetil mladý človek, „bol by som zúfalý, keby som musel opustiť Paríž.“

„A ja, rozumiete, nemohol by som žiť mimo Luky. Vrátim sa teda do Talianska, keď len budem môct.“

„Prv však, ako odídete, drahý otec, odovzdáte mi, všakver, písomnosti, ktorými budem môcť ľahko dokázať, z akej krvi pochádzam?“

„Pravdaže, veď preto prichádzam, a dalo mi to priveľa práce, kým som vás našiel, aby som vám ich odovzdal, než aby sme sa začali znova hľadať; to by zaujalo ostatok môjho života.“

„A tie písomnosti?“

„Tu sú.“

Andrea chtivo siahol za otcovým sobášnym a svojím krstným listom, a keď ich roztvoril s dychtivosťou, u dobrého syna veľmi pochopiteľnou, prezrel obidve listiny so zbehlosťou a skúsenosťou, prezrádzajúcou veľmi zbehlé oko a najživší záujem.

Ked' bol hotový, zajasal mu na čele neopísateľný

výraz radosti, a pozrúc na majora s čudným úsmevom, riekol výtečnou toskánčinou:

„Ach, v Taliansku teda niet galejí . . .?“

Major sa vystrel.

„A prečo?“

„Že sa tam beztrestne vyrábajú takéto listiny. Za polovicu toho, môj drahý otec, vo Francúzsku by vás poslali na päť rokov na zmenu povetria do Toulonu.“

„Rozkážete?“ spýtal sa Lučan, snažiac sa vziať na seba majestátny výraz.

„Môj drahý pán Cavalcanti,“ riekol Andrea, tisnúc majorovi ruku, „koľko vám dali za to, aby ste boli mojím otcom?“

Major chcel prehovoriť.

„Pst!“ prerusil ho Andrea.

A stíšiac hlas, pokračoval:

„Predídem vás príkladom dôvery: mne platia päťdesiat tisíc frankov na rok, aby som bol vaším synom; preto, rozumejte, že mi ani na um nepríde popierať, že ste mojím otcom.“

Major sa nepokojne obzeral.

„Ó, nebojte sa, sme sami,“ riekol Andrea, „a ved’ hovoríme po taliansky.“

„Tak,“ povedal Lučan, „ja som dostal päťdesiat tisíc frankov raz navždy.“

„Pán Cavalcanti,“ spýtal sa Andrea, „veríte v rozprávky?“

„Inak nie, ale teraz musím veriť.“

„Získali ste dôkaz?“

Major vytiahol z vrecka hrst bankoviek.

„Makateľný, ako vidíte.“

„Myslíte, že môžem veriť daným sľubom?“

„Myslím.“

„A že ich dobráky gróf splní?“

„Do slova. Ale, viete, aby sme prišli k cieľu, musíme hrať svoju úlohu.“

„Ako inak.“

„Ja nežného otca . . .“

„A ja úctivého syna.“

„Ked' si želajú, aby ste boli mojím potomkom . . .“

„Kto?“

„Do čerta, to neviem, nuž tí, čo mi písali. Dostal som list.“

„Od koho?“

„Od istého Bussoniho.“

„Ktorého nepoznáte?“

„Ktorého som nikdy nevidel.“

„Čo vám písali v tom liste?“

„Neprezradíte ma?“

„Dám si pozor, máme spoločné záujmy.“

„Čítajte teda.“

A major podal mládencovi list.

Andrea ticho číta:

„Ste chudobný, čaká na vás biedna staroba. Chcete sa stať ked' nie bohatým, tak aspoň nezávislým?“

Odcestujte hned' do Paríža a chod'te si vyžiadať k pánu grófovi de Monte Christo, Elysejské polia číslo 30, svojho syna, ktorého ste mali s markízou de Corsinari a ktorého ukradli vo veku piatich rokov.

Syn ten sa volá Andrea Cavalcanti.

Aby ste nepochybovali o úmysle podpísaného, ktorý sa vám chce zavďačiť, nájdete pripojené:

1. Poukážku na dvetisíc štyristo toskánskych libier,
splatných u pána Gozziho vo Florencii.

2. Odporúčanie na pána grófa de Monte Christo,
u ktorého vám dnes poukazujem štyridsaťosemtisíc
frankov.

Hláste sa u grófa 26. mája o siedmej hodine večer.
Podpísaný: *Abbé Bussoni.*“

„To je to.“

„Ako, to je to? Čo tým chcete povedať?“ spýtal sa
major.

„Chcem povedať, že som dostal podobný.“

„Vy?“

„Áno, ja.“

„Od abbé Bussoniho?“

„Nie.“

„Od koho teda?“

„Od Angličana, lorda Wilmora, ktorý si dáva
meno: námorník Simbad.“

„A ktorého nepoznáte o nič lepšie ako ja abbého
Bussoniho?“

„Ó, nie, v tom som ďalej ako vy.“

„Videli ste ho?“

„Áno, raz.“

„A kde?“

„Ach, to vám práve nemôžem povedať; vedeli by
ste toho toľko ako ja, a to nie je potrebné.“

„A čo stálo v tom liste . . .?“

„Čítajte.“

„Ste chudobný a máte len biednu budúcnosť: chcete
mať meno, byť slobodným, byť bohatým? . . .“

„Hrom do toho!“ zvolal mladý človek, kolíšuc sa na opätkoch. „Ako by bolo potrebné pýtať sa na to!“

„Vysadnite na poštový koč, ktorý nájdete prichystaný na odchod, ak vyjdete z Nizzy Janovskou bránou. Jachajte cez Turin, Chambéry a Pont-de-Beauvoisin. Hláste sa u pána grófa de Monte Christo na Elysejských poliach 26. mája o siedmej hodine večer a spýtajte sa ho na svojho otca.

Ste synom markíza Bartolomea Cavalcantiho a markízy Olivy Corsinari, ako to potvrdia listiny, ktoré vám odovzdá markíz a ktoré vám dovolia vstúpiť pod týmto menom do parížskej spoločnosti.

Ročný dôchodok päťdesiat tisíc libier umožní vám plniť spoločenské povinnosti.

Pripojená poukážka na päťtisíc libier, splatných u pána Ferreya, bankára v Nizze, a odporúčanie na grófa de Monte Christo, ktorý dostal odo mňa plnú moc staráť sa o vaše potreby. *Námorník Simbad.*“

„Hm,“ riekoval major, „to je veľmi krásne.“

„Však?“

„Boli ste u grófa?“

„Idem práve od neho.“

„A schválil to?“

„Všetko.“

„Rozumiete tu niečomu?“

„Na moj pravdu, nie.“

„Zdá sa to tak, že niekto pohorí.“

„V nijakom prípade ani vy, ani ja.“

„To rozhodne nie.“

„A potom . . . ?“

„Do toho nás nič, všakver?“

„Tak je, to som práve chcel povedať; vydržme až do konca a hrajme si do rúk.“

„Nechže je; uvidíte, že som hoden vašej spoločnosti.“

„O tom som ani na chvíľu nepochyboval, môj drahý otec.“

„Preukazujete mi česť, môj drahý syn.“

Monte Christo vyvolil si túto chvíľku vrátiť sa do salónu. Začujúc jeho kroky, obidvaja mužskí padli si do náručia; gróf ich našiel objatých.

„Nuž, pán markíz,“ riekol Monte Christo, „zdá sa, že ste našli syna podľa svojho srdca!“

„Ach, pán gróf, udúšam sa radosťou!“

„A vy, mladý človek?“

„Ach, pán gróf, zachodím sa šťastím.“

„Šťastný otec! Šťastné dieťa!“ zvolal gróf.

„Len jedna vec ma rmúti,“ riekol major, „že musím tak skoro opustiť Paríž!“

„Ó, drahý pán Cavalcanti,“ riekol gróf, „úfam sa, že neodídete prv, dokiaľ vás nepredstavím svojim niekoľkým priateľom?“

„Som pánu grófovi k službám,“ odvetil major.

„A teraz, mladý človek, spovedajte sa.“

„Komu?“

„Nuž svojmu pánu otcovi; povedzte mu niekoľko slov o stave svojich financií.“

„Do čerta!“ riekol Andrea. „Dotýkate sa, pán gróf, citlivej struny!“

„Počujete, pán major?“ spýtal sa Monte Christo.

„Áno, počujem.“

„Áno. Ale rozumiete?“

„Výborne.“

„To drahé dieťa hovorí, že potrebuje peniaze.“

„A čo myslíte, čo mám robiť?“

„Nuž dať mu ich!“

„Ja?“

„Áno, vy.“

Monte Christo stal si medzi obidvoch mužských.

„Tu máte!“ riekoval Andreovi, vtisnúc mu do ruky balík bankoviek.

„Čo je to?“

„Odpoveď vášho otca.“

„Môjho otca?“

„Áno, či ste neurobili náražku, že potrebujete peniaze?“

„Áno. Tak?“

„Nuž povedal mi, aby som vám toto odovzdal.“

„Na účet mojich dôchodkov?“

„Nie, výdavky na zariadenie.“

„Ó, drahý otec!“

„Ticho!“ napomenul ho Monte Christo. „Vidíte, že nechce, aby som povedal, že je to od neho.“

„Wiem oceniť ten útlocit,“ riekoval Andrea, vsunujúc bankovky do malej tašky nohavíc.

„Dobre,“ riekoval Monte Christo, „a teraz chodťte!“

„A kedy budem mať česť vidieť zasa pána grófa?“ spýtal sa Cavalcanti.

„Ach, áno,“ spomähal sa Andrea; „kedy sa nám dostane tej cti?“

„V sobotu, ak chcete... áno... počkajte... v sobotu. Pozval som niekoľko osôb na obed do svojho domu v Auteuil, la Fontainova ulica číslo dvadsaťosem, a medzi inými aj pána Danglarsa, vášho bankára; pred-

stavím mu vás, musí vás obidvoch poznať pre vypláca-
nie peňazí.“

„Slávnoſtný úbor?“ spýtal sa polohlasne major.

„Slávnoſtný úbor: uniforma, kríž, krátke noha-
vice.“

„A ja?“ spýtal sa Andrea.

„Ó, vy veľmi prosto: čierne nohavice, lakovky, bie-
lu vestu, čierny alebo belasý frak, dlhú kravatu; objed-
najte si šaty u Blina alebo Véroniqua. Ak neviete ich
adresy, Baptistin vám ich dá. Čím väčšiu skromnosť bu-
dete prejavovať pri oblekoch, tým lepší dojem to vzbu-
dí pri vašom bohatstve. Ak budete kupovať kone, chod-
te k Devedeuxovi a faeton si vyberte u Baptista.“

„O koľkej môžeme prísť?“ spýtal sa mládenec.

„Asi o pol siedmej.“

„Dobre, budeme tam,“ riekol major, siahajúc ru-
kou za klobúkom.

Obidvaja Cavalcantovci sa pozdravili grófovi a
vyšli.

Gróf pristúpil k obloku a videl ich, ako kráčajú
cez dvor, vedúc sa popod pazuchy.

„Naozaj, riekol, ,sú to dvaja veľkí podliaci! Ško-
da, že nie sú skutočne otec a syn!“

Potom, po chvíľke chmúrneho dumania, dodal:

„Pôjdem k Morrelovcom; tak sa mi vidí, že hnušom
trpím ešte viac ako nenávisťou...“

XIX. LUCERNOVÉ POLE.

Nech nám dovolia čitatelia, aby sme ich zasa za-
viedli k tomu ohradenému pozemku, susediacemu s do-

mom pána de Villefort; za bránou, zatienenou košatými gaštanmi, nájdeme zasa známe osoby.

Teraz prišiel Maximilián prvej. Primkol oko k prie hrade a v hlbokej záhrade pátral po tieni medzi stromami, sluchom zas po zaškripení piesku pod hodvábnou črievičkou.

Napokon sa ozvalo tak túžené zaškripnutie a miesto jedného blízily sa dva tiene. Oneskorenie Valentíny zavinila návšteva pani Danglarsovej a Eugenie, ktorá sa predĺžila až cez hodinu, keď bola Valentína očakávaná. Aby teda nezameškala schôdzku, navrhla deva slečne Danglarsovej prechádzku po záhrade, chtiac tak presvedčiť Maximiliána, že oneskorenie, pre ktoré on iste trpí, nezavinila ona.

Mladý človek pochopil všetko rýchlosťou intuície, ktorá je nadaním milencov, a jeho srdcu sa uľahčilo. Ostatne, Valentína nepriblížila sa tak blízko, aby ju bolo počuť, prechádzku dirigovala tak, aby ju Maximilián mohol vidieť prechádzať, a vždy, keď išla okolo, vrhla na bránu pohľad, ktorý nemohla zbadať jej družka, ale zachytil ho mladý človek a vyčítal z neho:

„Budte trpežlivý, priateľ môj; vidíte, že ja nie som na vine.“

A Maximilián naozaj čakal trpežlive, obdivujúc rozdiel medzi dvoma devami: medzi plavovlasou devou unylého pohľadu, nahutej postavy ako pekná smutná víba, a černovlásou hrdých očí a rovného vzrastu ako topoľ. Je prirodzené, že pri porovnaní týchto dvoch protichodných pováh mladý človek vo svojom srdci dal prednosť Valentíne.

Po polhodinovej prechádzke obidve devy odišly.

Maximilián porozumel, že návšteva pani Danglarsovej je skončená.

A skutočne o chvíľu zjavila sa Valentína sama. Bojac sa, aby nejaký nediskrétny zrak nesledoval jej návrat, kráčala voľne a miesto toho, aby šla rovno ku bráne, sadla si na lavičku, pátrajúc nebadateľne po všetkých chodníkoch a noriac zrak do hustého krovia.

Po tomto opatrnom čine pribehla ku bráne.

„Dobrý deň, Valentína,“ ozval sa hlas.

„Dobrý deň, Maximilián; nechala som vás čakať, ale videli ste, prečo.“

„Áno, poznal som slečnu Danglarsovú; nevedel som, že ste s tou devou natoľko spriatelená.“

„Kto vám povedal, že som spriatelená, Maximilián?“

„Nikto, ale zdalo sa mi, že to vidieť na tom, ako ste si podávaly rameno, ako ste sa shováraly: ako by sa dôverne rozprávaly dve priateľky z ústavu.“

„Zdôverovaly sme sa skutočne,“ povedala Valentína; „priznala sa mi k odporu, ktorý má proti manželstvu s pánom de Morcerf, a ja som sa jej zasa priznala, že svoj sobáš s pánom d'Epinay pokladám za nešťastie.“

„Drahá Valentína!“

„Preto, drahý priateľ,“ pokračovala deva, „videli ste zdanlivú dôvernosť medzi Eugeniou a mnou, lebo, hovoriac o človeku, ktorého nemôžem milovať, myslela som na človeka, ktorého milujem.“

„Ste vo všetkom taká dobrá, Valentína, a máte istú vlastnosť, ktorú slečna Danglarová nebude mať nikdy: nevýslovný pôvab, ktorý je pre ženu tým, čím je pre kvet vôňa a čím je lahoda pre ovocie, lebo nestačí, aby kvet bol krásny, nestačí, aby ovocie bolo krásne.“

„To vám tak ukazuje vaša láska, Maximilián.“

„Nie, Valentína, prisahám, nie. Hľadte, pred chvíľou som hľadel na vás obidve, a hoci som spravodlivu uznával krásu slečny Danglarsovej, na svoju česť vám hovorím, nemohol som pochopiť, ako sa môže do nej zaľúbiť nejaký mužský.“

„To preto, Maximilián, lebo, ako ste práve povedali, bola som pri tom i ja, a moja prítomnosť robila vás nespravodlivým.“

„Nie . . . ale povedzte mi . . . je to otázka čírej zvedavosti, ktorá vyplýva z istej predstavy, ktorú som si utvoril o slečne Danglarsovej.“

„Ó, iste nespravodlivú, hoci neviem, akú. Ked' vy nás, úbohé ženy, posudzujete, nesmieme sa úfať zhovievosti.“

„Zato vy ste oproti sebe vzájomne spravodlivé.“

„Preto, že v našom úsudku temer vždy hrá úlohu vášeň. Ale vráťme sa k vašej otázke.“

„Azda sa slečna Danglarsová obáva svojho manželstva s pánom de Morcerf preto, že miluje iného?“

„Maximilián, povedala som vám už, že nie som priateľkou Eugenie.“

„Ech, Bože môj,“ riekol Morrel, „mladé devy sa navzájom sveria, i ked' nie sú priateľky; priznajte sa, že ste sa dotkli tej otázky. Ach, vidím, že sa usmievate!“

„Ak je tak, Maximilián, tak naša doštená priehra da je nanič.“

„Tak čo vám teda povedala?“

„Povedala mi, že nemiluje nikoho,“ odvetila Valentína, „že sa desí manželstva, že jej najväčšou radosťou by bolo žiť slobodne, nezávisle a že by si temer že-

lala, aby jej otec stratil majetok a ona mohla sa stať umelkyňou, ako jej priateľka, slečna Lujza d'Armilly.“ .

„Ach, vidíte!“

„Tak, čo to dokazuje?“ spýtala sa Valentína.

„Nič,“ odvetil s úsmevom Maximilián.

„Prečo sa teda teraz usmievate?“ spýtala sa Valentína.

„Ach,“ zvolal Maximilián, „vidíte, že sa tiež dívate, Valentína!“

„Mám odísť?“

„Ó, nie, nie! Ale vráťme sa k vám.“

„Ach, áno, máte pravdu, ved' nám neostáva ani dešaf minút!“

„Bože môj!“ zvolal Maximilián, zaraziac sa.

„Áno, Maximilián, máte pravdu,“ povedala zamysleno Valentína. „Máte úbohú priateľku. Ako to žijete kvôli mne, úbohý Maximilián, vy, ktorý ste priam stvorený pre šťastie! Verte, že si preto robím trpké výčitky.“

„Ale čo na tom záleží, Valentína, keď v tom nachodím svoje šťastie? Keď sa mi zdá, že to stále vyčkávanie je dostatočne zaplatené piatimi minútami vašej prítomnosti, dvoma slovami z vašich úst a večným, hlbokým presvedčením, že Boh nestvoril iné dve tak si rozumejúce srdcia, ako sú naše, a nespojil ich takrečeno divom len preto, aby ich zasa rozlúčil?“

„Dobre, ďakujem; úfajte sa za nás obidvoch, Maximilián; to ma robí zpolovice šťastnou.“

„Čo sa zasa stalo, Valentína, že ma tak skoro opúštate?“

„Neviem; pani de Villefort dala ma požiadať, aby som k nej prišla pre dôležitú zvest, od ktorej, ako mi

odkázala, závisí čiastka môjho majetku. Ach, Bože môj, nech si ho vezmú, som pribohatá, a potom nech ma nechajú slobodnú na pokoji; mali by ste ma chudobnú práve tak radi, však, Morrel?“

„Ó, ja by som vás miloval stále! Čo by mi záležalo na majetku alebo chudobe, keby moja Valentína bola pri mne a keby som si bol istý, že mi ju nik nemôže vziať! Ale nebojíte sa, Valentína, že sa tá zvest' vzťahuje na váš sobáš?“

„Nemyslím.“

„Jednako ma však vypočujte, Valentína, a neľakajte sa, lebo kým budem žiť, nebudem nikdy patriť inej.“

„Myslíte, že ma tým upokojíte, Maximilián?“

„Odpusťte! Máte pravdu, som bezcitník. Chcel som vám povedať, že som sa nedávno stretol s pánom de Morcerf.“

„A?“

„Pán František d'Epinay je jeho priateľ, ako viete.“

„Áno; no a ďalej?“

„Dostal od Františka list, v ktorom mu oznamuje svoj skorý návrat!“

Valentína zbledla a operala sa rukou o mrežu.

„Ach, Bože môj,“ riekla, „keby to tak bolo to! Ale nie, tú zvest' mi neoddá pani de Villefort.“

„Prečo?“

„Prečo? ... Neviem ... Ale tuším, že pani de Villefort, hoci tomu neprekáža, predsa tomu manželstvu nežičí.“

„Ale potom sa mi zdá, že budem pani de Villefort zbožňovať, Valentína!“

„Ó, neprenáhľujte sa, Maximilián,“ riekla Valentína s trudným úsmevom.

„Ale keď tomu manželstvu nežičí, hoci len pre to, aby ho prekazila, azda pripustí k sluchu nejaký iný návrh?“

„Neverte, Maximilián; pani Villefortovej neprekážajú manželia, ale manželstvo.“

„Ako, manželstvo? A keď tak prudko nenávidí manželstvo, prečo sa vydala?“

„Nerozumiete ma, Maximilián. Keď som pred rokom dala najavo úmysel uchýliť sa do kláštora, prijala môj návrh s radosťou i pri námietkach, ktoré mi pokladala urobiť za svoju povinnosť; tak isto súhlasil i môj otec, pravda, na jej popud, to viem iste; jedine môj úbohý deduško ma zadržal. Neviete si predstaviť, Maximilián, aké výrazné oči má úbohý starec, ktorý na svete miluje len mňa a ktorého — Bože, odpust, ak je to rúhanie — na celom svete milujem len ja. Keby ste vedeli, ako pozrel na mňa, keď počul moje rozhodnutie, aká výčitka bola v tom pohľade a koľké zúfalstvo v slzách, ktoré kanuly bez nariekania, bez povzdychu po nehybných lícach! Ach, Maximilián! Pocítila som niečo ako výčitku. Hodila som sa mu k nohám a volala som: „Odpust, odpust, deduško! Nech sa so mnou stane čokoľvek, ale neopustím ťa nikdy!“ Tu pozdvihol oči k nebu . . . Maximilián, môžem veľa trpieť: ten pohľad môjho starého deduška odplatil mi vopred všetko moje utrpenie.“

„Drahá Valentína, ste anjel, a neviem veru, ako som si zaslúžil, rúbajúc do Beduinov napravo a naľavo — ale azda Boh mal ohľad na to, že sú neverci — neviem, ako som si zaslúžil, aby ste sa mi zjavili. Ale hľad-

te, Valentína, aký záujem má pán de Villefort na tom, aby ste sa nevydali?“

„Nepočuli ste, Maximilián, čo som vám pred chvíľou povedala, že som bohatá, veľmi bohatá? Mám po matke asi päťdesiatisíc libier dôchodku; môj deduško a babka, markíz a markíza de Saint-Méran, zanechajú mi práve toľko; pán Noirtier má zjavne v úmysle urobiť ma svojou jedinou dedičkou. Preto môj brat Eduard, ktorý nemôže od pani de Villefort očakávať nijaký majetok, je v porovnaní so mnou chudobný. Pani de Villefort miluje to dieťa vášnivo, a keby som bola vstúpila do kláštora, bol by celý môj majetok, sústredený na môjho otca, ktorý by dedil po markízovi, markíze a po mne, pripadol jeho synovi.“

„Ó, aká divná je pri mladej a krásnej žene tá dyctivosť po peniazoch!“

„Nezabúdajte, Maximilián, že netúži po nich pre seba, ale pre svojho syna, a čo jej vyčítujete ako chybu, to je so stanoviska materinskej lásky temer ctnosťou.“

„Hľadte, Valentína,“ riekoval Morrel, „a keby ste tak časť svojho majetku prepustili tomu dieťaťu?“

„Ako možno urobiť taký návrh?“ spýtala sa Valentína. „A najmä žene, ktorá má stále na ústach slovo nezíštnosť?“

„Valentína, moja láska bola mi vždy posvätná, a ako každú posvätnú vec, zahalil som ju závojom úcty a uzavrel do svojho srdca; nikto na svete, ba ani moja sestra, nemá tušenia o tej láske, s ktorou som sa nikomu na svete nezdôveril. Valentína, dovolíte mi, aby som o nej prehovoril s istým priateľom?“

Valentína sa zachvela.

„S priateľom?“ riekovala. „Ó, Bože môj, Maximilián,

trasiem sa už, keď vás len počujem takto hovoriť!
S priateľom? A kto je ten priateľ?"

„Čujte, Valentína. Pocítili ste kedy oproti niekomu tú neodolateľnú sympatiu, ktorá zaviňuje, že, hoci vidíte tú osobu prvý raz, zdá sa vám, že ju poznáte oddávna, a sputujete sa, kedy a kde ste ju videli, a nemôžuc sa rozpamätať ani na miesto, ani na čas, uveríte napokon, že sa tak stalo na nejakom inom svete a že táto sympatia je len zobúdzajúcou sa rozpomienkou?"

„Áno.“

„Tak to isté som pocítil i ja, keď som prvý raz videl toho neobyčajného človeka.“

„Neobyčajného človeka?“

„Áno.“

„Ktorého teda poznáte už oddávna?“

„Ledva osem alebo deväť dní.“

„A vy menujete svojím priateľom človeka, ktorého poznáte len týždeň? Ó, Maximilián, myslala som, že s tým krásnym menom „priateľ“ robíte väčšiu drahotu!“

„V zásade máte pravdu, Valentína, ale hovorte, čo chcete, nič nemôže vo mne zmeniť ten inštinktívny cit. Myslím, že ten človek bude účastníkom všetkého, čo sá so mnou dobrého stane v budúcnosti, ktorú, zdá sa, jeho hlboký pohľad pozná a jeho mocná ruka spravuje.“

„Je to teda božská bytosť?“ spýtala sa s úsmevom Valentína.

„Veru,“ odvetil Maximilián, „som často v pokušení veriť, že predvída budúce veci ... najmä dobré.“

„Ó,“ riekla Valentína smutne, „obznámte ma s tým človekom, Maximilián, nech sa od neho dozviem, či ma budú dostatočne milovať náhradou za moje všetko utrpenie.“

„Úbohá priateľka! Ved' vy ho poznáte!“

„Ja?“

„Áno. Je to ten istý človek, ktorý zachránil život vašej nevlastnej matke a jej synovi.“

„Gróf de Monte Christo?“

„Nikto iný.“

„Ó,“ zvolala Valentína, „ten nikdy nemôže byť mojím priateľom, je pridobrý priateľ mojej macochy.“

„Gróf priateľom vašej macochy, Valentína? Tak veľmi by ma moje tušenie neklamalo; som presvedčený, že sa mýlite.“

„Ó, keby ste vedeli, Maximilián! Ved' už nie Eduard je panovníkom domu, ale gróf! Vyhladávaný pani Villefortovou, ktorá v ňom vidí súhrn všetkých ľudských vedomostí; obdivovaný — počujete, obdivovaný! — mojím otcom, ktorý hovorí, že nikdy nepočul hovoriť s väčšou výrečnosťou o vznešených ideáloch; zbožňovaný Eduardom, ktorý, hoci sa bojí grófových čiernych očí, beží k nemu, keď ho vidí prichodiť, a otvára mu ruku, v ktorej nájde vždy nejakú zázračnú hračku: pán gróf de Monte Christo nie je tu u môjho otca, pán gróf de Monte Christo nie je tu u pani de Villefort, pán gróf de Monte Christo je tu doma.“

„Tak drahá Valentína, ak sa veci majú tak, ako hovoríte, cítite už zaiste, alebo pocípite skoro vplyv jeho prítomnosti. Ak sa s Albertom de Morcerf stretol v Taliansku, bolo to preto, aby ho vyslobodil z rúk zbojníkov; videl pani Danglarsovú, aby jej dal kráľovský dar; vaša nevlastná matka a brat išli popri jeho dome, aby im jeho Núbijec zachránil život. Ten človek rozhodne má moc podrobiť udalosti svojmu vplyvu. Nikdy som nevidel väčšiu záľubu v prostote, spojenú s toľkým pre-

pychom. Jeho úsmev, keď sa na mňa usmeje, je taký nežný, že zabúdam, akým trpkým ho vidia ostatní. Ó, povedzte, Valentína, usmial sa na vás tak? Ak to urobí, budete šťastná.“

„Ja?“ riekla deva. „Ó, Bože môj, Maximilián, na mňa ani nepozrie, ba skôr, ak náhodou idem okolo neho, odvráti odo mňa zrak. Ó, chodťte, nie je veľkodušný, lebo nemá toho hlbokého pohľadu, ktorý číta na dne srdca a ktorý mu nesprávne pripisujete, lebo keby bol veľkodušný, chránil by ma svojím vplyvom, vidiac ma smutnú a osamelú v dome. A keď, ako tvrdíte, hrá úlohu slnca, bol by zohrial moje srdce jedným svojím lúčom. Hovoríte, že vás miluje, Maximilián, a čo viete o tom, Bože môj? Ľudia sa vľúdne usmievajú na veľkého dôstojníka, majúceho výšku päť stôp a šesť palcov ako vy, dlhé fúzy a veľkú šabľu, ale vedia, že môžu bez strachu zdrvíť úbohú, plačúcu devu.“

„Ó, Valentína, mýlite sa, prisahám vám!“

„Hľadťte, Maximilián, keby to bolo inak, keby somou zaobchadol diplomaticky, teda ako človek, chtiaci sa tak alebo onak usalašiť v dome, bol by ma, hoci len raz, poctil tým úsmevom, ktorý vy tak zvelebujete. Ale nie; videl ma nešťastnú, chápe, že mu nemôžem inak byť na úžitok, a už si ma ani nevšimne. Kto vie, či na ostatok, aby sa zavŕačil môjmu otcovi, pani de Villefort alebo môjmu bratovi, nebude ma, keď to bude možné, tiež prenasledovať? Povedzte mi úprimne, vedť ja nie som deva, ktorá si zaslúži takú bezzákladnú nevšímanosť, sami ste mi to povedali! Ach, odpusťte,“ pokračovala deva, vidiac, aký dojem urobily na neho tieto slová, „som zlá a hovorím vám o tom človeku veci, o ktorých som ani sama nevedela, že ich mám v srdci.

Nepopieram sice, že vplyv, o ktorom hovoríte, jestvuje a že účinkuje i na mňa: ale ak účinkuje, účinkuje zhubne, ako vidíte, na dobré myšlienky.“

„Dobre, Valentína,“ riekoł Morrel vzdychnúc, „nehovorme už o tom; nepoviem mu nič.“

„Ach, priateľ môj,“ zvolala Valentína, „vidím, že som vás zarmútila. Ó, že vám nemôžem stisnúť ruku a prosiť vás o odpustenie! Ale veď nechcem nič iné, ako byť presvedčená; povedzte, čo vám urobil gróf de Monte Christo.“

„Priznávam sa, Valentína, že ma privádzate do veľkých rozpakov, spytujúc sa, čo mi gróf urobil; nič významného, viem to dobre. Ako som vám už aj povedal, moja náklonnosť oproti nemu je cele inštinktívna a nemá nijaký racionálny podklad. Či za mňa slnce niečo urobilo? Nie; zohrieva ma a v jeho lúčoch vidím vás, to je všetko. Či tá alebo oná vôňa za mňa niečo urobila? Nie; jej výdych dotýka sa príjemne môjho smyslu. Nemôžem iné odpovedať na otázku, prečo chvália vôňu; moje priateľstvo k nemu je divné, ako i jeho ku mne. Tajný hlas mi hovorí, že je v tom nepredvídanom vzájomnom priateľstve niečo viacej ako náhoda. Nachodím spojitosť medzi jeho i svojimi najprostejšími skutkami, medzi jeho a svojimi najtajomnejšími myšlienkami. Zas ma vysmejete, Valentína, ale od toho času, ako toho človeka poznám, prichodí mi na um nesmyselná myšlienka, že všetko dobré, čo ma stretá, má v ňom svoj pôvod. A jednako som žil tridsať rokov, a nepotreboval som toho protektora, všakver? To nič, hľadťe napríklad: na sobotu ma pozval na obed; je to pri našich stykoch prirodzené, všakver? A čo som sa dozvedel neskôršie? I váš otec je pozvaný na obed, príde ta i vaša matka.

Stretnem sa s nimi, a kto vie, čo vykvitne z toho stretnutia v budúcnosti? Sú to zdánlive cele prosté okolnosti, ja však v nich vidím niečo prekvapujúceho; čerpám z nich nejakú divnú dôveru. Hovorím si, že gróf, ten neobyčajný človek, ktorý všetko uhádne, chcel ma dostať dovedna s pánom a pani de Villefort, a prisahám vám, že zavše hľadím čítať v jeho očiach, či neuhádol moju lásku.“

„Môj dobrý priateľ,“ povedala Valentína, „pokladala by som vás za blúznivca a bála by som sa o váš zdravý rozum, keby som od vás počula také reči. Ako je to, že vy v stretnutí vidíte niečo iného ako náhodu? Ved' rozmýšľajte! Môj otec, ktorý nikdy nerobí návštevy, bol už desať ráz rozhodnutý neprijať to pozvanie, a pani de Villefort, ktorá, naopak, horí túžbou uvítať sa s tým neobyčajným nábobom v jeho dome, musela sa veľmi namáhať, kým pohla môjho otca, aby ju odprevádzal. Nie, nie, verte mi, Maximilián, okrem vás nikde na svete pomoc hľadať nemôžem, iba u svojho starého otecka, u mŕtvoly, a oporu len vo svojej matke, v tieni!“

„Cítim, že správne rozmýšľate, Valentína, a že vám logika dáva za pravdu,“ riekol Maximilián, „ale váš sladký hlas, ktorý na mňa inak tak mocne pôsobí, dnes ma nepresvedčuje.“

„Ani váš mňa,“ povedala Valentína, „a priznávam sa, že, keby ste mi nemohli povedať iný príklad . . .“

„Viem o jednom,“ riekol Maximilián nerozhodne, „ale naozaj musím sám uznať, Valentína, že je ešte nesmyselnnejší ako prvý.“

„Tým horšie,“ zasmiala sa Valentína.

„A jednako pre mňa nie je menej presvedčujúci,“ vravel Morrel, „pre človeka intuicie a citu, ktorý cez

tých desať rokov, ako slúžim pri vojsku, niekoľko ráz ďakoval za svoj život jednému z tých vnútorných zábleskov, ktoré vás prinúti uhnúť sa napred alebo nazad, aby smrtiaca guľka preletela vedľa vás.“

„Drahý Maximilián, prečo neponecháte tú zásluhu o zblúdených guľkách mojim modlitbám? Ked' ste tam ďaleko, neprosím Boha a svoju matku za seba, ale za vás.“

„Áno, od toho času, ako sa poznáme,“ namietal Morrel s úsmevom. „Ale predtým, ako som vás poznal, Valentína?“

„Ked' teda v ničom nechcete byť mojím dlžníkom, vy škaredý, vráťme sa k tomu príkladu, ktorý ste vy sami uznali za nesmyselný.“

„Tak, pozrite pomedzi dosky a hľadte na tamten strom a pri ňom na nového koňa, na ktorom som dnes prišiel.“

„Ó, krásne zviera!“ zvolala Valentína. „Prečo ste ho nepriviedli ku bráne? Bola by som mu niečo poviedala a bol by ma počul.“

„Je to naozaj, ako vidíte, dosť drahé zviera,“ riekoval Maximilián. „Tak, viete, Valentína, že mám obmedzený mlájetok a že som, ako sa hovorí, rozumný človek. Tak som videl u istého človeka, ktorý obchoduje s koňmi, tohto skvostného Medeaha — tak ho totiž volám. Spýtal som sa na jeho cenu; žiadali zaň štyritisíc päťsto frankov. Pochopíte ľahko, že sa mi už viacej nesmel páčiť, a odišiel som, priznávam sa, s dosť ľažkým srdecom, lebo kôň hľadel na mňa prívetivo, hladil ma hlavou a tancoval podo mnou najkoketnejším a najrozkošnejším spôsobom. V ten istý večer mal som pozva-

ných niekoľko priateľov. Pána de Château-Renauda, pána Debraya a päť či šesť iných zaháľačov, ktorých na šťastie nepoznáte ani podľa mena. Odznel návrh zahrať si bouillotte; ja nehrám nikdy, lebo nie som dosť bohatý, aby som mohol prehrať, ani nie dosť chudobný, aby som si želal výhru. Ale bolo to u mňa, a tu nezostávalo nič iné, ako poslať pre karty, čo som i urobil. Ked' sme sadali k stolu, prišiel pán de Monte Christo. Sadol si, hrali sme, ja som vyhral; sotva sa sám odvážim priznať, Valentína: vyhral som päťtisíc frankov. Rozišli sme sa o polnoci. Nemohol som sa ovládať, najal som si voz a dal som sa zaviesť ku kupcovi s koňmi. Zazvonil som, trasúc sa celý ako v horúčke; vrátnik, ktorý otváral, iste ma pokladal za blázna. Ledva odchýlil dvere, vrazil som do nich, vrútil som sa do koniarne a pozrel na hrant. Ó, šťastie! Medeah pochrumkával voňavé seno. Vzal som sedlo, pripevnil som mu ho sám na chrbát, prehodil som uzdu, a Medeah všetko to prijal s najväčšou ochotou. Potom, vyčítajúc zadivenému obchodníkovi na dlaň štyritisíc päťsto frankov, vrátil som sa, vlastne celú noc som jazdil po Elysejských poliach. Videl som svetlo v grófovom bloku, a zdalo sa mi, že som za záclonou rozoznával jeho tieň. Prisahal by som, že gróf vedel, že túžim po tom koni a že schválne prehrával, aby som ja vyhral.“

„Môj drahý Maximilián,“ riekla Valentína, „ste naozaj priveľký fanatista... nebudeste ma dlho milovať... Mužský, ktorý vie takto básniť, nemôže sa zatratiť v takej jednotvárnej láske, ako je naša... Ale, Bože môj! Čujte, volajú ma... počujete?“

„Ó, Valentína,“ prosil Maximilián, „váš malíček... cez škáru prie hrady... nechže ho bozkám!“

„Maximilián, povedali sme si, že si budeme na-
vzájom dva hlasy, dva tiene!“

„Ako si žiadate, Valentína.“

„A boli by ste šťastný, keby som urobila, čo žia-
date?“

„Ó, áno!“

Valentína vyskočila na lavičku a podala Maximiliánovi nie malíček cez škáru, ale celú ruku ponad ohradu.

Maximilián vykríkol, a vyskočiac tiež na kameň, schvátil tú zbožňovanú rúčku a pritisol ju ku svojim horúcim perám; vtom mu však z dlaní vyklízla rúčka a mladý človek počul, ako Valentína uteká, azda prede-
sená novým pocitom, ktorý jej prebehol telom.

Koniec III. časti.

Román
ALEXANDRA DUMASA
GRÓF MONTE CHRISTO,
diel prvý,
časť tretia,
vyšiel roku 1945
ako 17. sväzok
edície
NOVÁ KNIHA.
Vydáva a tlačí
NEOGRAFIA, ÚČ. SPOL.
v Turčianskom Sv. Martine.